

วารสาร
พุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์
Journal of Buddhistic Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)
ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2567)
Vol.9 No.1 (January-March 2024)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ Journal of Buddhist Sociology

ISSN: 2697-5130 (Print)

ISSN: 2697-5254 (Online)

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2567)

Vol.9 No.1 (January – March 2024)

▶ กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ (ราย 3 เดือน)

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม | ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน
ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน | ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

▶ วัตถุประสงค์

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย
2. เพื่อเผยแพร่งานการศึกษาค้นคว้าและวิจัยด้านด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์
3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นทางวิชาการของนักวิชาการ บุคลากร เจ้าหน้าที่ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยบทความต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดเห็นของคณะผู้จัดทำ และมิใช่ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงถึงที่มาของบทความให้ชัดเจน

▶ **ที่ปรึกษา**

พระธรรมวชิรากร

พระราชวิสุทธิกวี

▶ **บรรณาธิการบริหาร**

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

▶ **หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพมาศ เสวตวรโชติ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

▶ **หัวหน้ากองบรรณาธิการฝ่ายบริหาร**

ดร.สันติ อุณจะนำ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

▶ **กองบรรณาธิการ**

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูโฆษิตวัฒนานุกุล, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระมหาวิชาญ กนตสีโล, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตริทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีเกสรราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก นุ่นกล้า

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศริน มนูญผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาตรี ชุมเสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ สหพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สำราญ ศรีคำมูล

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สรัญญา แสงอัมพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณณพงษ์ วงศ์ณาศรี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นวรัตน์ บุญภิละ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา วงศ์เยี่ยมย่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ดร.สำเร็จ จันทุม

ศึกษานิเทศก์กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จังหวัดนครศรีธรรมราช

ดร.บุรินทร์ภักดิ์ พรหมมาศ

กองการศึกษาเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก จังหวัดสมุทรปราการ

ดร.พัชรี สุ่มเณกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ปรียา สงค์ประเสริฐ

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

ดร.ปิยะสุดา เพชรอาเวช

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

▶ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระมหาประทีน เขมจารี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

▶ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาเอกกนิ ปิยวิโร, ดร.

พระปลัดประวิทย์ ธนปญโญ

พระมหาโยธิน มหาวิโร

นางจิตรา อุนจะนำ

นายวิทยา ระน้อมบำรุง

นางสาวปิยารัตน์ นาคพุ่ม

▶ออกแบบปก

พระมหาอดิศักดิ์ คเวสโก

▶จัดรูปเล่ม

นายจิรพัฒน์ เผื่อแก้ว

▶พิมพ์ที่

โรงพิมพ์เม็ดทราย

1648 ถนนราชดำเนิน ตำบลท่าวัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร: 0-7534-3768, 063-313 7828

▶เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

128 หมู่ 6 ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์ 075-809 128-9 | E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Sociology)

เป็นวารสารอยู่ในฐานข้อมูล TCI (Thai Journal Citation Index-TCI) กลุ่ม 2 (ถึง 31 ธันวาคม 2567) ซึ่งฉบับนี้ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 ประจำปีพุทธศักราช 2567 ทางกองบรรณาธิการได้กำหนดการออกวารสารปีละ 4 ฉบับ โดยจะพยายามพัฒนาคุณภาพของบทความในวารสารให้ได้มาตรฐานที่ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อเป็นสื่อกลางเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา โดยบทความในฉบับที่ 9 ปีที่ 1 นี้มีบทความทั้งหมด 19 เรื่อง ทุกเรื่องได้ผ่านการพิจารณาลั่นกรองจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องจากหลายสถาบันการศึกษา

ปัจจุบันการอุดมศึกษาในยุค 4.0 กำลังเผชิญกับความท้าทายด้าน “การเรียนรู้ยุคใหม่” ที่เกิดจากการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจฐานการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการสร้างบัณฑิตพันธุ์ใหม่ เพื่อให้เป็นกำลังคนที่มีสมรรถนะและคุณภาพสูง การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้มีความหลากหลายในกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ ไปจนถึงวิธีการวัดประเมินและผลที่เชื่อในศักยภาพของคนทุกคนที่จะค้นหาและพัฒนาตนเองได้ ในกระบวนการเรียนรู้จึงย่อมไม่มี “สูตรสำเร็จรูป” ตายตัว หากแต่แปรผันและปรับเปลี่ยนยืดหยุ่นได้ตามสภาพบุคคล บริบทเศรษฐกิจ และภูมิสังคม บนฐานการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในพื้นที่และชุมชน

กองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารฉบับนี้จะเป็นเวทีทางวิชาการ ที่จะกระตุ้นความคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ด้านการเรียนรู้ยุคใหม่” ของนักวิจัย นักวิชาการและผู้อ่านทุกท่าน ทั้งนี้ เพื่อการมีส่วนร่วมในการจุดประกายความคิดหรือต่อยอดความคิด อันจะก่อให้เกิดกระบวนทัศน์ทางความคิด (Paradigm Shift) ที่จะส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ การสร้างสรรค์ การผลิตนวัตกรรมและการพัฒนาเยาวชน 4.0 ให้เป็นผู้ที่สามารถก้าวทันโลกและทันเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล ตามนโยบายประเทศไทย 4.0

ในนามกองบรรณาธิการวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ ต้องขออนุโมทนาขอบคุณต่อท่านเจ้าของบทความทุกบทความ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความให้มีคุณภาพทางวิชาการที่ดียิ่งขึ้น และต้อง

ขอขอบคุณทีมงานผู้จัดทำวารสารทุกท่าน ที่ได้สนับสนุนวารสารฉบับนี้ให้สำเร็จตามเป้าหมาย และออกได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด รวมถึงสมาชิกวารสารและผู้อ่านทุกท่าน ที่ได้ติดตามวารสารมาอย่างต่อเนื่อง

และหากท่านผู้เขียนหรือท่านผู้อ่านท่านใด มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถส่งความเห็นมาได้ที่ thammarat.yo@mbu.ac.th ทางกองบรรณาธิการ ขออ้อมรับมาปรับปรุงแก้ไขด้วยความยินดีเป็นอย่างยิ่ง

(พระเมธีวชิราภิจิต, ผศ.ดร.)

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก
ของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

1

DEVELOPING A MODEL FOR THE ADMINISTRATION OF STUDENT SUPPORT SYSTEM
BY USING POSITIVE DISCIPLINE OF WAT SRI PING MUANG MUNICIPAL SCHOOL
CHIANG MAI PROVINCE

อินทร์िता ยาวิชัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

14

THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT WITH BAVANA PRINCIPLE OF ELDERS IN
SANAMCHAI SUB – DISTRICT, SATHINGPHRA DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ (ไกรว่อง), เดชชาติ ตริทรัพย์ และสุปรียา ชำนาญภูมิพร

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

28

POLITICAL PARTICIPATION BY THE STUDENT DEMOCRACY MAHAMAKUT BUDDHIST
UNIVERSITY SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

จินตนา กะตากุล, พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร และพระอนุรักษ์ อนุรกขิโต

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการ
รับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

41

ADMINISTRATION OF EDUCATION INSTITUTIONS BY USING THE KALAYANAMITDHAMMA
PRINCIPLES OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PERCEPTION OF THE
TEACHER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE NAKHON SI THAMMARAT

วิศรุต นพรัตน์, บุญส่ง ทองเอียง และทิพมาศ เสวตวรโชติ

ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าที่
มีอิทธิพลต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา

57

RESPONSIBILITY, FAITH, CREDIBILITY, PARTICIPATION AND VALUE THAT INFLUENCES
FOR GOOD MANAGEMENT IN BUDDHISM

พระทวี เพชรสังข์แก้ว, นพดล บุรณณัญญ และปัญญารัตน์ ปานทอง

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 78

THE PROMOTION OF ETHICS AND MORAL FOR THE PEOPLE IN ELECTION OF MEMBER OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN LAMED SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, CHAIYA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระมหาณัฐพงษ์ ดิกขวิริโย (ศิลปศร), สุปรีชา ชำนาญภูมิพร และกันตภณ หนูทองแก้ว

แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 95
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาณนทบุรี

GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHERS' POTENTIAL IN THE 21ST CENTURY ACCORDING TO THE FOUR VUDDHIDHAMMAS OF SCHOOLS UNDER THE NONTHABURI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

ไพรัช แสงแก้ว

รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของ 112
โรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

THE ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL IN TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT FOR NEW NORMAL LIFE OF THE KRONKANLUANGKAENOI SCHOOL, MUEANG NA SUB-DISTRICT, CHIANG DAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เมษา สูงคำ และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์

การใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำ 125
จังหวัดสงขลา

AN APPLICATION OF BRAHMAVIHARA DHAMMA PRINCIPLE IN DUTY PERFORMANCE OF PERSONNEL IN SONGKHLA JAIL

อรรถพล วงศ์กระจ่าง, เดชชาติ ตริทรพย์ และสุปรีชา ชำนาญภูมิพร

การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active 138
Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริม
ทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน
เทศบาลจูงฮั่ว

THE DEVELOPMENT OF STUDY MATERIALS TOGETHER WITH ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN O22101, OCCUPATION, TO ENHANCE EXPERIENCES VOCATIONAL SKILLS AND HAVING JOB OF MATTHAYOMSUKSA 2 TESSABAN JUNGHUA SCHOOL

อัญชลี แก้ววิเศษ

**การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 4** 157

THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE IMPLEMENTATION OF THE
EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM INSIDE THE SCHOOL UNDER NAKHON
SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

บุญเลิศ วีระพรกานต์ และพระครูเขมธรรมโฆสิต

**ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การ
บริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารณ จังหวัดนครศรีธรรมราช** 171

PEOPLE'S OPINIONS TOWARDS THE INFRASTRUCTURE OPERATION OF TAMBOL
THUNG PHO ADMINISTRATION ORGANIZATION, CHULAPHON DISTRICT, NAKHON SI
THAMMARAT PROVINCE

เดชชาติ ตริทรัพย์, พระอนุรักษ์ อนุรักษ์โต (รัฐธรรม), พระราชวิสุทธิกวี และสุชารัตน์ บุญมี

มนต์เสน่ห์ทางวัฒนธรรมไทยในภาคใต้ 185

THE CHARM OF THAI CULTURE IN THE SOUTH

พระมหาเมธี จันทวโส (ไวยวัฒน์), พระครูวิจิตรวราลังการ (อนันต์ นิสิตล),
พระมหากวีพัฒน์ (ยารังสี), เขมจิรา คำหงษา และพระมหาโยธิน มหาวิโร (มาศสุข)

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย 201

DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE

พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณญ (มะเตือ), พระมหาอภิชาติ อภิณญชาโต (ภาคพรม)
และพระมหาธีรยุทธ ธีรยุทธ (ภาสนิท)

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ: เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคบริโภคนิยม 215

DITTHADHAMMIKATTHA: BUDDHIST ECONOMICS TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE
IN THE ERA OF CONSUMERISM

พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา, พระมหาวัฒนา ชันทะชา, พระสิทธิชัย รินฤทธิ,
สุริพร ชาบุตรบุญทริก และแสงสุรีย์ ทองขาว

พระพุทธศาสนาในแถบดินแดนสุวรรณภูมิ 229

BUDDHISM IN THE LAND OF SUVARNABHUMMI

แสงสุรีย์ ทองขาว, พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณญ (มะเตือ), พระมหาธีรยุทธ ธีรยุทธ (ภาสนิท),
พระมหาอภิพงศ์ ภูริวัตตโน (คำหงษา) และพระสิทธิชัย คมภิโร (รินฤทธิ)

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน 244

AN APPLICATION OF TECHNOLOGY TO DISSEMINATE BUDDHIST ART IN THE PRESENT ERA

พระปรกรณ์ สมจาโร (นุชม่วง), สุภารัตน์ ขวดชุม และพระครูบวรชัยวัฒน์

ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับความผิด
ฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ 257

PROBLEMS OF APPLYING DISPUTE MEDIATION ACT 2019 WITH OFFENCES TO THEFT
IN SERIOUS CAUSE

อุมาพร สิทธิบุรณานา

บทบาทพระสอนศีลธรรมยุคใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย 277

ROLES OF MONKS IN TEACHING MODERN MORALITY FOR THAI SOCIETY DEVELOPMENT

พระสันติ สอนติกโร (ไชยสงคราม), สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และสุภาพ เต็มรัตน์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน (ญ)

การพัฒนาแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่*
DEVELOPING A MODEL FOR THE ADMINISTRATION OF STUDENT
SUPPORT SYSTEM BY USING POSITIVE DISCIPLINE OF
WAT SRI PING MUANG MUNICIPAL SCHOOL CHIANG MAI PROVINCE

อินทรีตา ยาวิชัย

Inrita Yawichai

โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

Wat Si Ping Mueang Municipal School Chiang Mai Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: inrita9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อหาแบบ เพื่อทดลองใช้รูปแบบ เพื่อสรุปประเมินผล เพื่อสรุปและสร้างคู่มือ ประชากรที่ใช้ในวิจัย จำนวน 441 คน เครื่องมือการวิจัยโดยใช้แบบประเมิน แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามความพึงพอใจ เก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสมวิธี สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงพรรณนา

ผลวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาปัจจุบันของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นทั้งด้านการดำเนินการบริหารจัดการ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำให้กระทบต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวม ระบบประกันคุณภาพภายใน และความสำเร็จของการดำเนินงาน
2. รูปแบบประกอบด้วย 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน และการส่งต่อนักเรียน
3. การทดลองใช้รูปแบบ การตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 4.38

* Received August 29, 2022; Revised March 11, 2024; Accepted March 12, 2024

4. การประเมินผลรูปแบบ พบว่าควรมีแนวปฏิบัติเพิ่มเติมให้ชัดเจนตามกระบวนการ
5 ขั้นตอน ด้านผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายใน ระดับปฐมวัย
และการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับดีเลิศ ด้านผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียนมีความ
พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

5. การสรุปประเมินผลและสร้างคู่มือความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนา, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, วินัยเชิงบวก

ABSTRACT

Research article on the Model Development for Administration of Student Support System Using Positive Discipline of Wat Sri Ping Muang Municipality School, Chiang Mai Province, aimed to 1) study the current conditions and problems of the administration of the student support system, 2) find a model, 3) experiment the model, 4) summarize the evaluation, and 5) summarize and develop a manual. The population included 441 people. The instruments were the assessment form, observation form, interview form, and satisfaction questionnaire. Data were collected by the integrated methods. The statistics used in the research were mean, standard deviation, and descriptive statistics.

The research showed that:

1. Current conditions and problems of student support system administration required the improvement in Management Operations and Desirable Characteristics. This affected the whole student support system, the internal quality assurance system, and the operation's success.

2. The model consisted of five aspects: knowing students individually, screening students, promoting and developing, preventing and solving student problems, and referring students.

3. By examining the model and testing the effectiveness in the appropriateness of model development, the mean was found to be 4.38.

4. The model evaluation results revealed that there should be clearly further practical guidelines under the five-step process. The quality evaluation results were excellent under the internal quality assurance standard on childhood and fundamental education levels. Regarding the school's empirical performance, the average satisfaction level was high.

5. The satisfaction of the experiment's summary and the manual's creation were high.

Keywords: model, development, student support system administration, positive discipline

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกิดการแพร่กระจายของข้อมูล ข่าวสาร ทั้งทางบวกและทางลบ แปรเปลี่ยนวิถีชีวิต ค่านิยมของคนในสังคม โดยให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ประกอบกับโรงเรียนซึ่งเป็นบ้านหลังที่สองของเด็กเป็นบ่อเกิดของคุณงามความดี โดยเฉพาะการพัฒนาศักยภาพความรู้ ความสามารถของเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าของสังคม แต่โรงเรียนจำนวนไม่น้อยยังขาดความพร้อมที่จะทำให้เด็กและเยาวชนเป็นคนที่สมบูรณ์ตามความมุ่งหวังของสังคม

การเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดส่งผลต่อการศึกษาหลายประเด็น และประเด็นที่สำคัญคือโรงเรียนขาดการดูแล ไม่เอาใจใส่ให้นักเรียนอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อการพิทักษ์ ปกป้อง คัดกรองและให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างเท่าทันทั่วถึง ถูกต้องและเป็นธรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ความสำคัญกฎระเบียบมากกว่าชีวิตจิตใจของนักเรียน พัฒนาผู้เรียนโดยไม่คำนึงถึงองค์รวม ตลอดจนการจัดการกับปัญหาของนักเรียนโดยขาดการมีส่วนร่วม และยังเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมนักเรียน อีกทั้งเด็กและเยาวชนแต่ละคนมีภาวะด้านพัฒนาการแตกต่างกัน มีบุคลิกภาพภายในและภายนอกตามสภาพความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีข้อจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองและการรับรู้ ไม่มีความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ขาดทักษะในการคิด บกพร่องทางการเรียนรู้ ปฏิเสธค่านิยมหรือหลักศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธไม่เป็น ควบคุมอารมณ์และความเครียดไม่ได้รวมทั้งการมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) และระบบการจัดการศึกษาของเรจะต้องมีเป้าหมายในการฝึกฝนผู้เรียนให้สามารถพัฒนาปัญญา สู่การพัฒนาร่างกายให้สุขสบาย สุขภาพดี แข็งแรงไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ปัญญาจึงมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพการศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนคือรูปแบบการจัดการศึกษาต้องเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมผู้เรียนที่มีระดับความสามารถที่แตกต่างกัน ด้วยกระบวนการที่หลากหลายและส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติความ

ต้องการ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของแต่ละช่วงวัย ดังนั้นการทำงานร่วมกันระหว่างครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เก่ง ดี มีสุข จึงเป็นเรื่องท้าทายที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2555)

ชวลิต โพธิ์นคร กล่าวถึงกรอบยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โรงเรียนและหน่วยงานต้องวางแผนงานให้รองรับกรอบยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ความมั่นคง 2) การสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) การลงทุนในทรัพยากร มนุษย์ 4) การสร้างโอกาสความเสมอภาคและการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 5) การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหาร จัดการภาครัฐ ซึ่งทิศทางการสร้างเด็กยุคไทยแลนด์ 4.0 สร้างเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการประยุกต์ให้เข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ สร้างความคิดของเด็กและเยาวชนไปสู่ที่ยากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นความสำเร็จของการยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติ การพัฒนาเด็กต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้และทักษะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด (ชวลิต โพธิ์นคร, 2560) โดยกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบที่มีขั้นตอนชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางภายในและภายนอกสถานศึกษา มีวิธีการและเครื่องมือที่ได้มาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง (กรมสุขภาพจิต, 2554)

โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง อยู่ใกล้ชุมชนแออัด มีโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชนที่อยู่ใกล้เคียงเป็นจำนวนมากทำให้จำนวนนักเรียนลดลง ไม่มีโอกาสได้คัดกรองนักเรียนที่จะเข้ามาศึกษาในโรงเรียนส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาของ ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง โดยได้สรุปข้อมูลดังนี้ จุดที่ควรพัฒนาที่สำคัญ คือ 1) การทำกิจกรรมเสริมสติปัญญาให้เหมาะสมตามวัย การพัฒนาปลูกฝังในเรื่องสุขนิสัยที่ดีนั้นยังกระทำได้น้อยเหมาะสมเท่าที่ควรมากนัก 2) ครูยังขาดความเชี่ยวชาญในการจัดประสบการณ์จัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้อย่างปลอดภัยและพอเพียง 3) สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนมากขึ้น รวมทั้งควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาและการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวข้องในการจัดการสถานที่ของโรงเรียนโดยให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วม (โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง, 2562) และจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า 1) ควรพัฒนาผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรม

ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาด้าน ทักษะชีวิต มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น 2) เยาวชนส่วนหนึ่งตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกม จนไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตนเอง และสังคม นิยมประลองความเร็วโดยแข่งขันรถมอเตอร์ไซด์ มีพฤติกรรมการใช้จักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมายใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท จับกลุ่มรวมตัวสร้างความปั่นป่วนในชุมชนไปจนถึงการยกพวกตีกันมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุน้อย มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเอง ขาดความรับผิดชอบ เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย เริ่มจากการใช้บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟและสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน 3) ความล้มเหลวในชีวิตของเด็กและเยาวชนเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจและต้นทุนทางความรู้สึกของผู้ปกครองอย่างประเมินค่าไม่ได้ สังคมไทยละเลยต่อการจัดระเบียบแบบแผนในชุมชน ชุมชนอ่อนแอ ยอมรับการเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐศาสตร์ที่ไม่สร้างสรรค์ ไม่ให้ความสำคัญต่อท่าทีของเด็กและเยาวชน มองเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหาด้วยทัศนคติและท่าทีตอกย้ำซ้ำเติม 4) เด็กและเยาวชนแต่ละคนมีภาวะด้านพัฒนาการแตกต่างกันมีบุคลิกภาพภายในและภายนอกตามสภาพความเป็นตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น มีข้อจำกัดเกี่ยวกับพัฒนาการทางสมองและการรับรู้ ไม่มีความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง ขาดทักษะในการคิดบกพร่องทางการเรียนรู้ ปฏิเสธค่านิยมหรือหลักศาสนาที่คนส่วนใหญ่นับถือ ไม่มีทักษะในการสื่อสาร ปฏิเสธไม่เป็น ควบคุมอารมณ์และความเครียดไม่ได้ รวมทั้งการมีปัญหาด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต 5) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอความคิดเห็นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษาและการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้นกว่าเดิม

ผู้วิจัยในฐานะรองผู้อำนวยการสถานศึกษารับผิดชอบการบริหาร สถานศึกษาเพื่อให้เกิดคุณภาพ โดยความร่วมมือของทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ความสำคัญและให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียน ต้องพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเร่งด่วน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในทุก ๆ ด้านต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อหารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

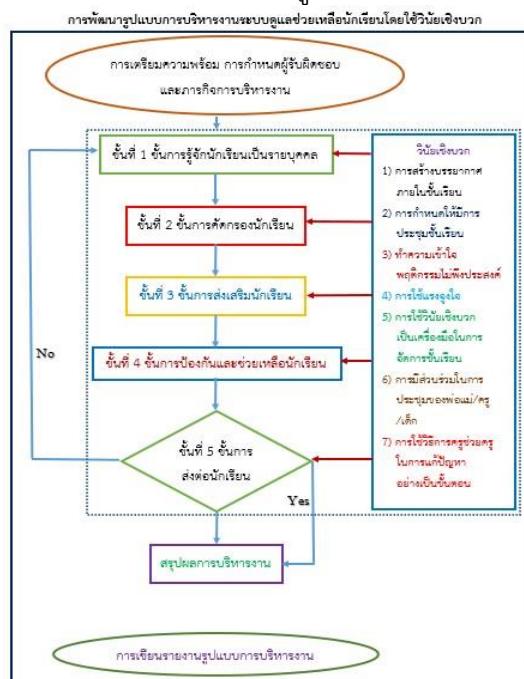
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

4. เพื่อสรุปประเมินผลพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

5. เพื่อสรุปประเมินผลและสร้างคู่มือเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย ครูจำนวน 28 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน ผู้ปกครอง จำนวน 404 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 441 คน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของการการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ขั้นตอนที่ 2 หารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก ขั้นตอนที่ 4 สรุปประเมินผลรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก ขั้นตอนที่ 5 การทดลองซ้ำเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก ขั้นตอนที่ 6 สรุปประเมินผลและสร้างคู่มือเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ สอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมืองในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา พบว่าสภาพปัญหาและข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในภาพรวมนั้นยังต้องการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ยังไม่เป็นที่น่าพึงพอใจในระดับที่ยอมรับได้ คุณภาพผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม การดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่ไม่ค่อยเหมาะสมและต่อเนื่อง ขาดการชี้แนะระหว่างการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษากลุ่มเด็กและเยาวชนที่กำลังเรียนอยู่ในสถานศึกษาไม่สามารถจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ ผู้เรียนไม่สามารถคิดวิเคราะห์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองได้เท่าที่ควร จึงทำให้เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่หาทางออกโดยการพึ่งสารเสพติด และใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โรงเรียนขาดการดูแล ไม่เอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ขาดการจัดการที่เหมาะสมต่อการพิทักษ์ ปกป้อง คุ้มครองและให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างเท่าทัน ทัวถึง ถูกต้องและเป็นธรรมจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ความสำคัญกฎระเบียบมากกว่าชีวิตจิตใจของนักเรียน พัฒนาผู้เรียนโดยไม่คำนึงถึงองค์รวมตลอดถึงการจัดการกับปัญหาของนักเรียนโดยขาดการมีส่วนร่วม และยังเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาดุติกรรมนักเรียน

2. ผลการหารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (D1) ผลการหารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จากการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถามและสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เกี่ยวข้องกับผลการหารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก

2.1 ผลการศึกษาสภาพ ปัจจุบันของการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรประกอบ ด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ขั้นที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ขั้นที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และขั้นที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

2.2 ผลการหาแนวทางการหารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสภาพปัจจุบันของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก

ของโรงเรียนเทศบาล วัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรประกอบ ด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 2 การคัดกรองนักเรียน ขั้นที่ 3 การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ขั้นที่ 4 การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และขั้นที่ 5 การส่งต่อนักเรียน

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก

3.1 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีและความเป็นไปได้ของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ กำหนดคือมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ

3.2 ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมของการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ารูปแบบมีค่าประสิทธิภาพด้านความเหมาะสมในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย 4.38 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.20-4.60 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ กำหนดคือมากกว่าหรือเท่ากับ 3.50

3.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน ระดับมาก 2 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ตามลำดับ

4. ผลการสรุปประเมินผลรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวก

4.1 การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ควรมีแนวปฏิบัติเพิ่มเติมตามกระบวนการมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ขั้นที่ 2 ขั้นการคัดกรองนักเรียน ขั้นที่ 3 ขั้นการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน ขั้นที่ 4 ขั้นการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และขั้นที่ 5 ขั้นการส่งต่อนักเรียน

4.2 ผลการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ระดับการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับคุณภาพตาม

มาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณภาพของเด็ก ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับคุณภาพ ดีเลิศ มาตรฐานที่ 2 ด้านกระบวนการและการจัดการ ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับดีเลิศ มาตรฐานที่ 3 ด้านการจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับ ดีเลิศ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับคุณภาพตามมาตรฐาน ดังนี้ มาตรฐานที่ 1 ด้าน คุณภาพของผู้เรียน ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับคุณภาพดี มาตรฐานที่ 2 ด้าน กระบวนการและการจัดการ ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับดีเลิศ มาตรฐานที่ 3 ด้านการจัด ประสบการณ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการประเมินตนเองอยู่ในระดับดีเลิศ ตามลำดับ

4.3 ผลงานเชิงประจักษ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียนมีความรู้ความสามารถได้รับรางวัลประเภทต่าง ๆ ใน การประกวดแข่งขันของหน่วยงานต่าง ๆ

4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการส่งเสริม และ พัฒนานักเรียนการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนและด้านการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคลตามลำดับ

5. ผลการสรุปประเมินผลและสร้างคู่มือเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่

5.1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของ โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการคัดกรองนักเรียนตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นสำคัญที่ควร นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

จากผลการวิจัยที่พบว่าความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิง

เมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำแนกตามรายด้าน พบว่าโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาหนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนและด้านการคัดกรองนักเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ช่วยทำให้ครู เพื่อนครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเกิดการพัฒนาในวิชาชีพ เกิดความร่วมมือระหว่างกัน ในการพัฒนาวิชาชีพด้วยวิธีต่าง ๆ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลการปฏิบัติซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้อย่างเป็นระบบ มีความตระหนักร่วมกัน ทำให้การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพและส่งผลถึงคุณภาพของผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนคุณภาพการศึกษาในมิติต่าง ๆ อีกทั้งรูปแบบการพัฒนาที่สร้างขึ้นนั้นเป็นนวัตกรรมที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้โดยตรง โดยเฉพาะเด็กได้รับความช่วยเหลือทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพได้รับการพัฒนา มีการดำเนินการสร้างพัฒนาอย่างเป็นระบบโดยผู้ศึกษาได้ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการตามขั้นตอนการจัดทำ อาศัยหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งการร่วมคิดร่วมทำร่วมตัดสินใจร่วมแก้ไขเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินงาน โดยถือว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นเป็นกระบวนการสำคัญที่เกิดจากความร่วมมือของคณะครู บุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นความรับผิดชอบร่วมกัน อีกทั้งเป็นเพราะว่าการพัฒนารูปแบบการบริหารดังกล่าว มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เด็กมีทักษะชีวิต เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข มีการสร้างความรู้ ความเข้าใจและประสานความร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียนระหว่าง สถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียน เช่น ได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง ได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ปัญหา ทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ ได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัวมีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีทักษะในชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครูและผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552)

อีกทั้งการนำวินัยเชิงบวกมาใช้ช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิตเพื่อให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่ดี ปฏิบัติด้วยความเมตตาให้รู้ถึงความอบอุ่นความห่วงใยความเคารพในศักดิ์ศรี มีการตอบสนองสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก โดยคำนึงถึงคำพูด สัมพันธภาพ การเคารพ ตลอดจนเป้าหมายในการให้อ่านแก่เด็กในการควบคุมชีวิตของตนเอง สอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ระบุความสำคัญของการใช้วินัยเชิงบวกไว้ว่า ครูที่ใช้

วินัยเชิงบวกจะเชื่อมั่นในความสามารถของเด็กและสื่อ ให้รู้ถึงความอบอุ่นความห่วงใย และความเคารพในศักดิ์ศรีของเด็ก เมื่อครูมีความมุ่งมั่นใส่ใจ คอยสังเกตเด็กและตอบสนองในลักษณะที่เป็นการสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวก เด็กจะเริ่มมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองมากขึ้น ในขณะเดียวกันเป็นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนาให้น้อยลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) สอดคล้องกับแนวคิดของซไมพร สุธรรม ที่ได้กล่าวถึงเหตุผลของการใช้วินัยเชิงบวก เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีเป็นเรื่องสำคัญ การเชื่อมความสัมพันธ์กับเด็ก โดยใช้เทคนิคการใช้วินัยเชิงบวกจะทำให้ครูใช้พลังงานในการสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับเด็กมากกว่าพยายามที่จะสร้างสัมพันธภาพกับเด็กใหม่อีกครั้ง ครูควรเชื่อมความสัมพันธ์กับเด็กเพราะสายใยแห่งความสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้เด็กเรียนรู้ในการรักษาตนเองและผู้อื่น (ซไมพร สุธรรม, 2553)

อีกทั้งอาจเป็นเพราะว่าการใช้วินัยเชิงบวกถือเป็นเครื่องมือในการจัดการชั้นเรียนควรมีลักษณะสำคัญ คือ การเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหาต่อเด็ก ครูเสนอทางเลือกต่อเด็กอย่างน้อย 2 ทางโดยควรจะเป็นทางเลือกที่ครูกับเด็กรับได้ทั้งสองฝ่าย การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแก่เด็กในชั้นเรียน โดยมอบหมายงานที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน ทำให้เด็กรู้สึกเป็นเจ้าของชั้นเรียนและตระหนักว่าตนมีความสำคัญ การเปิดโอกาสให้เด็กส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และจัดการกับปัญหาที่ตนกระทำ ควรหลีกเลี่ยงการลงโทษ การช่วยเหลือ การควบคุม การต่อสู้อยู่ และการแก้แค้นกับเด็ก สอดคล้องกับ Nelsen, Lott & Glenn ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของการใช้วินัยเชิงบวกควรประกอบด้วยการสร้างบรรยากาศภายในชั้นเรียนโดยจะต้องใจเย็น ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน การใช้วินัยเชิงบวกเป็นเครื่องมือในการจัดการชั้นเรียน ควรใช้คำพูดเด็กที่แสดงถึงการเคารพศักดิ์ศรีของตัวเอง มิใช่การออกคำสั่ง เมื่อเกิดปัญหาขึ้นไม่ควรคิดแทนเด็กแต่ควรบอกเด็กว่าเกิดอะไรทำไมถึงเกิดและต้องทำอะไร เพื่อให้เด็กได้คิดและแก้ปัญหาด้วยตนเองควรใช้ท่าทางมากกว่าคำพูด เพราะท่าทางมีความน่าสนใจ ช่วยทำให้เด็กปฏิบัติตามได้ง่าย เช่น ต้องการให้เด็กเงียบ ครูใช้วิธีการชูกำปั้นแทนการตะโกนบอกให้เด็กเงียบเสียง (Nelsen, J., Lott, L., & Glenn, H. S., 2000) สอดคล้องกับพัชรา พุ่มพชาติ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดกิจกรรมการสร้างวินัยเชิงบวกตามแนวคิดการเรียนรู้โปรแอคทีฟ (Pro-Active learning) ที่มีต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการพัฒนาชุดกิจกรรม ได้แก่ (1) องค์ประกอบของชุดกิจกรรม (2) คู่มือการใช้ชุดกิจกรรม และ (3) คู่มือปฏิบัติกิจกรรม 2) ผลการใช้ชุดกิจกรรม ได้แก่ พบว่า (1) พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมสูง กว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (2) พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (3) พัฒนาการทางอารมณ์

ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมใน 4 ระยะ คือ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรม หลังได้รับการจัดกิจกรรมครั้งที่ 1 หลังได้รับการจัด กิจกรรมครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดกิจกรรมมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ (4) พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุดกิจกรรมใน 4 ระยะ คือ ก่อนได้รับการจัดกิจกรรม หลังได้รับการจัดกิจกรรมครั้งที่ 1 หลังได้รับการจัดกิจกรรมครั้งที่ 2 และติดตามผลการจัดกิจกรรมมีพัฒนาการสูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ (5) พัฒนาการทางอารมณ์ของระหว่างเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองสูงกว่าเด็กปฐมวัยในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (6) พัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยระหว่างเด็กปฐมวัยในกลุ่มทดลองสูงกว่าเด็กปฐมวัยในกลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ (7) ครูมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (พัชรา พุ่มพชาติ, 2560)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ความพึงพอใจของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วินัยเชิงบวกของโรงเรียนเทศบาลวัดศรีปึงเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ควรพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องต่อไป
2. การพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้เด็กได้รับการพัฒนาคุณภาพในด้านต่าง ๆ มีผลการประเมินคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสม ตลอดจนมีผลงานเชิงประจักษ์ทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ชุมชน มีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู บุคลากรและชุมชน ต้องมีการสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจกันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการพัฒนา ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นควรเปิดโอกาสให้ครู ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น
3. ในการนำรูปแบบไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและความตระหนักให้กับบุคลากรในการดำเนินงานโดยใช้สารสนเทศในการบริหารในแต่ละขั้นตอนในการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและมีความต่อเนื่องขึ้นโดยยึดหลักคุณภาพของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการจัดการศึกษาในการส่งเสริมพัฒนาดูแลช่วยนักเรียนได้อย่างทั่วถึง มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียนในชุมชนมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรท้องถิ่น
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
4. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบกลยุทธ์การจัดการศึกษาที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาผู้เรียนเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2554). คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: ยูเร็นสอิมเมจกรุ๊ป.
- ชไมพร สุธรรม. (2553). การใช้วินัยเชิงบวกเพื่อส่งเสริมทักษะภาษาฝรั่งเศสเบื้องต้นของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชลิต โพธิ์นคร. (2560). การศึกษาในยุคไทยแลนด์ 4.0. การประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2559 และประชุมวิชาการเรื่อง “ห้องสมุดดิจิทัลกับการก้าวสู่ยุค Thailand 4.0”. กรุงเทพมหานคร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.
- พัชรา พุ่มพชาติ. (2560). ผลการใช้ชุดฝึกอบรมผู้ปกครองเรื่องการสร้างวินัยเชิงบวก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อวินัยในตนเอง และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท. ใน รายงานวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง. (2562). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. เชียงใหม่: โรงเรียนเทศบาลวัดศรีปิงเมือง.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). การสร้างวินัยเชิงบวก (Positive discipline). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- Nelsen, J., Lott, L., & Glenn, H. S. (2000). Positive Discipline in the Classroom: Developing Mutual Respect, Cooperation, and Responsibility in Your Classroom. New York: Three Rivers Press.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4
ในตำบลสนามชัย อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา*

THE LIFE QUALITY DEVELOPMENT WITH BAVANA PRINCIPLE OF
ELDERS IN SANAMCHAI SUB – DISTRICT, SATHINGPHRA DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

พระครูพิสุทธิธรรมโชติ (ไกรว่อง)*, เดชชาติ ตริทรัพย์ และสุปรียา ชำนาญพุดิพร
Phrakhrupisattidhamcoti (Kraivong), Detchat Treesap and Supreecha Chamnanphuttiapon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author Email: Chaoyootchoti@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 การดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก แยกเป็นผู้สูงอายุ จำนวน 20 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสนทนา กลุ่ม จำนวน 15 คน ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแบบ Content Analysis Technique

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต พบว่า ผู้สูงอายุจะต้องพิจารณาแบบองค์รวมและใช้การบูรณาการทั้งศาสตร์ด้านการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับหลักการทางจิตวิทยาและทางพุทธศาสตร์มาเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ตามหลักภavana 4 พบว่า ผู้สูงอายุมีการดูแลสุขภาพของตนเองดีขึ้น มีการพัฒนาสัมพันธภาพกับคนรอบข้างได้ดีขึ้น มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตา กรุณา มีการเสียสละ และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มองเห็นสัจธรรมของชีวิต เกิดแก่ เจ็บ ตาย ว่าเป็นความจริงตามหลักคำสอน

ของพระพุทธศาสนา

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 พบว่า การนำแนวทางการ ไปใช้งานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจะต้องมีการประสานการทำงานในรูปแบบของ

* Received September 5, 2022; Revised February 8, 2024; Accepted March 7, 2024

การทำงานเป็นทีม ที่ต้องได้รับความร่วมมือทั้งผู้สูงอายุ ครอบครัว วัด และส่วนราชการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในด้าน การพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต และการพัฒนาปัญญา มาเป็นแนวทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ภาวนา

ABSTRACT

This research aimed to study 1) the quality-of-life development of the elderly, 2) the quality-of-life development of the elderly under the 4 Bhavana principles, and 3) guidelines for improving the quality of the elderly's life under the 4 Bhavana principles. This qualitative research used in-depth interviews and focus group discussions to collect the data. The key informants were divided into 20 elderly key informants and 15 persons from focus group discussions in the Sanam Chai subdistrict, Sathingphra District, Songkhla Province. Data were analyzed using the content analysis technique.

The results showed that:

1. The quality-of-life development of the elderly: The elderly must consider holistically and apply the integration of medical and scientific sciences, along with the psychological and Buddhist principles, as a practical guideline suitable for improving the quality of life of the elderly in physical and mental aspects, including social and environmental relationships.

2. The quality-of-life development of the elderly under the 4 Bhavana principles: The elderly improved their self-care for physical health, enhanced relationships with others, had a compassionate and empathetic mindset, generosity, and sacrifice for society's benefits. They also realized that we are born, grow old, fall ill, and die following the truths of life under the Buddhist principles.

3. The guidelines for improving the quality of life for elderly people under the 4 Bhavana principles: The most effective way to utilize the 4 Bhavana principles as guidelines for enhancing the quality of life of elderly people was through coordinated teamwork and cooperation from the elderly, family members, temples, and government agencies to strengthen the quality of life in physical, morality, mental well-being, and intellect as practical guidelines for implementation.

Keywords: Development, Quality of Life, Bavana Principle

บทนำ

แม้ว่าผู้สูงอายุจะเป็นกลุ่มบุคคลที่ผ่านโลกมามากมีประสบการณ์ในการทำงานและการดำรงชีวิตที่โชกโชก สามารถเป็นแบบอย่างให้กับคนรุ่นหลังได้อย่างดี แต่ก็พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านความเสื่อมถอยของร่างกายทั้งด้านการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพทางอารมณ์สติปัญญาการเรียนรู้ และความเป็นส่วนตัว (อาชัญญา รัตนอุบล, 2559) ดังนั้น ผู้สูงอายุที่สามารถปรับตัว ปรับพฤติกรรมการเป็นอยู่ รวมถึงปรับสภาพอารมณ์ให้เข้ากับบริบทในปัจจุบัน ก็ย่อมทำให้เป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งแนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนาที่สามารถนำมาพัฒนาคุณภาพของผู้สูงอายุได้ก็คือ หลักภavana 4 การที่ผู้สูงอายุดำรงชีวิตตามหลักภavana 4 จะเป็นผู้ที่รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย สังคม จิตใจ และปัญญา สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม ช่วยเหลือตนเองได้ตามอัตภาพ ไม่เป็นภาระให้แก่ผู้อื่น และดำรงไว้ซึ่งการมีคุณค่าในตนเอง

การที่ผู้สูงอายุสามารถรักษาความสมดุลของชีวิต และปรับตัวเองให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้นั้นต้องอาศัยความรู้ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม การเรียนรู้ การปฏิบัติตัวของผู้สูงอายุเอง สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และชุมชน เป็นต้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภavana 4 สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่แบบองค์รวมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม เพราะว่าทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมสามารถบริหารร่างกาย ดูแลอาหารการกิน ฉลาดในการเลือกบริโภคแต่สิ่งที่มีประโยชน์ มีการตรวจรักษาสุขภาพร่างกายอยู่อย่างสม่ำเสมอ ด้านศีลก็คืองดเว้นจากกิจกรรมที่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น ด้วยกายและวาจา ด้านสังคมก็หาโอกาสทำบุญร่วมกับญาติภายในครอบครัว หรือกลุ่มชมรมต่าง ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย หากิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความสามารถทำอยู่เป็นประจำ ด้านจิตใจก็สามารถทำได้โดยมองโลกในแง่บวก ทำจิตใจให้ผ่องใส อารมณ์ดี มีการสวดมนต์ไหว้พระ นั่งสมาธิก่อนนอนทุกวันเป็นประจำ ส่วนด้านปัญญานั้นผู้สูงอายุสามารถมองการเปลี่ยนแปลงของสรรพสิ่งรอบตัวอย่างรู้เท่าทันตามหลักความเป็นจริง คือ การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ไม่เข้าไปยึดมั่นถือมั่นมากเกินไป ดังนี้แล้วก็จะช่วยให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามไปด้วย นั่นเอง

ดังนั้นจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภavana 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสงขลียง จังหวัดสงขลา และการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่าคงเกิดประโยชน์ที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุขขึ้น มีรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เหมาะสม และการยึดหลักภavana เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตของผู้สูงอายุจะช่วยให้การใช้ชีวิต มีความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่จะนำไปสู่เป้าหมายและความต้องการอย่างมีประสิทธิภาพของภาครัฐหรือประชาสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเชิงพื้นที่ ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และดำเนินการจัดทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย อาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์และจัดเสวนากลุ่ม จำนวน 35 รูป/คน โดยแบ่งเป็น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป หมู่บ้านละ 4 คน จาก 5 หมู่บ้าน และดำเนินการจัดทำเสวนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 15 รูป/คน โดยประกอบด้วย ตัวแทนผู้สูงอายุหมู่บ้านละ 2 คน จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ จำนวน 1 คน นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน ดำเนินการศึกษาวัยผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เพื่อใช้เป็นต้นแบบในการบูรณาการองค์ความรู้สำหรับการต่อยอดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องโดยใช้ระยะเวลา ตั้งแต่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2564 ถึง 30 กันยายน พ.ศ. 2565

ผลการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา มีผลการวิจัยดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

คุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิตการมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในทิศทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม การมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม ประโยชน์การพัฒนาคุณภาพชีวิตช่วยทำให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมโดย

มีแนวทางในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสุขไปด้วย การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหาร เพื่อมาแก้ไข ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม เกิดความร่วมมือร่วมใจในการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าหากคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีคุณภาพที่ดี ย่อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้เจริญ รุดหน้าก้าวไกลขึ้น สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นต้องพิจารณาแบบองค์ รวมและใช้การ บูรณาการทั้งศาสตร์ด้านการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ ควบคู่ไปกับหลักการทาง จิตวิทยาและทางพุทธศาสตร์แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม กับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า

2.1 ด้านกายภาพภาวนา ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้ชัดเจนก่อนว่า มีความแข็งแรง หรือเสื่อมตามวัยมากน้อยขนาดไหน ให้ฝึกปฏิบัติตามกำลังร่างกายที่สามารถ ทำไหว ถ้ารู้สึกหนักและเหนื่อยให้หยุดพักก่อน ให้ดูอาการของร่างกายแต่ละส่วนว่ามีความ เมื่อยล้า ปวดเมื่อยมากน้อยอย่างไร ถ้าปวดเมื่อยเรื้อรังต้องรักษาให้ดีขึ้นก่อนที่จะฝึกกายภาพนา ในการฝึกนั้นต้องฝึกให้มึนสติในอิริยาบถต่าง ๆ การยืน การเดิน การนั่ง การพุดคุย การทำงาน บ้าน หรือทำงานอื่น ๆ ผู้สูงอายุบางท่านจะใช้สติในการกินอาหาร ดื่มน้ำ ดื่มน้ำชา กาแฟ การ เดินเล่น การทำกิจกรรมที่วัด หรือการทำกิจกรรมต่างๆ กับลูกหลาน บางท่านออกกำลังกาย ทั้งที่ประจำและเป็นบางวัน กินอาหารอย่างพอประมาณ พอเพียง นอนให้เพียงพอ ปัญหา อุปสรรค ที่พบคือ ร่างกายไม่แข็งแรงเพราะอายุมากร่างกายถดถอย การเจ็บไข้ได้ป่วย สามารถ เรียกลูกหลานมาช่วยดูแลได้ ปวดเมื่อยตามร่างกายตามเส้นต่าง ๆ ปวดศีรษะ อุปสรรคบางครั้ง มีการปวดเมื่อยตามข้อเข่า ข้อเท้า บ่า ไหล่ หลัง บางครั้งไม่สามารถแบ่งเวลาไปวัดเพื่อทำบุญ รับศีลฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมได้

2.2 ด้านศีลภาวนา ผู้สูงอายุทำโดยการพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับคนรอบข้าง ไม่มีปัญหากับคนรอบข้าง ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกับใคร ถ้ามีเวลาก็จะไปสมาทานศีลที่วัดในวัน พระ หรือจะรักษาศีลที่บ้านก็ได้โดยการควบคุมกายวาจา ควบคุมสติของตนเอง ไม่เบียดเบียน ชีวิต ทรัพย์สิน สามิ ลูก เมียของใคร งตเว้นอบายมุขต่าง ๆ มีความจริงใจต่อกันทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง ปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ คนรอบข้าง คนใกล้ชิดมีการทะเลาะเบาะแว้ง กันและกระทบ ถึงเรา มีการทะเลาะกัน ไม่สามารถไปวัดได้ ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงคนในบ้าน บางครั้งตั้งใจจะ รักษาแต่ก็ขาดสติทำให้ศีลขาด บางครั้งต้องพุดเท็จเพราะถ้าพุดความจริงจะทำให้คนในบ้านผิด ใจกัน

2.3 ด้านจิตภาวนา ผู้สูงอายุนั่งสมาธิ สวดมนต์ หรืออ่านหนังสือธรรมะ ฝึกให้เป็นคนมีใจโอบอ้อม มีเมตตากรุณา มีการเสียสละต่อเพื่อนบ้าน การทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น การทำบุญ ให้นาน บริจาคสิ่งของ มีจิตสาธารณะ ฝึกให้เป็นคนอารมณ์ดี ไม่จู้จี้จิกจี้ ไม่ขึ้นน้อยใจ ไม่ขี้โมโห ไม่ให้โลกมากอยากระหว่างคนอื่น หลีกเลี่ยงการทะเลาะ ปะทะกับคนอื่น ๆ ยอมรับในสิ่งที่เขาเป็นอยู่ พิจารณาโดยการปลง ปล่อยวาง ถ้ารู้สึกหงุดหงิดก็ให้ปล่อยจากที่ตรงนั้นแล้วหลบไปหาที่พักใจที่อื่นก่อน ปัญหาอุปสรรคที่พบนั้นผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า ฝึกสมาธิแล้วจิตไม่สงบ มีอาการง่วง หาว เหนอน ฝึกได้นิดเดียวมีอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย มีโรคประจำตัวต้องไปหาหมอ หรือให้ลูกหลานหามาให้กิน บางครั้งเมื่อเจออะไรที่ไม่เป็นไปตามที่คิดก็จะรู้สึก หงุดหงิด ไม่สบายใจ ลูกหลานทำตัวไม่ดีก็รู้สึกกังวลใจ เป็นห่วง ตามอารมณ์ตัวเองไม่ทัน บางครั้งอารมณ์ดี อารมณ์ไม่ค่อยดีบ้าง

2.4 ด้านปัญญาภาวนา ผู้สูงอายุฝึกได้โดยการมองเห็นสังขารของชีวิตเกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้วปลงให้ตก มองสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงว่ามี เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป ฝึกปลงต่อสังขารร่างกายและทรัพย์สินทั้งหลาย ใช้ชีวิตแบบพอเพียงและสันโดษ พิจารณาว่าสิ่งไหนดีก็ทำส่วนสิ่งไหนไม่ดีก็เว้น ทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ ให้รู้เท่าทันอารมณ์ของตัวเอง ยินดีแต่ไม่ยินร้ายกับคนที่มากระทบมีความเชื่อว่าการทำดีได้ดีและทำชั่วได้ชั่ว รู้จักบาปบุญคุณโทษ นรกและสวรรค์ ปัญหาอุปสรรค ที่พบนั้นผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า ปัญหาอุปสรรคมีหลายอย่าง ได้แก่ สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง มีสิ่งรบกวนภายนอกมากระทบตลอด เช่น การคลุกคลีกับคนรอบข้างมากเกินไปทำให้ใจฟุ้ง ไม่รู้หลักปฏิบัติที่ถูกต้อง ไม่มีพระสงฆ์หรือผู้ที่สามารถแนะนำวิธีการฝึกที่ถูกต้องหรือวิธีการแก้กรรม เพิ่มสติปัญญาขั้นสูงขึ้นได้ รวมถึงไม่มีคนที่มอดมการณที่ฝึกปัญญาเหมือนกันที่สามารถพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนกันได้ ทำให้รู้สึกฝึกทำอยู่คนเดียว ภาระงานที่ทำอยู่ทำให้รู้สึกเหนื่อย ไม่มีแรงมาฝึกพัฒนาปัญญาของตนเอง

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลดสนามชัย อามะสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ได้แนวทางที่สำคัญ 3 แนวทาง มีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 โดยการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมคำสอนและแนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนา แนวทางที่สามารถดำเนินการได้คือ 1) ด้านการพัฒนากาย ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ฝ่ายสงฆ์ เจ้าอาวาส พระผู้บรรยายธรรมต้องสร้างแรงจูงใจให้กับผู้สูงอายุมีความต้องการหรืออยากเคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีสติ ต่อด้วยการบรรยายพร้อมนำผู้สูงอายุฝึกปฏิบัติไปด้วยกัน โดยเริ่มจากวันพระหรือสำคัญทางศาสนา 2) ด้านการพัฒนาศีลนั้น วัด และคณะสงฆ์ต้องเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ เป็นแบบอย่างให้กับผู้สูงอายุ พระสงฆ์จัดให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะสมควรต่อการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะการสมาทานรักษาศีลในโอกาสต่าง ๆ ฝ่ายผู้สูงอายุควรมีการรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อการทำกิจกรรมกับคณะสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นการสอนธรรมะ การสอนภาวนา การสวดมนต์ การนั่งสมาธิ

และการให้ความรู้เรื่องศีล 3) ด้านการพัฒนาจิต วัด และคณะสงฆ์จัดให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะต่อการปฏิบัติธรรม มีพระสงฆ์นำให้พระสวดมนต์ และหลังสวดมนต์ควรนำฝึกทำสมาธิวันละ 10-30 นาที ช่วยให้ผู้สูงอายุได้พักผ่อนร่างกายและช่วยให้จิตใจผ่องใส เบิกบาน ลดความฟุ้งซ่านได้ระยะหนึ่ง ทำให้จิตมีพลังที่จะขับเคลื่อนและคิดอะไรได้มาก ซึ่งวิธีการทำนั้นสามารถทำได้ทั้งแบบเผชิญหน้าและแบบออนไลน์ ที่สำคัญคือ ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ และชักชวนให้ผู้สูงอายุท่านอื่น ๆ มาร่วมปฏิบัติให้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนการพัฒนาจิตนอกวัดนั้น ควรแนะนำให้ผู้สูงอายุเป็นคนอารมณ์ดี มองโลกในแง่ดี 4) ด้านการพัฒนาปัญญา วัดและคณะสงฆ์จัดให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะต่อการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิต อบรม ปัญญา ควรจัดให้มีการอบรมหลักสูตรสมาธิภาคปฏิบัติขั้นสูงโดยพระวิปัสสนาที่มีพรรษาและประสบการณ์สูง เป็นผู้นำฝึกปฏิบัติสามารถสอบอารมณ์ผู้สูงอายุได้ และสอนให้ผู้สูงอายุฝึกมองโลกและสิ่งรอบตัวตามหลักความเป็นจริงว่ามีเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเสื่อมไปเป็นธรรมดา ไม่ให้ยึดติดกับสิ่งต่าง ๆ มากเกินไป และฝึกเตรียมพร้อมต่อความตาย เป็นต้น

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะ 4 ควบคู่กับวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์ในการนำวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะ 4 นั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้น 1) ด้านการพัฒนากาย เป็นอันดับแรก กล่าวคือ การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง การดูแลอาหารการกินต่าง ๆ ให้ครบทั้ง 5 หมู่และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ดูแลเรื่องของสุขภาพผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ตั้งแต่ประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อแยกกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ทางกลุ่ม อสม. ควรเข้าไปดูแลสุขภาพผู้สูงอายุเป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง มีการเข้าไปแนะนำในเรื่องของการกินยาหรือเข้าไปบอกเรื่องของการหมอนัดให้กับผู้สูงอายุเพื่อไปโรงพยาบาลตามหมอนัด 2) การพัฒนาศีล ให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพกายให้พร้อมสำหรับการไปวัด ขอศีล และการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของสังคม 3) การพัฒนาจิตให้มีผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บางครั้งอารมณ์แปรปรวนและอารมณ์ไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุทั่วไปหรือผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง ดังนั้นการพัฒนาจิตผู้สูงอายุต้องใช้วิธีการที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ เช่น ตั้งกลุ่ม/ชมรมแล้วทำกิจกรรมร่วมกันทั้งกิจกรรมสันทนาการ การฝึกสมาธิ การออกกำลังกาย การบำเพ็ญประโยชน์กับชุมชน ล้วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตที่ดีขึ้น 4) ส่วนการพัฒนาปัญญานั้นอาจจะไม่สามารถนำวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์มาใช้ได้โดยตรง แต่สามารถมีส่วนช่วยทางอ้อมก็คือ อสม. ควรเป็นผู้ที่เข้าหาพูดคุยแลกเปลี่ยนติดตามการฝึกของผู้สูงอายุ ให้ความรู้และเชิญชวนผู้สูงอายุให้ดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สีกว่าตัวเองโดดเดี่ยวและมีกำลังใจที่จะฝึกพัฒนาตัวเองต่อไป

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะ 4 ควบคู่กับวิธีการทางสังคม และกฎหมาย หรือกฎระเบียบของบ้านเมือง การนำวิธีการทางสังคม และกฎหมาย หรือกฎระเบียบของบ้านเมืองมาใช้กับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะ 4 สามารถ

ทำได้ ดังนี้ 1) การพัฒนากาย ทำได้โดยต้องเริ่มต้นจากการที่ผู้สูงอายุต้องการมีลูกหลานหรือญาติพี่น้องดูแลอย่างใกล้ชิดเอาใจใส่ ดูแลให้ผู้สูงอายุในบ้านออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทำกิจกรรมร่วมกันตามโอกาสที่อำนวย ส่วนฝ่าย อสม. หรือ รพ.สต. ควรแยกกลุ่มผู้สูงอายุเอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอโดยการออกเยี่ยมบ้าน รวมถึงการสนับสนุนเรื่องต่าง ๆ ตามความจำเป็น จัดให้มีโครงการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ออกมาทำกิจกรรมร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมทันกับยุคสมัยและทันเหตุการณ์ และไม่คิดว่าตัวเองเป็นภาระทางสังคม ทำให้สุขภาพดีทั้งทางร่างกายและ มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนอื่น ๆ ในสังคม ชุมชน 2) การพัฒนาศีล ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตภายใต้กรอบศีลธรรม กฎหมาย และกฎระเบียบของส่วนรวม 3) การพัฒนาจิต บ้าน วัด และราชการ ควรร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนแล้วจึงให้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และชักชวนกันฝึกสมาธิ ฝึกสติ ทั้งที่บ้านและที่วัด การฝึกจิตให้มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์รอบตัวและภาวะเสื่อมถอยของร่างกายตามอายุ 4) การพัฒนาปัญญา บ้าน วัด และราชการ ควรร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนแล้วจึงให้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และชักชวนกันทำกิจกรรม ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน ปัญหาด้านเศรษฐกิจครัวเรือนของแต่ละท่าน ได้ฝึกความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันทั้งในยามสบายและยามลำบาก และที่ควรส่งเสริมคือการร่วมกันทำกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนพิธีในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ส่วนทางราชการควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุด้วย โดยการพาไปทัศนศึกษาดูงานในสถานที่ที่ไม่เคยไป และถ้าเป็นไปได้ทาง อบต. หรือส่วนที่เกี่ยวข้องควรมีแผนการพัฒนาให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ หรือโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้นในชุมชนให้ได้

อภิปรายผล

จากการวิจัยเอกสาร พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นต้องพิจารณาแบบองค์รวม และใช้การบูรณาการทั้งศาสตร์ด้านการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับหลักการทางจิตวิทยาและทางพุทธศาสตร์แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า “สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ” มาจากสุขภาพรวมกับสุขภาพทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่มีการเชื่อมรวมกันของร่างกายและจิตใจ จึงรวมความหมายถึง ภาวะที่สมบูรณ์ทั้งกาย จิต สังคม และปัญญา หรือสภาวะที่สมบูรณ์ทุก ๆ ทางเชื่อมโยงกันสะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้ จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ ประกอบด้วย 1) สุขภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์

แข็งแรง 2) สุขภาวะทางจิต หมายถึงจิตใจที่เป็นสุข ไม่เครียด มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ 3) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี มีสันติภาพ 4) สุขภาวะทางปัญญา หมายถึง สุขุขอันประเสริฐที่เกิดจากการมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งความดีสูงสุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548)

การวิจัยภาคสนามเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะนา 4 และการสนทนากลุ่ม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวะนา 4 ของผู้สูงอายุ พบว่า

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุความพึงพอใจในการดำรงชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสัมพันธ์ ต่อการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในทิศทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้าน ความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้สังคมมีความสงบสุข การพัฒนา คุณภาพชีวิตทำให้บุคคลรู้จักใช้ปัญญา มีเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรม หลักการบริหาร เพื่อมา แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองและสังคม เกิดความร่วมมือร่วมใจในศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และค่านิยมที่ดีงาม

2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวะนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอ สทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า การดูแลสุขภาพร่างกายของตนเอง ดีขึ้น มีการพัฒนาความสัมพันธ์ภาพกับคนรอบข้างได้ดีขึ้น มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีเมตตา กรุณา มีการเสียสละ และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มองเห็นสัจธรรมของชีวิต เกิด แก่ เจ็บ ตาย ว่าเป็นความจริง ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

- ด้านกายภาวนา ผู้สูงอายุเข้าใจสภาพร่างกายของตนเองให้ชัดเจนก่อนว่ามีความ แข็งแรงหรือเสื่อมตามวัยมากน้อยขนาดไหน ในส่วนการฝึกสตินั้นต้องฝึกให้มีสติในอิริยาบถต่าง ๆ การยืน การเดิน การนั่ง การพุดคุย การทำงานบ้าน หรือทำงานอื่น ๆ

- ด้านศีลภาวนา ผู้สูงอายุเข้าใจในการพัฒนาสัมพันธ์ภาพกับคนรอบข้าง การควบคุม กายวาจา ควบคุมสติของตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น งดเว้นอบายมุขต่าง ๆ มีความจริงใจต่อกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

- ด้านจิตภาวนา ผู้สูงอายุเข้าใจในนั่งสมาธิ สวดมนต์ หรืออ่านหนังสือธรรมะ ฝึกให้ เป็นคนมีใจ โอบอ้อม มีเมตตา กรุณา เสียสละและทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม และการ ยอมรับในสิ่งที่เขาเป็นอยู่

- ด้านปัญญาภาวนา ผู้สูงอายุเข้าใจในสัจธรรมของชีวิตเกิด แก่ เจ็บ ตาย มองสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงว่ามี เกิดขึ้นตั้งอยู่ดับไป ใช้ชีวิตแบบพอเพียงและสันโดษ พิจารณาว่าสิ่งไหนดีก็ ทำส่วนสิ่งไหนไม่ดีก็เว้น ให้รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง มีความเชื่อว่าการทำดีได้ดีและทำชั่ว ได้ชั่ว รู้จักบาปบุญคุณโทษ

สอดคล้องกับพระสราวุฒิ ปญญาวุฑโฒ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า สภาพและปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ ประกอบด้วย ปัญหาด้านร่างกาย ปัญหาด้านสังคม ปัญหาด้านจิตใจ และปัญหาการเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักอริยสัจ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์โดยภาพรวม พบว่า ผู้สูงอายุได้นำเอาหลักอริยสัจ 4 ประพฤติปฏิบัติตามหลักปัญจกาวนา ตามหลักวิปัสสนา กัมมัฏฐาน นั่งสมาธิ ผีอกจิตให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง ตามสภาวะที่เป็นอยู่จนสามารถทำให้ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข (พระสราวุฒิ ปญญาวุฑโฒ, 2560)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักอริยสัจ 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ไปใช้งานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการประสานการทำงานในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม ที่ต้องได้รับความร่วมมือทั้งผู้สูงอายุ ครอบครัว วัด และราชการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 1) ด้านการพัฒนากาย 2) ด้านการพัฒนาศีล 3) ด้านการพัฒนาจิต และ 4) ด้านการพัฒนาปัญญา มาเป็นแนวทางปฏิบัติมี 3 แนวทาง ดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 โดยการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมคำสอนและแนวปฏิบัติของพระพุทธศาสนา แนวทางดำเนินการดังนี้

จะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีความหมายครอบคลุมสุขภาวะแนวพุทธแบบองค์รวม โดยใช้หลักอริยสัจ 4 นั้น ต้องใช้ศาสตร์สหสาขาวิชา มาบูรณาการเข้าด้วยกัน โดยยึดเอาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายหลักแล้วคิดย้อนกลับมาออกแบบแนวทางยุทธวิธี และวิธีการปฏิบัติที่เกิดจากการบูรณาการ สหสาขาวิชาดังกล่าวเข้ากับหลักอริยสัจ 4 เพื่อนำไปใช้สำหรับการพัฒนาด้านร่างกาย (กายอริยสัจ) ด้านดำรงชีวิตตามหลักศีลธรรม (ศีลอริยสัจ) การพัฒนาจิตใจ (จิตตอริยสัจ) และการพัฒนาส่งเสริมด้านปัญญา (ปัญญอริยสัจ) (ปัญญอริยสัจ) ให้กับผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ดังกล่าว สอดคล้องกับพระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักอริยสัจ 4 กรณีศึกษาผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ พบว่า หลักอริยสัจ 4 นี้เป็นหลักการพัฒนาบุคคลโดยมีกรอบแห่งการพัฒนา 4 ประการ คือ การพัฒนาตนเองให้มีสติ ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท การทำตนให้ตั้งอยู่ในกรอบระเบียบข้อประพฤติที่ติงามของสังคม การอบรมจิตของตนให้มีความผ่องใสการพัฒนาปัญญา ทำให้เป็นผู้มีเหตุผล เป็นหลักการพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตประจำวันและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ปัญหาอุปสรรคการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ได้แก่ 1) การเจริญเติบโต ของเศรษฐกิจยุคใหม่ 2) การเข้ามาวัฒนธรรมสมัยใหม่ 3) ด้านโรคภัยไข้เจ็บที่เกิดจากความชราร่างกาย ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการ

ดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุอยู่มาก เพราะเรียบง่ายกำลังทางร่างกายมีผลต่อการประกอบกิจวัตรประจำวัน สำหรับแนวทางแก้ไขนั้นผู้สูงอายุได้ฝึกพัฒนาสติในการดำเนินชีวิตของตนเอง ฝึกการอยู่ง่าย กินง่าย การมีสติ การไม่เบียดเบียนกัน การไม่ลักขโมย การสำรวมอินทรีย์ การพูดสุภาพ การมีสัจจะ การไม่คิดโลภอยากได้ของการคนอื่น การไม่คิดพยาบาทในบุคคลอื่น การมีความคิดที่ดีและไม่คิดมุ่งร้ายต่อสิ่งอื่น ผู้สูงอายุปฏิบัติตนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ฝึกพัฒนาจิตใจของตนเองด้วยการไหว้พระสวดมนต์ภาวนาและการนั่งสมาธิ มีสติในการทำงาน มีสติในการพูด มีสติในการคิด ทำจิตใจให้มีความสุข ใช้ปัญญาคิดในสิ่งที่มีเหตุและผล มีความรู้สึกตัวขณะพูด ขณะทำ ขณะคิด ใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นำหลักการเจริญปัญญามาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุข (พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) และคณะ, 2562)

3.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ควบคู่กับวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์ ในการนำวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ในการนำวิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์สุขภาพและสาธารณสุขศาสตร์ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 นั้น ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นด้านการพัฒนากายเป็นอันดับแรก การดูแลสุขภาพให้แข็งแรง การดูแลอาหารการกินต่าง ๆ ให้ครบทั้ง 5 หมู่และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ดูแลเรื่องของสุขภาพผู้สูงอายุทุกกลุ่ม ตั้งแต่ประเมินสุขภาพผู้สูงอายุ เพื่อแยกกลุ่มผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตัวเองได้ ทางกลุ่ม อสม. ควรเข้าไปดูแลผู้สูงอายุอยู่เป็นประจำ ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุที่ป่วยติดเตียง มีการเข้าไปแนะนำในเรื่องของการกินยาหรือเข้าไปบอกเรื่องของการหมอนัดให้กับผู้สูงอายุ ให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพกายให้พร้อมสำหรับการไปวัด ขอศีล และการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของสังคม ให้มีผู้ดูแลผู้สูงอายุที่บางครั้งอารมณ์แปรปรวนและอารมณ์ ดังนั้นการพัฒนาจิตผู้สูงอายุต้องใช้วิธีการที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ เช่น ตั้งกลุ่ม/ชมรมแล้วทำกิจกรรมร่วมกันทั้งกิจกรรมสันตนาการ การฝึกสมาธิ การออกกำลังกาย การบำเพ็ญประโยชน์กับชุมชนล้วนช่วยให้ผู้สูงอายุมีสภาพจิตที่ดีขึ้น การให้ความรู้และเชิญชวนผู้สูงอายุให้ดูแลสุขภาพให้แข็งแรงอยู่ตลอดเวลา ทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกตัวเองโดดเดี่ยวและมีกำลังใจที่จะฝึกพัฒนาตัวเองต่อไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ นวินดา นิลวรรณ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ตามแนวพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่สังคมผู้สูงอายุ พบว่า สภาพปัญหาของสังคมผู้สูงอายุ ปัจจุบันประเทศไทย และต่างประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการแพทย์ ซึ่งทำให้คนมีอายุที่ยืนยาวขึ้น เป็นต้น การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสามารถ มีความพร้อม และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และการพัฒนาปัญญา เพื่อให้มีศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้

อย่างมีความสุขอีกทั้งเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาจากการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในอนาคตอีกด้วย (นินดา นิลวรรณ และคณะ, 2563)

3.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 ควบคู่กับวิธีการทางสังคม และกฎหมาย หรือกฎ ระเบียบของบ้านเมือง การนำวิธีการทางสังคม และกฎหมาย หรือกฎระเบียบของบ้านเมืองมาใช้กับแนวทาง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักภาวนา 4 สามารถทำได้โดยต้องเริ่มต้นจากการที่ผู้สูงอายุต้องการมีลูกหลานหรือญาติพี่น้องดูแลอย่างใกล้ชิดเอาใจใส่ ดูแลให้ผู้สูงอายุในบ้านออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ทำกิจกรรมร่วมกันตามโอกาสที่อำนวย การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตภายใต้กรอบศีลธรรม กฎหมาย และกฎระเบียบของส่วนรวม บ้าน วัด และราชการ ควรร่วมมือกันส่งเสริมให้เกิดกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนแล้ว จูงใจให้ร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์และชักชวนกันฝึกสมาธิ ฝึกสติ การฝึกจิตใจให้มั่นคง ไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์รอบตัวและภาวะเสื่อมถอยของร่างกาย และส่งเสริมการร่วมกันทำกิจกรรมตามประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และศาสนพิธีในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และสร้างความสุขให้กับผู้สูงอายุด้วย โดยสอดคล้องกับ สุภาพรณ กัญยะต๊ิบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษา สถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง พบว่า ในด้านประสบการณ์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุที่มาปฏิบัติธรรม พบว่า เหตุผลที่ผู้สูงอายุเข้ามา สถานปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มีความตั้งใจมาทำบุญและปฏิบัติธรรม เพราะเชื่อมั่นว่าความดีแห่งวิสุทธิธรรมจะนำตนไปสู่ชีวิตที่ดีงามทั้งสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจในบั้นปลายแห่งชีวิต ส่วนในด้านการประยุกต์ใช้ หลักภาวนา 4 ที่สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านศีลหรือสังคม 3) ด้านจิตใจ และ 4) ด้านปัญญา พบว่า ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และมีเป้าหมายสูงสุดในการดำรงชีวิตตามหลักพุทธธรรม คือการมุ่งกำจัดโรคทางใจหมายถึงการละกิเลสในใจตนให้เบาบาง ดังนั้น ผู้สูงอายุที่นำหลักภาวนา 4 ไปปฏิบัติตลอดชีวิตย่อมส่งผลให้มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมวิถีพุทธที่ยั่งยืน (สุภาพรณ กัญยะต๊ิบ, 2560)

สรุป

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ การพัฒนาตนเองตามแนวพุทธศาสตร์ มุ่งเน้น การพัฒนาดตนเองเพื่อประโยชน์ใน 3 ชั้น/ด้านคือ การพัฒนาดตนเองเพื่อประโยชน์ของตนเอง การพัฒนาดตนเองเพื่อประโยชน์ของคนอื่น และการพัฒนาดตนเองเพื่อประโยชน์ของสังคม/ส่วนรวมมนุษย์ มนุษย์ที่พัฒนาดตนเองถึงขั้นนี้ได้ในโลกและเป็นผู้จักได้รับการยอมรับ สรุปได้ว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุนั้นต้องพิจารณาแบบองค์รวมและใช้การบูรณาการทั้งศาสตร์ด้านการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ควบคู่ไปกับหลักการทางจิตวิทยาและทางพุทธศาสตร์แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มากำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุเพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ครอบคลุมด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจและจิตวิญญาณ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. เนื่องจากผู้สูงอายุแต่ละท่านแม้จะอยู่ในเขตอำเภอเดียวกัน แต่ก็มี ความแตกต่างของสภาพปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ดังนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ทั้ง ฝ่ายบ้าน/ญาติพี่น้อง วัดและคณะสงฆ์ รพ.สต. องค์การบริหารส่วนตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องทำงานร่วมกันเพื่อแยกแยะผู้สูงอายุตามสภาพปัญหาที่แท้จริงเพื่อที่จะสามารถเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละคน หรือแต่ละกลุ่มปัญหา

2. ในการนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลา ไปใช้งานให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการประสานการทำงานในรูปแบบของการทำงานเป็นทีม ที่ต้องได้รับความร่วมมือทั้ง ผู้สูงอายุ บ้าน วัด และราชการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. นักวิจัยสามารถทำวิจัยเชิงทดลองหรือวิจัยและพัฒนากับผู้สูงอายุเพื่อ ดูประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ในตำบลสนามชัย อำเภอสีทิงพระ จังหวัดสงขลาที่ได้จากผลการศึกษาในเรื่องนี้

2. นักวิจัยสามารถทำวิจัยเพื่อวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมควบคู่กับ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อให้ความพร้อมในการใช้ชีวิตในยุคผู้สูงอายุเต็มตัว โดยใช้หลักภาวนา 4 และการบูรณาการข้ามศาสตร์สาขา ทั้งพุทธศาสนา พุทธจิตวิทยา จิตวิทยา สมัยใหม่ การแพทย์และสาธารณสุขศาสตร์ รวมถึงวิทยาศาสตร์สุขภาพ เศรษฐศาสตร์ และ รัฐศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- นวินดา นิลวรรณ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ตามแนวพระพุทธศาสนา เกรวาทสู่สังคมผู้สูงอายุ. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 7(3), 38-49.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). ธรรมบุญชีวิต (ฉบับชาวบ้าน). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระมหาเชาวฤทธิ์ นรินโท (ทรัพย์สวัสดิ์) และคณะ. (2562). การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 กรณีศึกษา: ผู้สูงอายุบ้านห้วยห้อย ตำบลธาตุทอง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น, 6(1), 58-72.

- พระสรารุณ ปัญญาสุทธิโก. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 55-66.
- สุพาภรณ์ กันยะดีบ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสร้างเสริมสุขภาพ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2559). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช*
POLITICAL PARTICIPATION BY THE STUDENT DEMOCRACY
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
SRITHAMMASOKKARAJ CAMPUS

จินตนา กะตากุล*, พระมหาเอกกวิน ปิยวิโร และพระอนุรักษ์ อนรรักษ์โต

Jintana Katakul, Phramahaekkawin Piyaweero and PhraAnurak Anurakkhito

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: pedped2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ที่มีตัวแปรอิสระแตกต่างกัน และ 3) เสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ประชากรได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จำนวน 174 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่าง 121 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบบปลายปิด และแบบปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.26) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (4.05) และด้าน พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.90)

* Received February 28, 2023; Revised January 26, 2024; Accepted March 3, 2024

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโศกราช ที่มีเพศต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระดับอายุ อาชีพ ระดับชั้นปีและภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ข้อเสนอแนะควรจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่นักศึกษาให้มากขึ้น เช่น ให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์ในหน่วยเลือกตั้งและเดินขบวนรณรงค์ให้ไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การเมือง, ระบอบประชาธิปไตย, นักศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this study were to 1) study the level of political participation under democracy system of students from Mahamakut Buddhist University (MBU), Srithammasokkaraj Campus, 2) compare the political participation under democracy system of MBU students from Srithammasokkaraj Campus with the different independent variables, and 3) present the recommendations regarding the participation under democracy system of MBU students from Srithammasokkaraj Campus. The population included 174 MBU undergraduate students from the Srithammasokkaraj Campus. The sample size was determined using the formula of Taro Yamane to finally get 121 students as the sample group. The research tools used for data collection were closed-ended and open-ended questions. The data were analyzed using a packaged program.

The results of the study were as follows:

1. Overall, students' political participation in democracy was high (4.07). When considering each aspect, the perception, joining in thinking, and making political decisions had the highest average (4.26), followed by the recognition of political information (4.05). Behavior of political participation had the lowest average (3.90).

2. The comparison of the political participation of MBU students from the Srithammasokkaraj campus under the democracy with the different independent variables revealed that different genders affected no difference with a statistical significance at the .05 level. In contrast, in terms of different ages, occupations, classes, and birthplaces, there was a difference in the statistical significance at .001.

3. Suggestion: More campaign activities should be organized to educate students about politics, such as allowing them to observe polling stations and participate in parades to promote exercising their right to vote.

Keywords: Participation, Politics, Democracy system, Student

บทนำ

ปัจจุบันการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดซึ่งเห็นได้จากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรเพื่อประชาธิปไตย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ซึ่งมีแต่ประชาชนต่างจังหวัด คนชรา ผู้หญิง และเด็ก ซึ่งไม่ค่อยมีการเคลื่อนไหวจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเหมือนอย่างเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี 2535 ประชาชน นิสิตนักศึกษาถูกปราบปราม และเสียชีวิตจำนวนมาก เกิดเป็นวัน “มหาวิปโยค” ต่อมาเหตุการณ์นองเลือดได้ยุติลงโดยผู้นำ ขณะนั้นยอมออกจากตำแหน่งราชการทั้งหมด และเดินทางออกนอกประเทศ และมีเหตุการณ์ครั้งสำคัญที่ประชาชนได้ให้ความสำคัญได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือกลุ่มคนเสื้อเหลือง ปี 2548-2552 และในปี พ.ศ. 2549-2552 คือ แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และได้มีการเคลื่อนไหวของประชาชนอีกครั้งในกลุ่มคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในปี 2556-2557 การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยที่ประชาชนมีการใช้สิทธิเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ และใช้อำนาจอธิปไตยให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมและต่อประเทศชาติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ฉบับนี้ถือว่ารัฐธรรมนูญที่ปฏิรูปการเมืองให้เป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วม โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะในเรื่องที่สนองความต้องการ และจำเป็นของท้องถิ่น ซึ่งเป็นกลไกที่จะปรับเปลี่ยนการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนเพื่อประชาชน

การมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนสนใจในเรื่องปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อย่างกรณีของเหตุการณ์ “14 ตุลาคม 2516” ได้กระตุ้นความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนของนักศึกษาในขณะนั้น นักศึกษามักจะมีอุดมคติ มีความมุ่งหวังต้องการให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองอย่างรวดเร็ว โดยลืมนึกถึงข้อจำกัดทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี เกิดความเฉยเมยทางการเมือง เมื่อไม่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ก็อาจผิดหวัง ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย นักศึกษาเหล่านั้นกลายเป็นผู้ไม่ยุ่งเกี่ยวทางการเมือง และในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสภาพแวดล้อมทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป นักศึกษา

เหล่านี้นั้นจะหันไปสนใจด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เป็นสังคมบริโภคนิยม และวัตถุนิยมมากขึ้น คือเปลี่ยนบทบาทของตนจากแกนนำของสังคมมาเป็นผู้ตามกระแสสังคม เป็นเหตุให้นักศึกษาสนใจเฉพาะเรื่องของตน และความสนุกสนานพยายามเรียนให้สำเร็จโดยเร็ว เพื่อได้ออกไปประกอบอาชีพที่ทำรายได้มาก ๆ เพื่อจะได้มีชื่อเสียงในสังคม ทำให้บทบาททางด้านการเมืองไม่ได้รับความสนใจจากนักศึกษาในปัจจุบัน

แกนนำทางการเมืองในปัจจุบันมาจากนักวิชาการและกลุ่มแกนนำทางการเมืองของพรรคการเมืองต่าง ๆ นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยกว่าครั้งก่อน ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวทำให้การเลือกตั้งแต่ละครั้งเป็นเป็นเรื่องไม่สำคัญสำหรับคนวัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงานอีกต่อไปแล้ว ถ้าหากว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่มีความสำคัญมันก็จะส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยและระบบการปกครองของไทย การมีส่วนร่วมของนักศึกษาทุกสถาบันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากและการตัดสินใจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเมื่อย้อนไปดูสถานการณ์ครั้งก่อนที่มีนักศึกษาเข้าร่วมจำนวนมากและส่งผลกระทบต่อข้อเรียกร้อง จึงกล่าวได้ว่ากระบวนการนิสิตนักศึกษาไทยมีบทบาทสำคัญในการเป็นหัวหอกในการต่อสู้ทางการเมืองเพื่อให้ได้ซึ่งประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน นักศึกษายังมีปัญหาในการพัฒนาประชาธิปไตย ประชาชนให้ความร่วมมือน้อย ยังขาดความรู้ ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นทางการเมืองด้วยเหตุผล ถือเอาความคิดของกลุ่มตนเป็นหลัก มักจะไม่ยอมรับฟังความคิดของคนอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย ไม่ค่อยเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนเกิดความสำนึกในความสำคัญของสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง และเกิดความตื่นตัวที่จะไปใช้สิทธิทางการเมืองหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความผิชอบต่อผลประโยชน์ของส่วนรวม ปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตย แม้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 และรัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 รัฐธรรมนูญฉบับนี้รับรองสิทธิของประชาชนไว้มากมาย มีสิทธิในหลายประเด็นที่ได้รับ การรับรองไว้ไม่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ เพียงแต่บรรยากาศและแนวทางการปกครองของรัฐบาลทหาร รัฐธรรมนูญกำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง เช่น สิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานรัฐ สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 10,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนและหน้าที่ของรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎรได้ สิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิเข้าชื่อกันเพื่อเสนอข้อบัญญัติหรือเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นได้ สิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า 50,000 คนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อเสนอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้ นอกจากสิทธิโดยตรงที่ประชาชนสามารถเข้าชื่อกันเพื่อที่จะเสนอกฎหมายและนโยบายแล้ว รัฐธรรมนูญยังกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต้องจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอีกหลายเรื่อง เช่น รัฐต้องอนุรักษ์ ป่าไม้ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม จัดให้

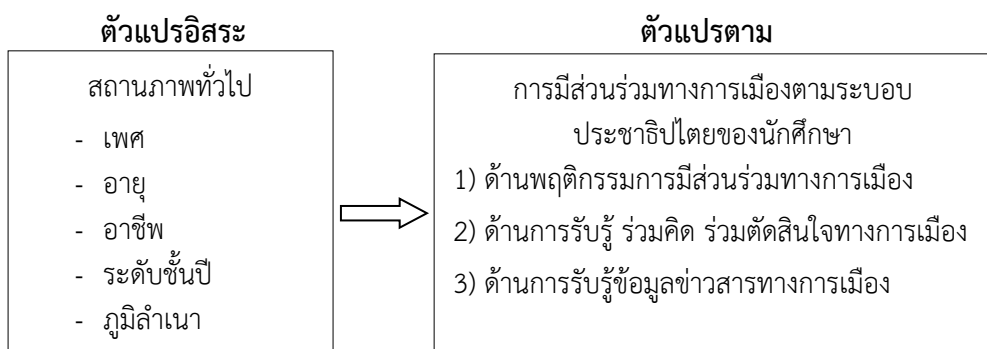

มีพื้นที่สาธารณะสำหรับการทำกิจกรรม โดยต้องส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย รัฐต้องจัดให้มีมาตรการเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมทั้งกลไกส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ต่อต้าน หรือชี้เบาะแสการทุจริต เป็นต้น

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การลงสมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การแสดงประชามติ การรับฟังความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็น การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ของประชาชน นิสิตนักศึกษา พ่อค้า เกษตรกร ข้าราชการ ยังมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย ทำให้รูปแบบประชาธิปไตยเสียไปและยังยากที่จะพัฒนาให้เท่าเทียมกับชาติตะวันตก เช่น อังกฤษ อเมริกา ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศที่มีประชาธิปไตยดีที่สุด จึงได้มีการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ซึ่งจะศึกษาด้านบุคคล ด้านการมีส่วนร่วมโดยเลือกกรณีศึกษา นักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยสนใจว่านักศึกษามีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง และการมีส่วนร่วมของนักศึกษาดังกล่าวเป็นเรื่องที่สำคัญและสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงเพื่อนำมาเป็นแนวในการพัฒนารูปแบบทางการเมืองตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงระดับประเทศเพิ่มมากขึ้น หากนักศึกษาให้ความสำคัญและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้ระบบการเมืองของไทยเข้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ที่มีตัวแปรอิสระแตกต่างกัน
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักศึกษาคุณวุฒิทั้งหมดในระดับปริญญาตรี ซึ่งกำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองกำลังศึกษาในภาคพิเศษ วันเสาร์-อาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช จำนวน 174 คน

กลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ซึ่งกำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง และสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองกำลังศึกษาในภาคพิเศษ วันเสาร์-วันอาทิตย์ จำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีคำนวณตามสูตรของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) มี จำนวน 121 คน ที่ค่าความคลาดเคลื่อน .05

เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น (Multi Stage Random Sampling) ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนประชากรจริง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น (Multi Stage Random Sampling) ดังนี้

2.1 ใช้วิธีการสุ่มแบบสัดส่วน (Proportional Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนจำนวนตัวอย่างต่อจำนวนประชากรจริงโดยใช้สัดส่วน

2.2 ตารางที่แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ตารางที่ 1 ประชากรและขนาดตัวอย่างในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

ระดับปีการศึกษา	ประชากร	ขนาดตัวอย่าง
ปีการศึกษาที่ 1	20	14
ปีการศึกษาที่ 2	54	37
ปีการศึกษาที่ 3	45	32
ปีการศึกษาที่ 4	55	38
รวม	174	121

ใช้การสุ่มตัวอย่างเป็นระดับชั้นอย่างเป็นสัดส่วน โดยมีขั้นตอนการสุ่มดังนี้

1. แบ่งประชากรเป็นสัดส่วน โดยใช้ระดับชั้นเป็นตัวแบ่งสัดส่วน
2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปีตามสัดส่วน
3. ทำการสุ่มในแต่ละชั้นปีตามจำนวนประชากรที่ได้กำหนดไว้ โดยการสุ่มแบบง่าย

(Simple Random sampling) โดยการจับฉลากจากนักศึกษาที่มาเรียน ได้ครบตามจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้มีกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาชั้นปีการศึกษาที่ 1-4 ของมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยใช้แบบสอบถามที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อทำการสอบถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ประกอบด้วยคำถาม 3 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 121 ชุด โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา มี 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และภูมิลำเนา

ตอนที่ 2 ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตราวัดแบบ Likert Scale ซึ่งมีข้อคำถามที่ใช้วัด 5 ระดับ (Rating Scale) 5 ตัวเลือก

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดไว้

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) (พิชิต ฤทธิ์จรรยา, 2547) โดยออกแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัด ผลการคำนวณค่า IOC เท่ากับ 0.67 จำนวน 3 ข้อ ส่วนข้ออื่นได้ 1.00 ทุกข้อ

3. หลังจากนั้นดำเนินการ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แก้ไขปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือต่อไป

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่กำลังศึกษาในภาคปกติ วันจันทร์-วันศุกร์ จำนวน 30 คน แล้วนำมาหาความเที่ยงของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbachs alphacoefficient) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.98

5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามที่ได้ทดลองใช้และปรีกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

6. พิมพ์เป็นฉบับจริงเพื่อนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มาประมวลผลข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percent) ใช้สำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้ในการจำแนกและแปลความหมายของตัวแปร

3. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) S.D. ใช้คู่กับค่าเฉลี่ยเพื่อแสดงลักษณะการกระจายข้อมูล

4. ค่า t-Test ใช้ทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ได้แก่ เพศ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง

5. ค่า F-Test หรือ One-way Anova ใช้ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ได้แก่ อายุกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least Significant Different) โดยมีระดับนัยสำคัญ .05

ผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช พบว่า

1. นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก (4.07) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (4.26) รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง (4.05) และด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (3.90)

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ที่มีเพศต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีระดับอายุ อาชีพ ระดับชั้นปีและภูมิลำเนาต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช มีดังนี้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรต้องสนับสนุนสร้างแนวคิดที่ถูกต้องทางการเมือง และควรจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้เรื่องการเมืองแก่นักศึกษาและประชาชนที่สนใจให้มากขึ้น ประชาสัมพันธ์หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องแก่นักศึกษา รับสมัครอาสาสมัครนักศึกษาเพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์การเมืองในท้องถิ่น

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช โดยรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง	3.90	0.41	มาก
2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง	4.26	0.46	มาก
3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง	4.05	0.41	มาก
รวม	4.07	0.35	มาก

อภิปรายผล

ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช พบว่า นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยโดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช เห็นความสำคัญของการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยด้วยว่าอยู่ในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และทางมหาวิทยาลัยฯ ก็ให้ความสำคัญในทางศึกษาเกี่ยวกับการปกครองทั้งภาครัฐและภาคประชาชน โดยบูรณาการผ่านวิชาการทางศาสนาาร่วมกันไปด้วย ซึ่งเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์แก่นักศึกษาในการเรียนรู้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตยของไทย ทำให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงการร่วมกิจกรรมการเลือกตั้ง การรณรงค์ให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน การติดตาม

สถานการณ์ และรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทางที่ทันสมัยทำให้นักศึกษาที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือแม้แต่ นักศึกษาบางคนที่เป็นผู้ใช้สิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว นักศึกษาให้ความสำคัญกับการใช้สิทธิในด้านต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งก็มาจากการส่งเสริมและสนับสนุนจากหลักสูตรที่ส่งให้นักศึกษาได้ทราบถึงสิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยของตนเอง มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเทพ สามัญฤทธิ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี โดยรวมทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก (สุเทพ สามัญฤทธิ์, 2555) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Lester W. & Milbrath ที่ได้เสนอว่า บุคคลมีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 14 ระดับ คือ การแสดงความสนใจทางการเมือง การใช้สิทธิเลือกตั้ง การริเริ่มประเด็นพูดคุยทางการเมือง การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน การติดระดุมหรือสติ๊กเกอร์ เพื่อแสดงการสนับสนุน การติดต่อกับนักการเมืองหรือผู้นำทางการเมือง การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง การร่วมประชุม หรือชุมนุมทางการเมือง การร่วมรณรงค์ทางการเมือง การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง การร่วมประชุมแกนนำพรรค การร่วมระดมทุน การเสนอตัวเป็นคู่แข่งทางการเมือง การดำรงตำแหน่งทางการเมือง (Lester W. & Milbrath, 1966) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย เนื่องจากนักศึกษาได้ให้ความสำคัญกับสิทธิหน้าที่ของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยเหมือนกับประชาชนทั่วไปก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าวเช่นกันเพราะฉะนั้น ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ในระดับมากเหมือนกัน

1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนุศร นามคาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี ที่มีส่วนร่วมทางการเมืองด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า นักศึกษาส่วนใหญ่จะมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งในทุกระดับทั้งระดับชาติและท้องถิ่น หรือแม้กระทั่งการเลือกประธานนักศึกษาที่เป็นการเมืองระดับมหาวิทยาลัย คือเมื่อมีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยก็จะให้ความสำคัญและใช้สิทธิในการเลือกตั้งเสมอเพราะเห็นประโยชน์ของการรักษาสีทธิของตนเอง และแม้กระทั่งเมื่ออยู่ที่บ้านก็จะช่วยทางชุมชนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้สถานการณ์การเมืองในปัจจุบัน และความรู้ในการเมืองตามวิถีประชาธิปไตยที่ถูกต้องผ่านวิทยุชุมชน และหอกระจายข่าว (ธนุศร นามคาม, 2554)

2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง พบว่า นักศึกษามีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า

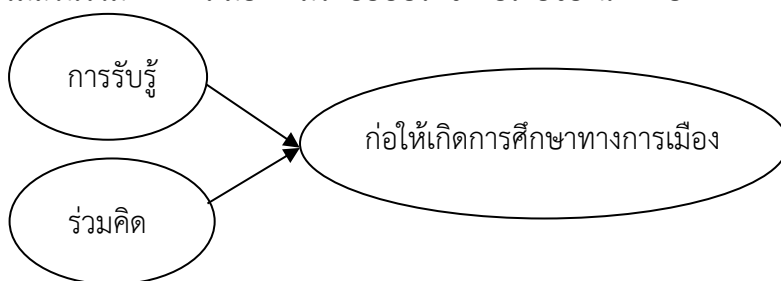

นักศึกษาส่วนใหญ่ คิดเห็นว่ามหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นสถาบันของสงฆ์ที่ให้บริการการศึกษาทางรัฐศาสตร์การปกครองตามแบบพระพุทธศาสนา ซึ่งนักศึกษาเป็นคนรุ่นใหม่ที่กำลังก้าววิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน แสดงความคิดเห็นทางการเมืองกับบุคคลอื่น เพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกนักการเมืองที่เป็นคนดี มีความสามารถในการบริหารประเทศหรือชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิคม คมชยหยก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของทหารที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ทหารกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่ มีความเข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีความเข้าใจด้านรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ด้านอุดมการณ์แบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก (นิคม คมชยหยก, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทนา สุทธิจารี ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีอยู่หลากหลายรูปแบบและมีวิธีการแตกต่างกันไปในแต่ละระบบการเมืองและบริบทของสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในประเด็นหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์สาธารณะของประชาชน เช่น การพูดอภิปราย เขียน ในระบอบประชาธิปไตย (จันทนา สุทธิจารี, 2544)

3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง พบว่า นักศึกษา มีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า สิ่งหนึ่งที่เป็นที่ต้องการของนักศึกษาส่วนใหญ่ก็คือการที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกราช ได้สนับสนุนกิจกรรมทางการเมืองของนักศึกษาอย่างเต็มที่และมีช่องทางให้นักศึกษาได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ผ่านสื่อสาธารณะมากขึ้น ด้วยว่ามหาวิทยาลัยของสงฆ์ยังต้องได้รับการยอมรับจากหน่วยงานหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องทางการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติ ดังนั้นการที่มหาวิทยาลัยสนับสนุน ให้บริการการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ชุมชน จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่เรียนในสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมากขึ้นเป็นที่พึงพอใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้อธิบายว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ พ.ศ. 2550 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจทางการเมือง วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมการเมือง รวมทั้งตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ (มาตรา 76) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง ตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งจัดทำบริการสาธารณะ (มาตรา 78)

สรุป

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา

การมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราชซึ่งประชากรคือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการปกครองศึกษาที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักศึกษาที่เรียนทางรัฐศาสตร์และเป็นเรื่องที่น่าสนใจสามารถเข้าใจสิทธิและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีตามรัฐธรรมนูญและการใช้สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมายตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีความสำคัญอย่างมากส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากเสียงส่วนมากทำให้ได้ผู้นำที่ดี ดังนั้นนักศึกษาได้ตระหนักในการใช้สิทธิการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ผลการวิจัยทำให้ทุกด้านโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ ทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรช่วยเหลือดูแลการเลือกตั้งหรือร่วมจัดสถานที่ในการเลือกตั้ง สนับสนุนให้นักศึกษาร่วมติดแผ่นป้ายโฆษณาติดสติ๊กเกอร์หรือร่วมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเลือกตั้งให้นักศึกษารับทราบ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้พูดคุยเรื่องการเมืองผ่านเวทีสาธารณะ ควรปรับทัศนคติของนักศึกษาเรื่องการพูดคุยเกี่ยวกับการเมืองที่ถูกต้อง

2. ด้านการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรสนับสนุนให้นักศึกษาเข้าร่วมประชุมอบรม อภิปรายกิจกรรมทางการเมือง ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตของมหาวิทยาลัย ควรสนับสนุนให้เกิดเวทีการเมืองสาธารณะผ่านกิจกรรมของนักศึกษาระหว่างสถาบันมากขึ้น

3. ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง มีข้อเสนอแนะดังนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกราช ควรสนับสนุนให้นักศึกษามีช่องทางในการรับรู้ทางสื่อ

สิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับการเมืองในประเทศไทยและต่างประเทศ ควรสนับสนุนให้นักศึกษาได้มีโอกาสติดตามข่าวสารทางการเมืองไทยโดยให้อยู่ในวิชาเรียน ควรสนับสนุนให้นักศึกษาเรียนรู้รูปแบบของการรับรู้ข่าวสารแบบใหม่ทางโซเชียลเน็ตเวิร์ค

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและความต้องการแก่รัฐบาลของนักศึกษา
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกลุ่มหรือร่วมเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชน/ท้องถิ่นของนักศึกษา
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับการร่วมฟังการปราศรัยแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จันทนา สุทธิจาริ. (2544). การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน.
- ธนูศร นามคม. (2554). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลแสงสว่าง อำเภอนองแสง จังหวัดอุดรธานี. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- นิคม คมชยหยก. (2553). ความเข้าใจของทหารที่มีต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย: ศึกษา เฉพาะกรณีกองร้อยมณฑลทหารบกที่ 33 ค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2547). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- สุเทพ สามัญฤทธิ์. (2555). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Lester W. & Milbrath. (1966). Political Participation: How and Why do People Get Involved in Politics. Chicago: Rand McNally.

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช*

ADMINISTRATION OF EDUCATION INSTITUTIONS BY USING
THE KALAYANAMITDHAMMA PRINCIPLES OF SCHOOL
ADMINISTRATORS ACCORDING TO THE PERCEPTION OF
THE TEACHER UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
NAKHON SI THAMMARAT

วิศรุต นพรัตน์*, บุญส่ง ทองเอียง และทิพมาศ เสวตวรโชติ

Wissarut Nopparat, Boonsong Thongiang and Tippamas Sawetworachot

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: wissarut2566@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช 2) เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 337 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้วิจัยคือ แบบสอบถามโดยมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยใช้สถิติ F-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรอิสระที่มากกว่าสองกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญสถิติ 0.05

* Received March 4, 2023; Revised March 11, 2024; Accepted March 18, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านแถลงเรื่องที่ล้าลึกได้ รองลงมาได้แก่ ด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม ด้านอดทนต่อถ้อยคำ ด้านเป็นที่รัก ด้านนำเคารพ ด้านนำเตือน และด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้าน ด้านนำเคารพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาได้แนวทาง ดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจ ดูแลครู บุคลากรทุกคน ครอบคลุมทั่ว เป็นผู้ที่มียุทธศาสตร์ ยึดมั่นแน่วแน่ ใส่ใจ พูดจาด้วยการใช้คำที่สุภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ไม่ยุ่งเกี่ยวชักนำอบายมุขทุกชนิด ควบคุมอารมณ์ ให้คำปรึกษา สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลาย

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, หลักกัลยาณมิตร, การรับรู้ของครูผู้สอน

ABSTRACT

The research aimed to 1) study the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles following the perception of the teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office, 2) compare the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles following the perception of the teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office, and 3) find out the guidelines for promoting the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles following the perception of the teachers under the Nakhon Si Thammarat Secondary Educational Service Area Office. The sample group consisted of 337 teachers, and the sample size was determined using the Krejcie and Morgan Table. The research instrument was a questionnaire with a reliability of 0.98. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The Statistics used for hypothesis testing were T-tests (Independent Samples) and One-Way ANOVA analysis using F-test statistics to test and compare the average of independent variables, which were more than two groups with a statistical significance 0.05.

The results of the research revealed that:

1. Overall, the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles following the teachers' perception was high. When considering each aspect, the aspect with the highest mean was the Ability to Make a Profound Statement, followed by the Do Not Leading in a Degenerate Way, Being Patient with Words, Being Loved, Being Respectable, Being Honored, and Being Smart in Speaking and Giving Advice.

2. Comparing opinions towards the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles showed that teachers of different ages had overall and individual views. The Being Respectable was different, with statistical significance at the .05 level.

3. The guidelines for promoting the school administration of school administrators based on the Kalyanamittadhamma principles were as follows: The administrators should pay attention to take care of all teachers and staff like family members. They should be friendly, smile, and speak politely, being a good role model in working and self-conduct. They should not interfere and induce all kinds of vices, be able to control their emotions while listening to counseling and solve problems using various methods.

Keywords: School administration, Kalyanamittadhamma principles, Teachers' perception

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 กำหนดให้จัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 มีความมุ่งหมายและหลักการให้จัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นการสนับสนุนให้นำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต สถานศึกษาจึงถือเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยงานจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต กล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ทั้งนี้การที่สถานศึกษาจะขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพเช่นกัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการกำหนดทิศทางของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ให้งานบรรลุ

เป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และการที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะพัฒนางานของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยอันจะนำพาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะของผู้บริหารที่แสดงออกถึงความสำเร็จของการบริหารงาน ด้วยการมีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรมที่จะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และที่สำคัญคือ การสร้างศรัทธาในตัวเองให้เกิดขึ้นกับผู้ร่วมงาน (สุนทร โคตรบรรเทา, 2560) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีทักษะพื้นฐาน 3 ประการ คือ ทักษะวิชาการ ทักษะด้านมนุษยและทักษะด้านสังคมหรือความคิดรวบยอด โดยเฉพาะทักษะด้านมนุษยที่มีความสำคัญต่อผู้บริหารและหัวหน้างานทุกระดับอำนาจการบริหารองค์การ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้บริหารจะอยู่ในระดับใดจะต้องทำงานโดยผ่านบุคคลอื่น นั่นคือ ผู้บริหารจะต้องรู้จักการใช้ทักษะด้านมนุษยจึงจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ทักษะด้านมนุษยได้มาจากการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ปรัชญา พฤติกรรมศาสตร์สังคมวิทยา สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยา และการฝึกอบรมมาโดยตรง

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติเป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก ภายใต้ระบบเศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศต้องเผชิญ เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จริยธรรม และประเทศสามารถก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561)

การบริหารโรงเรียนนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่รับเอานโยบายระดับสูงไปปฏิบัติให้เกิดผล ภารกิจหลักของโรงเรียนคือการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การบริหารมีความสำคัญเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในฐานะที่ผู้บริหารเป็นผู้นำของบุคลากรในโรงเรียนมีอำนาจและหน้าที่ในการที่จะพัฒนาการเรียนการสอน

ในโรงเรียน ตลอดจนทำการควบคุมการจัดการศึกษาในโรงเรียน พฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกมาในการบริหารโรงเรียนจะมีผลกระทบต่อการทำงานของครู อาจารย์ และบุคลากรในโรงเรียนโดยตรง

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกและตัวแปรสำคัญในด้านจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่เกิดจากการบริหาร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีคุณลักษณะโดดเด่น มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะ บทบาทหน้าที่ คุณธรรม และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษายุคใหม่ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ สามารถตอบสนองต่อการแข่งขัน เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ชัยยนต์ เพาพาน, 2559) ในยุคของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องอาศัยทักษะหลากหลายด้านในการบริหารจัดการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่นักบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ สำหรับนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบันจะต้องสร้างภาพพจน์ใหม่ให้เป็นผู้นำทางวิชาการ มีหน้าที่ในการนำแนวคิดใหม่ ๆ ไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาสถานศึกษาด้านต่าง ๆ ต้องทำตัวเป็นผู้จุดประกายความคิดในการพัฒนาคุณภาพงานในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารสถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ เป็นผู้นำ กล้าเปลี่ยนแปลง กล้าตัดสินใจ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีจรรยาบรรณทางวิชาชีพ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสารและมีความรู้วิชาชีพ (ศิตดา เพลินจิต, 2558)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีนั้น นอกจากจะมีวิสัยทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจ มีประสบการณ์และมีความสามารถ ต้องมีคุณธรรมให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคล มีทักษะ มนุษยสัมพันธ์ และรู้จักทักษะในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะตามหลักกัลยาณมิตรของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่น่ารัก เป็นบุคคลที่เห็นแล้วสบายใจ ชวนให้เข้าใกล้ปรึกษา ไต่ถาม มีความห่วงใย ร่าเริง เบิกบานอยู่เป็นนิจ มองครั้งใดก็มีแต่ความชื่นใจ น่าเคารพ เป็นบุคคลที่อุดมด้วยปัญญา ทั้งทางโลกและทางธรรมอย่างพร้อมมูล จนกระทั่งตระหนักและทราบซึ่งได้ชื่อว่า อะไรถูกอะไรผิด อะไรดีอะไรชั่ว อะไรควรอะไร ไม่ควร อะไรเป็นบุญอะไรเป็นบาป แล้วดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องที่เป็นบุญเป็นกุศลอย่างมั่นคงแน่วแน่ ไม่หวั่นไหวต่อความยั่วยวนของสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ใจตกต่ำเป็นคนรักความยุติธรรมเป็นที่สุด ไม่ว่าต่อหน้าอย่างไร หลังหลังต้องอย่างนั้น มีความเมตตา กรุณาอยู่เป็นนิจกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง คุณสมบัตินี้จะหลอมให้กัลยาณมิตรเป็นที่น่าเคารพของชนทั้งหลาย น่าเทิดทูน เป็นบุคคลที่ทรงความรู้ มีภูมิปัญญาเป็นเลิศ ทั้งทางโลกและทางธรรม มีความฉลาดปราดเปรื่อง มีมากจนเป็นที่ยอมรับของทุกคนในวงการ เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ มีความสามารถอันยอดเยี่ยม ใคร ๆ ก็อยากฝากตัวเป็นลูกศิษย์ มีความอาจหาญ ร่าเริง ฉลาดพูดแนะนำตักเตือน เป็นบุคคลที่รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ มีความสามารถพูดโน้มน้าว

ให้ทำตามในสิ่งที่ดี มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ อุดหนุนต่อถ้อยคำ เป็นบุคคลที่พร้อมจะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่เสมอ อุดหนุนฟังได้แม้แต่เรื่องไร้สาระ ไม่เบื่อหน่าย ไม่รำคาญ ให้อภัย รักษาอารมณ์ให้เยือกเย็นอยู่ แฉงเรื่องที่ล้าลึกได้ เป็นบุคคลที่สามารถนำเรื่องยากมาอธิบายให้เกิดภาพพจน์เข้าใจง่าย แม้เรื่องราวที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตก็สามารถหาเรื่องอุปมาอุปมัย ให้เข้าใจอย่างง่าย และผู้บริหารต้องไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560)

ดังนั้นนักบริหารที่จะทำงานได้สัมฤทธิ์ผลและสำเร็จตามเป้าหมายของหน่วยงานนั้น ๆ นักบริหารจะต้องมีคุณธรรมหรือหลักธรรมของพระพุทธศาสนาในการบริหารงาน คุณธรรมนั้นไม่ใช่เพียงฝึกฝนให้มีเป็นเพียงความรู้โดยสามารถจำได้ อธิบายได้แต่ต้องฝึกฝนให้มีเป็นความรู้โดยตระหนักได้ว่าอะไรดี อะไรไม่ควร และปฏิบัติในทางที่ดีที่ควรให้เป็นปรกติวิสัย ในการฝึกฝนคุณธรรมนั้นพึงใช้สิ่งโน้มนำให้คุณธรรมต่ำลง ได้แก่ ความไม่ซื่อตรงต่อตนเอง ซึ่งอาจเป็นการวินิจฉัยเข้าข้างตนเองว่าสิ่งที่ทำไปนั้นไม่ผิด หรือโยนความผิดให้ผู้อื่น หรืออภัยให้แก่ตนเองในการทำผิด โดยหวังทำดีชดเชยเมื่อภายหลังหรือยกเว้นให้แก่ตนเองด้วยความรู้สึกที่ว่า ทำผิดครั้งเดียวไม่เป็นไร หรือมองเห็นศีลธรรมเป็นเกณฑ์สำหรับคนอื่นหรือเกี่ยงให้คนอื่นประพฤติดีเสียก่อน จึงกล่าวได้ว่ากัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการเกื้อกูลบุคลากรในองค์กรและสังคมอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจะชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรได้นั้น ย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่เพื่อนร่วมงานหรือบุคคลผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและน่าคบผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม (พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง, 2560)

ความเป็นกัลยาณมิตรผู้บริหารก็เพื่อให้การทำหน้าที่กัลยาณมิตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดกำลังใจในการสั่งสมบุญบารมีให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไปตามลำดับ กัลยาณมิตรถึงจะมีกำลังน้อยแต่ดำรงอยู่ในมิตรธรรม ก็นับได้ว่าเป็นทั้งญาติ เป็นทั้งพวกพ้อง และเป็นทั้งเพื่อนของเรา คุณสมบัติหากมีอยู่ในบุคคลโดยย่อทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประโยชน์อันใหญ่แก่ผู้คนทั่วไปหลักกัลยาณมิตรธรรม เป็นองค์คุณของกัลยาณมิตร คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ คือ น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา นำเคารพ ในฐานะประพาสสนทนาสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึงใจ น่าเจริญใจหรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและด้วยซาบซึ้งภูมิใจ จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจรู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไรคอยให้คำแนะนำตักเตือน อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว แฉงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้ง

ยิ่งขึ้นไป และการไม่ชักในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย จากข้อมูลการเข้าร่วมอบรมโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อน "องค์กรคุณธรรม" ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าร่วมอบรม จำนวน 85 คน วิทยากรได้เปิดโอกาสให้ผู้เข้าประชุมร่วมอบรมแสดงความคิดเห็นถึงสภาพปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาทั้งหมดของผู้เข้าร่วมประชุม ได้สรุปสภาพปัญหาในด้านผู้บริหารขาดความยุติธรรม และขาดความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากสาเหตุผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสพยายามดึงดูดหรือจูงใจเด็กนักเรียนไว้ที่โรงเรียนเดิม ซึ่งโรงเรียนขยายโอกาสไม่มีความพร้อม เช่น ครู/บุคลากร และห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เพราะโรงเรียนขยายโอกาสแม้จะมีนักเรียนต่อห้องน้อยแต่ใช้หลักการคำนวณครูต่อจำนวนห้องตามเกณฑ์ ก.ค.ศ. กำหนดคือ ครู 2 คน : ห้องเรียน และการลงทุนด้านบุคลากรจะต้องจัดสรรอัตรากำลังครูให้ครบตามจำนวนกลุ่มสาระการเรียนรู้ แม้โรงเรียนจะมีจำนวนนักเรียนน้อย สิ้นเปลืองด้านบุคลากร ๆ ทำงานไม่เต็มศักยภาพรายงานผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมพัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขับเคลื่อน "องค์กรคุณธรรม" (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการพัฒนาระบบบริหารจัดการในโรงเรียนและจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้ที่สนใจจะได้นำไปเป็นข้อมูลในการบริหารงานให้เป็นไปตามหลักกัลยาณมิตร อันจะทำให้เกิดระบบการบริหารจัดการที่ดีเกิดความผูกพันต่อองค์กรของครู เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ซึ่งมีจำนวน 71 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวน ครู 2,710 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2564) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา 2565 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 337 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจะสร้างขึ้นเอง จากแนวคิดทฤษฎี ที่ได้บทวนมาแล้ว แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกลไกมาตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช รูปแบบของคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกลไกมาตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-end question) โดยเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมอย่างอิสระ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีธรรมราช นำหนังสือขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย
2. ผู้วิจัยได้ติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อนัดแนะและชี้แจงขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่กำลังเกิดขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันการแพร่ระบาดของโรค และเพื่อปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุข ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามโดยใช้ Google form
4. ตรวจสอบความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาเปลี่ยนเป็นรหัสตัวเลขเพื่อนำไปคำนวณค่าทางสถิติด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ใช้วิธีการวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานที่ต่างกัน ด้วยการทดสอบค่า t-test และค่า F-test (One-way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

4. วิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 72.40 และเป็นเพศชายจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 27.60 มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 50.70 รองลงมา อายุ 31-40 ปี จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 37.40 อายุ 41-50 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 8.90 อายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.00 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 78.90 และปริญญาโท จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 มีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 49.30 มีประสบการณ์ 1-5 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 40.90

มีประสบการณ์ 11-15 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 7.40 มีประสบการณ์ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.40

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวม

หลักกัลยาณมิตร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านเป็นที่รัก	3.56	0.24	มาก
ด้านนำเคารพ	3.56	0.25	มาก
ด้านนำเตือน	3.56	0.27	มาก
ด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน	3.46	0.24	ปานกลาง
ด้านอดทนต่อถ้อยคำ	3.62	0.23	มาก
ด้านแถลงเรื่องที่ล้าลึกได้	3.67	0.24	มาก
ด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม	3.63	0.23	มาก
รวม	3.60	0.24	มาก

จากตารางที่ 1 การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ด้านเป็นที่รัก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 ผลการพิจารณารายชื่ออยู่ในระดับมาก 7 ข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มีหน้าตา ยิ้มแย้มแจ่มใส และมีกรกล่าวทักทายอย่างสนิทสนมเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ให้กำลังใจเมื่อเกิดความทุกข์ และช่วยแนะนำแนวทางแก้ไข มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58 เข้าถึงจิตใจให้ความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 มีอัธยาศัยที่อ่อนโยน และไม่ลบหลู่ ถูกบุคคลผู้ด้อยกว่า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 และพูดจาอ่อนหวาน มีท่าทางเป็นมิตร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 อยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อ คือ ผู้บริหารแสดงกิริยาอาการสุภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.46 ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษากับเพศ พบว่า ครูผู้สอนที่มีเพศแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษากับอายุ พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านนำเคารพ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านเป็นที่รัก ด้านนำเหตุผล ด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน ด้านอดทนต่อถ้อยคำ ด้านแถลงเรื่องที่กล้าได้ ด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม ไม่แตกต่างกัน

3.3 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษากับระดับการศึกษา พบว่า ครูผู้สอนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

3.4 การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษากับประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้

1. การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้าน

แถลงเรื่องที่ล้าลึกได้ รองลงมาได้แก่ ด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม ด้านอดทนต่อถ้อยคำ ด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน ด้านเป็นที่รัก ด้านน่าเคารพ และด้านน่าเทิดทูน และด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องเหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกด้านขององค์การ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารนั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีในการบริหารที่ส่งผลให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเลื่อมใสศรัทธาตั้งใจปฏิบัติงานให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมาย ยังสอดคล้องกับ ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังษี ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการใช้หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ ปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และรายข้อมี 5 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โน จมฺจฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย บโย นารัก เข้าถึงจิตใจ วตฺตา รุจฺจํพุด ให้ได้ผล รุจฺจํพุดชี้แจงให้เข้าใจ และภาวนีโย นาเจริญใจ มีความรู้จริง ตามลำดับ (ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังษี, 2560)

2. การเปรียบเทียบเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้าน ด้านน่าเคารพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโดยพื้นฐานแล้วบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ทั่วไปย่อมมีความต้องการและคาดหวังว่าจะมีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารงานทุก ๆ ด้าน เคารพและให้เกียรติผู้อื่น และเป็นผู้เที่ยงตรง ไม่มีอคติ ไม่มีความลำเอียง เสมอต้นเสมอปลาย ตระหนัก แยกแยะสิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้อง มีความประพฤติเหมาะสม น่ายกย่อง เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นคนมีหลัก หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และเป็นที่ยอมรับไว้วางใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา และมีความประพฤติเหมาะสม ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย เป็นที่พึ่งได้ โดยเฉพาะครูผู้สอนที่มีอายุ 21-30 ปี จะสูงกว่า อายุ 41-50 ปี และอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งจะเป็นครูรุ่นใหม่ที่ต้องการผู้นำที่น่าเคารพ

3. แนวทางการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ด้านเป็นที่รัก ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจ ใส่ใจ ดูแลครูและบุคลากรทุกคนทุกคนในครอบครัว ควรเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตรกับคนทุกคน พูดจาด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพรักษาน้ำใจคนฟัง เป็นที่น่าเกรงขามและน่าเข้าใกล้ สอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ กล่าวว่า บโย (นารัก) หมายถึง ผู้ที่เป็นที่รักของผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม ผู้ตามมีความรัก มีความรู้สึกสนิทสนม สบายใจต่อผู้นำ อยากร่วมทำงานด้วย ทั้งใจและกาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความใส่ใจดูแลครูและบุคลากรทุกคนทุกคนในครอบครัว ควรเป็น

ผู้ที่มีอริยาศยดี อิ่มแ้มแจ่มใส พุดจาด้วย การใช้คำพุดที่สุภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน ด้านนำเคารพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน และในการปฏิบัติงาน ให้เกียรติผู้อื่น ควรเป็นผู้ที่มีความสุขุมรอบคอบ กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เป็นผู้ที่มีความเที่ยงตรงและโปร่งใส เป็นกลาง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2560) สอดคล้องกับ พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง กล่าวว่า ครู (นำเคารพ) หมายถึง มีบุคลิกดี มีการแต่งกายสุภาพเรียบร้อย และเหมาะสม มีความเคารพ นำศรัทธา นำเลื่อมใส ความรู้สึกอบอุ่นใจ ปลอดภัยเมื่ออยู่ใกล้ ความหนักแน่นในเหตุผล ไม่เป็นคนหยาบ มีความเป็นกลาง ไม่ลำเอียง ความประพฤตินี้เหมาะสมแก่สถานะ ให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็น ความเป็นตัวเอง และจริยธรรมเป็นแบบอย่าง ความกล้าและสามารถในการตัดสินใจ ปัญหา ด้านนำเทิดทูน ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่นับถือ สามารถครองตน ครองคน และครองงาน มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักการให้ การแบ่งปัน และการเสียสละไม่ลำเอียง ภาวนีโย (นายก้อง) หมายถึง เพื่อนร่วมงานของท่านเป็นผู้มีความรู้ในตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ เพื่อนร่วมงานของท่านไฟหาความรู้อยู่เสมอ เพื่อนร่วมงานของท่านให้การส่งเสริมท่านในการพัฒนาตนเอง เพื่อนร่วมงานของท่านทำให้ท่านระลึกและกล่าวถึง ด้วยความซาบซึ้งภูมิใจน่าเอาเป็นแบบอย่าง ด้านฉลาดพุดแนะนำตักเตือน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาและสรุปความโดยไม่มี ความลำเอียง ควรรู้จักการพุดให้กำลังใจ และยกย่องเมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม (พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง, 2560) สอดคล้องกับ ยุภาติ ปณฺธราช กล่าวว่า วัดตา (รู้จักพุด) หมายถึง พุดกับทุกคนด้วยคำพุดที่สุภาพไพเราะ หลีกเลียงการพุดคำหยาบ ไม่ว่ากับใครก็ตาม ไม่นำเรื่องที่ทำให้ผู้อื่นเสียหายไปเล่าต่อ ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าพุดกับใคร คิดก่อนเสมอว่า ต้องไม่ใช่คำพุดที่บั่นทอนความรู้สึกของผู้อื่น ในขณะที่สนทนากับทุกคน ระมัดระวังคำพุดที่จะทำให้คู่สนทนาเสียใจ อายหรือเกิดความรู้สึกเป็นปมด้อย เมื่อมีคนรู้จักได้รับรางวัลต่าง ๆ ข้าพเจ้ากล่าวแสดงความยินดีด้วยความจริงใจ หากต้องหรือต่อว่าผู้อื่นที่ทำผิด ไม่ใช่คำพุดที่หยาบคายหรือประชดประชัน ด้านอดทนต่อถ้อยคำ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะเป็นคนไม่หยาบฟังความข้างเดียว ไม่ติเตียนต่อหน้าคนอื่นให้อับอาย ควรควบคุมอารมณ์ขณะฟังคำปรึกษา ถูกซักถาม หรือถูกวิจารณ์ และควรจะมีอารมณ์อดทนในการฟังการอธิบายปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและบุคคลได้ (ยุภาติ ปณฺธราช, 2561) สอดคล้องกับ พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง กล่าวว่า วรณิกขโม (อดทนต่อถ้อยคำ) หมายถึง ผู้นำมีความพร้อมในการรับฟังคำปรึกษาจากคนอื่น มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความรู้สึกดีใจเมื่อมีผู้ร่วมงานให้คำแนะนำ มีความอดทนต่อการฟังคำอธิบายของคนอื่น มีการเปิดโอกาสให้ซักถาม และเสนอแนวคิดได้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีอารมณ์ไม่ฉุนเฉียว หงุดหงิดเมื่อถูกวิจารณ์ มีการปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้เป็นอย่างดี มีการรู้จักสามัคคีในหมู่ผู้ร่วมงานด้วยกัน และมีการสร้างกำลังใจให้ตนเองอยู่เสมอ ด้านแถลงเรื่องที่กล้าได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะ

สามารถอธิบายเรื่องยาก ๆ ให้ทุกคนได้เข้าใจได้ง่าย และมีความเข้าใจตรงกัน และควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการทำงาน มีการกำหนดขอบเขตของงานอย่างชัดเจน เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยใช้วิธีที่หลากหลายและใหม่ ๆ สามารถพูดให้ผู้ร่วมงานเกิดความภูมิใจในการทำงานให้สำเร็จ (พระมหาสุธีร์วรวิณัฏฐ์ อินธิแสง, 2560) และสอดคล้องกับ สนธชัย ระยับศรี กล่าวว่า คัมภีร์ธัญจะ กะถัง กัตตา (รู้จักแถลงเรื่องราวต่าง ๆ ที่ลึกซึ้ง) หมายถึงผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอธิบายเรื่องยากซับซ้อน สามารถให้เข้าใจได้ง่าย สามารถยกตัวอย่างประกอบอธิบายเป็นรูปธรรม สามารถยกตัวอย่างอธิบายให้เกิดภาพพจน์เข้าใจง่าย สามารถให้คำปรึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตครูในโรงเรียนได้อธิบายขั้นตอนและเป้าหมายในการปฏิบัติงานให้แก่ครูอย่างเป็นรูปธรรม เสนอแนะวิธีใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต่อครูอยู่เสมอ แสดงให้เห็นว่าการทำงานของครูจะบรรลุเป้าหมาย แสดงจุดยืนอย่างมีเหตุผลในการแสดงความคิดเห็นต่อปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น และมีทักษะในการพูดจูงใจให้ท่านและผู้ร่วมงานรู้สึกภูมิใจในการปฏิบัติงาน ด้านไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อม ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะไม่ยุ่งเกี่ยวและชักนำกับอบายมุขทุกชนิด มีการการควบคุมวินัยของตนเองอยู่เสมอ ความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีสิ่งที่ถูกต้องและมีคุณธรรม และควรส่งเสริมให้บุคลากรยึดถือปฏิบัติตนในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (สนธชัย ระยับสี, 2560) และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสนธชัย ระยับศรี กล่าวว่า โน จัฏฐาเน นโยชะเย แปลว่า (ไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย) หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษายึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและมีคุณธรรม ประพฤติปฏิบัติอยู่ในธรรมไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นการเสื่อมเสียต่อโรงเรียน ครู นักเรียน บุคคลภายนอก และตนเอง ไม่ชักนำครูไปในทางที่เสื่อมหรือเป็นสิ่งที่เป็นการบ่อนทำลายอาชีพครู ประพฤติดีกับครูทั้งต่อหน้าและลับหลัง พูดอย่างไรทำอย่างนั้น ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง ส่งเสริมให้ครูยึดถือปฏิบัติตนในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาและจรรยาบรรณวิชาชีพครู และส่งเสริมให้ครูพัฒนาความรู้อยู่เสมอ (สนธชัย ระยับสี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้บริหาร ควรพละและให้เกียรติผู้อื่นให้ความสนใจ ใส่ใจ ดูแลครูและบุคลากรทุกคนทุกคนในครอบครัว มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตร พูดจาด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน และในการปฏิบัติงาน ให้เกียรติผู้อื่น ควรปฏิบัติตนตามหลักพระพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่นที่นับถือ สามารถครองตน ครองคน และครองงาน มีคุณธรรม มีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา และสรุปความโดยไม่มีความลำเอียง ควรจะเป็นคนไม่หุบปากฟังความข้างเดียว ไม่ตีเตือนต่อหน้าคนอื่นให้อับอาย ควรควบคุมอารมณ์ขณะฟังคำปรึกษา ถูกซักถาม หรือถูกวิจารณ์ ควรจะสามารถอธิบายเรื่องยาก ๆ ให้ทุกคนได้เข้าใจได้ง่าย และมีความเข้าใจตรงกัน และควรแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในการทำงาน มีการกำหนดขอบเขตของงานอย่างชัดเจนและไม่ยุ่งเกี่ยวและชัก

นำเกี่ยวกับอบายมุขทุกชนิด ไม่ชักจูงในสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระ หรือในทางที่เสียหาย มีการควบคุมวินัยของตนเองอยู่เสมอ ส่งเสริมให้บุคลากรยึดถือปฏิบัติตนในหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนา และจรรยาบรรณวิชาชีพครู

สรุป

จากผลการวิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจึงควรมีการอบรมสัมมนาเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านฉลาดพูดแนะนำตักเตือน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้บริหารเป็นผู้ดุษฎี สง่ามีราศี น่าเกรงขาม มีการประพฤติตนตามสมควรแก่สถานะ และมีจริยาที่น่าเป็นแบบอย่าง ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสนใจ ใส่ใจ ดูแลครูและบุคลากรทุกคนดุษฎีในครอบครัว ควรเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นมิตรกับคนทุกคน พูดจาด้วยการใช้คำพูดที่สุภาพรักษาน้ำใจคนฟัง เป็นที่น่าเกรงขามและน่าเข้าใกล้ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน และในการปฏิบัติงาน ให้เกียรติผู้อื่น ควรเป็นผู้ที่มีความสุขุมรอบคอบ กล้าตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อย่างรอบคอบ เป็นผู้ที่มีความเที่ยงตรงและโปร่งใส เป็นกลาง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารงานโรงเรียนตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชกับสำนักงานเขตอื่น ๆ
2. ควรศึกษาเชิงคุณภาพการบริหารงานโรงเรียนที่เหมาะสมของโรงเรียนในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
3. ควรศึกษาการบริหารงานโรงเรียนเป็นรายด้านของโรงเรียนในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อเปรียบเทียบกับเขตอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 25 พฤษภาคม 2565 จาก http://conference.edu.ksu.ac.th/file/20160809_2488101126.pdf
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังษี. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2560). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระมหาสุธีรวัชรินทร์ อินธิแสง. (2560). หลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการราชภัฏตะวันตก, 8(1), 5-17.
- ยุภาติ ปณธราช. (2561). การพัฒนาลักษณะความเป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิตา เพลินจิต. (2558). ทักษะการบริหารในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- สนธชัย ระยั้งสี. (2560). คุณลักษณะผู้นำแบบกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนเครือข่าย 58 สังกัดกรุงเทพมหานคร เขตบางกอกน้อย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช. (2564). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา 2564. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2560). การบริหารการศึกษา หลักการและทฤษฎี (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. . (1970). Determining Sample Size for Research Scillities. Education and Phychological Measurement, 30(3), 607-610.

ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม
และความคุ้มค่าที่มีอิทธิพลต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา*
RESPONSIBILITY, FAITH, CREDIBILITY, PARTICIPATION AND VALUE
THAT INFLUENCES FOR GOOD MANAGEMENT IN BUDDHISM

พระทวี เพชรสังข์แก้ว*, นพดล บุรณณัฐ และปัญญารัตน์ ปานทอง
Phra Tawee Petchsangkaew, Nopadol Burananuth and Panyarat Panthong
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Suansunandha Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: tawee.p2566@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา 2) อิทธิพลทางตรง ทางอ้อมของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า ที่มีต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา และ 3) แนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยในพื้นที่เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ แขวงสามวาตะวันออก แขวงสามวาตะวันตก แขวงบางชัน แขวงทรายกองดิน และแขวงทรายกองดินใต้ จำนวน 360 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้เกณฑ์ 20 เท่าของตัวแปรสังเกตจำนวน 18 ตัวแปร ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นและวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง เชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสวัด จำนวน 8 รูป เจ้าหน้าทีวัด จำนวน 7 คน ได้แก่ ไวยาวัจกรวัด จำนวน 4 คน และมัคนายก จำนวน 3 คน การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงตามวัตถุประสงค์ (purposive sampling) โดยตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์กำหนดวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของเนื้อหาด้วยการสังเกตและการสนทนากลุ่ม

* Received March 19, 2023; Revised February 8, 2024; Accepted March 8, 2024

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคุ้มค่า ความน่าเชื่อถือ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ส่วน ความศรัทธา อยู่ในระดับมากที่สุด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.48$, $S.D.=0.44$)

2. อิทธิพลของความรับผิดชอบส่งผลทางตรงกับความศรัทธามากที่สุด เท่ากับ 0.46 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.33 การมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.22 ความคุ้มค่า เท่ากับ 0.19 และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา เท่ากับ 0.15 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา เท่ากับ 0.33 ความคุ้มค่า เท่ากับ 0.24 การมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.22 และความน่าเชื่อถือ เท่ากับ 0.09 ตามลำดับ

3. รูปแบบความสัมพันธ์ของการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ความศรัทธา ความคุ้มค่า ความน่าเชื่อถือ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ เป็นแนวทางในการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการของวัดอย่างครบวงจร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบ, ความศรัทธา, ความน่าเชื่อถือ, การมีส่วนร่วม, ความคุ้มค่า

ABSTRACT

This study aimed to study 1) the opinions' level of responsibility, faith, reliability, participation, worthiness, and good management in Buddhism, 2) the direct and indirect influences of responsibility, faith, reliability, participation, and worthiness on the good management in Buddhism, and 3) the guidelines of good management development of Buddhism. This research employed the mixed method between quantitative and qualitative research. The data for the quantitative method were collected by the questionnaires from 360 people living in Klong Sam Wa Area of Bangkok. These 360 people were from five districts: Eastern Sam Wa, Western Sam Wa, Bang Chun, Sai Kong Din, and Southern Sai Kong Din. The sample size was determined through a criterion with 20 times of 18 observed variables. The sample group was selected using a stratified sampling method and analyzed with a structural equation model. The data for qualitative method were collected using in-dept interview with key informants: in temple such as eight Buddhist ecclesiastical official monks as the abbots of the temple, seven related temple staff: four churchwardens and three liaisons. These key informants were chosen by the purposive sampling and were checked to pass

the target group qualification following specified criteria. The data were analyzed under the objectives of the content through observation and group discussion.

The research found that:

1. Worthiness, reliability, good management in Buddhism, participation, and responsibility were at a high level, while the faith was at the highest level. Overall, these aspects were at a high level ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.44)

2. The influence of responsibility had the most direct effect on faith, at 0.46, followed by reliability at 0.33, participation at 0.22, worthiness at 0.19, and good management in Buddhism at 0.15, respectively. The influence of responsibility had an indirect effect on good management in Buddhism at 0.33, followed by worthiness at 0.24, participation at 0.22, and reliability at 0.09, respectively.

3. The relationship model for developing good management in Buddhism consisted of faith, worthiness, reliability, good management in Buddhism, participation, and responsibility. It was a guideline for developing a comprehensive temple management method to achieve efficiency in sustainable management in the future.

Keywords: Responsibility, Faith, Reliability, Participation, Worthiness

บทนำ

พระพุทธศาสนาถือเป็นสถาบันหลักที่สำคัญสถาบันหนึ่งในทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ความเป็นมาของชนชาติไทยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของพระพุทธศาสนา นับตั้งแต่สมัยชนชาติไทย มีประวัติศาสตร์อันชัดเจนว่าชาวไทยนับถือพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่องตลอดมา จนกล่าวได้ว่าประวัติศาสตร์ของไทยเป็นประวัติศาสตร์ของชนชาติที่นับถือศาสนาพุทธ (ทักษิณาร์ ไกรราช และคณะ, 2561) ประชาชนชาวไทยมีความศรัทธา ยอมรับนับถือศาสนาพุทธว่าเป็นศาสนาประจำชาติติดต่อกันมาไม่เคยขาดช่วงเป็นเวลากว่า 700 ปี พระพุทธศาสนานับได้ว่าเป็นศาสนาที่มีความจำเป็นต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ชีวิตประจำวันของชาวไทยตั้งแต่เกิดจนตายล้วนเป็นพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากอิทธิพลของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (พระครูธีรธรรมพิมล (ทิม ทองจันทา) และศรุดา สมพอง, 2562) เห็นได้จากความเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเอื้ออาทร ความมีเมตตาปราณีที่มีความสามัคคีกัน ไม่ชอบความรุนแรง รักสันติ รักอิสระ มีความประนีประนอมกับเพื่อนร่วมชาติที่เป็นคนไทยด้วยกัน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาอะไร เมื่ออยู่ในผืนแผ่นดินไทยเป็นพวกเดียวกัน (ยัง กุณอก, 2559) และ

นอกจากนั้นพระพุทธศาสนา เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อ การดำเนินชีวิตของคนไทยในทุก ๆ ด้าน จึงมีลักษณะที่เป็นสภาพที่กว้างขวางและครอบคลุมสังคมไทย

วัด ถือเป็นองค์กรศาสนาที่มีบทบาทสำคัญทางสังคมของไทยนับแต่อดีต ความสัมพันธ์ของวัดกับคนมีตั้งแต่ช่วงแรกจนถึงช่วงสุดท้ายของชีวิต วัดจึงมีความผูกพันกับคนในชุมชน เป็นที่พึ่งทางใจ และช่วยเหลือเกื้อกูลชุมชน พุทธศาสนิกชนช่วยทำนุบำรุงวัดด้วยการบริจาค ทั้งในรูปที่เป็นเงิน สิ่งของ และเวลาในการอาสาทำงานให้แก่วัด แน่แน่นอนว่ากิจกรรมเหล่านี้ เกี่ยวข้องกับการได้มาและใช้ไปของเงินวัด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีสิทธิและหน้าที่ตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช 2505 (ณัฐวุฒิ เงินท่วม, 2563) ถึงแม้วัดจะเป็นองค์กรทางศาสนา แต่วัดมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่มีใช้ระบบตลาด หรือตามระบบบัญชีประชาชาติ เรียกว่า สถาบันไม่แสวงหากำไรให้บริการครัวเรือน หมายถึง องค์กรที่ดำเนินงานโดยไม่หวังผลกำไร โดยผลิตสินค้าและบริการให้กับประชาชนหรือสังคมโดยไม่คิดราคาหรือแบบให้เปล่า หรือจำหน่ายในราคาที่ไม่คุ้มทุนหรือในราคาที่ไม่มียุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ ในที่นี้ครอบคลุมองค์กรประเภทมูลนิธิ สมาคม องค์กรทางศาสนา และพรรคการเมือง (ณดา จันทร์สม, 2558) การที่วัดเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร และมีกิจกรรมจัดหาทุนผ่านการบริจาค จึงมีความจำเป็นที่จะต้องยึดหลักธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส และตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของวัดเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งที่มาและใช้ไปของเงิน การจัดทำรายงานทางการเงินที่เป็นมาตรฐาน เปิดเผยให้สาธารณะได้รับรู้และตรวจสอบได้จึงเป็นสิ่งจำเป็น การบริหารการเงินที่ดีมีส่วนทำให้วัดมีความโปร่งใส สร้างความเชื่อมั่นในการเป็นศูนย์กลางจิตใจของคนในชุมชนและสังคม ย่อมนำไปสู่ความมั่นคงทางด้านการเงินให้แก่วัดในระยะยาว (อาทิตย์ แสงแฉก และคณะ, 2562) พระกับวัดเคยเป็นแกนกลางในการเป็นแบบอย่างที่ดี ชีวิตของชาวพุทธซึ่งมีประเพณีและพิธีกรรมอย่างสอดคล้องกับสังคมศีลธรรมอันเรียบง่าย โดยที่ในอดีตไทยมีความเชื่อที่ผูกติดอยู่กับไตรภูมิภพกล่าวคือ ความเชื่อเรื่องภูมิหลัง ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิด เรื่องนรกสวรรค์ ซึ่งในปัจจุบันสังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยสังคมเมืองที่กลายเป็นไปในทางอุตสาหกรรมที่เดินตามกระแสความคิดอย่างตะวันตก ที่ให้การสอนพระศาสนาตามรูปแบบเกือบจะหมดความหมาย นอกจากนี้การทำบุญต่าง ๆ จะมีการทำบาปควบคู่กันไปแทบทั้งสิ้น อาทิ การทอดกฐินสามัคคีจะมีการดื่มสุรา การบวชนาคมีการจัดงานกันอย่างฟุ่มเฟือย โดยที่คณะสงฆ์ไม่มีคำเตือนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง (พระครูวิจิตรธรรมาทร (เรียน ตีสวัสดิ์) และคณะ, 2562)

จากอดีตที่ผ่านมา ผู้คนมักจะเข้าวัดเพื่อทำบุญตามความเชื่อและความศรัทธาหรือเพื่อความสุขทางจิตใจเมื่อได้เสียสละให้วัด แต่ปัจจุบันคนเข้าวัดน้อยลงโดยเฉพาะกับเด็กวัยรุ่นสมัยใหม่ อีกทั้งคนส่วนใหญ่มักทำบุญด้วยวิธีการที่ต้องอาศัยปัจจัยด้านวัตถุและเงินทองเป็นส่วนประกอบหลัก ดังนั้น การที่จะทำให้พุทธศาสนิกชนหันมาเข้าวัดจึงไม่ใช่เรื่องง่าย วัดจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันกับสังคม มีความทันสมัย ที่สำคัญคือ พระภิกษุสงฆ์ต้องเป็นผู้ที่มี

ทัศนคติที่ดี ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชนได้ ทั้งนี้ ยังมีคนบางกลุ่มที่ไม่อยากเข้าวัดเพราะเกรงว่าเข้าวัดแล้วจะต้องเสียเงิน ประกอบกับการมีภาพข่าวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์เป็นไปในทางที่ไม่เหมาะสม ทำให้พุทธศาสนิกชนหลายฝ่ายมองว่าพระพุทธรูปกำลังจะเสื่อมถอยลง ประชาชนบางกลุ่มมีความศรัทธาลดน้อยถอยลงหรือขาดประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ อาจเกิดขึ้นเพราะการที่คนเข้าไปศึกษาพุทธศาสนาน้อยลง ยึดในพิธีกรรมมากขึ้น ทำให้ไม่เห็นคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ทำให้คนห่างเหินการเข้าวัด ไม่เข้าถึงศาสนา นอกจากนั้นการเข้ามาของนานาชาติอารยธรรมต่างประเทศที่ผ่านเข้ามาทางสื่อที่หลากหลาย ส่งผลให้วิถีชีวิตเยาวชนรุ่นใหม่แสดงออกในทางรุนแรงมากยิ่งขึ้น สนใจศาสนาน้อยลง สนใจในเรื่องเพศมากขึ้น เยาวชนซึ่งถูกมองว่าเป็นอนาคตของชาติ หากห่างศาสนาตั้งแต่วัยเด็ก ในอนาคตพุทธศาสนาอาจจะออกจากใจของคนไทยไป ขณะเดียวกันพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เพื่อให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงตามกระแสยุคโลกาภิวัตน์ และนอกจากการบริหารที่ดีแล้ว ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารจัดการคน เนื่องจากเป็นผู้ที่ใช้ปัจจัยขององค์กร ไม่ว่าจะเป็นศาสนาสมบัติของวัด ปัจจัย (เงิน) วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี เพื่อให้วัดดำเนินไปได้ตามหลักการบริหารจัดการที่ดี (administration) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพื่อสร้างความศรัทธา และการมีส่วนร่วมโดยใช้หลักธรรมาภิบาล (good government) เข้ามาบริหารจัดการร่วม เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเพื่อลดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ ลดการเสื่อมศรัทธา อันเนื่องมาจากความผิดพลาดในการบริหารจัดการทุกรูปแบบ

ดังที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า บริบทของสังคมไทยในอดีต ปัจจุบันและอนาคต วัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสถาบันศาสนา พุทธศาสนาเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมไทยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยมีบทบาทในฐานะเป็นผู้กำหนดสรรค์สร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้กับสังคมไทยที่ต่อเนื่องยาวนาน (กาญจนาณัฐประธาตุ, 2560) และการที่จะทำให่วัดกลายมาเป็นศูนย์กลางชุมชนเช่นในอดีต จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการและพัฒนาวัดในทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ซึ่งในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุ สามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นจะเป็นผู้มีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานของวัดเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในทุก ๆ ด้าน เป็นที่มาซึ่งศรัทธาของประชาชน วัดจึงควรมีการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งผลให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (ปิ่นนคร เจริญชัยพลฤกษ์ และคณะ, 2564)

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประชาชนชาวไทยร้อยละ 92.52 นับถือศาสนาพุทธ (กรมการศาสนา, 2564) หลักของพระพุทธศาสนา จึงเป็นแก่นของวัฒนธรรมไทยทุกสาขา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดวิชาการ ศิลธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ไปสู่ชุมชน “วัด” จึงเป็นสถานที่สำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวพุทธ เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ใช้ประกอบงานพิธีกรรมต่าง ๆ ตาม วัฒนธรรม ประเพณี มีทั้งการบวช การทำบุญในวาระต่าง ๆ ตลอดจนพิธีกรรมเกี่ยวกับความ ตาย หรือการละเล่นงานสมโภชก็จัดขึ้นที่วัดด้วยเช่นกัน แต่ในปัจจุบัน จากกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคมในปัจจุบัน เป็นเหตุให้การเปลี่ยนแปลงของ ชุมชนเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะกับสังคม ของคนในชนบทของไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันของชุมชน เป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง เป็นสังคมแบบบริโภคนิยม ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้าน ศิลธรรม และจริยธรรมแก่ผู้คนในชุมชน ผู้คนเริ่มห่างเหินจากวัดกันมากขึ้น สำหรับในสังคม เมือง เห็นได้ว่าประชาชนเข้าวัดน้อยลง ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากสังคมที่บีบรัดด้วยเวลาอันจำกัด ด้วยอาชีพการงาน ทำให้ผู้คนต้องใช้ชีวิตแบบเร่งรีบ ไม่มีเวลาไปเข้าวัดทำบุญ อีกส่วนหนึ่ง อาจจะมาจากเรื่องของความเชื่อ ความศรัทธาที่ลดน้อยถอยลง อันเนื่องมาจากการกระทำของ คนบางกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และจากพระสงฆ์บางรูปที่มีพฤติกรรมอันไม่เหมาะสม ไม่น่า นับถือ อย่างเช่นที่พบเห็นเป็นข่าวจากสื่อต่าง ๆ บ่อยครั้ง ทำให้คนบางกลุ่มขาดความศรัทธาไม่ ยากเข้าวัด

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าการบริหารจัดการที่ดีเป็นเรื่องสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นในหน่วยงานภาครัฐ หรือในภาคเอกชน โดยเฉพาะในทางพระพุทธศาสนาต่าง ต้องการที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญใน การศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความ คุ่มค่า เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสนอแนะวิธีการบริหารจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กร ในพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ยอมรับของภาคประชาชนและภาคสังคมสืบไปอย่างยั่งยืนและ สอดคล้องกับหลักการจัดการที่ดีสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความ น่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า ที่มีต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

แนวทางการวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างเชิงปริมาณ โดยสรุปผลและเขียนรายงานเชิงพรรณนาในลักษณะของการใช้ตารางและแผนภาพประกอบ และเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา

วิจัยเชิงปริมาณ

จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นประชากรที่อาศัยบริเวณใกล้เคียงวัดในพื้นที่เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ แขวงสามวาตะวันออก แขวงสามวาตะวันตก แขวงบางชัน แขวงทรายกองดิน และแขวงทรายกองดินใต้ ประกอบด้วย ชุมชนวัดสุขใจ (วัดสุขใจ) ชุมชนพร้อมพัฒนา (วัดศรีสุข) ชุมชนคลองลำกระดาน (วัดลำกระดาน) ชุมชนน้ำใส ดอกไม้สวย (วัดสุทธิสะอาด) ชุมชนไทยเอราวัณ (วัดสัมมาชัญญาวาส) ชุมชนนันทศา (วัดคูบอน) ชุมชนบัวแก้วพัฒนา (วัดบัวแก้วศรีทธาธรรม) และชุมชนบึงไผ่ (วัดจินตติวิหาร) มีจำนวนประชากรทั้งหมด 2,853 คน (สำนักงานเขตคลองสามวา ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม, 2563) โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 360 คน ใช้การคำนวณการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (proportion sampling) และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์ ใช้สถิติประเภทพหุตัวแปร สมการโครงสร้าง structural equation modeling (SEM) ซึ่งมีข้อเสนอว่าควรกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประมาณ 20 เท่าของตัวแปรในโมเดล โดยกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษากำหนดตัวแปรไว้ 18 ตัวแปร เก็บข้อมูลจากประชากรตัวอย่างจำนวน 360 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-0.96 ความเชื่อถือได้ของมาตรวัด พบว่า สัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Cronbach's alpha) ของมาตรวัดตัวแปรประจักษ์ที่ใช้ในการวิจัย มีค่าระหว่าง 0.946 ถึง 0.951 และทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.976 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% แสดงว่ามีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินอยู่ในระดับดีมาก (Portney, L.G. & Watkins, M.P., 2015)

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) โดยแปรผลตามเกณฑ์ของ Gliem, J. & Gliem, R. นิยามและการวัดค่าตัวแปร ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ (RESP) หมายถึง การปฏิบัติงานได้ตามมอบหมาย การปฏิบัติได้ตามศาสนพิธี และการตรวจสอบได้ ความศรัทธา (FAIT) หมายถึง พฤติกรรมเจ้าอาวาส ความประพฤติพระภิกษุ ความเชื่อในวัดอุ้มงคล ความน่าเชื่อถือ (CRED) หมายถึง การยอมรับ ความมีสัจจะ การดูแลทรัพย์สินวัด การมีส่วนร่วม (PART) หมายถึง การร่วมคิด การร่วมมือ การร่วมระดมทุน ความคุ้มค่า (VALU) หมายถึง บุคลากร การมีทัศนคติที่ดี การมีจริยธรรม การจัดการที่ดีใน

พระพุทธศาสนา (GOOD) หมายถึง การมีวิสัยทัศน์ ความทันสมัย การมีกลยุทธ์ (Gliem, J. & Gliem, R., 2003)

วิจัยเชิงคุณภาพ

ด้านเนื้อหา โดยกำหนดข้อคำถามการสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด หน่วยวิเคราะห์ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับ ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 รูป/คน ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสวัด จำนวน 8 รูป เจ้าหน้าทีวัดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัด จำนวน 7 คน ได้แก่ ไวยาวัจกรวัด จำนวน 4 คน และมัคทายก จำนวน 3 คน ในพื้นที่เขตคลองสามวา กรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แขวง ได้แก่ สามวาตะวันออก สามวาตะวันตก บางชัน ทราয়กองดิน และแขวงทราয়กองดินใต้ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) (ณรงค์ กุลนิตเทศ และสุตาวรรณ สมใจ, 2558)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) 6 ประเด็น ประกอบด้วย 1) ความรับผิดชอบ 2) ความศรัทธา 3) ความน่าเชื่อถือ 4) การมีส่วนร่วม 5) ความคุ้มค่า และ 6) การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือแบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัยที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการขึ้นคำสัมภาษณ์ คือ มีการร่างคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญ พร้อมกับลักษณะของข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญสามารถตอบคำถามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก อันทำให้ผู้วิจัยทราบมุมมองกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย เป็นข้อมูลเชิงลึก และมุมมองใหม่ที่ไม่สามารถได้จากแบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสามารถนำมาใช้สนับสนุนและประกอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยให้ชัดเจนขึ้น

ผลการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ระดับความคิดเห็นของ ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยความศรัทธา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความคุ้มค่า ความน่าเชื่อถือ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ตารางที่ 1 แสดงระดับของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรแฝง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความรับผิดชอบ	4.42	0.45	มาก
ด้านความศรัทธา	4.52	0.39	มากที่สุด
ด้านความน่าเชื่อถือ	4.49	0.45	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	4.45	0.45	มาก
ด้านความคุ้มค่า	4.50	0.44	มาก
ด้านการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา	4.48	0.47	มาก
รวม	4.48	0.44	มาก

จากตารางพบว่า ระดับความคิดเห็นของตัวแปรที่ศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (4.48) โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความศรัทธา (4.52) และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความคุ้มค่า (4.50) ด้านความน่าเชื่อถือ (4.49) ด้านการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (4.48) ด้านการมีส่วนร่วม (4.45) และด้านความรับผิดชอบ (4.42)

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้างมีความเหมาะสมกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า 1) ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.20 2) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (comparative fit index: CFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 3) ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.97 4) ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.95 5) รากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.024 6) รากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square Residual: RMR) มีค่าเท่ากับ 0.014 7) Largest standardized residual มีต้องไม่เกิน 2 8) Q-plot มีความชันมากกว่าเส้นในแนวทแยง และ 9) ดัชนีวัดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Critical N: CN) มีค่าเท่ากับ 422.18 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ ทั้งนี้ผลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ยืนยันไปในทิศทางเดียวกันกับเชิงปริมาณ คือ ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วมและความคุ้มค่า มีความสำคัญต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา

2. อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า ที่มีต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา อิทธิพลทางตรง และทางอ้อมระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ผลจากการวิเคราะห์

แบบจำลอง แสดงถึงอิทธิพลของตัวแปรแฝง ซึ่งส่งผลทางตรง และทางอ้อมต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลรวม อิทธิพลทางตรง และอิทธิพลทางอ้อมของแบบจำลองทางเลือก

ตัวแปรตาม	ความสัมพันธ์	ตัวแปรอิสระ					
		RESP	FAIT	CRED	PART	VALU	GOOD
FAIT	DE	0.46**	-	-	-	-	-
	IE	-	-	-	-	-	-
	TE	0.46**	-	-	-	-	-
CRED	DE	0.33**	0.19**	-	-	-	-
	IE	0.09**	-	-	-	-	-
	TE	0.42**	0.19**	-	-	-	-
PART	DE	0.22**	0.28**	0.23**	-	-	-
	IE	0.22**	0.04**	-	-	-	-
	TE	0.44**	0.32**	0.23**	-	-	-
VALU	DE	0.19**	0.18**	0.24**	0.12*	-	-
	IE	0.24**	0.08*	0.03*	-	-	-
	TE	0.43**	0.26**	0.27**	0.12*	-	-
GOOD	DE	0.15**	0.18**	0.18**	0.27**	0.11*	-
	IE	0.33**	0.15**	0.19**	0.01	-	-
	TE	0.38**	0.33**	0.28**	0.28**	0.11*	-

Chi-Square= 87.67, df=73, p-value = 0.116, GFI=0.97, AGFI=0.95, RMR=0.014, RMSEA=0.024
CFI=1.00, CN= 422.18

R2 for Exogenous Variable

ABOT	MONK	AMUL	ACEP	TRUT	PROM
0.77	0.61	0.72	0.70	0.57	0.98

R2 for Exogenous Variable

TINK	COOP	DONA	PERS	ATTI	MORA
0.68	0.68	0.28	0.94	0.81	0.40

R2 for Exogenous Variable

VISI	MODE	STRA
0.90	0.82	0.57

R2 for Endogenous Variable

WORK	RELI	ACCT
0.73	0.65	0.54

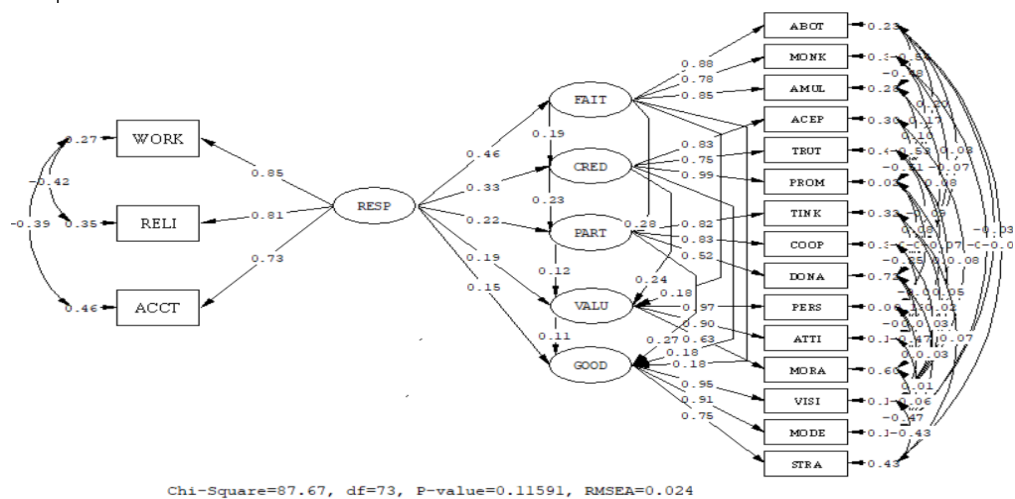
R2 for Structural Equations						
	FAIT	CRED	PART	VALU	GOOD	
	0.21	0.21	0.32	0.30	0.35	
เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง						
	FAIT	CRED	PART	VALU	GOOD	RESP
FAIT	1.00					
CRED	0.34	1.00				
PART	0.46	0.42	1.00			
VALU	0.40	0.43	0.39	1.00		
GOOD	0.43	0.43	0.49	0.39	1.00	
RESP	0.46	0.42	0.45	0.43	0.37	1.00

หมายเหตุ : * t น้อยกว่า 0.05 , ** t น้อยกว่า 0.01

จากตารางพบว่า ค่าอิทธิพลรวมที่มีอิทธิพลต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ดังนี้ ความรับผิดชอบ (RESP) ส่งผลทางตรงกับความศรัทธา (FAIT) มากที่สุดเท่ากับ 0.46 รองลงมา คือ ส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.33 การมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.22 ความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.19 และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.15 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.33 ความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.24 การมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.22 และความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.09 ตามลำดับ ความศรัทธา (FAIT) ส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วม (PART) มากที่สุดเท่ากับ 0.28 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.19 ความคุ้มค่า (VALU) และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.18 เท่ากัน ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.15 ความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.08 และการมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.04 ตามลำดับ ความน่าเชื่อถือ (CRED) ส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่า (VALU) มากที่สุดเท่ากับ 0.24 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.23 และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.18 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.19 และความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.03 ตามลำดับ การมีส่วนร่วม (PART) ส่งผลทางตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) มากที่สุดเท่ากับ 0.27 รองลงมา คือ ส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.12 แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.01 และพบว่าความคุ้มค่า (VALU) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.11 ความรับผิดชอบ (RESP) ส่งผลทางตรงกับความศรัทธา (FAIT) มากที่สุดเท่ากับ 0.46 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.33 การมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.22 ความคุ้มค่า (VALU)

เท่ากับ 0.19 และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.15 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.33 ความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.24 การมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.22 และความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.09 ตามลำดับ ความศรัทธา (FAIT) ส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วม (PART) มากที่สุดเท่ากับ 0.28 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ (CRED) เท่ากับ 0.19 ความคุ้มค่า (VALU) และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.18 เท่ากัน ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.15 ความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.08 และการมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.04 ตามลำดับ ความน่าเชื่อถือ (CRED) ส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่า (VALU) มากที่สุดเท่ากับ 0.24 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วม (PART) เท่ากับ 0.23 และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.18 ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.19 และความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.03 ตามลำดับ การมีส่วนร่วม (PART) ส่งผลทางตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) มากที่สุดเท่ากับ 0.27 รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่า (VALU) เท่ากับ 0.12 แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.01 และพบว่าความคุ้มค่า (VALU) มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) เท่ากับ 0.11 ดังภาพ

ภาพที่ 1 แบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์แบบทางเลือกใช้อธิบายความสัมพันธ์ของสมการมาตรฐาน (standardized solution) (หลังปรับโมเดล)

จากค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภายในและตัวแปรแฝงภายนอก มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.40-0.49 โดยมีคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ได้แก่ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) กับการมีส่วนร่วม (PART) มีค่า

เท่ากับ 0.49 รองลงมาคือ ความศรัทธา (FAIT) กับการมีส่วนร่วม (PART) และความรับผิดชอบ (RESP) กับการศรัทธา (FAIT) มีค่าเท่ากับ 0.46 เท่ากัน การมีส่วนร่วม (PART) กับการรับผิดชอบ (RESP) ค่าเท่ากับ 0.45 ความน่าเชื่อถือ (CRED) กับการความคุ้มค่า (VALU) และความน่าเชื่อถือ (CRED) กับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) และความคุ้มค่า (VALU) กับการความรับผิดชอบ (RESP) และความศรัทธา (FAIT) กับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) ค่าเท่ากับ 0.43 เท่ากัน ความน่าเชื่อถือ (CRED) กับการมีส่วนร่วม (PART) และความน่าเชื่อถือ (CRED) กับการความรับผิดชอบ (RESP) มีค่าเท่ากับ 0.42 เท่ากัน ความคุ้มค่า (VALU) กับการศรัทธา (FAIT) มีค่าเท่ากับ 0.40 และความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ (มีค่าสถิติ r จะเท่ากับ 0.34-0.39) โดยมีคู่ที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ได้แก่ ความคุ้มค่า (VALU) กับการมีส่วนร่วม (PART) และความคุ้มค่า (VALU) กับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) มีค่าเท่ากับ 0.39 เท่ากัน ความรับผิดชอบ (RESP) กับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา (GOOD) มีค่าเท่ากับ 0.37 และความศรัทธา (FAIT) กับการความน่าเชื่อถือ (CRED) มีค่าเท่ากับ 0.34 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา มีค่า R^2 เท่ากับ 0.21, 0.21, 0.32, 0.30 และ 0.35 ตามลำดับ แสดงว่าแบบจำลองโครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นแบบจำลองตามสมมติฐานสามารถอธิบายความแปรปรวนของความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ได้ร้อยละ 21, 21, 32, 30 และ 35 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ภาพโดยรวม พบว่า ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้น เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่แสดงถึงความสอดคล้องของแบบจำลองและข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีมาตรฐานอยู่ในระดับดีมาก

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา

3.1 ความรับผิดชอบต่อผลการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความรับผิดชอบต่อผลการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นส่งผลให้การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย และความศรัทธาต่อผลการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความศรัทธาเพิ่มขึ้นส่งผลให้การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย ส่วนความน่าเชื่อถือต่อผลการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย สำหรับการมีส่วนร่วมส่งผลทางตรงต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นส่งผลให้การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย และความคุ้มค่าต่อผลการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความคุ้มค่าเพิ่มขึ้น ส่งผลให้การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้นด้วย

3.2 ความรับผิดชอบส่งผลต่อความคุ้มค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความคุ้มค่ามากขึ้นด้วย และความศรัทธาส่งผลต่อความคุ้มค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความศรัทธาเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความคุ้มค่ามากขึ้นด้วย ส่วนความน่าเชื่อถือ ส่งผลต่อความคุ้มค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความคุ้มค่ามากขึ้นด้วย ส่วนการมีส่วนร่วมส่งผลทางตรงต่อความคุ้มค่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความคุ้มค่ามากขึ้นด้วย

3.3 ความรับผิดชอบส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งอธิบายได้ว่า เมื่อความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การมีส่วนร่วมมากขึ้นด้วย และความศรัทธาส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อความศรัทธาเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การมีส่วนร่วมมากขึ้นด้วย ส่วนความน่าเชื่อถือส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งสนับสนุนสมมติฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อความน่าเชื่อถือเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้การมีส่วนร่วมมากขึ้นด้วย

3.4 ความรับผิดชอบส่งผลต่อความน่าเชื่อถืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าเมื่อความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย และความศรัทธาส่งผลต่อความน่าเชื่อถืออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อความศรัทธาเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย

3.5 ความรับผิดชอบส่งผลต่อความศรัทธาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เมื่อความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความศรัทธาเพิ่มขึ้นด้วย

อภิปรายผล

ผู้ศึกษาขอเสนอการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ข้อ ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความศรัทธา และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านความคุ้มค่า ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา และด้านการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย การตรวจสอบได้ การปฏิบัติงานได้ตามมอบหมาย และการปฏิบัติได้ตามศาสนพิธี พบว่าทั้ง 3 ข้อ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านความศรัทธา ประกอบด้วย พฤติกรรมเจ้าอาวาส ความประพฤติพระภิกษุ และความเชื่อในวัตถุมงคล พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ได้แก่ ความประพฤติพระภิกษุและพฤติกรรมเจ้าอาวาส และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ ความเชื่อในวัตถุมงคล 3) ด้านความน่าเชื่อถือ ประกอบด้วย การยอมรับ ความมีสัจจะ และการดูแลทรัพย์สินวัด พบว่าทั้ง 3 ข้ออยู่ในระดับมาก 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การร่วมคิด การร่วมมือ และการร่วมระดมทุน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ

ได้แก่ การร่วมระดมทุน อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ การร่วมมือ และการร่วมคิด 5) ด้านความคุ้มค่า ประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การมีทัศนคติที่ดี และการมีจริยธรรม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ การมีจริยธรรม และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ การมีทัศนคติที่ดี และการพัฒนาบุคลากร และ 6) ด้านการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ ความทันสมัยและการมีกลยุทธ์ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ การมีกลยุทธ์ และอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ได้แก่ ความทันสมัยและการมีวิสัยทัศน์

2. อิทธิพลของความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า ที่มีต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา พบว่า

2.1 ความรับผิดชอบ ส่งผลทางตรงกับความศรัทธามากที่สุด รองลงมาคือส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และความน่าเชื่อถือ ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ความรับผิดชอบเป็นการดำเนินกิจกรรมของคณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องมีปัจจัยการปฏิบัติงานได้ตามมอบหมาย การปฏิบัติได้ตามศาสนพิธี และการตรวจสอบได้ มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ ฤๅษณา พันธุ์วานิช ที่กล่าวว่า ความรับผิดชอบ คือ สภาพที่รู้จักภาระหน้าที่และทำงาน หรือดำเนินการตามภาระหน้าที่ให้บังเกิดผลลัพธ์มากที่สุด และเงื่อนไขที่ต้องมี คือ คือ รู้หน้าที่ มีความสำนึกในหน้าที่ (ฤๅษณา พันธุ์วานิช, 2561) และกรณีศึกษา ขาวขุน ที่กล่าวว่า บุคคลที่มีหน้าที่รับผิดชอบจะต้องเป็นคนที่มีวินัย คือ การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์และวิธีการที่ได้กำหนดไว้สำหรับภารกิจในบทบาทหน้าที่นั้น ๆ ถ้ามีการปฏิบัติหน้าที่แตกต่างไปจากวิธีการและระเบียบกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้ว โอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการดำเนินการย่อมมีน้อย และไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ให้เป็นไปตามคาดหวังไว้ในบทบาทหน้าที่นั้น ๆ (กรณีศึกษา ขาวขุน, 2560)

2.2 ความศรัทธาส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือส่งผลทางตรงกับความน่าเชื่อถือ ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วม ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ความศรัทธามีปัจจัยพฤติกรรมเจ้าอาวาส ความประพฤติพระภิกษุ และความเชื่อในวัตถุมงคล มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อความน่าเชื่อถือ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูอดุลสามัคยาธร (แสงจันทร์ เจริญคง) และคณะ ที่กล่าวว่า พระสงฆ์นอกจากจะเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นผู้นำทางกิจกรรมของคนในสังคมแล้ว ยังมีบทบาทต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาสังคม การสังคมสงเคราะห์ทั้งช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้น เป็นบุคคลสำคัญซึ่งมีหน้าที่เป็นผู้นำในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาส ซึ่งเป็นไปตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6

ด้าน โดยเฉพาะด้านการปกครอง เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย บริหารบุคลากรในวัดให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามัคคี ทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ตาม เพื่อนำวัดไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จตามเป้าประสงค์ (พระครูอดุลสัจจะคณาทร (แสงจันทร์ เจริญคง) และคณะ, 2563) ทั้งนี้ องค์การที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นขึ้นอยู่กับระบบที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน และระบบการใช้อิทธิพลที่มีประสิทธิผล

2.3 ความน่าเชื่อถือส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่ามากที่สุด รองลงมาคือส่งผลทางตรงกับการมีส่วนร่วมและการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ตามลำดับ และส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนาและความคุ้มค่า ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ความน่าเชื่อถือเป็นบุคลิกภาพและความสามารถของบุคคล มีปัจจัยการยอมรับ ความมีสัจจะ และการดูแลทรัพย์สินวัด มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อ ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Huntsman ที่กล่าวว่า ความน่าเชื่อถือ (credibility) เกิดจากบุคลิก (character) และความสามารถ (competence) ซึ่งแบ่งได้เป็นแก่นสำคัญได้ 4 อย่าง คือ 1) ความซื่อตรง (integrity) หมายถึงความซื่อสัตย์ ความชัดเจน การรักษาคำพูด การกระทำที่เปิดเผย ความกล้าหาญ 2) เจตจำนง (intent) เป็นจุดเริ่มต้นของจุดมุ่งหมาย (motive) วาระ (agenda) และผลของการกระทำต่าง ๆ คนเรามักให้ความเชื่อถือกับผู้ที่มีเจตจำนงตรงไปตรงมา (Huntsman, J., 2018)

2.4 การมีส่วนร่วมส่งผลทางตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนามากที่สุด รองลงมาคือ ส่งผลทางตรงกับความคุ้มค่า แต่ไม่ส่งผลทางอ้อมกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา อธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่จะให้ผู้ร่วมงานได้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอน มีปัจจัยการร่วมคิด การร่วมมือ และการร่วมระดมทุน มีอิทธิพลทางตรงต่อความคุ้มค่า และการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Gray ว่าความร่วมมือเป็นกระบวนการที่ภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งมีมุมมองต่อปัญหาที่ต่างกัน สามารถแสวงหาทางออกร่วมกัน การรวมกันเป็นพันธมิตรโดยการร่วมมือกันเป็นมากกว่าการแลกเปลี่ยนทรัพยากร เนื่องจากเป็นการรวมมุมมอง ทรัพยากร ทักษะ ความร่วมมือก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การคิดร่วมกันเพื่อวิเคราะห์และเพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหา ความคิดจะกลายเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้โดยผ่านความร่วมมือ (Gray, B. , 1989) นอกจากนั้น ความร่วมมือยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำงาน ความร่วมมือกันจะแข็งแกร่งขึ้นหากหุ้นส่วนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะความคล้ายคลึงกันในการคิดและประเภทของบริการ

2.5 ความคุ้มค่า มีความสัมพันธ์โดยตรงกับ การจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา อธิบายได้ว่า ความคุ้มค่ามีปัจจัยการพัฒนา การมีทัศนคติที่ดี และการมีจริยธรรม มีอิทธิพลทางตรงกับการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับแนวคิดของ พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ ที่กล่าวว่า หลักการจัดการเชิงพุทธศาสน์นั้น เป็นเสมือนจริยธรรมธุรกิจที่ครอบคลุมทั้งภายใน

และภายนอกองค์กร จริยธรรมภายในองค์กร ได้แก่ จริยธรรมของผู้บริหาร พนักงาน ลูกจ้าง หรือประเด็นทางจริยธรรมในที่ทำงาน เช่น การเลือกปฏิบัติ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ผลประโยชน์ทับซ้อน และการทุจริตในองค์กร เป็นต้น ส่วนจริยธรรมธุรกิจภายนอกองค์กร เช่น การให้สินบน จริยธรรมต่อผู้บริโภค ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ประเด็นจริยธรรมธุรกิจต่าง ๆ เหล่านี้ในระดับประชาคมโลกได้ให้ความสนใจและได้ร่วมกันกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้นมาในการดำเนินธุรกิจ บ้างก็เรียกว่าเป็นมาตรฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นประเด็นทางจริยธรรมทั้งสิ้น (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2554)

3. แนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1) ความศรัทธา 2) ความคุ้มค่า 3) ความน่าเชื่อถือ 4) การมีส่วนร่วม 5) การจัดการที่ดีในพุทธศาสนา และ 6) ความรับผิดชอบต่อ พบว่า 1) ด้านความศรัทธา เจ้าอาวาสหรือพระสงฆ์การต้องสอดส่องดูแลพระภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่อยู่ในปกครองของตนให้ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ควบคุมพฤติกรรมให้สอดคล้องกับกฎ กติกา ระเบียบของวัดและนโยบายทางพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมถึงมีการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมายทั่วไปอย่างเคร่งครัด ในส่วนพระภิกษุต้องไม่ประพฤติดิวินัยสงฆ์ ต้องทำงานเผยแผ่เชิงรุกเข้าหาพุทธศาสนิกชน ประพฤติตนให้เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาเลื่อมใสจากพุทธศาสนิกชนได้ให้ความเคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามอย่างเหมาะสม 2) สำหรับด้านความคุ้มค่า พระสงฆ์การระดับเจ้าอาวาสต้องใช้หลักในการจัดการทรัพยากรทั้งบุคลากรวัด เงิน เครื่องมือและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนทัศนคติทั้งของตนเองและบุคลากร ให้เกิดความเข้าใจเป็นไปในทิศทางเดียวกันและบทบาทที่พึงกระทำของตนเองอย่างเหมาะสม โดยมีการนำเอาหลักธรรมมาปฏิบัติใช้ควบคู่กับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อช่วยในการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ 3) สำหรับด้านความน่าเชื่อถือ เหล่าภิกษุสงฆ์จะต้องประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาอย่างเคร่งครัด ทั้งกาย วาจาและใจอย่างถูกต้องเหมาะสม ตรงไปตรงมาทั้งต่อหน้าและลับหลัง โดยต้องปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจให้ปกครอง ดูแลทรัพย์สินวัดให้เกิดประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด 4) ส่วนด้านการมีส่วนร่วม วัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางพุทธศาสนา เช่น การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มีการส่งเสริมให้เกิดการร่วมคิด ร่วมพัฒนา ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ตลอดจนสนับสนุนการพัฒนาความรักท้องถิ่น และความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นอีกประการหนึ่ง 5) การจัดการที่ดีในพุทธศาสนา องค์กรสงฆ์จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะของผู้ปกครองสงฆ์หรือเจ้าอาวาส ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการนำองค์กร และส่งเสริมบุคลากรทางพุทธศาสนาให้เป็นผู้ที่มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สามารถดำเนิน

กิจกรรมทางการบริหารจัดการวัดให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนด รวมทั้งมีการนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนกระบวนการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ ได้อย่างสัมพันธ์กันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรทางพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด และ 6) ความรับผิดชอบ องค์กรทางศาสนาโดยเฉพาะวัดจะต้องมีการบริหารจัดการกับหน้าที่ของตนและงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเอาใจใส่ รอบคอบ ขยันหมั่นเพียร อุตุน มุ่งมั่นต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ ตรงต่อเวลา กระตือรือร้นในการแก้ปัญหาและยอมรับผลอันเกิดจากการตัดสินใจกระทำของตน และมีความพยายามทำหน้าที่ต่าง ๆ อย่างเต็มความสามารถ โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ให้มองเห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมและต้องตระหนักในความสำคัญของหลักธรรมมาภิบาล รวมทั้งคณะกรรมการและผู้บริหารองค์กรจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต ะมัดระวัง รอบคอบ โปร่งใส และตรวจสอบได้

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม ความคุ้มค่า และการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ค้นพบว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย 1) ความรับผิดชอบ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา 2) ความศรัทธาเกิดจากการพฤติกรรมที่ดีงามของเจ้าอาวาสและพระภิกษุสงฆ์อย่างต่อเนื่อง 3) การประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางศาสนาของเหล่าภิกษุสงฆ์อย่างเคร่งครัด ทั้งกาย วาจาและใจ เป็นปัจจัยสำคัญของความน่าเชื่อถือ 4) การร่วมคิด การร่วมมือ และการร่วมระดมทุน เป็นกระบวนการในการมีส่วนร่วม 5) การพัฒนาบุคลากร การมีทัศนคติที่ดี และการมีจริยธรรม เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญกับความคุ้มค่า 6) การนำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับวิทยาการสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการวัดได้อย่างสัมพันธ์กัน ส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา

สรุป

ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า ปัจจัยดังกล่าวเหล่านี้สามารถส่งผลต่อการบริหารจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา ซึ่งทั้งหมดนี้พระสงฆ์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการในทางพระพุทธศาสนาทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา เพื่อนำผลที่ได้ไปสู่ความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่า เพื่อพัฒนาการจัดการที่ดีของพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างจิตสำนึกในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา และสุดท้ายคือรูปแบบที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต นั่นคือ

ด้านแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ความศรัทธา ความน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วม และความคุ้มค่าที่มีผลต่อการจัดการที่ดีในพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาครัฐควรส่งเสริมความรู้ในด้านการบริหารจัดการการคณะสงฆ์ให้พระสงฆ์ทุกระดับ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดและดูแลปกครองพระภิกษุสามเณรให้มีความประพฤติถูกต้องดีงาม เพื่อเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนทั่วไป

2. ผู้นำสงฆ์หรือผู้ปกครองสงฆ์ควรมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถรอบด้านอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มาบริหารพัฒนาวัดได้อย่างสร้างสรรค์และสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เพื่อเป็นการจูงใจให้พุทธศาสนิกชนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาเพิ่มขึ้น

3. ผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน และองค์กรสงฆ์ควรให้ความสำคัญกับการวิจัยปัจจัยความต้องการของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อให้ทราบถึงทิศทางและแนวโน้มความต้องการของพุทธศาสนิกชนและภิกษุสงฆ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จในการบริหารจัดการขององค์กรอื่น เพื่อจะได้ทราบถึงความแตกต่าง และนำมาเปรียบเทียบ แก้ไข เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรมีการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. ควรศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่น ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร หรือตัวแปรอื่นที่มีความเหมาะสมหรือมีอิทธิพลตามบริบทขององค์กร ซึ่งอาจส่งผลต่อความสำเร็จในการยกระดับองค์กรให้เป็นเลิศทางพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2564). สัดส่วนผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่น ๆ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://e-ervice.dra.go.th/religion/buddhism?type=10>.
- กรรณิกา ขาวขุน. (2560). ความรับผิดชอบ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก https://saoc.rtaf.mi.th/images/OneDsOne_ARTICLE/02Responsibility.pdf.
- กฤษณา พันธุ์วานิช. (2561). คุณธรรม ความรับผิดชอบ ตามแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม.
- กาญจนา ณัฐ ประชาตุ. (2560). พุทธศาสนากับสังคมไทย: การยืนหยัดและท้าทายในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2548-2558). วารสารศิลปการจัดการ, 1(2), 103-118.

- ณดา จันทรสม. (2558). การเงินวัด ต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://forbesthailand.com/commentaries>.
- ณรงค์ กุลนิเทศ และสุดาวรรณ สมใจ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยขั้นสูง และการออกแบบวิจัย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มาสเตอร์พริ้นท์ สามเสน.
- ณัฐวุฒิ เงินท้วม. (2563). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 72-81.
- ทักษิณาร์ ไกรราช และคณะ. (2561). การดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาในสังคมไทยสมัยใหม่ผ่านมิติปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 6(2), 819-830.
- ปณณธร เขียวชัยพุกษ์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 8(5), 378-392.
- พระครูธีรธรรมพิมล (ทิม ทองจันทา) และศรดา สมพอง. (2562). การปฏิรูประบบบริหารภาครัฐในบริบทของสงฆ์ไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(10), 6054-6070.
- พระครูวิจิตรธรรมมาตร (เรียน ติสสวัสดิ์) และคณะ. (2562). การสังเคราะห์แนวคิดภุมิในพระไตรปิฎกที่ปรากฏในไตรภูมิพระร่วง. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาราชมนตรี, 6(4), 427-438.
- พระครูอดุลสามัคยาธร (แสงจันทร์ เจริญคง) และคณะ. (2563). บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 7(5), 102-116.
- พิพัฒน์ นนทนาถรณ์. (2554). แนวปฏิบัติด้านจริยธรรมธุรกิจองค์กรในเขตกรุงเทพมหานคร ในรวมบทความประชุมวิชาการทางพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ 8 เนื่องในวันวิสาขบูชา วันสำคัญของสากลโลก (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่
- ยัง กุนอก. (2559). การศึกษาหลักศรัทธาตามแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาทของชาวพุทธจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 7(1), 68-76.
- สำนักงานเขตคลองสามวา ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม. (2563). ชุมชนในพื้นที่เขตคลองสามวา. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://webportal.bangkok.go.th/khlongsamwa/page/sub/188>.
- อาทิตย์ แสงเนวก และคณะ. (2562). กระบวนการทุจริตในวงการพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(10), 5989-6000.

- Gliem, J. & Gliem, R. (2003). Calculating, interpreting, and reporting Cronbach's alpha reliability coefficient for Likert-type scales. In 2003 Midwest Research to Practice Conference. 82-88.
- Gray, B. . (1989). Collaborating: Finding Common Ground for Multiparty Problems. San Francisco: Jossey –Bass.
- Huntsman, J. (2018). Credibility. Thailand: HUNTSMAN ICI. .
- Portney, L.G. & Watkins, M.P. (2015). Foundation of clinical research: Applications to practice (3rd ed.). Upper Saddle River: Pearson Education, Inc.

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้ง
สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด
อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE PROMOTION OF ETHICS AND MORAL FOR THE PEOPLE
IN ELECTION OF MEMBER OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION IN LAMED SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION, CHAIYA DISTRICT, SURAT THANI PROVINCE

พระมหาณัฐพงษ์ ติกขวิริโย (ศิลปสร)*, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และกันตภณ หนูทองแก้ว
Phramaha Natthapong Tikkhaviriyo (Sinlapasorn), Supreecha Chamnanphuttiophon
and Kantaphon Nuthongkaew

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus. Thailand
*Corresponding author Email: natthapong.slps@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และ 2) เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลเลม็ด จำนวน 355 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.32$, S.D.=0.27)

* Received April 7, 2023; Revised February 10, 2024; Accepted March 4, 2024

2. ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ปัญหา อุปสรรค พบว่า การประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งยังไม่ทั่วถึง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้อง ในพื้นยังมีการใช้สิทธิเลือกตั้งโดยทุจริต แนวทางการส่งเสริม ควรประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่เป็นกลาง รณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและการเลือกตั้งแก่ประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมือง ควรส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

คำสำคัญ: การส่งเสริม, คุณธรรมจริยธรรม, การเลือกตั้ง

ABSTRACT

This research aimed to study the moral and ethical promotion for people towards the election of members of the Subdistrict Administrative Organization and to analyze problems, obstacles, and guidelines for promoting morality and ethics for people towards the election of members of the Subdistrict Administrative Organization in Lemet Subdistrict, Chaiya District, Surat Thani Province. The sample group consisted of 355 people in Lemet Subdistrict. Data were collected using questionnaires. Data were analyzed using statistics as follows: frequency, percentage, mean, and standard deviation. Data were also collected through interviews with five key informants, selected by Purposive sampling. Qualitative data were analyzed using descriptive analysis.

The research showed that:

1. Overall, promoting morality and ethics for people towards the election of members of the Subdistrict Administrative Organization in Lamet Subdistrict, Chaiya District, Surat Thani Province, was high. ($\bar{X}$ =4.32, S.D=0.27)

2. Problems, obstacles, and guidelines for promoting morality and ethics for people towards the election of members of the Subdistrict Administrative Organization in Lamet Subdistrict, Chaiya District, Surat Thani Province: The problems and obstacles were the inaccessibility of publicizing the election. People have political knowledge and understanding correctly. There was still fraudulent use of voting rights in the election area. For the promotion guidelines, the elections should be publicized so that people have unbiased political knowledge and understanding. It should also provide the campaign to

disseminate political and election knowledge to the public. People should participate in political development and be encouraged to exercise their voting rights honestly and fairly.

Keywords: Promotion, Moral and Ethics, Election

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นถือว่าเป็นพื้นฐานของประชาธิปไตยระดับชาติ เพราะการพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยระดับชาติจะประสบความสำเร็จได้ จำเป็นต้องอาศัย พัฒนาการของการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นก่อน โดยสร้างความเข้าใจและการยอมรับจาก ประชาชนว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเขา นอกจากนี้ การปกครองท้องถิ่นยังเปรียบเสมือนสถาบันฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจกระบวนการและกลไก ทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย เพราะช่วยให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจใน ระบบการเมืองมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หากประชาชนไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างเหมาะสมและจริงจังแล้ว คงหวังจะเห็นการพัฒนาการเมืองการปกครองในระดับชาติได้ยากการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบ หนึ่งของการปกครองที่รัฐได้กระจายอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง มีฐานะเป็นนิติบุคคลตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 แนวความคิดในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้ยึดหลัก 3 ประการ คือ ด้านความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน และด้านประสิทธิภาพการการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยรัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้น (พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537)

ในส่วนอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งบริการสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งในการให้บริการสาธารณะเป็นการทำให้ในฐานะที่เป็นหน้าที่ของหน่วยงาน ที่มีอำนาจกระทำเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ เพื่อให้เกิดความพอใจรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ชัดเจนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนมีสิทธิอำนาจในการควบคุม กำกับ และตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ประชาชนมีสิทธิได้รับข้อมูลข่าวสาร คำชี้แจงจากหน่วยงานราชการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการควบคุมกำกับการทำงานของรัฐได้โดยตรงมากขึ้น และในระดับท้องถิ่น ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองได้หลายวิธี คือ สมัชชเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่น ใช้สิทธิลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น สนับสนุนคนดีมีความสามารถให้ได้เข้าไปบริหารท้องถิ่น ดูแล

ตรวจสอบการบริหารงานท้องถิ่นให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้บริหารท้องถิ่น ถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญในเมื่อการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การที่รัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยมีสิทธิมีเสียงในการปกครองกันเอง ภายใต้กรอบของตัวบทกฎหมาย แต่ถ้าหากประชาชนรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้มีส่วนได้เสียหรือเกี่ยวพันหรือต้องการไปมีส่วนร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่เกิดความรัก และหวงแหนหรือต้องการจะปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเอง เพราะยังมีความคิดทางการเมืองแบบดั้งเดิมว่ากิจกรรมต่าง ๆ เป็น เรื่องของผู้นำแล้ว การบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็จะกลายเป็นเรื่องของกลุ่มผลประโยชน์ บาง กลุ่มหรือส่วนน้อยในท้องถิ่นออกมาแสวงหาประโยชน์จากท้องถิ่นเพื่อตนเองและพวกพ้อง โอกาสที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นตัวแทนแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ตามหลักการที่ว่าไม่มีผู้ใดจะรู้ซึ่งถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่น และไม่มีใครจะแก้ไขปัญหาของคนในท้องถิ่น ได้ดีเท่ากับคนในท้องถิ่นเอง ก็ไม่มีโอกาสจะเป็นจริงได้ รวมถึงจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศด้วย (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมหรือการพัฒนาพลเมืองให้มีคุณลักษณะของวิถีประชาธิปไตยให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำเป็นต้องปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เยาวชนและประชาชนได้ตระหนักถึงฐานะของความเป็นพลเมืองในสังคมที่อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนในเขตตำบล เล่มด ยังขาดความรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย และไม่รักษาสติ ของตนในฐานะมีสิทธิในการเลือกตั้ง อีกทั้งยังไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นคือไม่เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างจนบางครั้งทำให้เกิดความไม่เข้าใจและส่งผลให้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ ต่างกันจนนำไปสู่การทะเลาะวิวาทซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งในปัจจุบันมักปล่อย ปะละเลยในการทุจริตในการเลือกตั้งทำให้การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องปกติสนใจเพียงแต่ว่า ผู้สมัครคนไหนจ่ายมากกว่าหรือเป็นพรรคพวกของใคร ไม่สนใจศึกษาความเป็นมาของผู้สมัคร หรือไม่สนใจที่จะรับฟังนโยบายของผู้สมัครและไม่เข้าใจถึงผลกระทบร้ายแรงที่จะตามมา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนากระบวนการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับ ประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเสริมสร้างความความรู้ ความ เข้าใจให้กับประชาชนในบทบาทการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง นอกจากนี้ คณะกรรมการ นโยบายปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองด้านการพัฒนาการศึกษาเพื่อความเป็น พลเมือง (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ได้วิเคราะห์จุดอ่อนของพลเมือง ในสังคมไทย และกำหนดคุณลักษณะของพลเมืองเพื่อเป็นเป้าหมายร่วมในการพัฒนาความเป็น พลเมือง ดังนี้ 1) พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ 2) เคารพในสิทธิผู้อื่น 3) เคารพในความ ต่างต่าง 4) เคารพหลักความเสมอภาค 5) เคารพกติกา และ 6) รับผิดชอบต่อสังคม จึงกล่าว ได้ว่าคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่กล่าวมาข้างต้นเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการเป็น

พลเมืองที่มีคุณภาพในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า คุณลักษณะความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตยจากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับแบบของพลเมืองตามแนวคิด Westheimer & Kahne ที่จำแนกแบบของพลเมืองออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม (Justice-Oriented Citizen) (Westheimer & Kahne, 2004)

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้นดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีการศึกษาวิจัยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อเสริมสร้างความความรู้ ความเข้าใจ ให้กับประชาชน ในบทบาทการปกครองตนเองแบบประชาธิปไตยที่แท้จริง และเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินการสำหรับอนาคตที่ตรงกับความจำเป็นจริงและความต้องการของประชาชนในพื้นที่จริง ๆ ร่วมกัน สร้างความพอใจให้กับประชาชน อันจะส่งผลต่อการบริหารงานในพื้นที่ของตน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีจำนวนประชากรทั้งหมด 4,802 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan จึงได้กลุ่มตัวอย่าง 355 คน วิธีการสุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random sampling) คำนวณหากลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งประชากรในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกเป็นหมู่บ้านได้ทั้งหมด 7 หมู่บ้านใช้การสุ่มแบบเป็นสัดส่วน แล้วเทียบบัญชีไตรยางศ์ เพื่อหากลุ่มตัวอย่างจำนวน 355 คน ซึ่งมีวิธี คือ นำจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งได้หาขนาดไว้แล้ว 355 คน คูณกับจำนวนประชากรซึ่งแบ่งตามหมู่บ้าน และทำการหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในเขตตำบลเลม็ด

หมู่ที่	ชื่อบ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร			กลุ่มตัวอย่าง
			ชาย	หญิง	รวม	
1	บ้านท่าใหญ่	130	294	322	616	46
2	บ้านวัดแก้ว	170	397	427	824	61
3	บ้านนาหลวง	105	251	272	523	39
4	บ้านปากท่อ	206	549	483	1,032	76
5	บ้านเลม็ด	28	59	77	136	10
6	บ้านปากด่าน	203	462	546	1,008	75
7	บ้านไทรงาม	130	305	328	663	49
รวม		972	2,347	2,455	4,802	355

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับประเด็นการวิจัยตรงตามเกณฑ์คัดเข้าของงานวิจัย เป็นผู้มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญกับศาสตร์ของความรู้ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติการกับงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือ ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ข้อคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นกรอบของแบบสอบถาม
2. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจ เพื่อให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุง
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 3 คน ตรวจสอบความครอบคลุมตามขอบข่ายของเนื้อหา โดยการหาดัชนี IOC ได้ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามเท่ากับ 0.66
4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่ง อำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี (Try out) จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

(Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.883

5. นำเครื่องมือที่ได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้มาปรับปรุงแก้ไข พร้อมด้วยแนบงานวิจัยในบทที่ 1-3 เข้าสู่กระบวนการขอรับพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

กระบวนการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ประชาชนในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 355 ชุด ด้วยตัวเอง ใช้เวลาเก็บข้อมูลภายใน 2 สัปดาห์ และสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับแบบสอบถามกลับมาทุกชุด ตรวจสอบและตรวจความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่ต้องการ พร้อมนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผล

การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ผลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยนำเสนอองค์และนำเสนอโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 222 คน คิดเป็นร้อยละ 62.54 และเพศชาย จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 37.46

2. อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 46-60 ปี จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 31.27 รองลงมาอยู่ระหว่าง 31-45 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 28.73 อายุระหว่าง 18-30 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 23.38 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 16.62

3. ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาทางโลกในระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 32.39 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 28.45 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 22.82 และระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 16.34

4. อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 33.52 รองลงมาคือ อาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 26.06 อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 24.23 และอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 16.06

5. รายได้ต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 8,000 บาท จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 32.11 รองลงมาคือ รายได้ต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 27.04 รายได้ต่อเดือนระหว่าง 8,000-10,000 บาท จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 24.23 และรายได้ต่อเดือน 15,001 บาทขึ้นไป จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 16.62

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวม

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ	4.38	0.25	มาก
ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม	4.32	0.36	มาก
ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม	4.25	0.31	มาก
รวม	4.32	0.27	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมซึ่งมีค่าแปลผลโดยรวมค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.32, S.D.=0.27) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.25) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.32, S.D.=0.36) อยู่ในระดับมาก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.25, S.D.=0.27) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

ผลการวิจัย

ประชาชนในเขตตำบลเลม็ด ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย และไม่รักษาสีทธิของตนในฐานะมีสิทธิในการเลือกตั้ง อีกทั้งยังไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นคือไม่เคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างจนบางครั้งทำให้เกิดความไม่เข้าใจและส่งผลให้มีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกันจนนำไปสู่การทะเลาะวิวาทซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อีกทั้งในปัจจุบันมักปล่อยปะละเลยในการทุจริตในการเลือกตั้งทำให้การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นเรื่องปกติสนใจเพียงแต่ว่าผู้สมัครคนไหนง่ายมากกว่าหรือเป็นพรรคพวกของใคร ไม่สนใจศึกษา

ความเป็นมาของผู้สมัครหรือไม่สนใจที่จะรับฟังนโยบายของผู้สมัครและไม่เข้าใจถึงผลกระทบร้ายแรงที่จะตามมา

แนวทางส่งเสริมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีดังนี้

1. ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่เป็นกลาง ประชาชนเคารพกฎ กติกาในการเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม วัน เวลา และสถานที่ที่มีสิทธิ

2. ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจัดให้มีการให้ความรู้แก่ประชาชน ในเรื่องของการส่งเสริมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่และรักษาสิทธิของตน

3. ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

4. สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรเผยแพร่วิชาการ ให้ความรู้และการศึกษาแก่ประชาชนรวมทั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตย

5. ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรม

6. รมรณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและการเลือกตั้งแก่ประชาชน รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชน คณะบุคคล องค์การเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองและการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย

7. ควรมีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้ง ผ่านสื่อ และกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ

8. ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

9. ควรศึกษาปัญหาและส่งเสริมพัฒนาเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมทำให้ได้ผู้แทนที่ถูกต้องตามแนวคิดของประชาธิปไตย

10. ประชาสัมพันธ์ความสำคัญและส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ

11. ส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอภิปรายเชื่อมโยงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงสุดไปต่ำสุด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม ตามลำดับ อภิปรายผลได้ว่า ประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอลำดวน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในด้านต่าง ๆ อยู่ในเกณฑ์ที่ดี ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ในการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการเมืองการปกครองแก่ประชาชนตามบทบาทอำนาจหน้าที่ ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้ประชาชนให้มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิที่พึงมี หน้าที่ที่พึงกระทำ เสรีภาพที่ควรได้ เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกราชมะลิวรรณ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาประชาชนในพื้นที่อำเภอบางกล่ำ ผลการวิจัยพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในพื้นที่อำเภอบางกล่ำนั้น ผู้วิจัยพบว่าอยู่ในระดับสูง โดยใช้เกณฑ์การประเมิน คือ 1) ด้านการเคารพกติกา 2) ด้านเคารพผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค 3) มีส่วนร่วมในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่ามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกาทางสังคม/กฎหมาย ความเคารพกติกาทางสังคม/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกาทางสังคม/กฎหมาย แก้ไขปัญหาโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตย และยอมรับในสิทธิและอำนาจทางกฎหมาย ระดับความเป็นพลเมืองด้านเคารพผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และแสดงออกโดยสันติวิธีต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน ระดับความเป็นพลเมืองด้านมีส่วนร่วมในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบอบอุปถัมภ์ของผู้ใด ตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ของตนมีผลต่อสังคม และ

ช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข (เอกราช มะลิวรรณ และคณะ, 2563)

ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชน มีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวคือ มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการเข้าเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการเคารพและปฏิบัติตนตามกฎหมายของบ้านเมือง มีการส่งเสริมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเลือกตั้ง การฟังปราศรัยของนักการเมือง การไปเลือกตั้ง ตามสิทธิที่พึงกระทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุกัญญา อุดานนท์ และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่อง ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมในศตวรรษที่ 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านเคารพกติกาและอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านเคารพหลักความเสมอภาค ด้านการรับผิดชอบต่อสังคม ด้านเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และด้านรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นตามลำดับ (จารุกัญญา อุดานนท์ และคณะ, 2564)

ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวคือ มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมรับความรู้เกี่ยวกับระบบการปกครอง มีการส่งเสริมให้เข้าร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางการเมืองและสถานการณ์บ้านเมือง มีการส่งเสริมเกี่ยวกับการเข้าเป็นอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชไมพร กิติ ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของเยาวชนในเทศบาลตำบลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุม

การบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ชไมพร กิติ, 2564)

ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม พบว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี กล่าวคือ มีการส่งเสริมและรณรงค์และให้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย มีการรณรงค์สนับสนุนไม่ให้มีการกระทำทุจริตคอร์ปชั่นของเจ้าหน้าที่รัฐ นักการเมืองในระดับท้องถิ่น มีการส่งเสริมและรณรงค์เกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสในการกระทำทุจริตในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ รอดพึงครุฑ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่ประกอบด้วยการยึดมั่นในสิ่งถูกต้องดีงาม การให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม การนำหลักการประชาธิปไตยมาใช้อย่างเคร่งครัด และการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีสำนึก ซึ่งคุณลักษณะสำคัญต่าง ๆ เหล่านี้สามารถที่จะจัดให้มีกระบวนการและแนวทางในการสร้างและส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลและสามารถแสดงออกด้วยการประพฤติปฏิบัติได้ตลอดเวลา (สัมพันธ์ รอดพึงครุฑ และคณะ, 2564)

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

ผลการศึกษา พบว่า **ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ** ควรประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่เป็นกลาง ประชาชนเคารพกฎ กติกาในการเลือกตั้ง ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตาม วัน เวลา และสถานที่ที่มีสิทธิ ควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนจัดให้มีการให้ความรู้แก่ประชาชน ในเรื่องของการส่งเสริมเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่และรักษาสีทธิของตน ส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานงานกับหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการท้องถิ่น หรือสนับสนุนองค์การเอกชน ในการให้การศึกษาแก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม ควรจัดให้มีการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยสุจริตและเที่ยงธรรม รณรงค์เผยแพร่ความรู้ทางการเมืองและการเลือกตั้งแก่ประชาชน รวมทั้งดำเนินการให้ประชาชน คณะบุคคล องค์การเอกชน และผู้ที่มี

ส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองและการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ควรมีการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้งผ่านสื่อ และกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ด้านพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม ควรศึกษาปัญหาและส่งเสริมพัฒนาเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมทำให้ได้ผู้แทนที่ถูกต้องตามแนวคิดของประชาธิปไตย ประชาสัมพันธ์ความสำคัญและส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกราช มะลิวรรณ และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสงขลา : กรณีศึกษาประชาชนในพื้นที่อำเภอบางกล่ำ ผลการวิจัยพบว่าระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในพื้นที่อำเภอบางกล่ำนั้น ผู้วิจัยพบว่าอยู่ในระดับสูงโดยใช้เกณฑ์การประเมิน คือ 1) ด้านการเคารพกติกา 2) ด้านเคารพผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพหลักความเสมอภาค 3) มีส่วนร่วมในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่ามีความเป็นพลเมืองด้านการเคารพกติกาข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ยอมรับว่าทุกคนมีความเสมอภาคภายใต้กติกาทางสังคม/กฎหมาย ความเคารพกติกาทางสังคม/กฎหมาย และยอมรับผลของการละเมิดกติกาทางสังคม/กฎหมายแก้ไขปัญหโดยใช้วิถีทางประชาธิปไตย และยอมรับในสิทธิและอำนาจทางกฎหมาย ระดับความเป็นพลเมืองด้านเคารพผู้อื่น การเคารพสิทธิผู้อื่น การเคารพความแตกต่าง การเคารพหลักความเสมอภาค พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพผู้อื่น และแสดงออกโดยสันติวิธีต่อผู้ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากตน ระดับความเป็นพลเมืองด้านมีส่วนร่วมในสังคม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รับผิดชอบต่อตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจหรือระบอบอุปถัมภ์ของผู้ใด ตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ของตนมีผลต่อสังคม และช่วยเหลือผู้อื่นหรือส่วนรวมด้วยการเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อให้ผู้อื่นหรือส่วนรวมมีความสุข (เอกราช มะลิวรรณ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยชไมพร กิติ ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาลผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของเยาวชนในเทศบาลตำบลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ตามทัศนคติที่ตนเองอยากที่จะนำเสนอ และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่จะมีส่วนต่อชีวิตความเป็นอยู่ การนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร จะเป็นการช่วยให้การตัดสินใจของผู้บริหารมีความรอบคอบขึ้น มีการสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากที่สุด อีกทั้งยังเป็นการควบคุม

การบริหารของหน่วยงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อประชาชน อันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น (ชไมพร กิติ, 2564)

อภิปรายผลเชิงคุณภาพการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

ด้านพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อ พบว่า มีการส่งเสริมจริยธรรมให้กับประชาชน ในเขตพื้นที่ตำบลเดิมตองของเรา ให้เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และรักษาสิทธิหน้าที่ของตนเองในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมไม่ให้เกิดการละเลยสิทธิและหน้าที่ของตนประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนปฏิบัติตามกติกา และไปใช้สิทธิ์เมื่อมีการเลือกตั้ง มีการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Weeks กล่าวว่า ความรับผิดชอบต่อเป็นการลงมือปฏิบัติและการมีทัศนคติเกี่ยวกับการบริหารจัดการอย่างประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างพันธะของประชาชนที่มีต่อชุมชนและการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองของชาติ และสร้างทัศนคติเกี่ยวกับหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสาธารณะโดยรวมที่เกี่ยวข้องกับความตั้งใจในการปฏิบัติต่อผู้อื่น การมีความรับผิดชอบต่อสังคม และการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น (Weeks, D. C., 1998)

ด้านพลเมืองที่มีส่วนร่วม พบว่า มีการส่งเสริมให้มีการสามารถแสดงความคิดเห็นระหว่างผู้นำชุมชนและประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน และในบางครั้งบางโอกาส ก็มีการจัดสัมมนาทางการเมือง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวม ให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน ส่งเสริมให้ชาวบ้านทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนและหน่วยงาน และดูความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตน ส่งเสริมให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัคร กิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้นโยบายของตำบล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันพระปกเกล้า ได้นิยามความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า เป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหาร เกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ ตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน (สถาบันพระปกเกล้า, 2556)

ด้านพลเมืองที่มีภูมิลำเนาเป็นธรรมชาติ พบว่า มีการส่งเสริมและรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่าให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง และปลุกฝังให้ประชาชนมีหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี เพื่อรักษาสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมให้ประชาชนรับรู้ถึงผลเสียของการกระทำทุจริตคอร์รัปชันในการเลือกตั้ง ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและ

กฎกติกาในการเลือกตั้ง และธรรมาภิบาลให้มีการแจ้งเบาะแสในการกระทำทุจริตในการเลือกตั้ง สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมให้ความรู้ทางกฎหมาย มีการส่งเสริมเกี่ยวกับกระบวนการการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ถูกต้องตามระบบประชาธิปไตย และสนับสนุนให้ชาวบ้านปฏิบัติและยึดถือความดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชัยอนันต์ สมุทวณิช ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้านสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมในสังคม รู้จักรวบรวม ข้อมูลตัดสินใจอย่างมีเหตุผลทั้งในเรื่องชุมชนและสาธารณะ รู้จักสำรวจค่านิยม ความเชื่อ และความเห็นของตนเองและผู้อื่น อีกทั้งเคารพในความเชื่อและค่านิยมของผู้อื่น มีส่วนร่วมใน ชุมชนและกิจกรรมอาสาสมัครในฐานะสมาชิกหรือผู้นำที่มีประสิทธิภาพ สามารถดำเนินชีวิต ด้วยความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนเป็นผู้ลงคะแนนเสียงที่มีความรับผิดชอบ หลีกเลี่ยง การเกี่ยวข้องกับพรรคการเมืองที่ไม่ซื่อสัตย์ ช่วยแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งโดยสันติวิธีและ มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนกับบุคคลอื่นด้วยความยุติธรรม (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2545)

สรุป

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับประชาชนต่อการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหาร ส่วนตำบลในเขตตำบลลัมดี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้บริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ในการส่งเสริมจริยธรรมให้กับ ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลลัมดี ให้เคารพสิทธิของผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น และรักษาสิทธิ หน้าที่ของตนเองในการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อรักษาไว้ซึ่งประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย ส่งเสริมไม่ให้ทำการละเลยสิทธิและหน้าที่ของ ตนส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของส่วนรวมให้ประชาชนมีความรู้สึกเป็น เจ้าของท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผน ส่งเสริมให้เข้าร่วมเป็น อาสาสมัครกิจกรรมการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริมและธรรมาภิบาล เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่าให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง และปลูกฝังให้ ประชาชนมีหน้าที่เป็นพลเมืองที่ดี เพื่อรักษาสิทธิและเคารพสิทธิของผู้อื่น ส่งเสริมให้ประชาชน รับรู้ถึงผลเสียของการกระทำทุจริตคอร์รัปชันในการเลือกตั้ง ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกฎ กติกาในการเลือกตั้ง ส่งเสริมให้ความรู้ทางกฎหมาย มีการส่งเสริมเกี่ยวกับกระบวนการการ เลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่ถูกต้องตามระบบประชาธิปไตยและสนับสนุนให้ ชาวบ้านปฏิบัติและยึดถือความดี รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิที่ประชาชนควรรู้ หน้าที่ที่พึงมี ประชาชนก็จะให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

2. ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องควรมีกิจกรรมให้ประชาชนเรียนรู้และยอมรับความคิดเห็นต่าง เคารพระเบียบของสังคม มีจิตสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต มีอุดมการณ์ที่ดีต่อประเทศชาติ

3. ผู้บริหาร ผู้บังคับบัญชาทุกระดับ และผู้ที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย และไปใช้สิทธิเมื่อมีการเลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

2. ควรทำการศึกษาวิจัยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3. ควรทำการศึกษาวิจัยกลยุทธ์การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม ตรวจสอบ ผลการเลือกตั้ง และกิจกรรมอื่น ๆ ทางการเมือง

เอกสารอ้างอิง

จารุกัญญา อุดานนท์ และคณะ. (2564). ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของบุคลากรมหาวิทยาลัยนครพนมในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารการปกครองและนวัตกรรมท้องถิ่น, 5(1), 173-188.

ชไมพร กิติ. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยตามหลักธรรมาภิบาล. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 4(1), 48-58.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2545). คู่มือการเรียนการสอนพลเมือง-พลโลก: การบูรณาการเรียนรู้อจากประสบการณ์จริง ตามแนวทางรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.

ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง: พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้างประชาธิปไตยที่คน. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 124 ก หน้า 16-37. (22 ธันวาคม 2546).

- สถาบันพระปกเกล้า. (2556). การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาและงบประมาณสำหรับท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า.
- สัมพันธ์ รอดพิงครุฑ และคณะ. (2564). จิตสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์, 8(2), 153-165.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการบริหารหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เอกราช มะลิวรรณ และคณะ. (2563). ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดสงขลา: กรณีศึกษาประชาชนในพื้นที่อำเภอบางกล่ำ. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- Weeks, D. C. (1998). Cultivating a caring community. NSEE Quarterly.
- Westheimer & Kahne. (2004). Educating the good citizen political choices and pedagogical goal. American political science association journal, 37(2), 241.

แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21
ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี*
GUIDELINES FOR DEVELOPING TEACHERS' POTENTIAL IN THE 21ST
CENTURY ACCORDING TO THE FOUR VUDDHIDHAMMAS OF
SCHOOLS UNDER THE NONTABURI SECONDARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE

ไพรัช แซงแก้ว

Pairach Sangkaew

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding author E-mail: pairach2540@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เพื่อ 1) ศึกษาสภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี 2) ศึกษาวิธีการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวนทั้งหมด 356 คน และกลุ่มตัวอย่างจำนวน 181 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม โรงเรียนศรีบุญยานนท์ และโรงเรียนรัตนานิเบศร์ จำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$)

* Received May 1, 2022; Revised February 25, 2024; Accepted March 8, 2024

2. วิธีการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โดยภาพรวม 3 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$)

3. แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 คือ ครูต้องเรียนรู้วิธีการสอนรูปแบบใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ โดยการเข้าร่วมทำ PLC กับกลุ่มที่เป็นกัลยาณมิตร นำคำแนะนำไปพัฒนาตนเอง จัดอบรมความรู้ให้แก่ครูเพื่อสร้างสื่อสารสนเทศ นำเสนอประสบการณ์ ครูเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักคุณธรรม จริยธรรมและเป็นกัลยาณมิตรกับผู้เรียน แนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง มีเหตุผลในการแก้ปัญหาเรื่องส่วนตัว และส่วนรวม ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การยกระดับศักยภาพครู, ครูในศตวรรษที่ 21, หลักคุณธรรม 4

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the condition of teacher potential in the 21st century in schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, 2) study methods for developing and raising the potential of teachers in the 21st century under four principles of Vuddhidhammas, and 3) propose ways to develop and raise the potential of teachers in the 21st century under four principles of Vuddhidhammas. This research was a mixed methods research. The data for quantitative research were collected by questionnaires, while for qualitative research, the data were collected through interviews. The population included 356 administrators and teachers from schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, and 181 individuals were selected as the sample group. Administrators of Wat Khemaphiratharam School, Sribunyanon School, and Rattanathibet School, totaling 5 people, were the key informants who gave the data through interviews. Statistics used in the research were frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The research showed that:

1. Overall, teacher potential conditions in the 21st century in schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office were high ($\bar{X}=4.36$).

2. Overall, methods for developing and upgrading the potential of teachers in the 21st century under the four principles of Vuddhidhammas in three aspects were at a high level ($\bar{X}=4.38$).

3. Guidelines for developing and upgrading the potential of teachers in the 21st century under the four principles of Vuddhidhammas were as follows: Teachers must learn new teaching methods to fit with the situation by joining a PLC with a group of good friends. Then, they should apply the advice for self-development. Knowledge training was required to support teachers in creating information media and presenting their experiences. Teachers should be good role models based on moral principles and ethics and be friendly to students. They should also guide the students in the correct way of living life so that they have reasons to solve personal and public problems, including encouraging students to take responsibility for themselves and society.

Keywords: Development guidelines, Teacher potential upgrading, Teachers in the 21st Century, Four principles of Vuddhidhammas

บทนำ

การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงบริบทสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการสื่อสาร ปัจจุบันบนโลกที่มีการติดต่อที่ไร้พรมแดนที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีความรวดเร็วเป็นอย่างมาก การศึกษายังคงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก ให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งที่เป็นการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย รวมทั้งการศึกษาตลอดชีวิต การจัดระบบการศึกษาที่สนองความต้องการของบุคคล สังคม และประเทศชาติ หมายถึง การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น ครู คือ บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้เป็นครู เป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด ประเทศที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูง จะมีส่วนช่วยให้การเติบโตทางเศรษฐกิจสูงตามไปด้วย ขณะเดียวกันประเทศที่มีประชากรมีการศึกษาที่มีคุณภาพจะมีความเป็นประชาธิปไตย และเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมสูง การที่ครูจะได้รับการพัฒนาคุณภาพ ให้มีศักยภาพเป็น “ครูเพื่อศิษย์” ต้องมีทักษะการเรียนรู้ และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเป็นการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์เพื่อชีวิตของตนเอง และมีศักดิ์ศรีสำหรับการเป็นครูเพื่อศิษย์และเพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม 2545 และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกรัก

ในความเป็นพลเมืองของประเทศไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และความเข้าใจทักษะพื้นฐาน รวมถึงเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษา การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถศึกษาเรียนรู้และพัฒนาตนให้เต็มศักยภาพ เพื่อให้มีสมรรถนะในตนเองที่สำคัญของผู้เรียนในด้านความสามารถการสื่อสาร การคิดแก้ปัญหา การใช้ทักษะดำเนินชีวิตและการใช้เทคโนโลยี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในสภาพการเรียนรู้ที่ผ่านมา ยังพบปัญหาที่เกิดมาจากปัจจัยด้านสมรรถนะเกือบทุกด้าน ซึ่งมีทั้งที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนเองและครูผู้สอน ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาที่พบ สำหรับผู้เรียนที่เห็นได้เด่นชัดที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสังเกตได้จากผู้เรียนยังขาดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและคิดวิเคราะห์ ไม่เป็น ไม่สามารถสื่อสารหรือแก้ปัญหาได้ทันท่วงที ดังนั้นจึงมีการสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดของนักเรียนระดับมัธยม ส่วนปัญหาที่พบสำหรับครูผู้สอนที่พบ คือ เป็นปัญหาด้านการใช้เทคโนโลยี วิทยาการเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลต่อความเจริญ แต่ขาดจัดการเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการบูรณาการ ไม่สามารถแปลงนโยบายที่ชัดเจนไปสู่การปฏิบัติ รวมถึงการควบคุมเทคโนโลยีอย่างพอเพียงและเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคม และมีปัญหาในทักษะด้านอื่น ๆ เช่นกัน ทำให้ตระหนักเห็นถึงการเพิ่มทักษะครู ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องเร่งให้เกิดการพัฒนาโดยเร่งด่วน เนื่องจากในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่นักเรียนต้องเตรียมความพร้อมในการออกไปเป็นคนที่ใช้ความรู้ และเป็นบุคคลที่พร้อมจะเรียนรู้ตลอดเวลา การเรียนรู้ของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองด้วยตัวเอง โดยให้ครูเป็นผู้ช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ช่วยให้เด็กทุกคนสามารถประเมินผลความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ ครูจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้และต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะของครูให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ใน 3 ทักษะที่สำคัญ คือ 1) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 2) ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี 3) ทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อสร้างเสริมประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเน้นที่องค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน ฉะนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจะต้องศึกษาถึงสภาพทั่วไปในด้านทักษะของครู เพื่อให้ทราบถึงทักษะด้านต่าง ๆ ว่าทักษะแต่ละด้านอยู่ในระดับมากหรือน้อยเพียงใด เพื่อนำไปกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาทักษะของครูให้สอดคล้องกับความเป็นปัจจุบัน ในด้านที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ พัฒนาไปสู่เกณฑ์ตามมาตรฐานทักษะของครูในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำน้องค์กร จะต้องทำหน้าที่ศึกษาวิธีพัฒนาระดับศักยภาพครูในหน่วยงานของตนให้มีทักษะที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากรายงานผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ได้ตระหนักถึงการพัฒนายกระดับศักยภาพครูของโรงเรียน ในสังกัดให้มีทักษะความสามารถที่สอดคล้องกับในศตวรรษที่ 21 ให้เป็นไปตามนโยบายพันธ กิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครที่กล่าวว่า Best Office เขตพื้นที่ ที่ดี ที่สุด Best School โรงเรียนที่ดีที่สุด Best Teacher ครูที่ดีที่สุด Best Student นักเรียนที่ดี ที่สุด และได้ให้ความสำคัญถึงองค์ประกอบที่สำคัญสูงสุดทำให้เกิดการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทรัพยากรดังกล่าวจะต้องประกอบไปด้วยคนที่มีคุณภาพที่ สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้คุณธรรมจริยธรรมวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและ เอื้อต่อการพัฒนาประเทศการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคนสร้างสรรค์ความ เจริญก้าวหน้าแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ในสังคมเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองด้าน ต่าง ๆ ตลอดชีวิตเป็นการเริ่มวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิดการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถต่าง ๆ ทั้งการดำรงชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงรวม พลังสร้างสรรค์พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้าน เศรษฐกิจด้านสังคมด้านการเมืองและด้านวิทยาศาสตร์เข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความ เจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันกับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก ปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและท้าทายดังกล่าว คุณภาพของคนการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งโดยจะต้องเป็น การศึกษาที่มีคุณภาพทำให้ศักยภาพของแต่ละคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ปัจจัยที่สำคัญ ของการบริหารนั้นประกอบไปด้วยสิ่งสำคัญ 4 ประการ นั่นก็คือ คน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง และการบริหารจัดการ ส่วนที่มีความสำคัญที่สุดก็คือคน เพราะคนคือทรัพยากรที่มีคุณค่าและ เป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร บุคคลที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพ ย่อมสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาได้อย่างมีศักยภาพ การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้องค์กรขับเคลื่อนไป ข้างหน้าได้อย่างราบรื่น หน้าที่ในการบริหารจัดการบุคคลนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่สำคัญอย่างมาก สำหรับฝ่ายทรัพยากรบุคคล ซึ่งการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลให้มีประสิทธิภาพต้องอาศัย ความร่วมมือของทุกคนในองค์กรในการเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น (สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร, 2556)

การบริหารสถานศึกษาตามหลักคุณธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัมปยุตสังเสวะ การคบ สัตบุรุษ เป็นการสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาแสวงหาความรู้พัฒนาในทักษะที่จำเป็น ต่อวิชาชีพ 2) สัทธัมมัสสวนะ การฟังธรรม เป็นการสนับสนุนจัดโครงการกิจกรรมเพื่อให้ บุคลากรในสถานศึกษาได้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินงานในสถานศึกษา 3) โยนิโสมนสิการ การไตร่ตรองธรรม เป็นการกระตุ้นให้มีกระบวนการคิด ทบทวน ไตร่ตรองพิจารณาความรู้ที่

ได้รับจากการศึกษาเรียนรู้ 4) ธัมมานุวัตรปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมโครงการกิจกรรมหรือศึกษาหาความรู้จากผู้มีความรู้รักปรารถนาชาวบ้านนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนด้วยกระบวนการของการมีส่วนร่วม

จากความสำเร็จและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูสอนโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุค ศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 เนื่องจากในการบริหารงานบุคคลนั้นถือเป็นส่วนสำคัญที่จัด องค์การด้วยกำลังคน พัฒนากำลังคน ซึ่งในการที่จะให้องค์กรโรงเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ กำลังคนต้องเป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพที่ดีเพื่อสามารถพัฒนาองค์กรให้ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุค ศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และนำแนวทางการพัฒนา ยกระดับศักยภาพครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ไปใช้ในการพัฒนากำลังคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลัก คุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 356 คน จาก 3 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี โรงเรียนศรีบุญยานนท์ และโรงเรียนรัตนานิเบศร์

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี จำนวน 181 คน ซึ่งได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูป ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie R. V. & Morgan D. W., 1970) จากนั้น ดำเนินการสุ่มกลุ่ม ตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการเก็บข้อมูลคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี โรงเรียนศรีบุญยานนท์ และโรงเรียนรัตนวิเศษ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม 4 ตอน เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 181 คนด้วยตัวเอง และเก็บแบบสอบถามมาได้ 181 ฉบับ มีความสมบูรณ์ทั้ง 181 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง สรุปรวบรวมความคิดเห็นในแต่ละด้านทันทีที่จบแบบสัมภาษณ์ในแต่ละด้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดนำมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณหาค่าสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา content analysis

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.06)

เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับ อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูมีทักษะการสอนเด็กให้เติบโตเต็มศักยภาพ ($\bar{X}=4.56$, S.D.=0.70) ครูมีความเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X}=4.54$, S.D.=0.80) และครูนำข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.68) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาวิธีการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

ผู้บริหารและข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.01)

เมื่อพิจารณารายด้าน ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามหลักคุณธรรม 4 ($\bar{X}=4.44$, $S.D.=0.06$) ด้านทักษะชีวิตและอาชีพตามหลักคุณธรรม 4 ($\bar{X}=4.43$, $S.D.=0.09$) และด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักคุณธรรม 4 ($\bar{X}=4.27$, $S.D.=0.07$) ตามลำดับ

ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามหลักคุณธรรม 4 รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูสามารถวิเคราะห์สภาพผู้เรียน โดยใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหาเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ($\bar{X}=4.56$, $S.D.=0.80$) ครูสามารถออกแบบแผนการเรียนรู้ตามหลักสูตรที่กำหนดและให้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ($\bar{X}=4.55$, $S.D.=0.76$) และครูจัดบรรยากาศการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความหมายสำหรับผู้เรียน ($\bar{X}=4.54$, $S.D.=0.77$)

ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักคุณธรรม 4 รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูนำสื่อที่ได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบจากผู้เชี่ยวชาญและทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.50$, $S.D.=0.74$) ครูสามารถวางแผนการแสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}=4.46$, $S.D.=0.75$) และครูสามารถวินิจฉัย ใช้กระบวนการคิดแยกแยะเหตุผล และเลือกใช้แหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.84$)

ด้านทักษะชีวิตและอาชีพตามหลักคุณธรรม 4 รายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูสร้างแรงจูงใจ และแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียน ($\bar{X}=4.59$, $S.D.=0.71$) ครูใช้ปฏิกิริยาประกอบด้วยเมตตาเหมาะกับระดับหรือวัยของผู้เรียน ($\bar{X}=4.58$, $S.D.=0.82$) และครูประชุมหารือนำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาแก้ไขปรับปรุง และพัฒนางานอย่างเป็นระบบอยู่เสมอ ($\bar{X}=4.56$, $S.D.=0.94$)

3. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4

ครูควรระดมความคิดในการทำงาน ตรวจสอบการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดความสามัคคีและรอบคอบในการทำงาน นอกจากนั้นในการพัฒนาศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ครูควรฝึกอบรมเรื่องการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสนใจแก่ผู้เรียน รับฟังคำแนะนำจากครูรุ่นเก่า และนำไปปรับใช้ให้เหมาะกับการเป็นครูรุ่นใหม่ในยุคศตวรรษที่ 21 วางแผนการพัฒนาตนเองให้ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน และสามารถวางแผนการปฏิบัติงานได้อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทั้งแก่ตนและการปฏิบัติงานในวิชาชีพครู

ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4

ครูควรปรับวิธีการสอนโดยใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ควรมีการนำสื่อออนไลน์หรือวิธีการสอนรูปแบบออนไลน์มาใช้ ในการสร้างสารสนเทศครูควรรับฟังคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในด้านนั้น ๆ ประกอบกับการพัฒนาสารสนเทศที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ครูควรหาความรู้เพิ่มจากสื่อออนไลน์ ตำรา หรือผู้ที่มีความรู้มากยิ่งขึ้น รวมถึงวิธีการฝึกให้ผู้เรียนมีการค้นคว้าสื่อ สารสนเทศด้วย เทคโนโลยีที่มีรอบตัว เช่น ห้องคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4

ครูควรมีความรู้ในทักษะวิชาชีพครู และทักษะการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน และคนในสังคมทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ ครูมีความร่วมมือกันทำงานเพื่อให้ได้ผลการทำงานที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ในยุคศตวรรษที่ 21 ครูควรแนะแนวการศึกษาและแนะแนวการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่นำพานักเรียนไปสู่ความสำเร็จของการศึกษาและเป็นพลเมืองดีของสังคม สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ดี ห่วงไกลอบายมุข โดยการประพฤติตนเองให้เป็นแบบอย่างและไม่ทำความเดือดร้อนให้สังคมรอบตัว

อภิปรายผล

1. ศึกษาสภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร และข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและข้าราชการครูส่วนใหญ่มีความคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความเข้าใจเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน อีกทั้งยังคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ของโรงเรียนในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เป็นการสร้างทักษะให้ครูได้นำกระบวนการพัฒนาศักยภาพตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและอาชีพ อยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บันเย็น เพ็งกระจ่าง ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิตวิเทศ คลองหลวง สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน” ผลการวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสาธิตวิเทศคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา และต่ำสุด ดังนี้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านเคารพให้เกียรติอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านจริยธรรม อยู่ในระดับมาก และค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านสังเคราะห์ อยู่ในระดับมาก

2) ความเห็นเพิ่มเติมพบว่าข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอน ในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปัญหาและอุปสรรค การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ครูส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนา และการฝึกอบรม (บันเย็น เฟิงกระจ่าง, 2561)

2. ศึกษาวิธีการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี

ผลการศึกษาวิธีการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการ พัฒนาศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ครูจะต้องพัฒนาตนเองใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ถ้าหากนำ หลักคุณธรรม 4 มาประยุกต์ในกระบวนการพัฒนาทั้ง 3 ด้านนั้น ก็จะทำให้เกิดศักยภาพครูที่มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชณี ศรีทับทิม ได้วิจัยเรื่อง “การบริหาร จัดการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง)” ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง) โดย ภาพรวมอยู่ ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดย เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงานด้านการ ดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ ด้านการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา ด้านการ เตรียมการ ด้านการดูแลสนับสนุนใกล้ชิดและด้านปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง 2) แนวปฏิบัติที่ ดีในการบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง) พบว่า ด้าน การเตรียมการ: โรงเรียนใช้หลักธรรมมาภิบาล หลักไตรสิกขา หลักปัญญาคุณธรรม 4 หลัก ภาวนา 4 หลักการมีส่วนร่วม และวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ในการบริหารงาน ด้านการ ดำเนินการจัดสภาพและองค์ประกอบ: โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการดำเนินการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา: บุคลากรมีการพัฒนาตนเองและเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่นักเรียนทั้งยังสามารถจัดประสบการณ์แก่นักเรียนด้วยการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ผ่าน ระบบไตรสิกขาได้ ด้านการดูแลสนับสนุนใกล้ชิด: มีการนิเทศติดตาม ช่วยเหลือและให้การ สนับสนุน แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกัลยาณมิตร ด้านปรับปรุงและพัฒนาต่อเนื่อง: มีการพัฒนา ศักยภาพบุคลากรในการทำงานอย่างต่อเนื่อง ตามความสนใจและความถนัด (รัชณี ศรีทับทิม, 2562)

1. ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามหลักคุณธรรม 4 ผู้บริหารและข้าราชการครู มีความคิดเห็นต่อการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ของ ผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมตามหลักคุณธรรม 4 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะการพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นจะต้องเพิ่มองค์ความรู้โดยกระบวนการพัฒนาครูให้มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และศึกษาค้นคว้านวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาระดับศักยภาพตนเองได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวดี จำไธรัตน์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาของโรงเรียนอนุบาลสวี (บ้านนาโพธิ์) จังหวัดชุมพร ” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ขาดความรู้ ทักษะ และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบสะเต็มศึกษา ไม่จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา 2) การพัฒนาศักยภาพของครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการคือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการปฏิบัติกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ครูมีความรู้และความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาเพิ่มขึ้น ครูสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา แล้วนำไปปฏิบัติจริงกับนักเรียนในแต่ละชั้นเรียนได้ และจากการพัฒนาครูโดยใช้กิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่าครูสามารถนำความรู้ไปพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาให้มีประสิทธิภาพ 3) การประเมินผลการพัฒนาศักยภาพของครูด้านการจัดการเรียนรู้ซึ่งสะท้อนผลได้จากการที่ครูนำความรู้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ ไปใช้ในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษา และได้มีการดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามระยะเวลาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ (ภัทรวดี จำไธรัตน์, 2563)

2. ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักคุณธรรม 4 ผู้บริหารและข้าราชการครูมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยภาพรวม ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักคุณธรรม 4 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในยุคปัจจุบันครูควรมีทักษะด้านเทคโนโลยี เพื่อจัดทำสื่อสารสนเทศไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 2 ” ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหา และความต้องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้านการบริหารจัดการ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ พบว่า โรงเรียนไม่จัดระบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่จัดทำแผนพัฒนาความรู้และทักษะของครูผู้สอนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พบว่า การทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

และการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เรื่อง การใช้ Google Site พบว่า หลังการอบรมครูมีความรู้เพิ่มขึ้น และครูมีความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม แตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาทักษะด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 พบว่า ครูโรงเรียน ตลาดหนองหวาย มีความต้องการให้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ครู เกี่ยวกับการใช้ เทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลการพัฒนาทักษะด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการสังเกต พบว่า ครูใช้ Google Site ในการจัดการ เรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทและมีประสิทธิภาพ ความพึงพอใจต่อการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ณัฐกานต์ ปิงศรีวงศ์, 2563)

3. ด้านทักษะชีวิตและอาชีพตามหลักคุณธรรม 4 ผู้บริหารและข้าราชการครูมีความ คิดเห็นต่อการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ของ ผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวม ด้านทักษะชีวิตและอาชีพตามหลักคุณธรรม 4 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็น เพราะการพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพที่ได้นำหลักคุณธรรมมาประยุกต์ใช้ส่งผลให้ครูเป็นผู้ที่ สามารถแก้ปัญหาชีวิต และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา และแก่สังคมได้เป็น อย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ สายเพ็ญ บุญทองแก้ว ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2” ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพ การบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ใน ระดับมาก 2) แนวทางในการบริหารพบว่า ด้านวิชาการ มีการพัฒนาหลักสูตรให้มีความ ยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ได้มีการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ จริงและเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้านบริหารบุคคล มีการพัฒนาบุคลากรให้ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทักษะอาชีพนักเรียน ด้านงบประมาณ มีการวางแผนร่วมกับชุมชน ในการใช้ทรัพยากร สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์หรือสื่อสำหรับการเรียนสอนอาชีพและการจัดสรร งบประมาณอย่างเพียงพอ ด้านการบริหารทั่วไปมีการส่งเสริมให้สถาบันอาชีวศึกษา สถาน ประกอบการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) ผลการพัฒนารูปแบบ การบริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับนักเรียน พบว่า มี 4 องค์ประกอบ คือ (1) ปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย การบริหารงานหลัก 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป (2) กระบวนการการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ

อาชีพ ใช้วงจรการบริหารคุณภาพ 4 ขั้นตอนคือ PDCA (3) ด้านผลผลิต นักเรียนมีทักษะอาชีพ ประกอบด้วย ทักษะในการทำงานและมีรายได้ระหว่างเรียน และ (4) เจือนไขความสำเร็จเป็น องค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสร้างเครือข่ายชุมชนและการประสานงาน ชุมชน 4) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบพบว่า โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก (สายเพ็ญ บุญทองแก้ว, 2563)

3. เสนอแนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณ ธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ได้ดังนี้

1. ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ครูจะต้องฝึกฝนเรียนรู้ในเรื่องวิธีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการเข้าร่วมทำ PLC กับกลุ่มสาระหรือกลุ่มในและ นอกโรงเรียนที่เป็นกัลยาณมิตร และนำคำแนะนำของกัลยาณมิตรที่ได้จากการ PLC ไปพัฒนา ตนเองในด้านการสอนและการเสริมสร้างนวัตกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูจะต้องสามารถวาง แผนการทำงานได้อย่างเป็นระบบในการจัดการเรียนการสอน คิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อพัฒนา ตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นำความรู้ที่ได้รับและแผนการทำงานไปปฏิบัติจริงให้เกิด ประโยชน์ เหมาะสมถูกต้อง และทบทวนข้อมูลอยู่เสมอ ขยันฝึกฝนการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน อย่างเชี่ยวชาญ มีสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ สุนันท์ สังข์อ่อง ได้เสนอทักษะของความคิด สร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ประกอบด้วย 1) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) กระบวนการความคิดได้มาจากหลาย ๆ วิธีการ เช่น การระดมสมอง สร้างสิ่งใหม่ ซึ่งเป็นแนวคิดที่มีคุณค่า แนวคิดสร้างขึ้นจากการทบทวน ชัดเจน วิเคราะห์และประเมินเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) การปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์กับคนอื่น ๆ (work creativity with others) สร้างและสื่อสารแนวคิดใหม่ ๆ ให้ผู้อื่นทราบอย่างมีประสิทธิภาพ ใจกว้างและยอมรับ แนวทางใหม่ๆ ที่นำมาใช้และให้ความร่วมมือกับกลุ่ม แสดงออกโดยปฏิบัติอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ และเข้าใจข้อจำกัดที่เป็นจริง การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารความคิดใหม่ ๆ ร่วมกัน 3) การนำนวัตกรรมไปใช้ (Implement Innovations) การประยุกต์นำความคิดริเริ่มไป ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่องานทำให้ผลงานนั้นเป็นนวัตกรรม (สุนันท์ สังข์อ่อง, 2555)

2. ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โรงเรียนจะต้องจัดการประชุม อบรมความรู้ ให้แก่ครูเพื่อสร้างสื่อ สารสนเทศเพื่อพัฒนาครูให้ได้ปรึกษาและนำเสนอประสบการณ์ สื่อและ เทคโนโลยีในปัจจุบันถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากยิ่งขึ้นสำหรับครู ครูจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมทั้ง จากข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การสร้างหรือใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีครูจำเป็นต้องคำนึงถึงพฤติกรรมตามวัยของผู้เรียนอย่างมีเหตุผลและ วิจารณญาณ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียนรู้จากสื่อเหล่านั้นได้ และมีความสามารถ ในการนำเสนอการสอนแก่ผู้เรียนหลากหลายรูปแบบโดยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย ใช้สื่อ และเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกเวลาเรียน และที่สำคัญจะต้องจัด สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการใช้สื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีที่จะถ่ายทอดแก่ผู้เรียน (สุนันท์

สังข์อ่อง, 2555) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ วิโรจน์ สารรัตน์ ได้เสนอทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีว่า 1) การเข้าถึงและประเมินสารสนเทศ เข้าถึงสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างมีประสิทธิภาพ ประเมินสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณ และอย่างชำนาญ 2) ใช้และจัดการสารสนเทศ ใช้สารสนเทศได้อย่างถูกต้องและอย่างสร้างสรรค์ กับประเด็นหรือปัญหาที่เผชิญและบริหารจัดการสารสนเทศจากหลากหลายแหล่ง ใช้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประเด็นเชิงจริยธรรมหรือเชิงกฎหมายในการเข้าถึงและการใช้สารสนเทศ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556)

3. ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้เรียนทุกคน สามารถให้คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันที่ความรู้มีอยู่ทั่วทุกที่ ทุกเวลา ครูจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ทันต่อโลก ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน สามารถคิดอย่างมีเหตุผลในการแก้ปัญหาเรื่องส่วนตัว และส่วนรวม โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ครูที่ดีในโรงเรียน ครูมีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ และมีความรัก ศรัทธาในอาชีพตนเอง เป็นผู้ประพฤติตนที่ดีและเป็นกัลยาณมิตรต่อเพื่อนร่วมอาชีพและสังคม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของ อนุชา โสมาบุตร ได้เสนอทักษะด้านความยืดหยุ่นและการปรับตัว ประกอบด้วย 1) การปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลง (Adapt to Change) โดย ปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและบริบทตามช่วงเวลาที่กำหนด และปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของการทำงานในองค์กรที่ดีขึ้น 2) เกิดความยืดหยุ่นในการทำงาน (Be Flexible) โดยสามารถหลอม รวมผลสะท้อนของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ให้เกิดผลเชิงบวกกับการทำงาน และ มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างความสมดุลและความเสมอภาคอย่างรอบด้าน เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ของการทำงาน (อนุชา โสมาบุตร, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ด้าน การเรียนรู้และนวัตกรรมครูควรมีความสามารถวิเคราะห์ผู้เรียน โดยใช้วิธีคิดแบบแก้ปัญหา ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ส่งผลให้สามารถ ออกแบบแผนการเรียนรู้ได้ตามหลักสูตรที่ศึกษากำหนดได้ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน ในด้าน การเรียนรู้และนวัตกรรมครูจึงต้องมีกระบวนการคิดแบบโยนิโสมนสิการเพื่อสามารถนำมา แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สิ่งที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ครูจะต้องนำสื่อที่ได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาสาระที่กำลังเรียนอยู่ เนื่องจากในยุคศตวรรษที่ 21 สารสนเทศ สื่อ ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่ายโดยผ่านทางเทคโนโลยีครูจึงต้องมีความสามารถวางแผนการ แสวงหาความรู้ ข้อมูล และสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถวินิจฉัย ใช้กระบวนการคิดแยกแยะเหตุผลและเลือกใช้แหล่งสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ ไม่ว่าจะเป็นตำรา สื่อออนไลน์ รวมถึงข้อมูลปฐมภูมิจากผู้เชี่ยวชาญ และด้านทักษะชีวิตและอาชีพในยุคศตวรรษ ที่ 21 ครูต้องสร้างแรงจูงใจ และแรงบันดาลใจให้เกิดกับผู้เรียนเพื่อนำพาผู้เรียนไปสู่ ความสำเร็จและสิ่งสำคัญต้องประชุมหารือนำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาอย่างเป็นระบบอยู่เสมอส่งผลให้ทั้งงานและคนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมาก ยิ่งขึ้น

สรุป

ผลการศึกษาศภาพศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารและข้าราชการครู โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานนทบุรี ครูมีทักษะการสอนเด็กให้ เติบโตเต็มศักยภาพ มีความเข้มแข็งในจรรยาบรรณ คุณธรรม จริยธรรม วิธีการพัฒนาระดับ ศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ครูจะต้องฝึกฝนเรียนรู้ในเรื่องวิธีการสอนรูปแบบใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการเข้าร่วมทำ PLC กับกัลยาณมิตร และนำคำแนะนำของกัลยาณมิตรที่ได้จากการ PLC ไปพัฒนาตนเอง และทบทวนข้อมูลอยู่เสมอ 2) ด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี โรงเรียน จะต้องจัดการอบรมความรู้ให้แก่ครูเพื่อสร้างสื่อ สารสนเทศพัฒนาครูให้ได้ปรึกษาและนำเสนอ ประสบการณ์ ในการสร้างหรือใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีคำนึงถึงพฤติกรรมตามวัยของ ผู้เรียนอย่างมีเหตุผลและพิจารณาญาณ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจและตั้งใจเรียนรู้จากสื่อ เหล่านั้นได้ และ 3) ด้านทักษะชีวิตและอาชีพ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีตามหลักคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้เรียนทุกคน สามารถให้ คำปรึกษาและชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม โดยเฉพาะ การปฏิบัติหน้าที่ครูที่ดีในโรงเรียน และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูควรระดมความคิดในการทำงาน ตรวจสอบการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดความสามัคคีและรอบคอบในการทำงาน
2. ครูควรฝึกอบรมเรื่องการนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสนใจแก่ผู้เรียน
3. ครูควรปรับวิธีการสอนโดยใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่ทันกับเหตุการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดรูปแบบการเรียนรู้ควรมีการนำสื่อออนไลน์หรือวิธีการสอนรูปแบบออนไลน์มาใช้
4. ครูควรมีความรู้ในทักษะวิชาชีพครู และทักษะการใช้ชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม เป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้เรียน และคนในสังคมทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้มีโอกาสอบรมพัฒนาความรู้ และประสบการณ์ในการทำงานอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขการดำเนินงานการพัฒนายกระดับศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ตามหลักพุทธธรรม
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป
3. ควรมีการออกแบบและพัฒนาแนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในยุคศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของครู

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ณัฐกานต์ ปังศรีวงศ์. (2563). การพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูโรงเรียนตลาดหนองหวาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน การศึกษาอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- บันเย็น เพ็งกระจ่าง. (2561). การพัฒนาครูด้านการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศ คลองหลวง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา

- เอกชน. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกริก.
- ภัทรวดี จำเริญรัตน์. (2563). การพัฒนาครูโดยใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมความสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวสะเต็มศึกษาของโรงเรียนอนุบาลสวี (บ้านนาโพธิ์) จังหวัดชุมพร. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- รัชณี ศรีทับทิม. (2562). การบริหารจัดการโรงเรียนวิถีพุทธของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ พิบูลบำรุง. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ตลาดาพับลิเคชั่น.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษา ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สายเพ็ญ บุญทองแก้ว. (2563). การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สำหรับนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. (2556). ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2565. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://main.spmnonthaburi.go.th/o7/>
- สุนันท์ สังข์อ่อง. (2555). หลักสูตรและการสอนสำหรับศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 2565 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.gotoknow.org> .
- อนุชา โสมาบุตร. (2560). แนวคิดการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2565 จาก <https://teacherweekly.wordpress.com>.
- Krejcie R. V. & Morgan D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน
ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย
ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*

THE ACADEMIC ADMINISTRATION MODEL IN TEACHING AND
LEARNING MANAGEMENT FOR NEW NORMAL LIFE OF THE
KRONKANLUANGKAENOI SCHOOL, MUEANG NA SUB-DISTRICT,
CHIANG DAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เมษา สูงคำ* และฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์

Mesa Sungkhom and Chatchai Sirikulapan

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

*Corresponding author E-Mail: mesasoogkom@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย 2) หารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ 3) ทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ และ 4) ประเมินผลการทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเอกสาร แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟาย สถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าร้อยละเฉลี่ย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย Pair t-test และ One Sample t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย พบจุดที่ควรพัฒนา คือ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน

2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ ที่ได้รับการเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาผู้เรียนสร้างความรู้

* Received May 31, 2023; Revised March 14, 2024; Accepted March 16, 2024

ด้วยตนเอง (Constructionism) 2) กระบวนการเรียนการสอนแบบ CIPPA Model 3) เทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง แพลตฟอร์มด้านเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI)

3. การทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ไปนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงกับกลุ่มเป้าหมาย ด้วยการบริหารจัดการเรียนรู้บูรณาการกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ในแต่ละวัน ซึ่งมีกระบวนการดำเนินงานด้วยวงจรคุณภาพ “PDCA”

4. การประเมินผลการทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ ผลเปรียบเทียบประสิทธิภาพของผลการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยวัดจากประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ในยุคชีวิตวิถีใหม่ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ paired t-test ดังนี้ ค่าสถิติ $\bar{X}=1.96$ $SD=4.85$, ค่า $t=4.687$ $df=134$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 ($Sig.<.05$) แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, การจัดการเรียนการสอน, ยุคชีวิตวิถีใหม่

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study current conditions and needs in teaching and learning management for new normal life of the Krongkanluangkaenoi School, Mueang Na Sub-district, Chiang Dao District, Chiang Mai Province, 2) find an academic administration model in teaching and learning management for new normal life, 3) experiment the academic administration model in teaching and learning management for new normal life, and 4) evaluate the experiment of academic administration model in learning and teaching management for new normal life. The research tools included document study and the Delphi technique questionnaires. Descriptive statistics used in this research were percentage, mean percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics consisting of a Pair t-test and One Sample t-test.

The results of the study revealed that:

1. For current conditions and needs in teaching and learning management for the new normal life of the Krongkanluangkaenoi School, the research found the point that should be developed as follows: Technology should be introduced to assist in teaching and learning management.

2. The academic administration model in teaching and learning management for the new normal life of the Krongkanluangkaenoi school agreed upon by experts were: 1) the theory of Constructionism, 2) the CIPPA Model teaching and learning process, and 3) Information technology referring to the platform in communication technology and Computer Assisted Instruction (CAI).

3. For the model experiment, the academic administration model in teaching and learning management for the new normal life was examined in real situations with target groups by integrating the learning management with a daily learning experience set operated with a quality cycle process, “PDCA.”

4. For an experiment evaluation, the comparison results of the efficiency for using the academic administration model in teaching and learning management for new normal life before and after experiment using paired t-test were as follows: $\bar{X}=1.96$, S.D.=4.85, the t-test=4.68, df=134, with a statistical significance of .000, which was less than .05 (Sig. < .05), indicating that there were significant differences in mean scores at the .05 level.

Keywords: Academic administration, Teaching and Learning management, New normal Life

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาระดับประเทศที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทยที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีในด้านของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2574

การจัดการศึกษาต้องยึดแนวตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดการศึกษาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต คงปฏิเสธไม่ได้ถึงความจำเป็นต่อการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ในการนี้ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติตระหนักถึงประเด็นนี้ จึงได้นำเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาบรรจุลงไป พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติอย่างเน้นหนักและชัดเจนในหมวดที่ 9 ว่าด้วยเรื่องเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งมีเนื้อความดังนี้ หมวดที่ 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่สื่อบroadcastและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ตามความจำเป็นอีกทั้ง มาตรา 64 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่นวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นโดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งนี้โดยเปิดให้ มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542)

จากการศึกษาข้อมูลเอกสารด้านการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม การตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา ซึ่งประเมินโดย สมศ. รอบที่ 3 ปี พ.ศ. 2562 หน้า 31 นั้นไม่ผ่านการประเมิน ผู้วิจัยจึงได้ทำแบบสอบถามความคาดหวังและความต้องการพัฒนาของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย โดยใช้สูตรดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index ซึ่งได้ผลดัชนีชี้ความต้องการได้ค่าสูงสุด =3.09 คือการพัฒนาด้านการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาโรงเรียนอีกทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันได้มีโรคเชื้อไวรัส โคโรนา-19 เข้ามาทำให้การพัฒนาการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์เพราะจะทำการเรียนการสอนแบบปกติไม่ได้จึงหารูปแบบการบริหารงานวิชาการที่สอดคล้องกับสถานการณ์ให้มากที่สุด จึงจะทำให้การพัฒนานั้นต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเพื่อรองรับการประเมินในครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย
2. เพื่อหารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย
3. เพื่อทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย
4. ประเมินผลการทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ดำเนินการทดลองแบบแผนการวิจัย One Group Pretest-posttest Design โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อยซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนได้ผลคือการประเมินโรงเรียนของ สมศ. จากนั้นไม่ผ่านจึงได้ทำแบบสอบถามความต้องการและจัดลำดับความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้สูตรดัชนี ความต้องการจำเป็น (PNI) Modified Priority Needs Index เพื่อหาความต้องการจริง ๆ ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการที่จะพัฒนาตามแบบสอบถามข้างต้นรูปแบบการบริหารงานวิชาการ วิธีการสอนต่างๆ ที่จะเข้ากับบริบทของโรงเรียนและสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นโรคระบาดโควิด-19 เป็นยุคที่การเรียนการสอนต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากโรงเรียนไม่สามารถเปิดการเรียนการสอนแบบปกติ (ON-SITE) จึงได้ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเรียนเป็นยุคชีวิตวิถีใหม่ จากนั้นนำเครื่องมือหาความสอดคล้องของเนื้อหาในการทำวิจัยส่งให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาหาค่า IOC ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้คือ ค่าเฉลี่ย 0.66-1.00 นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไปหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ยืนยันรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ด้วยเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technic) โดยกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 21 ท่านตอบแบบสอบถาม 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิดซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีคุณสมบัติคือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์ในการบริหารอย่างน้อย 5 ปี 2) ครูผู้สอน มีประสบการณ์อย่างน้อย 5 ปี เป็นผู้ตอบคำถามของผู้ศึกษา โดยผู้วิจัยส่งคำถามครั้งที่ 1 ด้วยจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Google From) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตอบกลับมาแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำแบบสอบถามแบบ Rating Scale เพื่อสอบถามในรอบที่ 2 และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ Mediam (มัธยฐาน) IR (Inter Quartiles) หากมีคำถามที่ยังไม่เป็นฉันทามติ IR (Inter Quartiles) .00-.50 จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ผู้วิจัยจึงส่งแบบสอบถามไปในรอบที่ 3 สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีความเห็นแตกต่างเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นแตกต่างได้เห็นว่าผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ได้ตอบไปในทิศทางเดียวกันท่านต้องการเปลี่ยนแปลงคำตอบหรือไม่ หากไม่เปลี่ยนแปลงคำตอบ ก็ให้แสดงเหตุผลในการยืนยันคำตอบที่แตกต่างจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่นด้วย เมื่อได้เครื่องมือในการทำวิจัยที่เหมาะสมและถูกต้อง นำเครื่องมือที่ได้ไปอบรมคณะครูที่โรงเรียนเพื่อนำไปทดลองใช้ในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ทำการทดลองรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนและนำผลการทดลองมาสรุปประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ paired t-test

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อยจากเอกสารการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (สมศ.) และแบบสอบถามความต้องการที่จะพัฒนาของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย อันดับที่ 1 คือ การจัดการศึกษาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ Online 42.42 รองลงมา อุปกรณ์และเทคโนโลยีของโรงเรียน 41.18 งานธุรการในโรงเรียน 37.14 การเรียนการสอนวิชาคอมพิวเตอร์ในโรงเรียน 37.14 การแนะแนวการศึกษา 33.33 จัดทำสำมะโนผู้เรียน 28.95 การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน 27.03 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 27.08 สื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอน 27.03 ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน 26.32 การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ 26.32 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม 25.64 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้/สื่ออุปกรณ์ 23.08 การพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ 23.08 การจัดระบบควบคุมภายใน/การบริหารความเสี่ยง 22.50 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Online 20.51 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา 20.51 การรับนักเรียน 19.51 งานกิจการนักเรียน/ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 19.51 การส่งเสริมสนับสนุนการส่งเสริมร่วมกับชุมชนในท้องถิ่น 19.21 การรักษาความปลอดภัยและความสะอาด 19.51 การพัฒนาระบบประกันภายในและมาตรฐานการศึกษา 19.05 การประสานงานและพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา 17.50 การวางแผนอัตรากำลัง 17.07 การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ 15.00 กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ 14.63 การประชาสัมพันธ์ในสื่อโซเชียล 14.63 กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี 14.29 การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนในสถานศึกษา 13.95 การส่งเสริมสุขภาพและอนามัย 13.95 การส่งเสริมประสิทธิภาพ 11.90 การวางแผนงานด้านวิชาการ/หลักสูตรสถานศึกษา 11.36 งานกฎหมายระเบียบราชการในสถานศึกษา 11.36 การระดมทุนและทรัพยากรทางการศึกษา 7.14 การรายงาน การตรวจสอบติดตามผลผลิตจากการใช้งบประมาณ 6.98 การรายงานผลการเบิกจ่ายงบประมาณ 6.82 แผนการและส่งเสริมพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ 6.67 จัดทำแผนปฏิบัติการใช้จ่ายเงิน 4.65 จัดทำแผนงบประมาณและคำขอจัดตั้งงบประมาณ 4.55 การอนุมัติงบประมาณที่ได้รับจัดสรร 4.55 การจัดหาพัสดุ 4.44 การควบคุมดูแลพัสดุ 4.44 การจัดทำรายงานการเงิน 4.44 และการวางแผนงานพัสดุ 2.22

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านรูปแบบการบริหารงานวิชาการจัดการเรียนการสอน

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 3 ข้อ โดยผู้บริหารมีการบริหารงานวิชาการด้วยการจัดกิจกรรม มีการวางแผน จัดโครงสร้างกระบวนการทำงาน มีภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 5 ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 และมีการแก้ปัญหานักเรียนด้วยกระบวนการ PLC มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อการสร้างรูปแบบการบริหารงานการจัดการเรียนการสอน ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) กับการเรียนจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย โดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 5 ข้อ โดยครูออกแบบการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้ตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจากสิ่งที่ครูสอนด้วยตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้รับความรู้และทักษะจากการจัดการเรียนรู้ ตนเอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 และนักเรียนได้นำเสนองานจากสิ่งที่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อการสร้างรูปแบบการบริหารงานการจัดการเรียนการสอน ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้การเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 3 ข้อ โดยนักเรียนได้ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนมีทักษะในการค้นคว้าด้วยอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 และนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและ Application มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อการสร้างรูปแบบการบริหารงานการจัดการเรียนการสอน ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ CIPPA Model ของทีศนา แชมมณี โดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 7 ข้อ โดยนักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมจากสื่อ ใบงานที่ครูมอบให้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่ครูแนะนำ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้รับองค์ความรู้ใหม่และเข้าใจในสิ่งที่ครูสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้สรุปและวิเคราะห์กระบวนการการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเอง

ให้เพื่อนและครูได้ชม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิต มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ต่อการสร้างรูปแบบการบริหารงานการจัดการเรียนการสอน ในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัด เชียงใหม่ ด้าน การจัดการเรียนรู้โดยใช้หลักเทคนิคการสอนแบบ CIPPA Model ซึ่งผู้เรียนจะมี ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ โดยภาพรวมค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (interquartile range) มีค่าเท่ากับ 0 ทุกข้อ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้อง กันทั้ง 4 ข้อ โดยนักเรียนได้นำเสนอผลงานให้เพื่อน และครูได้ชม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนมีความรู้จากสิ่งที่เรียนมา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 นักเรียนทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ ในเรื่องที่เรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 และนักเรียนมีความสนใจในการเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4

3. ผลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของผลการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย โดยวัดจากประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ paired t test ดังนี้ ค่าสถิติ t-test มีค่าเท่ากับ 4.687, $df=134$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 (Sig. < .05) แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือคะแนนของ ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง มีค่าแตกต่างกันซึ่งประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ ก่อนการทดลอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=8.13 ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบหลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=10.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบก่อนการทดลอง อยู่ที่ 2.86 ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบ หลังการทดลอง อยู่ที่ 6.54 ซึ่งทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อยมีการพัฒนาขึ้น

อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการที่จะพัฒนาของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย อันดับที่ 1 คือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ Online มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=3.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)=1.44) เนื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเกิดการแพร่ระบาดของโรคระบาดของไวรัส COVID-19 จึงให้ทำโรงเรียนต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนแบบ Online ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา วาโย และคณะ ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน พบว่า การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) โดยเฉพาะสถาบันทางการศึกษาที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบปกติได้ จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับรูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม ซึ่งการเรียน

การสอนแบบออนไลน์ถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) ทางด้านงานวิจัยของ ดวงฤทัย ล่องอำไพ เรื่อง การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่อง ข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่องข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 81.67/85.28 2) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 87.50 (ดวงฤทัย ล่องอำไพ, 2562) และ วิภาวณี ชาญวิรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะเห็นได้ว่าทางโรงเรียนโครงการหลวงแก่งน้อยมีความต้องการที่พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อรองรับกับชีวิตวิถีใหม่และตอบโจทย์การศึกษาที่ไม่มีวันสิ้นสุดต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องตามงานวิจัยที่ได้กล่าวอ้างเบื้องต้น (วิภาวณี ชาญวิรัตน์, 2560)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก่งน้อย โดยใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันทั้ง 3 ข้อ ได้แก่ผู้บริหารมีการบริหารงานวิชาการด้วยการจัดกิจกรรม มีการวางแผน จัดโครงสร้างกระบวนการทำงาน มีภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 5 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ .000 ครูมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ .000 และมีการแก้ปัญหา นักเรียนด้วยกระบวนการ PLC มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) อยู่ที่ 4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ .000 เนื่องจากคณะครูมีการปรับตัวในการจัดการเรียนการสอนและผู้บริหารนำไปใช้จึงทำให้เกิดผลที่ดีขึ้นเมื่อใช้รูปแบบดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรนิษฐา ค่ายศ ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R Model ของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่ออุปถัมภ์) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R Model ของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมื่ออุปถัมภ์) 1) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ภาพรวมมีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษอยู่ในระดับดี และเมื่อเทียบพัฒนาการทั้งสองปีการศึกษาพบว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ พบว่า มีผลการพัฒนาภาพรวมสูงขึ้นสูงสุด 2) ผลการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียน พบว่า ภาพรวมทั้งสองปีการศึกษามีผลการเรียนรู้

อยู่ในระดับดีมาก 3) ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า ภาพรวมทั้งสองปี การศึกษามีผลการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก 4) ผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ภาพรวม มีผลพัฒนาการเทียบกับ ต้นสังกัด (สพฐ.) สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสองปีการศึกษา และผลการพัฒนาของการ ประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ภาพรวมมีผลพัฒนาการเทียบกับต้นสังกัด (สพฐ.) สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสอง ปีการศึกษา (วรนิษฐา ค่ายศ., 2564) อีกทั้งของรุ่งฤดี นนทภา ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการ บริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีห์ พบว่า โรงเรียนมีสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยรวมในระดับมาก เรียงลำดับจากสุดไปหามากสุดดังนี้ 1) งานการจัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระ 2) งานการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้ 3) งานการจัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ 4) งานการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 5) งานส่งเสริม การวิจัยและการพัฒนาการเรียนการสอน 6) งานส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียน (รุ่งฤดี นนทภา, 2560) และอีกทั้ง นิตยา พงษ์เกษม ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของครูที่มีต่อ การบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านเนินพลับหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชลบุรี เขต 3 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน บ้านเนินพลับหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ได้จำแนก ตามวุฒิการศึกษา โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นด้าน เนื้อหาของหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูมีความพึงพอใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ระดับ .05 (นิตยา พงษ์เกษม, 2559)

3. จากวัตถุประสงค์ในข้อที่ 3 การทดลองและผลการทดลองรูปแบบการจัดการเรียน การสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อยนั้น ได้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ย ของการใช้รูปแบบการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของ โรงเรียนโครงการหลวงแก๋น้อย โดยวัดจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนการ ทดลองและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ paired t-test ดังนี้ ค่าสถิติ t-test มีค่าเท่ากับ 4.687, $df=134$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .05 (Sig. < .05) แสดงว่ามีคะแนนเฉลี่ย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 นั่นคือคะแนนของก่อนการทดลองและหลัง การทดลอง มีค่าแตกต่างกัน ซึ่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ก่อนการทดลอง มี ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=8.13) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์หลังการทดลอง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 10.09 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ก่อนการ ทดลอง อยู่ที่ 2.86 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์หลังการทดลอง อยู่ที่ 6.54 จากการทดลองทำให้ทราบว่านักเรียนได้เรียนรู้มีความสุข เข้าใจ ทำได้ จึงทำให้มีผลการเรียนที่ พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวดี ชาญวิรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนรู้

โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการประเมินความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียน (วิภาณี ชาญวิรัตน์, 2560) คอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน อยู่ในระดับดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงฤทัย ล่องอำไพ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่องข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) การหาประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เรื่องข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 81.67/85.28 2) ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่องข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 87.50 (ดวงฤทัย ล่องอำไพ , 2562) อีกการศึกษาของ วรนิษฐา ค้ายศ ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R Model ของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมีอุปถัมภ์) โดยเฉพาะด้านผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R Model ของโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่ง (อินมีอุปถัมภ์) 1) ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ภาพรวมมีผลการเรียนรู้อยู่ในระดับดีมาก 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับดี และเมื่อเทียบพัฒนาการทั้งสองปีการศึกษาพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษ พบว่า มีผลการพัฒนาภาพรวมสูงขึ้นสูงสุด 2) ผลการประเมินการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียน พบว่า ภาพรวมทั้งสองปีการศึกษามีผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับดีมาก 3) ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า ภาพรวมทั้งสองปีการศึกษามีผลการพัฒนาอยู่ในระดับดีมาก 4) ผลการประเมินการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน NT ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ภาพรวม มีผลพัฒนาการเทียบกับต้นสังกัด (สพฐ.) สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสองปีการศึกษา และผลการพัฒนาของการประเมินคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ภาพรวมมีผลพัฒนาการเทียบกับต้นสังกัด (สพฐ.) สูงขึ้นทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งสองปีการศึกษา (วรนิษฐา ค้ายศ, 2564)

สรุป

รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ควรมีผู้บริหารมีการบริหารงานวิชาการด้วยการจัดกิจกรรม มีการวางแผน จัดโครงสร้างกระบวนการทำงาน มีภาวะผู้นำ ด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยใช้ทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) กับการจัดการเรียนการสอน ควรให้นักเรียนสามารถสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้ ด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้การเรียนการสอน ควรให้นักเรียนมีทักษะในการค้นคว้าด้วยอินเทอร์เน็ต อีกทั้งนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีและ Application ด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ CIPPA Model มีความเหมาะสมในการใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่ครูแนะนำนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเพื่อนนักเรียนด้วยกัน นักเรียนได้สรุปและวิเคราะห์กระบวนการการเรียนรู้ และนักเรียนสามารถนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิต ด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ โดยการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการสอนแบบ CIPPA Model ซึ่งผู้เรียนจะมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ผลการทดลองคือ นักเรียนมีความสนใจในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการบริหารงานด้านการจัดการเรียนการสอนในยุคชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนโครงการหลวงแกน้อย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ นั้นสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงได้
2. ควรนำการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการบริหารงานด้านอื่น ๆ ของทางโรงเรียนต่อไป เพราะจะทำให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาครบรอบด้าน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน รายวิชาสาระวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาและวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- ดวงฤทัย ล่องอำไพ. (2562). การสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน วิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เรื่องข้อมูลและการทำงานของระบบคอมพิวเตอร์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5. ใน สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- นิตยา พงษ์เกษม. (2559). ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการโรงเรียนบ้านเนิน พลับหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน งาน นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 18.
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). สถิติและวิธีการวิจัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- รุ่งฤดี นนทภา. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนเทศบาล 1 กาฬสินธุ์พิทยาสีห์. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต การบริหารจัดการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- วรนิษฐา ค่ายศ. (2564). รูปแบบการบริหารงานวิชาการด้วย 3P-R Model ของโรงเรียนชุมชน บ้านทุ่ง (อินมื่ออุปถัมภ์). วารสารครุทรรศน์ (Online) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 1(2), 31-51.
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์ อนามัยที่ 9, 14(34), 285-298.
- วิภาวดี ชาญวิรัตน์. (2560). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มแข่งขัน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยบูรพา .
- สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล. (2564). การใช้งานเทคโนโลยี Blockchain สำหรับภาครัฐ (Blockchain for Government Services) (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน พัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์กรมหาชน).

การใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา*

AN APPLICATION OF BRAHMAVIHARA DHAMMA PRINCIPLE IN DUTY PERFORMANCE OF PERSONNEL IN SONGKHLA JAIL

อรรถพล วงศ์กระจ่าง*, เดชชาติ ตริทรัพย และสุปรียา ชำนาญพุฒิพร
Attapon Wongkrajang, Detchat Treesap and Supreecha Chamnanphuttiophon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: attapon91231@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา 2) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดเรือนจำจังหวัดสงขลาทั้งหมด 79 คน ส่วนเชิงคุณภาพคือ ผู้บริหารเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดเรือนจำจังหวัดสงขลา ทั้งหมด 4 คน ทำการคัดเลือกด้วยวิธีเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณคือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.71$, $\sigma=0.53$)
2. ข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลาคือ 1) ด้านเมตตาข้อเสนอแนะ ได้แก่ จัดกิจกรรมส่งเสริมในการสานความสัมพันธ์ภายในองค์กร เช่น กิจกรรมด้านกีฬานันทนาการ การพบปะกินน้ำชายามเช้า และการแสดงความรู้สึกหรือส่งมอบความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 2) ด้านกรุณาแนวทางส่งเสริมคือ ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมธรรมะหรือเสริมสร้างความรู้ใน

* Received March 7, 2023; Revised March 25, 2024; Accepted March 28, 2024

ด้านสิทธิมนุษยชนเสริมสร้างหรือจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือบุคลากร และให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้ลาพักผ่อนประจำได้ 3) ด้านมูทิตา ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานควรจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักมูทิตาในการทำงาน และ 4) ด้านอุเบกขา ข้อเสนอแนะ จัดอบรมธรรมะแก่เจ้าหน้าที่และสำรวจหน้าที่ของแต่ละบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใดเพื่อพิจารณามอบหมายงาน

คำสำคัญ: หลักธรรมพรหมวิหารธรรม, การปฏิบัติหน้าที่, เรือนจำจังหวัดสงขลา

ABSTRACT

The purposes of this research were to study 1) an application of Brahmavihara Dhamma principles in the duty performance of personnel in Songkhla Prison and 2) suggestions concerning the application of Brahmavihara Dhamma principles in duty performance of personnel in Songkhla Prison. It was a combined research method between quantitative and qualitative research. The population and quantitative sample included 79 prison officers performing duties under the Songkhla Provincial Prison. The qualitative part consisted of four prison administrators performing duties under the Songkhla Provincial Prison, selected using a purposive method. The tools used to collect data were questionnaires and interviews, and the statistics used to analyze quantitative data were frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis of qualitative data.

The study results revealed that:

1. Overall, the application of Brahmavihara Dhamma principles in the duty performance of personnel in Songkhla Prison was at the highest level ($\mu=4.71$, $\delta=0.53$).

2. Suggestions for the application of Brahmavihara Dhamma principles in the duty performance of personnel in Songkhla Prison were as follows: 1) Metta -organizing activities to enhance relationships within the organization such as arranging recreational sports events, morning coffee parties, and addressing good wishes to colleagues once a week. 2) Kuruna-organizing activities or training regarding Dhamma to promote and inform knowledge on human rights, having fund arrangements to help personnel, and always allowing subordinates to have vacation leaves. 3) Mutita-the organizations should promote their personnel by arranging training to create a good understanding concerning using the Mutita

principle at work. Finally, 4) Ubekkhā-it is advisable that Dhamma training should be arranged for the personnel. It should also operate each person's duty check to see the load of responsibility each has to consider further responsibility assignments.

Keywords: Brahmavihāra Dhamma Principles, Duty Performance, Songkhla Prison

บทนำ

เรือนจำจังหวัดสงขลา สังกัดกรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมผู้ต้องขังให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 25 ปี รวมถึงคุมขังผู้ต้องขังที่รอการพิพากษาทุกคดี ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังให้มีประสิทธิภาพมิให้ผู้ต้องขังแหกหักหลบหนี อยู่ในระเบียบวินัยรวมถึงการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ให้เคารพกฎหมายบ้านเมืองภายหลังพ้นโทษ บุคลากรเรือนจำต้องอาศัยทักษะหลายประการจะต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเข้าใจในหลักการและวิธีการทำงาน ต้องยึดมั่นในระเบียบวินัยข้อบังคับ มีคุณธรรม ไม่หมกมุ่นในอบายมุข ต้องประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดี นำเคารพ ศรัทธา เลื่อมใส และที่สำคัญต้องเป็นบุคคลที่มีความตั้งมั่นในศีลธรรม จริยธรรมด้วย (กรมราชทัณฑ์, 2564)

การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจในการทำงาน การส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมและหลักธรรมให้แก่บุคลากรเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อหน่วยงานในการที่จะทราบข้อมูลเบื้องต้นว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา สาเหตุเหล่านี้ เช่น ความเหนื่อยล้าในการทำงาน การปฏิบัติงานในปริมาณที่เหมาะสม การได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ลักษณะงานที่ปฏิบัติ สภาพแวดล้อมในการทำงานรวมทั้งค่าตอบแทน สิทธิผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้ย่อมมีผลกระทบอย่างมากต่อการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร การบริหารงานระหว่างบุคลากรเพื่อที่จะทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าต่อไปเราควรปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง ในบทบาทของนักปกครองบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่ต้องปกครองควบคุมดูแลผู้ต้องขัง และในส่วนของผู้บริหารเรือนจำต้องสวมบทบาทปกครอง กำกับ ดูแลเจ้าหน้าที่อีกหน้าที่หนึ่ง เพื่อตอบคำถามนี้เราต้องทราบก่อนว่านักปกครองที่ดีต้องทำหน้าที่อย่างไร นักปกครองต้องมีหลักธรรมหรือนำธรรมะข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติจึงจะสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้นจะต้องมีหลักคิดที่ดีในการปกครองและการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในทางธรรมคือ ต้องมีพรหมวิหารธรรม 4 ประการ คือ 1) เมตตา คือ การมีความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขมีความรัก และความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานต่อผู้ต้องขังซึ่งความรักจะเกิดได้ถ้านักบริหารรู้จักมองในแง่ดีหรือส่วนที่ดีของผู้ร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขาต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดีก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะ

ที่ดีของเขา 2) กรุณา คือ ความสงสารเห็นใจ ประารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อผู้ร่วมงานประสบเคราะห์กรรมนักบริหาร ต้องมีความสงสารและคิดหาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารจะเกิดขึ้นได้ เมื่อนักบริหารใจกว้างรับฟังปัญหา 3) มุทิตา คือ ความรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และ 4) อุเบกขา คือความวางใจเป็นกลางเที่ยงตรงไม่เอนเอียง

ดังนั้นจากปัญหาการวิจัยดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาการนำหลักธรรมพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา เพื่อจะได้นำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงและพัฒนา ในการวางแผนพัฒนาองค์กรเพื่อสนองความต้องการของบุคลากรและคณะผู้บริหารของเรือนจำจังหวัดสงขลาในการนำหลักธรรมมาใช้ ได้แก่ หลักพรหมวิหารธรรม คือ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมประจำใจของท่านผู้มีคุณงามความดียิ่งใหญ่ มี 4 ประการคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นต้น ทำให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์แก่องค์กรเรือนจำจังหวัดสงขลาได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

เชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดเรือนจำจังหวัดสงขลา ทั้งหมด 79 คน จากการสำรวจเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2564 (สถิติบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2564) ส่วนกลุ่มตัวอย่างคือ เจ้าหน้าที่เรือนจำที่ปฏิบัติงานในเรือนจำจังหวัดสงขลา จำนวน 79 คน โดยทำการศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ทุกคนคิดเป็นร้อยละ 100 ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา เป็นแบบปลายเปิด (Open-Ended Questions)

ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานคือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแจกแจงค่าความถี่

เชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้บริหารเรือนจำที่ปฏิบัติหน้าที่สังกัดเรือนจำจังหวัดสงขลา ทั้งหมด 4 คน จากการสำรวจเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2564 (สถิติบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา ณ วันที่ 3 มิถุนายน 2564) ซึ่งใช้วิธีเจาะจง (Purposive sampling) (สงศรี ชมภูวงศ์, 2554) ประกอบด้วย ผู้บัญชาการ เรือนจำจังหวัดสงขลา จำนวน 1 คน และผู้อำนวยการส่วน จำนวน 3 คน รวม จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงคุณภาพโดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ 2) คำถามเกี่ยวกับการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้บริหารสังกัดเรือนจำจังหวัดสงขลา โดยแบ่งเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านเมตตา (ความรักและความหวังดี) ด้านกรุณา (ความสงสาร) ด้านมุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) และด้านอุเบกขา (ความเป็นกลาง)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลในส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ด้วยการสรุปประเด็นและอภิปรายเชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดสงขลา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเมตตา และด้านมุทิตา รองลงมาคือ ด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านอุเบกขา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อสรุปได้ดังนี้

ด้านเมตตา โดยรวมทุกอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ให้ความร่วมมือและประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชามีค่าเฉลี่ยเท่า ๆ กัน รองลงมา คือ ให้อิสระกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาในการปฏิบัติหน้าที่และตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่ต่อเพื่อน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ผู้ต้องขังด้วยความจริงใจ ความรักปรารถนาดีเพียงใด และปฏิบัติหน้าที่ด้วยสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส และมุ่งหวังให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จขึ้นไป และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามกำหนด เวลา กับเพื่อน ผู้บังคับบัญชาอย่างมีเมตตา ยุติธรรม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะผู้บริหาร เรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลาได้นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ ควบคู่ไปกับหลักระเบียบวินัย การทำงานร่วมกันของบุคลากรเริ่มต้นด้วยการสร้างความรักและความเมตตาต่อกัน มีสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือ เห็นอกเห็นใจในทุกด้าน เริ่มตั้งแต่การจัดสถานที่ทำงาน การสร้างบรรยากาศการทำงานมีเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน มีการสอนงาน ส่งเสริมความก้าวหน้าการเติบโตในสายอาชีพตั้งแต่เริ่มทำงาน จนเกษียณอายุราชการ สำหรับ

การดูแลผู้ต้องขังในการปกครองของเรือนจำจังหวัดสงขลานั้นทางเรือนจำได้นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคม

ด้านกรรมา โดยรวมทุกอยู่ข้อในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้การสงเคราะห์กับผู้ต้องขังหรือเพื่อนร่วมงานยากลำบากตามความเหมาะสม รองลงมา คือ มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจเพื่อนร่วมงาน ผู้ต้องขัง ผู้ใต้บังคับบัญชา มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจร่วมสุขร่วมทุกข์กับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เคารพในสิทธิของผู้ต้องขัง เพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า กรมราชทัณฑ์และเรือนจำจังหวัดสงขลา นำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ภายในหน่วยงาน โดยได้กำหนดการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากรเป็นตัวชี้วัดของหน่วยงาน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของบุคลากรและครอบครัว ภายใต้ระเบียบวินัย เช่น จัดทำประกันโควิดให้กับบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อให้แม่บ้านของเจ้าหน้าที่ส่งสินค้าจำหน่ายร้านขายสินค้าหน้าเรือนจำ ให้ความดีความชอบ ผู้ใต้บังคับบัญชา ให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ไม่เอนเอียงหรืออคติ ส่วนผู้ต้องขัง คือ มุ่งหวังไม่ให้เขากระทำความผิดซ้ำ ให้โอกาสที่จะกลับตัวกลับใจเป็นคนดีให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ โดยหลักจะเป็นเรื่องของการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยที่เห็นได้ชัด คือ ให้โอกาสเรียนหนังสือตั้งแต่ระดับประถม ระดับมัธยมต้น ระดับมัธยมปลาย จนถึงระดับปริญญาตรี และยังส่งเสริมด้านการอบรมหลักสูตรอาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวเพื่อสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อพ้นโทษออกไป

ด้านมุทิตา โดยรวมทุกอยู่ข้อในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ยินดีในความสำเร็จกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่ ยินดีกับเพื่อนร่วมงานไม่อิจฉาเพื่อนที่ตั้งใจปฏิบัติงานได้รับการประเมินความดีความชอบ และได้พูดคุยชื่นชมเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและสมฤทธิ์ผล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาในการการปฏิบัติงานจนสำเร็จและมีความเชื่อมั่นในความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา จากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลาจะใช้แบบองค์รวม คือ มีทั้ง เมตตา กรุณา มุทิตา และ อุเบกขาควบคู่กัน เป็นการเสริมสร้างพัฒนาและป้องกันไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเพื่อนร่วมงานกระทำความผิดวินัย ไม่ก้าวร้าวหน้าที่ ยินดีให้ความรัก ความหวังดี ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรสอบเลื่อนระดับการปฏิบัติงานทดแทนอัตรากำลังบุคลากรระดับอาวุโสที่ย้ายกลับภูมิลำเนาหรือเกษียณอายุราชการ ส่วนผู้ต้องขังหลังพ้นโทษออกไปหน่วยงานสังคมสงเคราะห์จะเข้ามามีบทบาทติดตามดูแลเกี่ยวกับการมีงานทำ

ด้านอุเบกขา โดยรวมทุกอย่างอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ มุ่งมั่นที่จะทบทวนปรับปรุงความผิดพลาดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง รองลงมาคือ มอบหมายงานให้กับผู้ต้องขัง เพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาคยุติธรรม วางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างเพื่อนร่วมงานที่ทำความผิด และวางแผนเมื่อรับรู้ว่าเป็นเพื่อนร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา วิจารณ์ ตีฉันทินทาการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ปลอ่ยวางไม่ทับถมซ้ำเติมเมื่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติงานผิดพลาดจากการสัมภาษณ์เชิงลึกคณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา บริหารโดยยึดหลักความเป็นกลางตามหลักการบริหารของกรมราชทัณฑ์ คือ ไม่เอนเอียงข้างใดข้างหนึ่ง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในหน่วยงานผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากันอย่างสมเหตุสมผล โดยยึดประโยชน์สูงสุดของทางราชการเป็นหลัก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา

ด้านเมตตา ปัญหา คือ เจ้าหน้าที่ระหว่างแผนกไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการประสานงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างขยันขันแข็ง ไม่มีเวลาทำกิจกรรมหรือมอบความสุขแก่เพื่อนร่วมงาน มีกิจกรรมในการพบปะกันน้อย ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานให้เกินความสามารถและขาดความยุติธรรม แนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมในการสานความสัมพันธ์ภายในองค์กร เช่น กิจกรรมด้านกีฬานันทนาการ การพบปะกินน้ำชายามเช้า และการแสดงความรู้สึกหรือส่งมอบความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงาน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ด้านกรุณา ปัญหา คือ เจ้าหน้าที่บางรายปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยไม่คำนึงถึง สิทธิของผู้ต้องขัง ไม่มีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ภายในเรือนจำ ไม่ค่อยมีเวลาให้กับครอบครัวเนื่องจากมีงานมาก และผู้บังคับบัญชาไม่ให้ลาพักผ่อนประจำปี แนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ คือ ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมธรรมะหรือเสริมสร้างความรู้ในด้านสิทธิมนุษยชน เสริมสร้างหรือจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือบุคลากรเมื่อมีปัญหามอบหมายงานให้เจ้าหน้าที่อย่างทัดเทียมกัน และให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้ลาพักผ่อนประจำปีได้

ด้านมุทิตา ปัญหา คือ ไม่มีกิจกรรมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านมุทิตา แนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้คือ หน่วยงานควรจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักมุทิตาในการทำงาน

ด้านอุเบกขา ปัญหาคือ บุคลากรในหน่วยงานมักตีฉันทินทาและผู้บังคับ บัญชา มักมอบหมายงานหลายหน้าที่ แนวทางส่งเสริมการนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ คือ จัดกิจกรรมส่งเสริมด้านอุเบกขา เช่น จัดอบรมธรรมะแก่เจ้าหน้าที่ และสำรวจหน้าที่ของแต่ละบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใดเพื่อพิจารณามอบหมายงาน

อภิปรายผล

การนำหลักธรรมพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำ จังหวัดสงขลา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านเมตตา และด้านมุทิตา รองลงมาคือ ด้านกรุณา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านอุเบกขา โดยผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญในการอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านเมตตา โดยรวมทุกอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ให้ความร่วมมือและประสานงานกับเพื่อนร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา รองลงมาคือ ให้อิสระกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ในการปฏิบัติหน้าที่และตัดสินใจ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ปฏิบัติหน้าที่อย่างตรงไปตรงมาตามกำหนดเวลากับเพื่อน ผู้บังคับบัญชาอย่างมีเมตตา ยุติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ (เอียดเรื่อง) ที่ศึกษาการใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านเมตตาธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ (เอียดเรื่อง), 2562) เพราะทางเรือจำจังหวัดสงขลา มีการจัดสวัสดิการไม่ว่าจะเป็น การแจกจ่ายเครื่องแบบและเครื่องอุปโภคบริโภครายเดือนแก่ครอบครัวเจ้าหน้าที่เป็นประจำ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์คณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า ผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา ได้นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ควบคู่ไปกับหลักระเบียบวินัย การทำงานร่วมกันของบุคลากร เริ่มต้นด้วยการสร้างความรักและความเมตตาต่อกัน มีสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ ให้ความช่วยเหลือเห็นอกเห็นใจในทุกด้านเริ่มตั้งแต่การจัดสถานที่ทำงาน การสร้างบรรยากาศการทำงาน มีเครื่องอำนวยความสะดวกในการทำงาน มีการสอนงาน ส่งเสริมความก้าวหน้าการเติบโตในสายอาชีพ ตั้งแต่เริ่มทำงานจนเกษียณอายุราชการ สำหรับการดูแลผู้ต้องขังในการปกครองของเรือนจำจังหวัดสงขลา นั้น ทางเรือนจำได้นำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้พัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง คนดีมีคุณค่าสู่สังคม

2. ด้านกรุณา โดยรวมทุกอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ให้การสงเคราะห์กับผู้ต้องขังหรือเพื่อนร่วมงานยากลำบากตามความเหมาะสมรองลงมาคือ มีความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจ เพื่อนร่วมงาน ผู้ต้องขัง ผู้ใต้บังคับบัญชา และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เคารพในสิทธิของผู้ต้องขัง เพื่อนร่วมงานผู้ใต้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของเนติยา ผลหิรัญ ได้วิจัยเรื่องการใช้หลักพรหมวิหารธรรมของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่นโรงเรียนนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ด้านกรุณามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (เนติยา ผลหิรัญ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ประกัน ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการตามหลักพรหมวิหารธรรม อำเภอกงคอดย จังหวัดสระบุรี ซึ่งพบว่า ด้านกรุณามีค่าเฉลี่ยสูงสุด (วิลาสินี ประกัน, 2562) จากผลการวิจัยพบว่า ด้านกรุณา คือ ประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ ถ่ายทอดถอดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อเป็นแนวทางในการ

ปฏิบัติงานด้วยความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อน เพราะทางคณะเจ้าหน้าที่ได้รับมอบนโยบายจากผู้บริหารของเรือนจำในการปฏิบัติหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังด้วยความเมตตา คือ การดูแลผู้ต้องขังตามระเบียบของกรมราชทัณฑ์ และตามหลักสิทธิมนุษยชน และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์คณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า กรมราชทัณฑ์และเรือนจำจังหวัดสงขลา นำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ภายในหน่วยงาน โดยได้กำหนดการจัดสวัสดิการให้กับบุคลากรเป็นตัวชีวิตของหน่วยงาน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจและสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของบุคลากรและครอบครัวภายใต้ระเบียบวินัย เช่น จัดทำประกันโควิดให้กับบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อให้แก่บ้านของเจ้าหน้าที่ส่งสินค้าจำหน่ายร้านขายสินค้าหน้าเรือนจำ ให้ความดีความชอบผู้ใต้บังคับบัญชาให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้นตามหลักคุณธรรม จริยธรรม ไม่เอนเอียงหรืออคติ ส่วนผู้ต้องขัง คือ มุ่งหวังไม่ให้เขากระทำความผิดซ้ำ ให้โอกาสที่จะกลับตัวกลับใจเป็นคนดี ให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ โดยหลักจะเป็นเรื่องของการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียเห็นได้ชัด คือ ให้โอกาสเรียนหนังสือตั้งแต่ระดับประถม ระดับมัธยมต้น ระดับมัธยมปลาย จนถึงระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ยังส่งเสริมด้านการอบรมหลักสูตรอาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อสามารถสร้างงานสร้างอาชีพเลี้ยงตนเองได้เมื่อพ้นโทษออกไป

3. ด้านมุทิตา โดยรวมทุกอยู่ข้อในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ยินดีในความสำเร็จกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติหน้าที่ ยินดีกับเพื่อนร่วมงานไม่อิจฉาเพื่อนที่ตั้งใจปฏิบัติงานได้รับการประเมินความดีความชอบ และได้พูดชื่นชมเพื่อนร่วมงานที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจและสัมฤทธิ์ผล และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ส่งเสริมเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานจนสำเร็จ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ประกัน ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการตามหลักพรหมวิหารธรรม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (วิลาสินี ประกัน, 2562) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมุทิตา คือ ยกย่องชมเชยแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความจริงใจ ด้วยการประกาศความดีความชอบ สร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้บริหารสนับสนุนการเผยแพร่ผลงานที่ดีของผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความยินดี เพราะทางเรือนจำมีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าประกวดและรับรางวัลข้าราชการดีเด่นหรือสนับสนุนในการสอบเลื่อนระดับสายงาน เช่น ชำนาญการ ชำนาญการพิเศษ เป็นต้น และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์คณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่าการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา จะใช้แบบองค์รวม คือ มีทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาควบคู่กัน เป็นการเสริมสร้างพัฒนาและป้องกันไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือเพื่อนร่วมงานกระทำความผิดวินัย ไม่ก้าวล่วงหน้าที่ ยินดีให้ความรัก ความหวังดี ตลอดจนส่งเสริมให้บุคลากรสอบเลื่อนระดับการปฏิบัติงาน

ทดแทนอัตรากำลังบุคลากรระดับอาวุโสที่ย้ายกลับภูมิลำเนา หรือเกษียณอายุราชการ ส่วนผู้ต้องขังหลังพ้นโทษออกไปหน่วยงานสังคมสงเคราะห์จะเข้ามามีบทบาทติดตามดูแลเกี่ยวกับการมีงานทำ

4. ด้านอุเบกขา โดยรวมทุกอย่างอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มุ่งมั่นที่จะทวนปรับปรุงความผิดพลาดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง รองลงมา คือ มอบหมายงานให้กับผู้ต้องขัง เพื่อนร่วมงาน ผู้ได้บังคับบัญชาด้วยความเสมอภาค ยุติธรรม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ปลอ่ยวางไม่ทับถมซ้ำเติมเมื่อเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ปฏิบัติงานผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) กล่าวคือ การนำแนวคิดพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของนักปกครองจึงเป็นการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานแก่เพื่อนร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา เป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสมาชิกในหน่วยงาน (Maslow, Abraham M., 1954) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี ประกัน พบว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการตามหลักพรหมวิหารธรรม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี พบว่าอยู่ในระดับมาก (วิลาสินี ประกัน, 2562) ด้านอุเบกขา พบว่า แบ่งงานให้ผู้ได้บังคับบัญชาอย่างชัดเจน เหมาะสมตามความรู้ ความสามารถ จัดจัดสรรผลประโยชน์แก่ผู้ร่วมงานอย่างเสมอภาค เพราะมีการแบ่งงานเป็นส่วน ๆ ตามความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่และตามอัตรากำลังที่มีจำกัดและนอกจากนี้มีความสัมพันธ์ของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในแต่ละปีงบประมาณและนำไปสู่การประเมินขึ้น ความดีความชอบ และนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงานของตนเองในปีงบประมาณต่อไป และยิ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์คณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา พบว่า การบริหารงานของผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลา บริหารโดยยึดหลักความเป็นกลางตามหลักการบริหารของกรมราชทัณฑ์ คือ ไม่เอนเอียงข้างใดข้างหนึ่ง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในหน่วยงานผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหากันอย่างสมเหตุสมผล โดยยึดประโยชน์สูงสุดของทางราชการเป็นหลัก

องค์ความรู้ใหม่

พรหมวิหาร คือ ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหมธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐหรือธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักและกำกับความประพฤติ จึงจะเชื่อว่าการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นหลักปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตและการทำงานของคนในสังคม กล่าวคือ พรหมวิหารมีคุณค่ากับการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ เพราะว่าเป็นหลักธรรมสำคัญที่ทุกคนในสังคมไทยใช้เป็นหลักในการปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างเหมาะสมและถูกต้องตามหลักจริยธรรมและกฎหมายบ้านเมือง นอกจากนี้พรหมวิหารยังทำให้การทำงานต่าง ๆ ราบรื่น

และทำงานต่างปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีความสุขและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในการทำงานของตนและของคนอื่นเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กร ซึ่งจะพอสรุปได้ดังนี้ 1) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุขมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์ แก่มนุษย์ทั่วหน้า 2) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัด ความทุกข์ยากเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์ 3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี 4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามทีพิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบ ตรง เทียบธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง ซึ่งเหมาะอย่างยิ่งสำหรับการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา เพื่อประโยชน์สุขในหน่วยงานอย่างยั่งยืนสืบไป ทั้งผู้ได้บังคับบัญชาและผู้ต้องโทษ

สรุป

การวิจัยเรื่องการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเมตตา และมุทิตา สูงสุด รองลงมาคือ ด้านกรุณา และด้านอุเบกขาลำดับต่ำสุด
2. ข้อเสนอแนะการใช้หลักธรรมพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา คือ 2.1) ด้านเมตตา จัดกิจกรรมส่งเสริมในการสานความสัมพันธ์ภายในองค์กร เช่น กิจกรรมด้านกีฬานันทนาการการพบปะกินน้ำชายามเช้า และการแสดงความรู้สึกหรือส่งมอบความปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมงานสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 2.2) ด้านกรุณา ควรจัดกิจกรรมหรืออบรมธรรมะหรือเสริมสร้างความรู้ในด้านสิทธิมนุษยชนเสริมสร้างหรือจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือบุคลากร และให้ผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้ลาพักผ่อนประจำได้ 2.3) ด้านมุทิตา หน่วยงานควรจัดการอบรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้หลักมุทิตาในการทำงาน และ 2.4) ด้านอุเบกขา จัดอบรมธรรมะแก่เจ้าหน้าที่ และสำรวจหน้าที่ของแต่ละบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใดเพื่อพิจารณามอบหมายงาน

กล่าวได้ว่า การนำหลักธรรมพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา ทำให้ผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองคนหรือผู้บังคับบัญชา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เข้าใจ เข้าถึง และสามารถพัฒนาองค์กรได้เป็นอย่างดี วางตัวได้อย่างเหมาะสม กล่าววาทที่เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ จริงใจ ด้วยหลักเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งคงไว้ซึ่งความเสมอภาคและยุติธรรมในการพัฒนาองค์กร มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น เป็นผู้ที่รักใคร่ของผู้อยู่บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ ประสบความสำเร็จ เกิดกลยุธมิตร์ที่ดีต่อกัน ร่วมงานกับคนอื่นด้วยความรัก ความสนิทสนมกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนสืบไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในเรือนจำจังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงาน ด้านเมตตา คือ เจ้าหน้าที่ระหว่างแผนกไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการประสานงาน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างขยันขันแข็ง ไม่มีเวลาทำกิจกรรมหรือมอบความสุขแก่เพื่อนร่วมงาน มีกิจกรรมในการพบปะกันน้อย ผู้บังคับบัญชามอบหมายงานภาระงานให้มากเกินไปไม่สอดคล้องกับอัตรากำลังที่ขาดแคลน ด้านกรุณา คือ เจ้าหน้าที่บางรายปฏิบัติต่อผู้ต้องขังโดยไม่คำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องขัง ไม่มีกองทุนสนับสนุนกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ภายในเรือนจำ ไม่ค่อยมีเวลาให้กับครอบครัวเนื่องจากมีงานและเวรยามมาก และผู้บังคับบัญชาอนุญาตให้ลาพักผ่อนประจำปีได้ตามความเหมาะสมของอัตรากำลังของแต่ละแดนเท่านั้น ด้านมุทิตา คือ ไม่มีกิจกรรมให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ด้านมูทิตา และด้านอุเบกขา คือ บุคลากรในหน่วยงานมักติดนินทา และผู้บังคับบัญชามักมอบหมายงานหลายหน้าที่ ดังนั้น คณะผู้บริหารเรือนจำจังหวัดสงขลาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการนำหลักธรรมพรหมวิหารธรรมไปใช้ในองค์กรต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานกับพรหมวิหารธรรมของหน่วยงาน
2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบพฤติกรรมบุคลากรตามหลักธรรมพรหมวิหารธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2564). ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.correct.go.th>
- เนติยา ผลศิริบุญ. (2559). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่น โรงเรียนนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน สารนิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ (เอียดเรือง). (2562). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารปัญญา, 26(2), 63-72.
- วิลาสินี ประกัน. (2562). การบริหารกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการตามหลักพรหมวิหารธรรม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 18 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ส่งศรี ชมภูวงศ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช.

Maslow, Abraham M. (1954). Motivation and Personality. New York: Harper and
Row: McGregor.

การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
(Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ
ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว*
THE DEVELOPMENT OF STUDY MATERIALS TOGETHER WITH ACTIVE
LEARNING MANAGEMENT IN O22101, OCCUPATION, TO ENHANCE
EXPERIENCES VOCATIONAL SKILLS AND HAVING JOB OF
MATTHAYOMSUKSA 2 TESSABAN JUNGHUA SCHOOL

อัญชลี แก้ววิเศษ

Unchalee Kaewwiset

โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว

Tessaban junghua School, Thailand

*Corresponding author E-mail: suddadapong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่วให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพของนักเรียน และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2/2565 จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ 1) เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียน

* Received October 8, 2022; Revised March 14, 2024; Accepted March 16, 2024

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว จำนวน 4 เล่ม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน เวลาเรียนจำนวน 16 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเอง แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.08/80.50

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัดและความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ตามความคิดเห็นของครู บุคลากร และผู้ปกครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$)

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การงานอาชีพ, การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ

ABSTRACT

The purposes of this research were to) create and find out the effectiveness of the learning handouts with active learning management in the subject of Ngor O22101: Home Economics in the Set of Enhancing Experiences Vocational Skills and Having Job of Matthayomsuksa 2, Tessaban Junghua School

to be effective under the 80/80 criterion, 2) compare learning achievements before and after studying by using learning handouts with active learning management, 3) assess the characteristics for students' occupational skills and experience, and 4) examine the satisfaction of students towards the studying using learning handouts with active learning management. The sample group, selected by purposive sampling method, was 30 students Mathayomsuksa 2/3 of Tessaban Junghua School, Muang District, Patthalung Province, who studied in the semester 2/2022. The research instruments were 1) four books of learning handouts with active learning management in the subject of Ngor O22101: Home Economics in the Set of Enhancing Experiences Vocational Skills and Having Job of Matthayomsuksa 2, Tessaban Junghua School, 2) eight learning management plans for 16 hour-studying, 3) learning achievement test, assessment form of occupational skills and occupational experience to check the student's ability in surveying, analyzing, planning for the careers that they were interested based on their aptitude and ability, and assessment form for students' satisfaction towards learning management using learning handouts with active learning management. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test Dependent Samples.

The results showed that:

1. The efficiency (E1/E2) of learning handouts with active learning management in the subject of Ngor O22101: Home Economics in the Set of Enhancing Experiences Vocational Skills and Having Job of Matthayomsuksa 2, Tessaban Junghua School was 81.08/80.50.
2. The learning achievement after studying with learning handouts with active learning management was higher than before, with a statistical significance of 0.1.
3. Overall, the assessment result of occupational skills and occupational experience to check the student's ability in surveying, analyzing, and planning for the careers that they were interested in based on their aptitude and ability for the students in Matthayomsuksa 2, Tessaban Junghua School following the opinions of teachers, personnel, and parents was at the highest level ($\bar{X}$ =4.55).
4. Overall, student satisfaction with learning handouts with active learning management in the subject of Ngor O22101: Home Economics in the Set of

Enhancing Experiences Vocational Skills and Having Job of Matthayomsuksa 2, Tessaban Junghua School was high ($\bar{X}$ =4.49).

Keywords: Active learning management, Home Economics, Enhancing experience and vocational skills and having job

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักของการจัดการศึกษาของชาติ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ว่าด้วยการศึกษาต้องมุ่งสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ การมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีความรู้ความเข้าใจต่อชาติบ้านเมืองยึดมั่นในศาสนา มั่นคงในสถาบันกษัตริย์ และมีความเอื้ออาทรต่อครอบครัวและชุมชนของตน การมีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม รู้จักแยกแยะสิ่งที่ผิดชอบชั่วดี ปฏิบัติแต่สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ดีงาม ปฏิเสธสิ่งที่ผิด สิ่งชั่ว และช่วยกันสร้างคนดีให้แก่บ้านเมือง การมีงานทำ มีอาชีพ การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษาต้องมุ่งให้เด็กและเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำงานสำเร็จ การฝึกฝนอบรมทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรต้องมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานเป็นและมีงานทำในที่สุดต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตร มีอาชีพ มีงานทำจนสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัว การเป็นพลเมืองดี ได้แก่ การเป็นพลเมืองดี เป็นหน้าที่ของทุกคน ครอบครัว สถานศึกษาและสถานประกอบการต้องส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสดำเนินการเป็นพลเมืองดี การเป็นพลเมืองดี คือ เห็นอะไรที่จะทำเพื่อบ้านเมืองได้ก็ต้องทำ เช่น งานอาสาสมัคร งานบำเพ็ญประโยชน์ งานสาธารณกุศล ให้ทำด้วยความมีน้ำใจและความเอื้ออาทร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ระดับชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจันทน์ อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ของผู้วิจัยมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น คือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักรู้ การเห็นคุณค่าและการให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพมีค่อนข้างน้อย การพัฒนากระบวนการจัดการและการแก้ปัญหาเป็นสำคัญ เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและปฏิบัติตามกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังและพัฒนาให้มีคุณภาพและคุณธรรม ทั้งนี้ ทักษะกระบวนการทำงาน เป็นทักษะที่เน้นการทำงานให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีคุณลักษณะที่ดีในการทำงานสามารถคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ปฏิบัติเป็น มีทักษะในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หรือปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้งานสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ตามขั้นตอน นอกจากนั้น (ประทุม

ช่วยซ้ำ, 2560) สภาพปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง เมื่อครูผู้สอนได้ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและความสามารถ รวมถึงแนวทางในการประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการในอนาคตอย่างเหมาะสม ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาดทักษะในการพัฒนานตนเอง เพื่อเตรียมพร้อมในการเข้าสู่ตลาดงานหรือการประกอบอาชีพที่ตนเองต้องการได้ในอนาคตอย่างแท้จริง อันเป็นผลมาจากการขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้และการวางแผนเกี่ยวกับการสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำ ประกอบกับการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ผ่านมา ครูผู้สอน จะจัดการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหา มากกว่าการปฏิบัติ ผู้เรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และจะต้องจัดการเรียนรู้โดยยึดสาระสำคัญสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนบางคนไม่มีความรู้พื้นฐาน และทักษะการปฏิบัติงานที่เพียงพอ ทำให้ขาดทักษะกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ไม่สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงได้แสวงหาแนวทางในการพัฒนาและแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ จึงได้สร้างเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ และการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น และส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว

3. เพื่อประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การ

สร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว

สมมติฐานของการวิจัย

1. เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว สูงกว่าก่อนเรียน
3. คุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป
4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 151 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ที่ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว
2. แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน รวมจำนวน 16 ชั่วโมง
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ คะแนน 40 คะแนน จำนวน 1 ฉบับ

4. แบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

5. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว แบบมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับของลิเคิร์ท จำนวน 10 ข้อ จำนวน 1 ฉบับ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

การสร้างเอกสารประกอบการเรียน

1. ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ โดยศึกษาสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

2. ศึกษาตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง รูปแบบและขั้นตอนการใช้เอกสารประกอบการเรียนให้สอดคล้องกับเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นเนื้อหาจัดเรียงลำดับความสัมพันธ์จากง่ายไปหายาก ตามตัวชี้วัด เนื้อหา แนวการวัดและประเมินผล รวมถึงศึกษาคู่มือการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการทฤษฎีและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

4. ศึกษาขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สำหรับการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากเอกสารงานวิจัย วารสาร ตำราทางวิชาการ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

5. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเอกสารประกอบการเรียนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเอกสารประกอบการเรียน

6. สร้างเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว จำนวน 4 เรื่อง ดังนี้

เรื่องที่ 1 การค้นหาความสามารถของตนเองในการประกอบอาชีพ จำนวน 4 ชั่วโมง

เรื่องที่ 2 การเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพและการมีงานทำ จำนวน 4 ชั่วโมง

เรื่องที่ 3 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพและการทำงาน จำนวน 4 ชั่วโมง

เรื่องที่ 4 ทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพและการทำงาน จำนวน 4 ชั่วโมง

7. สร้างแบบทดสอบหลังเรียน ในเอกสารประกอบการเรียนในแต่ละเล่ม เพื่อใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าในการเรียนของนักเรียน พร้อมด้วยแบบเฉลยในเอกสารประกอบการเรียนแต่ละเล่ม

8. สร้างแบบประเมินคุณภาพของเอกสารประกอบการเรียน สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมิน โดยอ้างอิงจากเอกสารประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ของ (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2559) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert's Scale)

9. นำเอกสารประกอบการเรียนที่สร้างขึ้น เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพ แล้วนำมาหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ ปรากฏว่า ได้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.00-5.00 ซึ่งอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แล้วทำการปรับปรุงด้านเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

10. การทดลองครั้งที่ 1 นำเอกสารประกอบการเรียนที่สร้างขึ้น และได้ทำการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในรูปแบบเดี่ยว 1 : 1 (อ่อน ปานกลาง เก่ง) จำนวน 3 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียนทราบ แล้วให้นักเรียนนำเอกสารประกอบการเรียนไปปฏิบัติ และคอยดูแลอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งปฏิบัติครบทุกกิจกรรม ผลปรากฏว่า เอกสารประกอบการเรียน มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 61.65/60.083 แล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข ในด้านรูปแบบ เนื้อหาสาระ กิจกรรม การเรียนรู้ และการวัดประเมินผล

11. การทดลองครั้งที่ 2 นำเอกสารประกอบการเรียนที่สร้างขึ้น และได้ปรับปรุงแก้ไข แล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในรูปแบบกลุ่มเล็ก 1 : 10 (อ่อน ปานกลาง เก่ง) จำนวน 10 คน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ และวิธีการปฏิบัติกิจกรรมให้นักเรียนทราบ แล้วให้นักเรียนนำเอกสารประกอบการเรียนไปปฏิบัติและคอยดูแลอย่างใกล้ชิด จนกระทั่งปฏิบัติครบทุกกิจกรรม ปรากฏว่าเอกสารประกอบการเรียน มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 71.65/70.25 แล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไข ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และระยะเวลาการจัดกิจกรรม

12. การทดลองครั้งที่ 3 นำเอกสารประกอบการเรียนที่สร้างขึ้น และได้ปรับปรุงแก้ไข แล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในรูปแบบภาคสนาม 1 : 100 จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาความเหมาะสมของเนื้อหา กิจกรรมการประเมิน และระยะเวลาในการใช้เอกสาร ปรากฏว่า เอกสารประกอบการเรียนมีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.33/80.75 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขในเรื่องกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดและประเมินผล

13. จัดทำเอกสารประกอบการเรียนที่ปรับปรุงแล้วเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้

1. ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว, 2565)

2. ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร วิเคราะห์มาตรฐาน สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้ เช่น สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

4. ศึกษาวิธีจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเอกสารต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

5. ศึกษารูปแบบและรายละเอียดของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้

6. เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน จำนวน 16 ชั่วโมง (ไม่นับรวมเวลาทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง) ให้สอดคล้องกับเอกสารประกอบการเรียน จำนวน 4 เรื่อง รวมเวลา 16 ชั่วโมง

7. สร้างแบบประเมินคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ โดยทำการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence: IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญประเมิน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)

8. นำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence: IOC) ที่สร้างขึ้น ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้กำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละข้อตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

9. นำแผนการจัดการเรียนรู้ มาปรับปรุงตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ

10. นำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ในรูปแบบเดี่ยว 1 : 1 (อ่อน ปานกลาง เก่ง) จำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงด้านเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

11. นำแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 8 แผน ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564

ในรูปแบบกลุ่มเล็ก 1 : 10 (อ่อน ปานกลาง เก่ง) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน เพื่อปรับปรุงด้านรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลประเมินผล

12. นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน แล้วนำข้อบกพร่องมาแก้ไขเพิ่มเติม ด้านการกิจกรรมการเรียนรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

13. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 8 แผน ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 16 ชั่วโมง (ไม่นับเวลาทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 2 ชั่วโมง) เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ในการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก ให้ครอบคลุมเนื้อหาในเอกสารประกอบการเรียนทั้ง 4 เรื่อง จำนวน 50 ข้อ

3. สร้างแบบประเมินคุณภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้น ไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญกำหนดค่า IOC เฉลี่ยตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ปรากฏว่าได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยตั้งแต่ .80-1.00 แล้วนำมาปรับปรุงข้อคำถามและภาษาที่ใช้ในแบบทดสอบเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ คือ รายละเอียดของข้อคำถามและตัวเลือกให้เหมาะสมกับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

5. นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เฉลี่ยตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน แล้วนำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ กำหนดเกณฑ์ที่คัดเลือกแบบทดสอบที่มีค่า p ระหว่าง .20-.80 และหาค่าอำนาจจำแนก (r) กำหนดเกณฑ์ที่คัดเลือกแบบทดสอบไว้ คือ ข้อที่มีค่า r ตั้งแต่ .20 ขึ้นไป (พิสนุ พงศ์ศรี, 2560) ปรากฏว่าได้ค่าความยากง่าย (p) เฉลี่ยตั้งแต่ .26-.76 และค่าอำนาจจำแนก (r) เฉลี่ยตั้งแต่ .20-.77

6. คัดเลือกแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ ที่ครอบคลุมเนื้อหาในเอกสารประกอบการเรียนทั้ง 4 เรื่อง และมีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (พิสนุ พองศรี, 2560) ปรากฏว่า แบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

7. จัดทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฉบับสมบูรณ์ จำนวน 40 ข้อ พร้อมด้วยแบบเฉลย เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การสร้างแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบประเมิน

2. สร้างแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัดและความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert)

3. สร้างตารางวิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามแต่ละข้อตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

4. นำแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมิน ไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม จำนวน 5 ท่าน ประเมินคุณภาพและนำมาตรวจให้คะแนน แล้วหาค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์ กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลการประเมินค่า IOC ของแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ .80-1.00

5. นำแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนที่สร้างขึ้น มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ยกผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะในเรื่องจำนวนข้อคำถามและภาษาที่ใช้ แล้วนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น

6. นำแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียน มาตรวจให้คะแนนและคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (พิสนุ พองศรี, 2560) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน เท่ากับ 0.81

7. จัดพิมพ์แบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเอง จำนวน 20 ข้อ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพ และการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert)

3. สร้างตารางวิเคราะห์คุณภาพของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนจากผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามแต่ละข้อตั้งแต่ .50 ขึ้นไป

4. นำแบบประเมินความพึงพอใจที่สร้างขึ้น มาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะในเรื่องจำนวนข้อคำถามและภาษาที่ใช้ แล้วนำไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นโดยทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพให้สูงขึ้น

5.5 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน มาตรวจให้คะแนนและคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ปรากฏว่า แบบประเมินมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

5.6 จัดพิมพ์แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน จำนวน 10 ข้อ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/3 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการดำเนินการทดลอง

1. ให้นักเรียนทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 40 ข้อ ตรวจผลการทดสอบและเก็บคะแนนของแต่ละคนไว้

2. เมื่อเริ่มดำเนินการทดลอง ชี้แจงให้นักเรียนทราบถึงวิธีการจัดเรียนการเรียนรู้ในเอกสารประกอบการเรียน เช่น มีการแบ่งเนื้อหาที่จะสอนออกเป็นตอน ๆ การทำกิจกรรมในเอกสารประกอบการเรียน การทดสอบหลังเรียนในเอกสารประกอบการเรียน การสอนซ่อมเสริมเฉพาะคนที่ทำแบบทดสอบไม่ผ่านเกณฑ์ก่อนที่จะเรียนเนื้อหาต่อไป

3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และใช้เอกสารประกอบการเรียนเป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ หลังจากทำการจัดการเรียนรู้ แล้วให้ทำแบบทดสอบหลังเรียนในเอกสารประกอบการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วเก็บคะแนนไว้ เป็นคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) จนครบทั้ง 4 เรื่อง

4. หลังจากการทดลองสิ้นสุดลงครบทั้ง 4 เรื่อง จึงทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) ด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิมจำนวน 40 ข้อ เปรียบและตรวจแบบทดสอบ เก็บคะแนนของนักเรียนแต่ละคนไว้ เป็นคะแนนประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2) ต่อไป

5. นำคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) คะแนนทดสอบหลังเรียน และคะแนนทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) มาวิเคราะห์ค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังการทดลอง

6. ประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วแปลผลต่อไป

7. ให้นักเรียนตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แล้วแปลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. หาประสิทธิภาพของเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว โดยใช้สูตร E_1/E_2

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว โดยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test Dependent Samples)

3. หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการตอบแบบประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพ ที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แล้วแปลผลเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. หาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากการตอบแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว แล้วแปลผลเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

การพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว มีผลการวิจัยดังนี้

1. เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.08/80.50

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า t ที่ได้จากการคำนวณ เท่ากับ 37.86 สูงกว่าค่า t จากการเปิดตาราง (.01 $t_{29}=2.4620$)

3. ผลการประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากร และผู้ปกครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่วในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57

อภิปรายผล

จากการทดลองใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว สามารถนำมาอภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.08/80.50 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 1 และเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่ 80/80 นั้น เนื่องจากการสร้างเอกสารประกอบการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบขั้นตอนในการสร้าง โดยขอรับคำปรึกษาและผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญตามที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ จนทำให้เนื้อหาและสาระการเรียนรู้ในเอกสารประกอบการเรียน มีความถูกต้องสมบูรณ์ มีความน่าสนใจ นอกจากนั้น ยังได้นำไปทดลองใช้ในรูปแบบเดี่ยว 1 : 1 รูปแบบกลุ่มเล็ก 1 : 10 และรูปแบบภาคสนาม 1 : 100 ตามลำดับ จนทำให้ได้เอกสารประกอบการเรียนที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และปฏิบัติด้วยตนเอง ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะการเรียนรู้อย่างเพียงพอ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุปรียา แก้วเจริญ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทเกมโดยใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เรื่อง ซอฟต์แวร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนประเภทเกม โดยใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เรื่อง ซอฟต์แวร์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ให้มีค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 91.80/88.20 (สุปรียา แก้วเจริญ, 2560) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลภัสรดา รอดวงศ์) ที่ได้ทำการวิจัย เรื่อง การใช้เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา ง 21101 การงานอาชีพ (งานธุรกิจ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของเอกสารประกอบการเรียน รายวิชา ง 21101 การงานอาชีพ (งานธุรกิจ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 82.26/80.35 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 (ภัสสรดา รอดวงศ์, 2564)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนรู้โดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่า t ที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 37.86 สูงกว่าค่า t จากการเปิดตาราง (.01 $t_{29} = 2.4620$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อ 2 นั้น เนื่องจากเอกสารประกอบการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีประโยชน์และมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามแนวทางในการจัดการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยให้นักเรียนใช้เอกสารประกอบการเรียนเป็นสื่อการเรียนรู้ ตลอดระยะเวลาการทดลอง จึงทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์) ที่ได้สรุปว่า เอกสารประกอบการเรียนว่าเป็นเอกสารที่บอกเทคนิคการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนเฉพาะเรื่อง หรือเฉพาะจุดประสงค์ของรายวิชา เพื่อให้ครูหรือนักเรียนไว้ใช้ประกอบการเรียนการสอนในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ตามหลักสูตรที่ใช้ในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีหัวข้อและเนื้อหาครอบคลุมครบถ้วนตามรายละเอียดของวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรไม่น้อยกว่า 1 รายวิชา รวมถึงผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2561)

3. ผลการประเมินคุณลักษณะทางทักษะอาชีพและประสบการณ์อาชีพ ความสามารถในการสำรวจ วิเคราะห์ วางแผนเกี่ยวกับงานอาชีพที่นักเรียนมีความสนใจ ตามความถนัด และความสามารถของตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว ตามความคิดเห็นของครูและบุคลากร และผู้ปกครอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.50 ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เน้นให้ผู้เรียน มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการทำงานอย่างชัดเจน ซึ่งมีความเชื่อว่าบุคคลสามารถสร้างขึ้นได้จากการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดทักษะอาชีพ การทำงาน ซึ่งมีผลตอบแทนออกมาในรูปของรายได้เพื่อบุคคลนำไปดำรงชีพ ทั้งของตนเองและครอบครัวในอนาคต โดยเน้นให้ตระหนักในงานที่ทำนั้นจะต้องเป็นงานที่สุจริต ก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม โดยไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน อาชีพ เป็นงานหรือการทำมาหากิน ทำธุรกิจ ตามความชอบหรือความถนัด ได้ค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง หรือเงินเดือน เช่น อาชีพค้าขาย พนักงาน ลูกจ้าง รายวัน เจ้าของธุรกิจตนเองที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับวิชาชีพ ไม่ต้องสอบเพื่อขอใบอนุญาต หรือใบประกอบตามที่กฎหมายรองรับ ดังแนวคิดของ เกล้าฟ้า ทองสนธิ ที่ได้อธิบายไว้ว่า ทักษะอาชีพ (Career Skills) เป็นความสามารถในการนำเอากระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนิน

ชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพอย่างซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม การบริหารเวลาอย่างชาญฉลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานปรับตัวอยู่ในภาวะการแข่งขันสูงในโลกปัจจุบันได้ ทุกสถานการณ์อย่างมีคุณธรรมนำชีวิต โดยมีตัวชี้วัด คือ ประกอบอาชีพสุจริต ซื่อสัตย์ ยุติธรรม และรักในอาชีพที่ตนได้ประกอบการ ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจข้อจำกัดและบริหารระบบในอาชีพที่ต้องทำ สามารถบริหารเวลาในการทำงานให้เสร็จลุล่วงภายใต้ข้อจำกัดที่พบเจอ ใฝ่เรียนรู้ ทนต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เข้าใจผู้รอบข้าง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมและสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ปรับตัวให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น (เกล้าฟ้า ทองสนธิ, 2561)

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้างประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล จุ่งฮั่ว ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อ 3 นั้น เนื่องจากเอกสารประกอบการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีส่วนประกอบของรายละเอียดเนื้อหา กิจกรรม ภาพประกอบที่น่าสนใจ เมื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีการเสริมแรงด้วยวิธีการให้กำลังใจ การแสดงความชื่นชมและการยกย่อง เมื่อผู้เรียนสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นผู้เรียนยังสามารถปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ จึงมีความพึงพอใจและภาคภูมิใจกับ ความสำเร็จของตนเอง สอดคล้องกับ จ่านงค์ ไชยมงคล ที่ได้ทำการพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การปฏิบัติการทำเครื่องต้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียน เรื่อง การปฏิบัติการทำเครื่องต้ม โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบบันได 5 ขั้น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา ทำให้นักเรียนเข้าใจการทำงาน มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะกระบวนการจัดการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณค่าในการดำรงชีวิตของตนเองและผู้อื่นด้วย (จ่านงค์ ไชยมงคล, 2556)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยนำไปใช้

1. ครูผู้สอน ควรศึกษารายละเอียดและขั้นตอนการนำเอกสารประกอบการเรียนร่วมกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิชา ง 22102 การงานอาชีพ ชุด การสร้าง

ประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะอาชีพและการมีงานทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาลจันทบุรีให้เข้าใจ พร้อมกับจัดเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนรู้ให้เพียงพอทุกครั้ง

2. สำหรับครูผู้สอน การใช้เอกสารประกอบการเรียนถือว่าเป็นสื่อการสอนที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้ตามความเหมาะสม อาจนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มสนใจ ใช้สอนซ่อมเสริมกับนักเรียนที่เรียนช้า หรือนักเรียนที่เรียนเสริมให้มีความสามารถสูงหรือนำไปใช้ในเวลาว่าง จะเป็นทั้งโรงเรียนหรือที่บ้านก็ได้ตามความสะดวก

3. ในการใช้เอกสารประกอบการเรียน ครูผู้สอน ควรฝึกฝนและปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมอย่างยั่งยืน ตลอดชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการสร้างเอกสารประกอบการเรียน
2. ควรวิจัยเรื่อง แนวทางการสร้างสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมการเรียนรู้เชิงรุก

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกล้าฟ้า ทองสนธิ. (2561). การประเมินเชิงระบบโครงการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เน้นทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนเทศบาล 2 วัดกลางทิ่มมาวาส “ศิริอุปถัมภ์” อำเภอพนสนธิคม จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี.
- จำนงค์ ไชยมงคล. (2556). การพัฒนาความสามารถด้านการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี 3 เรื่อง การปฏิบัติการทำเครื่องดื่ม โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พะเยา. พะเยา: (อัสสัมชัญ).
- ประทุม ช่วยขำ. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสังขวิทย 1. ตรัง: (อัสสัมชัญ).
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2559). หลักการวัดและประเมินผล (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: แฮาส์ออฟ เดอร์ มิสส์.

- พิสนุ ฟองศรี. (2560). การวิจัยในชั้นเรียน: หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ด้าน
สุทธาการพิมพ์.
- โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว. (2565). หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
โรงเรียนเทศบาลจูงฮั่ว พ.ศ. 2565 ตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.
2560). พัทลุง: (อัตสำเนา).
- ลักสรดา รอดวงศ์. (2564). การใช้เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา ง 21101 การงานอาชีพ
(งานธุรกิจ) หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแคมป์สนวิทยาคม. เพชรบูรณ์: (อัตสำเนา).
- สุนทร สินธพานนท์. (2561). นวัตกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนใน
ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: 9119 เทคนิคพรินต์.
- สุปรียา แก้วเจริญ. (2560). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วย
สอนประเภทเกมโดยใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning เรื่อง ซอฟต์แวร์นำรู้สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 10 . มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครปฐม.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานประกันคุณภาพ
การศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4*

THE INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN THE
IMPLEMENTATION OF THE EDUCATIONAL QUALITY ASSURANCE
SYSTEM INSIDE THE SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

บุญเลิศ วีระพรกานต์* และพระครูเขมธรรมโฆสิต

Boonlert Weeraponkan and Phrakhrukhemathammakhosit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahajulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: lert2502@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 และ 2) ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม วิธีเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำนวน 105 คน สัมภาษณ์เชิงโครงสร้างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์การสัมพัทธ์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน ($\bar{X}$ =4.62) พิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}$ = 4.68) และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}$ = 4.68) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน ($\bar{X}$ =4.55)

* Received January 25, 2024; Revised March 16, 2024; Accepted March 17, 2024

2. การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 พบว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความต้องการ ความพึงพอใจที่จะทำ วิริยะ คือ ความเพียร มีความขยันหมั่นเพียรที่จะทำ จิตตะ คือ ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ มีจิตใจจดจ่อในการทำ ทำด้วยความคิด วิมังสา คือ มีความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ด้วยเหตุด้วยผล ตรวจสอบงานด้วยความรอบคอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา, การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

This research aimed to 1) study the conditions of educational quality assurance operations within schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 and 2) apply Buddhist principles in the educational quality assurance operations within schools under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4. This research employed an integrated research method. Data were collected from 105 people by questionnaires, and semi-structured interviews were used to collect the data from five people involved. Data were analyzed using package programs to find frequencies, percentages, averages, and standard deviations. The interviews were analyzed by analytic induction.

The research results found that:

1. Overall, conditions of educational quality assurance operations within educational institutions under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4 were at the highest level in all aspects. The overall average for all elements was 4.62. Considering each aspect, both operations under the educational development plan and the preparation of self-evaluation reports had the highest average at 4.68. The lowest average was for developing educational institutions to have sustainable quality (4.5).

2. To apply Buddhist principles in the operation of educational quality assurance within educational institutions under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 4, the 4 Iddhipada are the Dhamma principles refer to the path to success. The 4 Iddhipada consists of Chanda (the desire and satisfaction to do something), Viriya (perseverance and diligence in doing), Chitta (the intention to be aware of what one does, concentrating on

doing something or doing with thought), and Vimansa (Considering and thinking with reasons and scrutinizing the work, and improving and correcting the work.

Keywords: Educational quality assurance, Integration, Buddhist principles

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ตามความในหมวดที่ 6 เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษากล่าวใน มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของการศึกษาขั้นประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงอื่นที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ซึ่งสถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปี เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

ระบบประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงให้มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้มีจำนวนน้อยลง กระชับและสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง ไม่ยุ่งยาก สร้างมาตรฐานระบบการประเมิน เพื่อลดภาระการจัดเก็บข้อมูล ลดการจัดทำเอกสารที่ใช้ในการประเมิน รวมทั้งพัฒนาผู้ประเมินภายในให้มีมาตรฐาน มีความน่าเชื่อถือ สามารถให้คำชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษาได้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) กระทรวงศึกษาธิการประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กฎกระทรวงดังกล่าวมีสาระสำคัญที่สถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยกำกับดูแลสถานศึกษาต้องนำไปดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้พัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามบทบาทหน้าที่ ที่กำหนดในกฎกระทรวง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2562) ข้อ 3 ระบุไว้ว่า ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปี เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแนะนำสถานศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ, 2561) การประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา มีองค์ประกอบและตัวชี้วัดแต่ละมาตรฐานมีความแตกต่างกัน การดำเนินการสถานศึกษาจะต้องให้ ครู บุคลากรได้ศึกษา ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา และครู บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งองค์กร

การปฏิบัติงานในองค์กรหรือสถานศึกษา ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ร่วมงานจะต้องปฏิบัติงานด้วยความรัก ความเต็มใจกับงาน ซึ่งหลักพุทธธรรมเป็นหลักที่สำคัญในการร่วมกันปฏิบัติงาน เพราะการทำงานด้วยหลักธรรมะสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานหรือคนทำงาน คือ ผู้ที่ถูกมอบหมายให้ทำงาน จากผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชา ซึ่งผู้ปฏิบัติงานหรือคนทำงานทุกคน ต่างก็ปรารถนาที่จะประสบความสำเร็จในการทำงานด้วยกันทุกคน ดังนั้น ธรรมะที่เหมาะสมสำหรับผู้ปฏิบัติงาน คือ อิทธิบาท 4 หมายถึง ธรรมแห่ง ความสำเร็จ สังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวนำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี และเอื้อเฟื้อเกื้อกูลต่อกัน และที่สำคัญเป็นหลักที่ทำให้การปฏิบัติงานสำเร็จด้วยความเต็มใจ และมีความสุขของคนในองค์กร ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จของงานอย่างมีความสุข

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ความสำเร็จเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดการศึกษาและการดำเนินการระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้สำเร็จได้ตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
- 2 เพื่อประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 2 ลักษณะ คือ การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 132 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยใช้เกณฑ์จากตารางของเครซีและมอร์แกน ซึ่งจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 132 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 โรงเรียน โดยผู้ตอบแบบสอบถาม คือ หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน หรือครูรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน หรือครูที่มีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน รวมจำนวน 105 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์ (Interview) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ได้แก่ โรงเรียนวิถิพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จำนวน 1 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ครูหัวหน้าโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ พระภิกษุที่มีคุณวุฒิการศึกษาทางด้านการศึกษา จำนวน 2 รูป รวมจำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตาม การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 7 ด้าน คือ 1) การกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา 7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะที่มีต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยลักษณะของคำถามเป็นคำถามแบบปลายเปิด

แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยสัมภาษณ์โรงเรียนวิถีพุทธ ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ครูหัวหน้าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พระภิกษุที่มีคุณวุฒิการศึกษาทางด้านการศึกษา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview questionnaires)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือ
3. ดำเนินการสร้างเครื่องมือจากรอบเนื้อหาจากนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย
4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม อีกทั้งความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าดัชนี คือ IOC และตรวจสอบความถูกต้องในการใช้ภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้เลือกผู้เชี่ยวชาญ 3 คน
5. เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดค่าดัชนี IOC โดยพิจารณาจากข้อคำถามที่มีค่า IOC สูงกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ส่วนข้อคำถามที่มีค่าน้อยกว่า 0.50 จะนำไปปรับปรุงและแก้ไขข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญต่อไป
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำแบบสมบูรณ์ ถูกต้อง ต่อไป
7. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method)
8. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้ ไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับจริง และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยสัมภาษณ์โรงเรียนวิถิพุทธ ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา จัดทำแบบสัมภาษณ์ กึ่งโครงสร้าง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดทำ google Form แบบสอบถามส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
2. ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในโรงเรียนวิถิพุทธที่เลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ครู หัวหน้าโครงการโรงเรียนวิถิพุทธ พระภิกษุที่มีคุณวุฒิการศึกษาทางด้านการศึกษา จำนวน 2 รูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์ค่าสถิติ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ย ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์เนื้อหา สาระประเด็นสำคัญ แล้วนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ วิเคราะห์เนื้อหา ผลการสัมภาษณ์ อาศัยแนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นภาพรวมแล้วนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลของค่าสถิติ ดังต่อไปนี้

ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence: IOC) สำหรับหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronback) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรอิสระ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
หัวหน้างานประกันคุณภาพภายใน	8	7.60
ครูรับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายใน	65	61.90
ครูที่มีส่วนร่วมงานประกันคุณภาพภายใน	32	30.50
รวม	105	100

จากตาราง 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อจำแนกตามภาระงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มากที่สุดเป็นครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 61.90 รองลงมา คือ ครูที่มีส่วนร่วมงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 32 คน ร้อยละ 30.50 น้อยที่สุดเป็นหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 7.60

ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม

สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	4.65	0.44	มากที่สุด
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	4.63	0.45	มากที่สุด
3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.68	0.44	มากที่สุด
4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.59	0.49	มากที่สุด
5. ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา	4.59	0.48	มากที่สุด
6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.68	0.50	มากที่สุด
7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน	4.55	0.52	มากที่สุด
8. การปฏิบัติงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา	4.57	0.51	มากที่สุด
รวม	4.62	0.42	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน ($\bar{X}=4.62$) พิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}=4.68$) และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}=4.68$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน ($\bar{X}=4.55$)

2. ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญของสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งการดำเนินงานจะเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาที่จะขับเคลื่อนไปตามขั้นตอนการดำเนินงาน การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานจะส่งผลดีต่อผู้รับผิดชอบงาน ที่ทำงานด้วยความเต็มใจ ซึ่งผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษา ครูหัวหน้าโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ พระภิกษุที่มีคุณวุฒิการศึกษาทางการศึกษา 2 รูป โดยแบบสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview questionnaires) รวมจำนวน 5 รูป/คน ผลการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา คือ อิทธิบาท 4 มีเหตุผลสอดคล้องกัน กล่าวคือเป็นหลักธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความต้องการ ความพึงพอใจที่จะทำ วิริยะ คือ ความเพียร มีความขยันหมั่นเพียรที่จะทำ จิตตะ คือ ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ มีจิตใจจดจ่อในการทำ ทำด้วยความคิดวิมิงสา คือ มีความใคร่ครวญ ไตร่ตรองด้วยเหตุด้วยผล ตรวจสอบงานด้วยความรอบคอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งจำแนกเป็นขั้นตอนการดำเนินการ ดำเนินการโดยการบูรณาการใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดย สร้างความตระหนัก ความสนใจในการศึกษา ความอดุสาหะ การลงมือปฏิบัติ ความเห็นพ้อง การทบทวนตรวจสอบ การใช้ปัญญาไตร่ตรอง การมีส่วนร่วม การวิเคราะห์มีความ สอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษา

2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 โดย สร้างความตระหนัก ความพากเพียร ความเอาใจใส่ มุ่งมั่น รับรู้ การวิเคราะห์ และมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ การทบทวนตรวจสอบ ความต่อเนื่อง ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาตามหลัก อธิปไตย 4 โดย สร้างความตระหนัก การวิเคราะห์ การทบทวนตรวจสอบ การลงมือปฏิบัติ การกำกับติดตาม ประเมินผล สรุปผล การปรับปรุงแก้ไข พัฒนา การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนา ของสถานศึกษา

4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลัก อธิปไตย 4 โดย สร้างความตระหนัก การตรวจสอบ การพัฒนา การประเมินผล สร้างเครื่องมือ โดยไตร่ตรองรอบคอบ ในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประเมินอย่างหลากหลายและการจัดทำรายงาน

5. การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษา ตามหลักอธิปไตย 4 โดย สร้างความตระหนัก สร้างเครื่องมือในการการติดตาม ทบทวน สรุปและรายงาน ประเมินความก้าวหน้า ปรับปรุงพัฒนา ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ มุ่งมั่น

6. การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาตามหลักอธิปไตย 4 โดย สร้างความตระหนัก ความเอาใจใส่ การสรุปรายงานผล ทบทวนตรวจสอบ ด้วยความเต็มใจ ความพากเพียร การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การมีส่วนร่วม ในการจัดทำรายงานผลการ ประเมินตนเองของสถานศึกษา

7. การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตามหลักอธิปไตย 4 โดย การใคร่ครวญ การคิดวิเคราะห์ การวินิจฉัย การวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทบทวน เปรียบเทียบ การปรับปรุงพัฒนา ความต่อเนื่อง ตรงความต้องการ สอดคล้องกับบริบทและ นโยบาย ความยั่งยืน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม ในการ พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 จากการวิจัย พบว่าสภาพการ ดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวม ทุกด้าน ($\bar{X}=4.62$) พิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ($\bar{X}=4.68$) และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง ($\bar{X}=4.68$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน ($\bar{X}=4.55$) ทั้งนี้การดำเนินงาน

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามที่กฎกระทรวงกำหนด และโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะว่าทุกสถานศึกษามีหน้าที่ต้องปฏิบัติและรายงานผล และการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษากับด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เพราะว่าสถานศึกษาจะต้องมีแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และดำเนินการตามแผนเมื่อสิ้นปีการศึกษาจะต้องจัดทำรายงานผลส่งต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์ ได้ศึกษาเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดสกลนคร พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย 3) สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพของการดำรงตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน 4) สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของอำเภอ โดยรวมไม่แตกต่างกัน 5) สภาพและปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน 6) แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร 7 ด้าน ได้แก่ 1) มาตรฐานตามกฎของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน ระบบแบบแผนในกระบวนการพัฒนาไปสู่ความสำเร็จของการประกันคุณภาพภายใน 2) มีมาตรฐานตามหัวข้อ จัดทำปฏิทินออกแบบในการทำแผน เพื่อจัดทำรูปแบบที่ชัดเจน หยิบใช้ได้สะดวก ตามกระบวนการวงจรเดมมิง 3) มีหัวหน้ามาตรฐานติดตามงาน 4) มีรูปแบบการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบชัดเจน สามารถปฏิบัติได้อย่าง สะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานที่กำหนด 5) ดำเนินการทบทวนหลังกิจกรรม (After action review) 6) รายงานผลการดำเนินงานตามหัวข้อ ตามมาตรฐานที่กำหนดใช้ในการประกันคุณภาพภายในและ 7) การนำเสนอรายงานเป็นเชิงประจักษ์ประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง (วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์, 2563)

2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4

จากการวิจัย พบว่า หลักพุทธธรรม ที่เหมาะสมกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา คือ อิทธิบาท 4 มีเหตุผลสอดคล้องกัน กล่าวคือ เป็นหลักธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความต้องการ ความพึงพอใจที่จะทำ วิริยะ คือ ความเพียร มีความขยันหมั่นเพียรที่จะทำ จิตตะ คือ ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ มีจิตใจจดจ่อในการทำ ทำด้วยความคิด วิมังสา คือ มีความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ด้วยเหตุด้วยผล

ตรวจสอบงานด้วยความรอบคอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญลักษณ์ บำรุงอโยธยสกุล ซึ่งทำการวิจัย เรื่องแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านพบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เสนอแนะให้ผู้บริหารสถานศึกษานำหลักอิทธิบาท 4 ประยุกต์ใช้กับวงจรคุณภาพ PDCA ในทุกด้าน และส่งเสริมให้บุคลากรนำสู่การปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง (ธัญลักษณ์ บำรุงอโยธยสกุล, 2563) และสอดคล้องกับ สุทิน ยลทรัพย์ศิริ ซึ่งได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพุทธศาสนา พบว่า แนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ประการแรก คือ ฉันทะ แปลว่า การปลุกความรักเป็นเบื้องต้นในงานที่จะทำ ฉันทะ อาจแปลว่า ความพอใจ ก็ได้ ก็คือมีความพอใจและรักในงานที่ทำ หากปราศจากความพอใจในเบื้องต้นแล้วความขวนขวายหรือความเพียรที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จก็เกิดไม่ได้ ประการที่สอง วิริยะ คือ การใช้ความเพียร ซึ่งมีความต่อเนื่องจากข้อแรก คือ ถ้ามีความรักในงานเป็นเบื้องต้นแล้ว คนเราก็จะต้องหาวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จ ประการที่สาม จิตตะ การเอาใจจดจ่อต่องานที่ทำ จะเป็นตัวช่วยประสานให้ความเพียรนั้นดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ เมื่อการทำงานเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและทำงานด้วยจิตใจที่มั่นคงแน่วแน่งานนั้นก็ประสบความสำเร็จได้ไม่ยาก ประการที่สี่ วิมังสา การใคร่ครวญ เป็นขั้นตอนของการใช้ปัญญา หลักของวิมังสาจะเป็นตัวย้อนกลับไปพิจารณาใคร่ครวญ ไตรตรอง ตั้งแต่ขั้นตอนของการใช้ฉันทะ การใช้วิริยะ และการใช้จิตตะ เพราะบางครั้งในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจจะมีข้อบกพร่องซึ่งผู้ทำงานอาจจะมองไม่เห็น แต่การใช้วิมังสา จะเป็นตัวย้อนกลับไปมองการทำงานที่ทำตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงกระบวนการสุดท้าย เพื่อหาข้อบกพร่องของงานจุดเด่นจุดด้อยของงานที่ทำแล้วนำกลับไปสู่กระบวนการปรับปรุง และพัฒนางานต่อไป (สุทิน ยลทรัพย์ศิริ, 2561)

สรุป

สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 โดยรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน พิจารณารายด้าน พบว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัด

การศึกษา และด้านการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพยั่งยืน

การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา คือ อิทธิบาท 4 มีเหตุผลสอดคล้องกัน กล่าวคือเป็นหลักธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ฉันทะ คือ ความต้องการ ความพึงพอใจที่จะทำ วิริยะ คือ ความเพียร มีความขยันหมั่นเพียรที่จะทำ จิตตะ คือ ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ มีจิตใจจดจ่อในการทำ ทำด้วยความคิด วิมังสา คือ มีความใคร่ครวญ ไตร่ตรอง ด้วยเหตุด้วยผล ตรวจสอบงานด้วยความรอบคอบ ปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถานศึกษา ที่นำแนวทางไปใช้ภายในสถานศึกษา จะต้องศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินงาน และการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมให้เข้าใจ และประชุมชี้แจงให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ

2. สถานศึกษาที่นำการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4 ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้

3. สถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาควรจัดทำการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ของสถานศึกษาตนเองโดยเฉพาะ ตามบริบทการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา นำไปปรับใช้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมอื่น ๆ

2. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม

3. ควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- ธัญญ์สิษฐ์ บำรุงโอษฐ์สกุล. (2563). แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานศูนย์การศึกษาพิเศษ. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนพิเศษ 235 ง หน้า 4. (24 กันยายน 2561).
- วิวัฒน์ น้อยพิทักษ์. (2563). สภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2562). แนวดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ประเภทสามัญศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การค้ำของ สกสศ. ลาดพร้าว.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- สุทิน ยลทรัพย์ศิริ. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานของ
องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช*
PEOPLE'S OPINIONS TOWARDS THE INFRASTRUCTURE OPERATION
OF TAMBOL THUNG PHO ADMINISTRATION ORGANIZATION,
CHULAPHON DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

เดชชาติ ตริทรัพย์*, พระอนุรักษ์ อนรรักษ์ (รัฐธรรม), พระราชวิสุทธิกวี และสุทาร์ตน์ บุญมี
Detchat Treesap, Phra Anurak Anurakhito (Ratthatham), Phraraj Wisuttikawee and Sutarat Boonmee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: detchat.tree@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานของประชาชน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล 3) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทุ่งโพธิ์ จำนวน 370 คน โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test, F-test และทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนรายคู่โดยวิธี LSD (least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบาย และด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

* Received February 19, 2024; Revised March 19, 2024; Accepted March 26, 2024

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐาน ของประชาชน ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหามากที่สุดคือ ด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ ได้แก่ การซ่อมแซมถนนในหมู่บ้านมีความล่าช้าทำให้การสัญจรบนถนนติดขัดแนวทางแก้ไขปัญหามากที่สุดคือ ด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติได้แก่ ควรดำเนินการซ่อมแซมถนนในหมู่บ้านให้รวดเร็วและทำในช่วงกลางคืนดีที่สุด

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของประชาชน, การดำเนินงาน, โครงสร้างพื้นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this article were to 1) study public opinions regarding the infrastructure operation of Thung Pho Subdistrict Administrative Organization, Chulabhorn District Nakhon Si Thammarat Province, 2) compare people's opinions on infrastructure operations, classified by personal factors, and 3) study suggestions about problems and solutions for the organization's infrastructure operations in Thung Pho Subdistrict Administration, Chulabhorn District, Nakhon Si Thammarat Province. The population and sample are 370 people living in Thung Pho Subdistrict. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan Table, and the research tool was a questionnaire. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, F-test, and test for differences in mean score values in pairs by LSD (Least Significant Difference method).

The research found that:

1. Overall, people's opinions on the infrastructure operations were moderate. Preparing for Infrastructure Policy had the highest mean when considering each aspect, followed by the Impact Caused by Operating under Policy. Implementing Infrastructure Policy had the lowest mean.

2. Comparing people's opinions on the infrastructure operations in different genders, ages, educational levels, occupations, and incomes each month showed that various people had different views on the infrastructure operations of Thung Pho Subdistrict Administrative Organization, with a significant difference in the .001 level.

3. For the suggestions regarding problems and solutions to the organization's infrastructure operations in Thung Pho Subdistrict Administrative organization, Chulabhorn District, Nakhon Si Thammarat Province, the biggest problem was the Implementation of the Infrastructure Policy, which the roadworks in the village have been delayed, causing traffic congestion on the roads. The solution for implementing the Infrastructure Policy was as follows: the roadworks should be operated fast and at the best time at night.

Keywords: Public opinions, Implementation, Infrastructure

บทนำ

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 กำหนดหลักการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และมีอำนาจในการตัดสินใจในการบริหารกิจการท้องถิ่นของตนเอง พัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณสุข โภค และสาธารณสุขการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐาน และในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 รัฐจะต้องให้อิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น มีอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร และการบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง โดยรัฐเป็นผู้กำกับดูแลภายในกรอบของกฎหมาย (พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร, 2552)

องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งของไทยมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย ที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครอง ให้กับประชาชนในระดับตำบล ซึ่งเป็นเขตการปกครองท้องถิ่นอันเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศได้มีโอกาสเรียนรู้การแก้ไขปัญหาและการตอบสนองความต้องการของตนเอง โดยการเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง หรือเรียกว่า การปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย (บุญอริ ยีหะ, 2550) ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่ชนบทมากที่สุด กล่าวคือมีเจ้าหน้าที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนในตำบล โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหาร การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการบังคับบัญชาพนักงานตามมาตรา 60, 66 และมาตรา 67 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมีสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนหมู่บ้านละ 2 คน ทำหน้าที่ควบคุม ตรวจสอบการทำงานของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะเดียวกันประชาชนในตำบลก็สามารถเข้าไป

มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจกำหนดทิศทาง วางแผนพัฒนาตำบลและการตรวจสอบการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่จะสามารถแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชนระดับตำบล และนับตั้งแต่ พ.ศ. 2544 องค์การบริหารส่วนตำบลก็รับการถ่ายโอนภารกิจด้านการจัดบริการสาธารณะตาม (พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542, 2542)

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ มีการกิจและหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมและการจัดการระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการของชุมชนระดับตำบลโดยใช้แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเครื่องมือ ซึ่งมีนโยบายการบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ มีวิสัยทัศน์การพัฒนา ได้แก่ ทุ่งโพธิ์พัฒนา เศรษฐกิจก้าวหน้า การศึกษาก้าวหน้า การเมืองโปร่งใส ใส่ใจสิ่งแวดล้อม พร้อมคุณภาพชีวิตที่ดีของตนซึ่งประกอบด้วยแผนงานต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน อาชีพและการเพิ่มรายได้ของประชาชน สาธารณสุขและอนามัย ด้านการศึกษา คุณภาพชีวิต การรักษาความสงบเรียบร้อย พัฒนาบุคลากร ฯลฯ ซึ่งได้บริหารงานอย่างต่อเนื่องตลอด 4 ปี โดยใช้แผนพัฒนา 3 ปี โดยใช้งบประมาณที่มาจากรายได้และวิธีการตามระเบียบการพัสดุที่เกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายหลักการแห่ง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปฏิบัติงานตามภารกิจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล การสำรวจและรวบรวมปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น นำปัญหาและความต้องการมาจัดลำดับว่าปัญหาและความต้องการใดที่มีความต้องการ การวิเคราะห์เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนากำหนดออกมาในรูปของแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนา แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล 3 ปี แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลประจำปี องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องจัดทำข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปีซึ่งเป็นการวางแผนการจัดหาและการใช้จ่ายเงินในปีนั้น ๆ (องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์, 2562) จากการดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ผ่านมาในการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานและยังไม่มีการศึกษาหรือว่าสำรวจความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครราชสีมาว่าประชาชนมีความคิดเห็นอย่างไรต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนโยบายโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครราชสีมา เพื่อทราบถึงการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นอย่างไรที่ตอบสนองความต้องการและความเดือดร้อนของประชาชนในด้านต่าง ๆ ของระบบบริการ

โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ด้านการคมนาคม สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการกำหนดนโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์สามารถนำไปวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนในเขตตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช 8 หมู่บ้าน จำนวนทั้งหมด 9,806 คน (ข้อมูลทะเบียนราษฎรองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ ณ เดือนเมษายน 2562) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 คน ด้วยเทคนิควิธีสุ่มตัวอย่างตามลำดับชั้น (Stratified Random Sampling) และวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้การจับฉลาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ ลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.920

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) เป็นการทดสอบค่าเอฟ (F-test) และทดสอบความแตกต่างค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่โดยใช้วิธี LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ 62.43 และเป็นเพศหญิง จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 37.57 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 41-50 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.92 มากที่สุด ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 37.57 มีอาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 34.32 มีรายได้ 5,000-10,000 บาท จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00

2. ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

การดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐาน	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน	3.34	0.63	ปานกลาง
การนํานโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ	3.02	0.27	ปานกลาง
ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบาย	3.19	0.45	ปานกลาง
รวม	3.18	0.43	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 3 ด้าน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=31.18$, S.D.=0.43)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.34$, S.D.=0.63) รองลงมาคือ ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบาย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=3.19$, S.D.=0.45) ส่วนด้านการนํานโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=3.02$, S.D.=0.43)

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
เพศชาย	231	3.35	0.45	13.162***	0.000
เพศหญิง	139	2.91	0.18		

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยประชาชนเพศชายมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราชมากกว่าประชาชนเพศหญิง

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	44.835	3	14.945	244.183***	0.000
ภายในกลุ่ม	22.401	366	0.061		
รวม	67.236	369			

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	31.732	3	10.577	109.040***	0.000
ภายในกลุ่ม	35.504	366	0.097		
รวม	67.236	369			

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ เมื่อจำแนกตามการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	28.146	3	9.382	87.846***	0.000
ภายในกลุ่ม	39.089	366	0.107		
รวม	67.236	369			

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ เมื่อจำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	40.349	3	13.450	183.087***	0.000
ภายในกลุ่ม	26.887	366	0.073		
รวม	67.236	369			

*** แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาดังนี้

1. ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ น้ำประปาไม่ไหล ไฟฟ้าถนนในหมู่บ้านไม่เพียงพอ ปัญหาน้ำท่วมขัง ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ถนนขอยส่วนมากเป็นถนนลูกรัง
2. ด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ ได้แก่ การซ่อมแซมถนนในหมู่บ้านมีความล่าช้าทำให้การสัญจรบนถนนติดขัด บางพื้นที่ไม่มีน้ำประปาใช้ต้องใช้น้ำบาดาล เมื่อฝนตกมากมีน้ำท่วมขังตามพื้นถนน การกำจัดขยะมูลฝอยทำได้ไม่ดี พื้นที่บริเวณถังขยะไม่สะอาด
3. ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบายได้แก่ ประชาชนไม่ค่อยปลอดภัยจากการจราจรบนท้องถนน ไม่มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนโดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล อัตราค่าน้ำและค่าไฟฟ้าแพงเกินไป งบประมาณในการก่อสร้างหรือใช้จ่ายเรื่องน้ำประปา ซ่อมถนน และจัดการขยะบายน้ำไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

1. ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ 1) ควรจัดทำนโยบายการแก้ไขและจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้านให้ชัดเจนและครอบคลุม 2) ควรจัดทำนโยบายการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะตามทางในหมู่บ้านให้มากขึ้น 3) ควรจัดทำนโยบายการแก้ปัญหาน้ำท่วมขังในหมู่บ้านให้เห็นผลชัดเจน 4) ควรจัดทำนโยบายซ่อมแซมถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อให้ใช้การได้ดี 5) ควรจัดทำนโยบายก่อสร้างถนนขอยให้เป็นถนนคอนกรีต
2. ด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ควรดำเนินการซ่อมแซมถนนในหมู่บ้านให้รวดเร็วและทำในช่วงกลางคืน 2) ควรดำเนินการเร่งสร้างระบบประปาให้ใช้ได้ และเร่งขุดสร้างบ่อน้ำบาดาลเพื่อสำรองน้ำใช้ในยามฉุกเฉิน 3) ควรดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังตามพื้นถนน 4) ควรดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยและพัฒนาการจัดเก็บขยะให้ได้มาตรฐานความสะอาด
3. ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบาย ได้แก่ 1) ควรคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากการจราจรบนท้องถนนโดยการสร้างสะพานลอย ทางม้าลาย ไฟแดงแยกต่าง ๆ ไฟกระพริบเตือน เป็นต้น 2) ควรแก้ปัญหาไฟฟ้าให้ได้ผล โดยจัดการให้ทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ 3) ควรแก้ปัญหาอัตราค่าน้ำและค่าไฟฟ้าที่แพงเกินไปโดยอุดหนุนค่าน้ำและไฟแก่ประชาชนที่เดือดร้อน 4) ควรเพิ่มงบประมาณในการก่อสร้างหรือใช้จ่ายเรื่องน้ำประปา ซ่อมถนนหรือจัดการขยะบายน้ำให้เพียงพอ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการวิจัยมาอธิบายเชื่อมโยงกับทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอจุฬาภรณ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า โดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับ

มาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนคิดเห็นว่าการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้ประชาชนมีความสะดวก โดยการจัดทำนโยบายในการดำเนินงานการก่อสร้างถนน การซ่อมแซมถนน การก่อสร้างระบบประปา การขยายเขตประปา การซ่อมแซมประปา การขยายเขตไฟฟ้า การก่อสร้างคูระบายน้ำ ท่อระบายน้ำ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังจุดสระน้ำ การประกาศให้ทราบถึงจำนวนงบประมาณปีที่จะก่อสร้างต่าง ๆ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการเสนอโครงการ และช่วยตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวรพงษ์ ปันทวงศ์ พบว่า ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนมีความพึงพอใจ โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง (วรพงษ์ ปันทวงศ์, 2550)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าทางองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ ไม่ค่อยได้ประกาศชื่อโครงการ กิจกรรม ด้านก่อสร้างถนน ซ่อมแซมถนน การก่อสร้างประปา ซ่อมแซมประปา ขยายเขตประปา ขยายเขตไฟฟ้า วางท่อระบายน้ำ อาคารอเนกประสงค์ การขุดสระน้ำ การก่อสร้างคูระบายน้ำ ท่อระบายน้ำ ในปีงบประมาณให้ประชาชนทราบก่อนล่วงหน้า ทำให้ประชาชนไม่ทราบการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิสาร ตันไชย และคณะ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดบริการสาธารณะมากนัก อาทิ งานด้านการจัดหาและพัฒนาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การจัดการแหล่งน้ำการเกษตร การจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและอื่น ๆ ส่วนเนื้องานที่องค์การบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินงานได้ในระดับปานกลาง ได้แก่ งานด้านการก่อสร้าง ปรับปรุง พัฒนา ถนน ทางเดินและสะพาน งานด้านการดูแลรักษาความสะอาดในบริเวณตลาด งานด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืชส่งเสริมวัฒนธรรม 2) ด้านการนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ ไม่ค่อยได้ประกาศแผนการจัดหาพัสดุ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน แจ้งให้ประชาชนทราบถึงกำหนดวันเวลาก่อสร้างถนน ซ่อมแซมถนน ขยายเขตไฟฟ้า แก้ไขปัญหาน้ำท่วม การบริการน้ำ การติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างในที่สาธารณะ การซ่อมแซม/วางท่อระบายน้ำ ซ่อมแซมระบบประปา เครื่องสูบน้ำขยายเขตประปา ให้ประชาชนทราบและกรรมการตรวจการจ้างที่มาจากประชาคมตามโครงการก็ไม่ค่อยมีความรู้ รวมถึงการก่อสร้างตามโครงการต่าง ๆ ลำช้า ดังนั้นควรมีการตรวจสอบและดำเนินการกับบริษัทที่รับเหมาทำให้สำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนด (วุฒิสาร ตันไชย และคณะ, 2557) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร ประพุดตินอก พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจโดยเฉพาะการดำเนินงานด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลางและ 3) ด้านผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตาม

นโยบาย พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ก็ปรากฏได้ว่า ประชาชนคิดเห็นว่าการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์มีผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ ความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยในการจราจรภายในหมู่บ้านและตำบล ความคงทนถาวรของถนน ท่อระบายน้ำ ความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตประจำวัน ความสะอาดของน้ำประปา การป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม อัตราค่าบริการน้ำประปา การใช้ประโยชน์จากอาคารอเนกประสงค์ ความคุ้มค่าของงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนตำบลใช้จ่ายในโครงการต่าง ๆ ซึ่งประชาชนไม่ค่อยได้รับความปลอดภัย สะดวกสบาย ดังนั้นควรที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ต้องพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานด้านโครงสร้างให้มีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามนโยบายมากขึ้น (เกรียงไกร ประพุดินอก, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วรพงษ์ ปันทวงศ์ พบว่า ในด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนมีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาท้องถิ่นเกี่ยวกับการปรับขนาดหรือความกว้างของทางเดินภายในบริเวณพื้นที่ของเทศบาล การเพิ่มทางระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย การเพิ่มแสงสว่าง การประสานงานกับองค์การโทรศัพท์เพื่อวางจุดโทรศัพท์สาธารณะ การกำจัดขยะมูลฝอย การดูแลสุขภาพของตลาดสดหรือดูแลด้านสุขอนามัย การดูแลสุขภาพเรียบร้อยของพื้นที่ การเพิ่มสถานที่พักผ่อนให้แก่ประชาชน การป้องกันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด การจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ให้แก่วัยรุ่น ประชาชนเห็นว่าเทศบาลยังไม่สามารถพัฒนาประเด็นเหล่านี้ได้ดีนัก จึงเป็นสิ่งที่คณะผู้บริหารควรพิจารณาปรับปรุงการพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ส่วนด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง เทศบาลตำบลสามารถสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อร่วมกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ในขั้นตอนค้นหาปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข การเข้าไปมีส่วนร่วมสร้างกิจกรรมสำหรับการพัฒนา การเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมพัฒนาและร่วมประเมินผลการพัฒนา ส่วนประเด็นอื่น ๆ ประชาชนมีความพึงพอใจระดับปานกลาง แสดงว่าผู้บริหารสามารถเข้าถึงประชาชนได้เป็นอย่างดี หากจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกระบวนการและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น (วรพงษ์ ปันทวงศ์, 2550)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ จากสมมติฐานของการวิจัยที่ว่าประชาชนที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์แตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ โดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยประชาชนเพศชายมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์มากกว่าประชาชนเพศหญิง ผลการวิจัยเป็นไปตาม

สมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ก็ปรากฏได้ว่า ด้วยว่าผู้ขายเข้าใจการทำงานของหน่วยงานของรัฐที่ต้องรอเวลา หรือข้อจำกัดในการของบประมาณการก่อสร้างต่าง ๆ มากกว่า ผู้หญิง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหน้าเขา อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่ ของประชาชนผู้รับบริการที่มีเพศต่างกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ คณะผู้บริหาร กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ควรปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น โดยการพัฒนาจัดทำนโยบายโครงสร้างพื้นฐาน การนำนโยบายโครงสร้างพื้นฐานไปปฏิบัติและติดตามผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงานตามนโยบายในเรื่องของการก่อสร้างถนน การซ่อมแซมถนน ก่อสร้างระบบประปา การขยายเขตประปา การซ่อมแซมประปา การขยายเขตไฟฟ้า การก่อสร้างคูระบายน้ำ ท่อระบายน้ำ การแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขัง ขุดสระน้ำ เป็นต้น

2. ควรปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น โดยควรจัดการแก้ไขและจัดสร้างระบบประปาหมู่บ้านให้ชัดเจนและครอบคลุม ควรการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะในหมู่บ้านให้มากขึ้น ควรปรับปรุงแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังในหมู่บ้านให้ได้ผล ควรซ่อมแซมถนนที่เป็นหลุมเป็นบ่อให้ใช้การได้ดี ควรจัดทำนโยบายก่อสร้างถนนขอยให้เป็นถนนคอนกรีตทั้งหมด

3. ควรดำเนินการซ่อมแซมถนนในหมู่บ้านให้รวดเร็วและทำในช่วงกลางคืนดีที่สุด ควรดำเนินการเร่งสร้างระบบประปาให้ใช้ได้ดีและเร่งขุดสร้างบ่อน้ำบาดาลเพื่อสำรองน้ำใช้ในยามฉุกเฉิน ควรรับดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำท่วมขังตามพื้นถนน ควรดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยและพัฒนาการจัดเก็บขยะให้ได้มาตรฐานความสะอาดมากขึ้น

4. ควรคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยจากการจราจรบนท้องถนนโดยการสร้างสะพานลอย ทางม้าลาย ไฟแดงแยกต่าง ๆ ไฟกระพริบเตือน เป็นต้น ควรแก้ปัญหาไฟฟ้าให้ได้ผล โดยจัดการให้ทุกครัวเรือนโดยเฉพาะที่ทางไกลองค์การบริหารส่วนตำบลมีไฟฟ้าใช้ ควรแก้ปัญหาอัตราค่าน้ำและค่าไฟฟ้าที่แพงเกินไปโดยอุดหนุนค่าน้ำและไฟแก่ประชาชนที่เดือดร้อนตามสมควร ควรเพิ่มงบประมาณในการก่อสร้างหรือใช้จ่ายเรื่องน้ำประปา ซ่อมถนน หรือจัดการระบายน้ำให้เพียงพอ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการก่อสร้างคูระบายน้ำ ท่อระบายน้ำ การแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขังในหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”
2. ควรศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาหน้าท่วมขังในหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”
3. ควรศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อความคุ้มค่าของงบประมาณในการขุดเจาะบ่อบาดาล สระน้ำในหมู่บ้านขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภोजุฬารักษ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช”

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร ประพุดตินอก. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริหารของ องค์การบริหารส่วนตำบล ในภารกิจบริการสาธารณะ: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองไฮ อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดมหาสารคาม. ใน สารนิพนธ์ศาสตราจารย์ บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- บุญศรี ยี่หมะ. (2550). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48-66. (17 พฤศจิกายน 2542).
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 124 ก หน้า 16-37. (22 ธันวาคม 2546).
- พิเชษฐ วงศ์เกียรติขจร. (2552). แนวคิดยุทธศาสตร์การบริหาร การพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท) ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- วรพงษ์ ปันทอง. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานของเทศบาลตำบลสันป่าตอง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศาสตราจารย์ บัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- วุฒิสาร ตันไชย และคณะ. (2557). การศึกษาผลกระทบต่อภาคประชาชนจากการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามนโยบายกระจายอำนาจ สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.). ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้าสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2550). ความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหน้าเขา. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโพธิ์. (2562). หลักเกณฑ์การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล. เรียกใช้เมื่อ 5 เมษายน 2562 จาก <http://www.thungpho.go.th/index.php>

มนต์เสน่ห์ทางวัฒนธรรมไทยในภาคใต้*

THE CHARM OF THAI CULTURE IN THE SOUTH

พระมหาเมธี จันทวโส (ไวยวัฒน์), พระครูวิจิตรวรालังการ (อนันต์ นิสิตล),
พระมหากวีพัฒน์ (ยารังสี), เขมจิรา คำหงษา

PhramahaMethee Jantawangso (Waiyuwath), Phrakhruwichitwaralangkan (Anan Nisadol),
PhramahaKaweephat (Yarungsi), Khemjira Khamhongsa

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

พระมหาโยธิน มหาวีโร (มาศสุข)

PhramahaYothin Mahawiro (Massuk)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศกรราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: yotin.mas@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ที่น่าหลงใหลของวัฒนธรรมทางภาคใต้ ภาคใต้มีพื้นที่ส่วนใหญ่ติดกับชายฝั่งทะเล มีเทือกเขาและธรรมชาติที่ยังอุดมสมบูรณ์ แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปเยี่ยมชมวัฒนธรรมและความสวยงามทางธรรมชาติ ด้วยภาคใต้มีทั้งหมด 14 จังหวัด และบางจังหวัดติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับในอดีตเคยเป็นเมืองศูนย์กลางชายฝั่งทะเล ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน จึงทำให้คนไทยในภาคใต้มีวัฒนธรรมที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางด้านภาษา วัฒนธรรมทางด้านอาหาร วัฒนธรรมทางด้านการละเล่น รวมไปถึงวัฒนธรรมการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนา การผสมผสานด้านความหลากหลายของวัฒนธรรมจึงทำให้เกิดมนต์เสน่ห์ทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ปัจจุบันด้วยเทคโนโลยีและวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อคนรุ่นใหม่ ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญในมรดกทางวัฒนธรรมเท่าใดนัก และเมื่อไม่มีการอนุรักษ์หรือสืบทอดวัฒนธรรมเหล่านี้ที่เคยมีมนต์เสน่ห์และอัตลักษณ์ ก็จะถูกกลืนกินและลบเลือนลงไปในที่สุดก็สูญหายตามกาลเวลา

คำสำคัญ: มนต์เสน่ห์, วัฒนธรรมไทย, ภาคใต้

* Received March 3, 2023; Revised March 24, 2024; Accepted March 26, 2024

ABSTRACT

This academic article aimed to study 1) the culture of southern Thailand and 2) the charming identity of southern Thai culture. Most of the southern region of Thailand is adjacent to the coast. There are also mountains and abundant nature. Every year, many tourists like to visit the culture and natural beauty. There are 14 provinces in southern Thailand, some adjacent to neighboring countries. In the past, it was a coastal city, causing cultural exchange between each other. As a result, the people of this region have diverse cultures. Whether it is language culture, food culture, game culture, dress culture, and religious tradition culture. The combination of diverse cultures creates cultural charm. Nowadays, technology and Western culture play a huge role in the new generation. This makes the latest generation less popular with the cultural heritage of their hometown. When there is no preservation or inheritance of the culture that once had these charms and identities. It will be swallowed up and eventually fade away with time.

Keywords: Charm, Thai culture, Southern region

บทนำ

ภาคใต้เป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยวและติดชายฝั่งทะเลประกบเพื่ออกเขามีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีมนต์เสน่ห์ด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนไม่ว่าจะด้านภาษา การละเล่น อาหาร วิถีชีวิตความเป็นอยู่ตลอดไปถึงการแต่งกายและวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนา

แต่ละปีจึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปเยี่ยมชมวัฒนธรรมและความสวยงามทางธรรมชาติของภาคใต้ ภาคใต้มีด้วยกันทั้งหมด 14 จังหวัด แบ่งออกได้ 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ 1 ภาคใต้ตอนบน และตอนกลางมี 9 จังหวัดได้แก่ พัทลุง ตรัง ภูเก็ต กระบี่ ธารทอง ชุมพร นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี และกลุ่มที่ 2 ภาคใต้แถบชายแดน มี 5 จังหวัดได้แก่สตูล สงขลา ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส แต่ละจังหวัดจะมีความหลากหลายและวัฒนธรรมมีความโดดเด่นไม่เหมือนกัน ทั้งด้านวิถีชีวิต ศิลปะวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ภาคใต้ยังมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน สืบเนื่องจากภาคใต้ในอดีตเคยเป็นศูนย์กลางเมืองชายฝั่งทะเล ทำให้พ่อค้าในสมัยอดีตเข้ามาค้าขายและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม สภาพอากาศโดยทั่วไปในภาคใต้ได้รับอิทธิพลลมมรสุมทั้ง 3 ทาง ได้แก่ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ จึงทำให้ภาคใต้ไม่ปรากฏฤดูหนาวเหมือนภาคอื่น ๆ จะมีแต่ฝนตกชุกและกระจายสม่ำเสมอเกือบตลอดทั้งปี

ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคม และอาจมีฝนตกบ้างในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนและอุณหภูมิจะสูงขึ้นในช่วงนี้

ภาคใต้มีประวัติศาสตร์เริ่มต้นที่ยาวนานตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา มีการกล่าวถึงว่าดินแดนทอง (สุวรรณภูมิ/โคราช/จินหลิน) หรือดินแดนทะเลใต้ (หนานไห่) หรือดินแดนที่มีภูเขาไม้หอม ภาษาที่พบคือ (ภาษาพราหมณ์/สันสกฤต-ปรากฤต) (อมรา ศรีสุชาติ, 2544) ซึ่งให้เห็นว่ามีการติดต่อกับอินเดียในศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมาจนเกิดอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งเป็นศูนย์กลางการปกครอง ศาสนา และเศรษฐกิจบริเวณสุราษฎร์ธานี-นครศรีธรรมราช ราวพุทธศตวรรษที่ 18 เมืองท่าฝั่งตะวันตก เมืองกลาห์ สันนิษฐานว่า บริเวณตะกั่วป่า พังงา ตรัง หรือรัฐเคดาห์ มีกลุ่มมุสลิม เปอร์เซีย และอินเดีย เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และเมืองฝั่งตะวันออก เมืองสทิงพระ จังหวัด สงขลา มีการค้าขายกับจีนและกัมพูชา รวมถึงศรีลังกา Philipins ญี่ปุ่น ในศตวรรษที่ 19 นครศรีธรรมราชเป็นสัมพันธ์ไมตรีกับรัฐไทยตอนบน คือสุโขทัย ต่อมาพุทธศตวรรษที่ 20 ภาคใต้อยู่ในขอบข่ายพหุวัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาเป็นศูนย์กลางการปกครอง และทำการยึดเกาะมะละกาไว้ในอำนาจเท่ากับได้ประเทศน้อยใหญ่ในภาคใต้และตอนบนของสหพันธรัฐมาเลเซีย ได้โดยปริยาย ด้วยที่ภาคใต้เกิดขาดแคลน ข้าว และเกิดโรคระบาดจึงต้องแตกกระจายเข้าไปอยู่ในป่า พ่อค้าและนักการศาสนาอิสลามที่เป็นอาหรับโดยตรงเคลื่อนย้ายมาที่เกาะสุมาตราชาวภาคใต้อ่อนล้าก็เริ่มหันไปนับถือศาสนาอิสลามตามผู้ปกครอง และมีการแก่งแย่งความเป็นผู้นำ อ้างสิทธิ์ในดินแดนบางส่วนที่ไม่มีขอบเขตชัดเจน ปัตตานีมีอิสลามเข้ามาจากอาหรับตั้งถิ่นฐานกลายเป็นแหล่งรวมของศิลปวิทยาการ และมีการแต่งวรรณกรรมศาสนาอิสลามและเขียนประวัติศาสตร์ เมื่อพลัดเปลี่ยนการปกครองจนถึงราชวงศ์จักรี (พ.ศ. 2325) นครศรีธรรมราชจึงลดบทบาทจากประเทศราช เป็นหัวเมืองเอกและมีผู้ปกครองเป็นระดับเจ้าเมืองหรือพระยานคร ต่อมาจึงโปรดเกล้าให้แยกหัวเมืองของภาคใต้อ่อนล้าที่มีมุสลิมออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ ปัตตานี หนองจิก ยะรา รามันห์ ยะหริ่ง สายบุรี ระแงะ ปลายิพุทธศตวรรษที่ 25 มีการปฏิรูปการปกครองของรัฐบาลกลางในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2435 ให้หัวเมืองแขก ทั้ง 7 ออกจากมณฑลนครศรีธรรมราช ตั้งเป็นมณฑลปัตตานี และในปัจจุบันไม่มีมณฑลแล้ว มีแต่เพียงจังหวัด จะเห็นได้ว่าภาคใต้มีความหลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ด้วยที่เคยแลกเปลี่ยนและรับวัฒนธรรมติดต่อกับประเทศอื่น ๆ อาทิเช่น อินเดีย เปอร์เซีย อาหรับ จีน พม่า กัมพูชา ศรีลังกา Philipins และญี่ปุ่น ในภาคใต้มีผู้อยู่อาศัยอยู่แตกต่างกันออกไป ไม่ว่าจะเป็นไทยพุทธ มุสลิม คริสต์ และพราหมณ์ สืบเนื่องมาจากความหลากหลายทางวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรม ถ้าหากกล่าวถึง คำว่าวัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นและปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ รวมไปถึงภาษา เครื่องมือ เครื่องใช้ ขนบธรรมเนียมประเพณีระเบียบแบบแผนการดำเนินชีวิตที่สังคมยอมรับ วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดของสมาชิกในสังคมและเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและรักษาไว้ (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) วิถีชีวิตของคนในภาคใต้

ต่างก็มีวัฒนธรรมที่ได้รับการสืบทอดมาตั้งแต่อดีต ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมการกินที่แตกต่าง วัฒนธรรมการกินทางภาคใต้ส่วนใหญ่จะมีรสจัดจ้าน ชาวภาคใต้รับประทานข้าวสวยเป็นอาหารหลัก ส่วนข้าวเหนียวนิยมใช้ประกอบเป็นของหวานรับประทานกันเป็นบางมื้อบางคราว สำเนียงภาษาไทยถิ่นใต้ แอ่นแฝงอยู่ในแต่ละถ้อยคำที่เปล่งออกมา แต่ภาษาไทยถิ่นใต้ไม่มีภาษาเขียนตายตัว มีแต่เพียงภาษาพูดเท่านั้น (วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ, 2546) ภาษาไทยถิ่นใต้มีภาษาย่อยแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่นต่าง ๆ บางแห่งมีการใช้คำศัพท์หรือมีการออกเสียงแตกต่างกันออกไป สำเนียงและลีลาการพูดของชาวไทยถิ่นใต้ส่วนใหญ่ มีลักษณะห้วนและห้วนสั้น ขาดหางเสียง ที่จะช่วยเสริมให้เกิดความไพเราะ และยังมีคนไทยในชายแดนใต้ที่นิยมพูดภาษามลายูเพราะมีที่ตั้งติดกับมาเลเซียประเทศเพื่อนบ้านของเรา วิถีความเป็นอยู่ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ส่วนใหญ่จะติดกับทะเลแม่น้ำลำคลองสลับกับภูเขา จึงทำให้ชาวภาคใต้ต้องอาศัยอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เพื่อสะดวกแก่การบริโภค ประกอบกับคนไทยภาคใต้มีความหลากหลายด้านศาสนาจึงมีคติความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ด้วยทำเลที่ตั้งติดชายฝั่งทะเลจึงมีชนชาติต่าง ๆ เข้ามาพำนักพักอาศัยและเกิดผสมผสานทางเชื้อสาย มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ผสมความเชื่อและคติทางศาสนาเกิดขึ้น เช่น ถ้าปลูกเรือนแบบมีดินเสาจะไม่ขุดหลุมฝังเสาเพื่อสะดวกในการโยกย้าย แต่มีคติความเชื่อที่ว่าห้ามปลูกเรือนขวางตะวัน เพราะอาจจะขวางเส้นทางมรสมอาจถูกพายุพัดหลังคาบ้านปลิวได้ง่าย บ้านเรือนมีหลายลักษณะ มีทั้งเรือนเครื่องผูก ทรงจั่ว และปั้นหยา ได้ถุนจะเตี้ยป้องกันการต้านลม ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายจากพายุได้ ปัจจุบันนิยมปลูกเรือนในรูปแบบสมัยใหม่จึงไม่ค่อยมีให้เห็นรูปแบบเดิมมากนัก นอกจากวัฒนธรรมการกินและวิถีความเป็นอยู่ทางภาคใต้แล้ว ยังมีวัฒนธรรมการละเล่นที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจอีกมากมาย ส่วนใหญ่วัสดุที่ใช้ในการละเล่นมักทำจากวัสดุทางธรรมชาติ อย่างเช่นไม้ไผ่ ที่ใช้ประดิษฐ์ตีประกอบขับร้องและการละเล่นเต้นรำ การละเล่นส่วนใหญ่ของคนไทยในภาคใต้ จะได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากประเทศอินเดีย เช่น ประเภทเครื่องสีเครื่องเป่า จะมีการผสมผสานทำให้เกิดดนตรีสนุกสนาน รื่นเริง เร่าใจ สร้างความบันเทิง ซึ่งบางพื้นที่ก็มีการใช้ กลอง โหม่ง ฉิ่ง ร่วมประกอบดนตรีอีกด้วยอย่างเช่น หนังตะลุง โนรา ลิเก ป่า รองเง็ง ในการแต่งกายของชาวไทยในภาคใต้ นิยมแต่งกายแบบสบาย ๆ รูปแบบเครื่องนุ่งส่วนใหญ่คล้ายมาเลเซียและอินโดนีเซียเพราะมีสภาพอากาศแบบเดียวกัน ด้วยที่คนไทยในภาคใต้มีความหลากหลายด้านศาสนาและเชื้อชาติ ลักษณะการแต่งกายจึงแตกต่างกันออกไป หากเป็นคนไทยเชื้อสายมุสลิมผู้ชายก็จะนิยมนุ่งโสร่งคล้ายกับนุ่งผ้าขาวม้าของภาคอีสาน แต่หากเป็นผู้หญิงก็จะนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาติก ยุคสมัยเปลี่ยนไปคนไทยในภาคใต้ปัจจุบันส่วนใหญ่ก็จะนุ่งเสื้อผ้านวมแฟชั่นนิยม คงหลงเหลือเพียงผ้าที่มีชื่อเสียงอย่างเช่น ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ผ้าทอเกาะยอ ผ้าทอนาหมื่นสี ผ้าทอพุมเรียง ผ้าทอกระรอก ผ้าปาเต๊ะ ผ้าทอปัตตานี

ปัจจุบันเทคโนโลยีและยุคสมัยเปลี่ยนไปสิ่งเหล่านี้ถูกความทันสมัยเข้ามากลืนกินจนทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญ แต่วัฒนธรรมภาคใต้ยังมีมนต์เสน่ห์ที่น่าศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมทางภาคใต้
2. เพื่อศึกษาความเป็นอัตลักษณ์ที่น่าหลงใหลของวัฒนธรรมทางภาคใต้

ด้วยภาคใต้มีมนต์เสน่ห์ด้านวัฒนธรรมที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน อาทิเช่น ภาษา การกิน การละเล่น การแต่งกาย ล้วนมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควรหวงแหนควรรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เรียนรู้สืบสานต่อยอดรักษาไว้ทั้งสิ้น เพราะหากกล่าวถึงวัฒนธรรม วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม มนุษย์รับเอาและเรียนรู้จากธรรมชาติโดยไม่รู้ตัวทำให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบกันและถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น รับช่วงสืบต่อกันโดยไม่ขาดสาย เราจะเห็นได้ว่าทุกภูมิภาคมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับสภาพภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ภาคใต้ตอนบนและตอนกลางอย่างเช่น พัทลุง ภูเก็ต กระบี่ ระนอง ชุมพร นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่จะมีวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อของศาสนาพุทธศาสนาส่วนภาคใต้แถบชายแดนตอนล่าง เช่น ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส จะมีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามส่วนใหญ่ ทำให้ลักษณะการกิน ภาษา ในแต่ละพื้นที่ก็แตกต่างกันออกไปอีกด้วย แต่ส่วนใหญ่ที่เราได้เรียนรู้หรือได้เห็นคือวัฒนธรรมการละเล่นอาจจะมีความแตกต่างกันบ้างตามความเชื่อของศาสนา แต่มีเป้าหมายเดียวกันเพื่อความบันเทิงและผ่อนคลายหลังจากเหน็ดเหนื่อยจากหน้าที่การงานมาทั้งปี ส่วนวิถีความเป็นอยู่และการแต่งกายของชาวไทยในภาคใต้ด้วยความหลากหลายด้านเชื้อชาติและศาสนาจึงทำให้สิ่งเหล่านี้แตกต่างออกไป แต่ก็ยังหลงเหลือวัฒนธรรมที่บ่งบอกให้เราได้รับรู้ว่า ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่บ่งบอกให้ทราบว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมายาวนานตั้งแต่รุ่นประวัติศาสตร์ และเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจควรแก่การเรียนรู้และรักษาไว้

วัฒนธรรมและความหมาย

วัฒนธรรม คือ รูปแบบหรือโครงสร้างทางสังคม ที่ทำแล้วเกิดความเจริญรุ่งเรืองออกมาแก่สังคม แก่หมู่คณะ ชุมชน ตลอดถึงประเทศนั้น ๆ วัฒนธรรมยังสามารถแบ่งออกได้อีก 4 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมด้านการดำเนินชีวิต ที่เรียกว่า คติธรรม เป็นวัฒนธรรมที่ครอบคลุมไปถึง ความคิด ความเชื่อและค่านิยมต่าง ๆ ของมนุษย์ 2) วัฒนธรรมด้านการปกครอง เรียกว่า เนติธรรม เป็นวัฒนธรรมในการให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตาม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดถึงกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ 3) วัฒนธรรมด้านเกี่ยวกับวัตถุที่เรียกว่า วัตถุธรรม เป็นวัฒนธรรมด้านวัตถุ เช่น สิ่งปลูกสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมไปถึงเครื่องใช้สอยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ และ 4) วัฒนธรรมด้านการอยู่ร่วมกัน เรียกว่า สหธรรม เป็นวัฒนธรรมด้านการแสดงมารยาทในสังคม การต้อนรับ ทักทาย สนทนาปราศรัย เป็นต้น นักวิชาการหลายท่านในประเทศไทยยังให้ความหมายและนิยามของวัฒนธรรมไว้มากมายหลายมุมมอง อาทิเช่น

กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม กล่าวว่า วัฒนธรรมมีความหมายหลายอย่างโดยรวมแล้ว คือ สิ่งที่ทำแล้วเจริญงอกงามแก่หมู่คณะทั้งหมายถึงความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ความประพฤติ กิริยามารยาทหรือการกระทำใด ๆ ของมนุษย์ที่แสดงออกมาทางภาษา ศิลปะ ความเชื่อ กฎหมาย ระเบียบ ขนบธรรมเนียมประเพณี วรรณคดี อื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ได้สืบทอดปฏิบัติต่อกันมา เปลี่ยนแปลงปรับปรุง ผลิตหรือสร้างขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในวิถีชีวิตของส่วนรวม (กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

จำนงค์ ทองประเสริฐ กล่าวว่า “วัฒนธรรม” หมายความว่า “ธรรม” คือ ความเจริญหรือธรรมเป็นเหตุให้เกิดความเจริญ นั้นแสดงให้เห็นว่าไม่ได้อยู่กับที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงตามลำดับ แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นจะต้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ สิ่งใดอยู่กับที่สิ่งนั้นไม่ชื่อว่า “วัฒนธรรม” คือ เจริญ วัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมแก่กาลเวลาอยู่เสมอ (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2527)

บรรเทิง พาพิจิตร กล่าวว่า วัฒนธรรม มาจาก Culture ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์มาจาก Cultura ในภาษาละติน หมายความว่า การเพาะปลูกและบำรุงให้เจริญงอกงาม (บรรเทิง พาพิจิตร, 2549)

พวงผกา คุโรวาท กล่าวว่า วัฒนธรรม มีรากศัพท์มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต เพราะคำว่า “วัฒนธรรม” มาจากภาษาบาลีว่า “วฒฺน” แปลว่า เจริญงอกงาม คำว่า “ธรรม” มาจากภาษาสันสกฤตว่า “ธฺม” หมายถึง ความดี (พวงผกา คุโรวาท, 2539)

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย กล่าวว่า “วัฒนธรรม” มีความหมาย 2 นัย คือ นัยที่ 1 หมายถึง สิ่งที่ทำให้หมู่คณะเจริญก้าวหน้า หรือทำให้ประชาชนมีศีลธรรมอันดีเท่านั้น นัยที่ 2 หมายถึง ไม่เจาะจงว่าวัฒนธรรมจะต้องเจริญก้าวหน้าเป็นระเบียบ หรือแสดงศีลธรรมอันดีเสมอไป แต่ถือว่าทุกคนทุกหมู่คณะ มีการผลิตสิ่งใดนอกเหนือจากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมีการใช้ร่วมกันตามความหมายและวิธีการที่กำหนดขึ้นร่วมกันก็เป็นวัฒนธรรม (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2548)

สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม ความเจริญนั้นแสดงออกได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงถึงความเจริญงอกงามทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ สิ่งที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมมีหลายอย่าง เช่น ความรู้สึกนึกคิดของสมาชิกในสังคม การรู้จักควบคุมอารมณ์โดยเฉพาะเมื่อเกิดความขัดแย้ง มารยาทที่ขัดเกลาเรียบร้อย สุภาพเหมาะสมสอดคล้องตามบริบทของสถานการณ์ ความรู้จักรักษาสีทิวของผู้อื่นและของตน (สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

เมื่อก้าวโดยสรุป วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสื่อสารและถ่ายทอดสิ่งที่ทำออกมาจนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมในที่สุด วัฒนธรรมมักจะอยู่กับที่จะมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่ต้องเป็นไปในทิศทางที่ดีงามและเจริญรุ่งเรือง

งอกงามในสังคม ชุมชน และประเทศนั้น ๆ จึงเรียกว่า วัฒนธรรม นอกจากนี้วัฒนธรรมยังรวมถึง ความเชื่อ ค่านิยม ข้อบังคับ วัตถุสิ่งของ และการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอีกด้วย

วัฒนธรรมในด้านอาหาร

ภาคใต้ในอดีตมีการเข้ามาค้าขายจากคนต่างถิ่นเป็นจำนวนมาก สืบเนื่องจากในสมัยอดีต การคมนาคมจะนิยมใช้ทางน้ำซึ่งสะดวกกว่าทางบก และด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนต่างถิ่นจึงเข้ามา ติดต่อกับค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้าทำให้นาวัฒนธรรมด้านการกินอาหารและเครื่องเทศเข้ามาด้วย คนไทยในภาคใต้ได้รับและซึมซับวัฒนธรรมเหล่านั้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การกินของคน ไทยภาคใต้ในแต่ละจังหวัดจึงมีความนิยมในการกินอาหารที่ไม่เหมือนกันและมีความแตกต่างใน เรื่องของอาหารอย่างจำกัด (กัญญ์สิริ จันทรเจริญและคณะ, 2560) กล่าวว่า อาหารพื้นบ้าน ภาคใต้ของไทยจะมีลักษณะเด่น คือ มีคุณค่าทางโภชนาการอาหารครบทั้ง 5 หมู่ อีกทั้งยังมี สรรพคุณทางยาช่วยให้สุขภาพดี และรสชาติอาหารมีความเป็นเอกลักษณ์ คือ เผ็ด เปรี้ยว เค็ม ที่โดดเด่นกว่าภาคไหน ๆ

เราจึงจะเห็นได้ว่า อาหารของคนไทยในภาคใต้จึงนิยมมีเครื่องเคียง อย่างเช่น ผักมากมาย หลากหลายเพื่อตัดความเผ็ด เปรี้ยว เค็ม นั้นเอง ด้วยการผสมผสานกันของไทยพุทธไทยมุสลิม มลายู ทำให้คนไทยในภาคใต้ 3 จังหวัดชายแดน ก็จะมีค่านิยมในการกินที่แตกต่างออกไป ด้วย อาหารที่เป็นสื่อกลางในการสื่อสารวัฒนธรรมชายแดนภาคใต้เป็นการสื่อสารให้เห็น เส้นทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีตที่ดำรงชีวิตอยู่ใกล้ทะเลและจะออก ทะเลเพื่อหาวัตถุดิบอย่างเช่น กุ้ง หอย ปู ปลา มาดำรงชีวิตจนกลายเป็นวัฒนธรรมในการกิน อาหารเกิดขึ้นตามสภาพและตามหลักศาสนา อาหารเป็นที่นิยมรับประทานเป็นอย่างมาก ของคนไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น ข้าวยาน้ำบูดู หรือ นาซี กาบูร ข้าวหมกไก่ หรือ นาซีกูนิง นอกจากนี้ที่กล่าวมาของของวัฒนธรรมในการกินของคน 3 จังหวัดชายแดนในภาคใต้ แล้วยังมีอาหารประเภทอื่น ๆ เช่น แกงเหลือง แกงไตปลา ฯลฯ แต่ส่วนใหญ่วัฒนธรรมการกิน อาหารของคนไทยในภาคใต้จะมีรสเปรี้ยว เผ็ด เค็ม ปนกันอยู่มากกว่าภาคอื่น ๆ จึงเป็น เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมในการกินที่ไม่เหมือนจังหวัดใด ด้วยมีรสชาติที่ เปรี้ยว เผ็ด เค็มแล้ว ยังมีเครื่องเคียง (ของกินที่เอามาตั้งเทียบข้างเพื่อกินประกอบกับอาหารบางชนิด) อย่างเช่น ผัก ชนิดต่าง ๆ ไว้ในการรับประทานตตรสชาตินั้น ๆ

นอกจากนี้ผักและสมุนไพรที่เป็นเครื่องปรุงและเครื่องเคียงของอาหารพื้นบ้านคนไทย ในภาคใต้ ล้วนมีสรรพคุณทางยาและช่วยในการปรับสมดุลของร่างกายให้เป็นปกติทั้งสิ้นเพื่อ ทำให้การกินอาหารเกิดรสชาติมากขึ้นอีกด้วย กล่าวได้ว่า คนไทยในภาคใต้มีวัฒนธรรมการกิน ที่มีคุณค่าทางด้านอาหารและมีรสจัดกว่าคนไทยในภาคอื่น ๆ

วัฒนธรรมในการแต่งกาย

คนไทยในภาคใต้อาศัยอยู่ในพื้นที่ด้วยส่วนใหญ่ติดกับชายฝั่งทะเล และมีการผสมผสานความหลากหลายด้านวัฒนธรรม (ณัฐชนา นวลยัง, 2562) กล่าวว่า พื้นที่ภาคใต้มีความปะปนกันของวัฒนธรรม เนื่องจากการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จึงได้รับเอาวัฒนธรรมจากต่างประเทศเข้ามา

ภาคใต้มีภูมิประเทศที่ติดกับทะเลจึงมีเรือสินค้ามาจอดเทียบท่าจำนวนมาก มีการแลกเปลี่ยนสินค้าหลากหลายโดยเฉพาะผ้าลายพิมพ์ต่าง ๆ (บัณฑิต ลีวชัยชาญ, 2562) การแต่งกายชาวภาคใต้ใช้ผ้าหลายรูปแบบ ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าเขียนลายเทียน ผ้ามัดย้อม อันเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากภาคอื่น ๆ ในอดีตโดยทั่วไปชาวปักษ์ใต้นิยมนุ่งผ้าคล้ายผ้าขาวม้า มีสีแดง การนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือบาติกที่มีลวดลายสีสันหลากหลาย เป็นความนิยมในช่วงหลัง ซึ่งได้รับอิทธิพลของผ้ามาเลเซีย อินโดนีเซีย ชาวไทยมุสลิมภาคใต้นิยมนุ่งโสร่งที่มีความคล้ายกับผ้าขาวม้าของภาคอีสาน ด้วยความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมการแต่งกายที่สามารถแบ่งออกได้ 3 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มไทยพุทธ กลุ่มไทยมุสลิม กลุ่มเชื้อสายจีน-มลายู การแต่งกายก็จะแตกต่างกันไปตามรูปแบบเอกลักษณ์ของเชื้อสาย ศาสนา ในกลุ่มชาวไทยพุทธเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม การแต่งกายก็จะคล้าย ๆ คนภาคกลาง ผู้หญิงจะนิยมนุ่งผ้าซิ่นใส่เสื้อสีอ่อน ๆ แขนสามส่วน ส่วนผู้ชายนิยมนุ่งกางเกงขาวเลสวมเสื้อผ้าฝ้าย มีผ้าขาวม้าผูกเอว พาดบ่า กลุ่มชาวไทยมุสลิม เป็นชาวไทยมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม บ้างก็มีเชื้อสายมลายู การแต่งกายก็จะนิยมแต่งตามหลักศาสนา ผู้หญิงมีผ้าคลุมศีรษะ ใส่เสื้อผ้ามัดย้อม นุ่งซิ่นปาเต๊ะ สวมกางเกงขาวยาว ส่วนฝ่ายชายใส่เสื้อคอตั้งมีผ้าโสร่งผืนสั้น ที่เรียกว่า ผ้าซองเก็ต พันรอบเอว ถ้าอยู่บ้านหรือล่ามจะใส่โสร่งลายตาราง ทอด้วยฝ้าย และสวมหมวกถักหรือ เย็บด้วยผ้ากำมะหยี่ กลุ่มเชื้อสายจีน-มลายู เป็นกลุ่มชาวจีนที่มาแต่งงานกับชนพื้นเมืองมลายู รูปแบบการแต่งกายจึงถูกผสมผสานระหว่างจีนและมลายู ฝ่ายหญิงใส่เสื้อฉลุลายดอกไม้ รอบคอ เอว และปลายแขนอย่างงดงาม นิยมนุ่งผ้าซิ่นปาเต๊ะ ฝ่ายชายยังคงแต่งกาย คล้ายรูปแบบจีนดั้งเดิมอยู่ (Kapook Travel, 2562)

วัฒนธรรมการแต่งกายทั้ง 3 กลุ่ม ปัจจุบันได้มีการรับเอาอารยธรรมจากตะวันตกมาผสมผสานจึงทำให้รูปแบบการแต่งกายได้เลือนรางหายไป จะมีพอให้เห็นบ้างในงานประเพณีที่สำคัญเท่านั้น ด้วยคนยุคใหม่หันมาให้ความสำคัญในเรื่องของแฟชั่น จึงทำให้รูปแบบในการแต่งกายแบบดั้งเดิมเริ่มสูญหายไป ลักษณะการแต่งกายแบบดั้งเดิมจึงมีให้เห็นไม่บ่อยนักในปัจจุบัน

วัฒนธรรมด้านภาษา

ภาษาเกิดจากมนุษย์เลียนแบบเสียงของธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากภัยพิบัติ เสียงสัตว์ร้อง เมื่อได้ยินหรือได้เห็น มนุษย์จึงเรียนรู้และเลียนแบบจากสิ่งเหล่านั้น วิวัฒนาการมาเป็นภาษาที่ใช้

ติดต่อสื่อสารกันในที่สุด ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นและถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารและใช้ภาษาในการจดบันทึกเรื่องราว เหตุการณ์ ความเชื่อต่าง ๆ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษ (สุวรรณ ตังทีฆะรักษ์, 2556) ภาษาเป็นเครื่องมือที่ใช้สื่อสารความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ มนุษย์รู้จักแปลงเสียงออกมาให้มีความหมาย เรียกว่า ภาษาพูด เพื่อใช้ติดต่อถ่ายทอดความคิด ความรู้ และการอยู่ร่วมกันมีการเลียนแบบเสียงตามธรรมชาติบ้าง การสื่อสารทางภาษาของมนุษย์จึงมีความแตกต่างกันไปตามภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ ภูมิอากาศ และในประเทศไทย ก็มีมากมาย หลากหลายภาษา เมื่อแบ่งตามภูมิภาคได้ 4 ภาษา คือ ภาคเหนือใช้ภาษาคำเมือง ภาคกลางใช้ภาษาไทยกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้ภาษาอีสาน ภาคใต้ใช้ภาษาถิ่นใต้ (ฉันทส ทองช่วย, 2534) กล่าวว่า ชาวพื้นเมืองของภาคใต้ถือว่าถ้อยคำส่วนใหญ่ยกเว้นคำด่าเป็นคำสุภาพสามารถใช้ได้เกือบทุกกาลเทศะและทุกชนชั้น สรรพนามใช้พูดมีไม่กี่คำ เช่น คำว่า “แก” อาจใช้แทน บิดามารดา ครูอาจารย์ “เต็น” (ตน) หรือ “ตัว” (ตัว) ใช้แทนภาษากลางว่า คุณ หรือ “ท่าน” และคำว่า “ต้น” เป็นสรรพนามแทนพระสงฆ์ทั่ว ๆ ไป สำเนียงของชาวภาคใต้นั้นจะเป็นที่ประจักษ์ว่า ค่อนข้างห้วนท้าวกว่าถิ่นอื่น ๆ สืบเนื่องมาจากลักษณะภูมิศาสตร์ คลื่นลมมรสุมเป็นสำคัญ (เฉลิมชัย ส่งศรี, 2542) คนไทยในภาคใต้ใช้ภาษาในการพูดมักจะตัดคำข้างหน้าให้เกิดความสั้นลง คงเหลือไว้แต่คำข้างหลัง อย่างเช่นคำว่า “ไปไหน” ก็ตัดคำว่า “ไป” ออกเหลือแต่คำว่า “ไหน” และคำว่า “อร่อย” ก็ตัดคำว่า “อะ” ออกเหลือแต่คำว่า “ร่อย” บางครั้งก็ตัดคำที่อยู่กึ่งกลางออกอย่างเช่นคำว่า “นาฬิกา” ก็ตัดคำว่า “ฬิ” ออกเหลือแต่ “นาภา” และคำว่า “ทำอะไร” ตัดคำว่า “อะ” ออกไปเหลือแต่ “ทำไหร” บางคำเป็นคำเดียวโดด ๆ เช่นคำว่า “พูด” แต่ภาษาภาคใต้กลับใช้คำว่า “แหลง” และคำว่า “รีบ” แต่ภาษาภาคใต้กลับใช้คำว่า “แซบ” เป็นต้น น้ำเสียงที่ใช้เรียกจะมีลักษณะสั้น ๆ ด้วยวัฒนธรรมด้านภาษาจึงอาจทำให้คนที่มาจากภาคอื่น ๆ ที่สื่อสารด้วยอาจเกิดความเข้าใจผิด เช่น ถ้าหากคนภาคกลางถามถึงหญิงสาวว่า “มีสามีหรือยัง” สาวได้ตอบว่า “ยัง” นั้นแปลความหมายว่าสาวได้มีสามีแล้ว ภาษาจึงได้ชื่อว่าเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เข้าใจความหมายของคนในกลุ่ม ๆ นั้น หรือสังคมนั้น ๆ นอกจากนี้ในกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีการใช้ภาษาถิ่นคือ ภาษามลายู ที่เป็นภาษาเฉพาะของชาวมุสลิม 3 จังหวัดอีกด้วย (ฉันทส ทองช่วย, 2535) กล่าวว่า ภาษาไทยถิ่นใต้มีลักษณะเป็นภาษาลูกผสมระหว่างภาษามลายูอย่างชัดเจน และส่วนใหญ่มีเชื้อสายมลายู และติดกับรัฐตอนเหนือของมาเลเซีย จึงได้รับอิทธิพลจากภาษามลายูค่อนข้างมาก

ภาษาเป็นสื่อที่ใช้ในการพูดติดต่อสื่อสารกัน มีระดับและสำเนียงของภาษาที่ไม่เหมือนกัน และภาษา มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะความเป็นอยู่ของแต่ละภาค การใช้คำในการพูดจึงทำให้เกิดการใช้ที่แตกต่างกันออกไปด้วย ในภาคใต้การใช้ภาษาดูเหมือนห้วน ๆ ห้าว ๆ ขาดหางเสียงเหมือนกับภาคกลาง และภาคอื่น ๆ จึงทำให้ผู้ที่ได้ยินคนภาคใต้คุยกัน

ดูเหมือนกระด้าง แต่แท้จริงแล้วภาษามีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นนั้น ๆ และการใช้ภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนที่คนภาคไหน ๆ หากว่าได้มาสัมผัสกับวัฒนธรรมของคนไทยในภาคใด ก็ต้องมนึงสงสัยในการใช้คำเฉพาะถิ่น ที่เราอาจจะเข้าใจอีกแบบหนึ่งแต่ความหมายอาจจะตรงกันข้ามกับเราที่เข้าใจก็ได้

วัฒนธรรมด้านการละเล่น

ในประเทศไทยภาคใต้ได้รับอิทธิพลมาจากหลาย ๆ เชื้อชาติ ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ในการละเล่นนิยมเล่นในช่วงที่ว่างเว้นจากหน้าที่การงาน จึงมีการละเล่นเพื่อผ่อนคลายหรือให้ความบันเทิงของชุมชนนั้น ๆ เครื่องดนตรีก็จะมีหลัก ๆ อาทิเช่น กลอง ฉิ่ง โหม่ง ผสมผสานกับ รำมะนา ปี่ ซอ และอื่น ๆ ประกอบกับดนตรีและการขับร้อง เพื่อให้เกิดความบันเทิงยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีการละเล่นที่เป็นประเพณีกีฬาพื้นบ้านซึ่งมีการใช้พละกำลังในการต่อสู้จากสัตว์เลื้อยอาจะมีการเล่นสอหดแทรกบ้าง เช่น กีฬาวัวชน ชนไก่ การแข่งนก ฯลฯ หรือเล่นในช่วงเทศกาลศาสนา แข่งขันชดัดม แข่งโพน ฯลฯ การละเล่นในภาคใต้ตอนบนและตอนกลางจะมีการละเล่น อาทิเช่น หนังตะลุง โนราห์ ฯลฯ ส่วนภาคใต้แถบชายแดนตอนล่างก็จะมีการเล่น อาทิเช่น ลิเกฮูลู ร่องเงิ้ง ฯลฯ ภาคใต้จึงเป็นแหล่งรวมศิลปะการแสดงและการเล่นพื้นบ้านที่มีความสนุกสนานคึกคักเราใจ

การแสดงหนังตะลุง หนังตะลุงเป็นการละเล่นของท้องถิ่นภาคใต้มาช้านานตั้งแต่สมัยโบราณ และถูกสืบทอดต่อยอดรักษาไว้มาจนถึงปัจจุบัน พัฒนามาจากละครเงาที่เก่าแก่ของมนุษย์ เดิมทีเป็นหนังตะลุงเป็นเรื่องของพราหมณ์ ดังจะเห็นได้จากการที่หนังตะลุงออกพระอิศวร น่าจะชี้ให้เห็นกลุ่มที่นำเข้ามาได้อย่างชัดเจน แต่คาดการณ์ว่าน่าจะเข้ามาในศตวรรษที่ 17 ตามการบอกเล่าของนายหนังรุ่นเก่าที่ได้ถ่ายทอดไว้เป็นบทไหว้ครูหนัง (วิมล จิโรจน์พันธุ์ และคณะ, 2551) การแสดงหนังตะลุงได้รับความนิยมจากผู้ดูอย่างกว้างขวาง เพราะนายหนังตะลุงต้องผ่านการฝึกให้เกิดความชำนาญ และมีวิธีการพูดที่หลากหลายเพื่อให้ผู้ชมเกิดความประทับใจ และเป็นการให้ความบันเทิงใจ ตลอดถึงสอดแทรกหลักคติคำสอนอีกด้วย (จรูญ หยุทอง-แสงอุทัย, 2557) กล่าวว่า ในอดีต 3 จังหวัดได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช เคยเป็นต้นกำเนิดหนังตะลุงของคนภาคใต้ตั้งแต่สมัยเริ่มต้นถึงปัจจุบัน หนังตะลุงมีบทบาทที่สำคัญในสังคมคือ 1) เป็นกระบอกเสียงเพื่อถ่ายทอดความรู้ ข่าวสาร และความคิดโลกทัศน์ให้แก่ชาวบ้านและ 2) มีบทบาทในการสร้างความบันเทิงใจให้เกิดความสุนทรีย์ และผ่อนคลายตลอดถึงแฝงด้วยคติธรรมสอนใจ หนังตะลุงคาดว่าได้รับอิทธิพลมาจากชาว และตัวหนังทำมาจากหนังวัวแกะสลักร่างตัวละครต่าง ๆ โดยมีนายหนังเป็นคนเชิดตัวละครและพากย์เสียง เรื่องราวที่นำมาแสดงส่วนใหญ่ดัดแปลงมาจากวรรณกรรมหรือวรรณคดีพื้นบ้าน และในปัจจุบันมีการแกะสลักตัวละครตามความนิยมของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือดารา เพื่อสร้างนวัตกรรมที่ทันสมัยกว่าเดิม ให้ผู้ชมเกิดความบันเทิงมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย

เพราะคนรุ่นใหม่ไม่ค่อย ๆ ภูมิวัฒนธรรมการเล่นเหล่านี้ลงไป ด้วยความทันสมัยของเทคโนโลยีและวิวัฒนาการที่ทันสมัย จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยนิยมเหมือนคนในสมัยอดีต

การแสดงมโนราห์ มโนราห์ หรือเรียกสั้น ๆ ว่า โนรา มีท่าทางในการเล่นเต้นรำที่อ่อนช้อย สวยงาม เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านของชาวภาคใต้ บทร้องเป็นทำนองกลอนสด ผู้ร้องจึงต้องมีไหวพริบในการสรรหาคำมาเชื่อมสัมผัสอย่างว่องไว เครื่องดนตรีจะประกอบด้วย กลอง ปี่ขวา กรับ ทับคู่ ฉิ่ง โหม่ง เป็นต้น และในปัจจุบันได้รับวัฒนธรรมสากลจึงมีการพัฒนาดนตรีร่วมสมัยในการแสดงอีกด้วย โนราในสมัยอดีตผู้แสดงเป็นชายล้วนซึ่งในปัจจุบันปะปนกันกับหญิงเพื่อให้เกิดรสชาติแก่คนดูมากขึ้น และในเครื่องแต่งกายของมโนราจะนิยมทำด้วยลูกปัด ปีกคล้ายหางนก ต่อเลียบยาวนอกจากนี้ยังมีการเล่นในสหพันธรัฐมาเลเซียอีกด้วย

ลิเกฮูลู เป็นการละเล่นพื้นบ้าน มีลักษณะเป็นการโต้ตอบกันด้วยเพลง เล่นกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะ ได้รับความนิยมจากชาวไทยมุสลิม เป็นศิลปะพื้นบ้านที่แสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อให้เห็นความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของชาวไทยมุสลิมในท้องถิ่นมักแสดงในงานต่าง ๆ ของชาวมุสลิม คำว่า ลิเก มาจาก ดิเกร์ เป็นศัพท์เปอร์เซีย 2 ความหมาย คือ 1) เป็นเพลงสด สรรเสริญ หรือขับร้องในงานวันเกิดนบี มุสลิมเรียกงานเมาลิด เรียกการสดนี้ว่า ดิเกร์เมาลิด ประการที่ 2) เป็นเพลงกลอนโต้ตอบ เล่นเป็นหมู่คณะเรียกลิเกฮูลู คาดการณ์ว่ารับแบบมาจากชาวกูลิเกฮูลูจะนิยมเล่นในงาน เช่น มาแกลบโละ งานสุหนัด งานเมาลิด งานฮารีรายอ ปัจจุบันลิเกฮูลู มีให้เห็นไม่มากนัก ด้วยมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ทำให้ลิเกฮูลูขาดการสืบทอด เกิดจากการแสดงไม่เป็นที่สนใจเหมือนในอดีต

รองเง็ง เป็นวัฒนธรรมทางด้านการแสดงพื้นบ้านที่เต้นรำประกอบดนตรี ของคนในแถบ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สื่อถึงการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว ศิลปะต้นฉบับแท้และดั้งเดิม มีคำร้องและทำนองเป็นภาษามลายู (ฐาปนี, 2549) กล่าวว่า รองเง็ง หรือ ร้องเง็ง มีเครื่องประกอบดนตรี คือ รำมะนา ฆ้อง ไวโอลิน ต่อมามีการนำกีตาร์เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเล่น ในสมัยอดีตนิยมเล่นในกลุ่มขุนนางมุสลิม และแพร่หลายมาสู่ชาวบ้าน รองเง็ง นิยมแพร่หลายในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ตลอดจนในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ในสมัยอดีตรองเง็งเป็นเสมือนสื่อกลางทางศาสนาที่ช่วยให้ เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ได้ผสมผสานปฏิสัมพันธ์ รองเง็งมีคุณค่าด้านศิลปะชั้นสูงที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทย ซึ่งปัจจุบันก็ไม่มีให้เห็นมากนัก

การเล่นของคนไทยในภาคใต้ ส่วนใหญ่มีคุณค่าด้านภาษา การแต่งกาย ศิลปะ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชาติ การละเล่นส่วนใหญ่เพื่อผ่อนคลายหลังจากที่เหน็ดเหนื่อยจากหน้าที่การงานผสมผสานกับศาสนากับความเชื่อ ทำให้เกิดวัฒนธรรมการเล่นที่หลากหลายในภาคใต้ ประกอบกับในภาคใต้บางจังหวัดติดกับชายแดนมาเลเซียจึงได้รับวัฒนธรรมและรูปแบบการเล่นตามหลักศาสนาด้วย การละเล่นส่วนใหญ่ที่พอรู้จักอย่างแพร่หลาย เช่น หนังตะลุง มโนราห์ ลิเกฮูลู รองเง็ง ฯลฯ และในปัจจุบันการเล่นพื้นบ้าน

ที่เป็นวัฒนธรรมของคนไทยในภาคใต้ก็เริ่มเสื่อมหายไปประกอบกับวัฒนธรรมทางตะวันตกและเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก จึงทำให้วัฒนธรรมการละเล่นในรูปแบบเก่า ๆ เริ่มไม่ได้รับความนิยมและอาจจะทำให้วัฒนธรรมการละเล่นสูญหายไปในที่สุด

วัฒนธรรมประเพณีด้านศาสนา

ในสมัยอดีตภาคใต้ได้รับวัฒนธรรมที่หลากหลาย สืบทอดมาจากสมัยอดีตเป็นต้นมา พัฒนาสืบทอดจนกลายเป็นอาณาจักรที่เป็นที่รู้จักอย่างอาณาจักร ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ และ นครศรีธรรมราช ในปัจจุบันมีความเชื่อด้านศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ อิสลาม จนกลายเป็นประเพณีด้านศาสนาที่สำคัญ ในภาคใต้ตอนกลางขึ้นถึงตอนบน ก็จะมี ความเชื่อที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีชิงเปรต ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ ประเพณีชักพระ ส่วนภาคใต้ตอนล่าง 3 จังหวัดส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิมก็จะเชื่อในศาสนาอิสลาม เชื่อใน ประเพณีปฏิบัติ เช่น ประเพณีถือศีลอด ประเพณีวันฮารีรายอ เป็นต้น

ประเพณีชิงเปรต เป็นประเพณีด้านความเชื่อทางศาสนาพุทธนิยมจัดขึ้นในเดือนสิบ ด้วยความเชื่อที่ว่า ผู้ที่ล่วงลับดับขันธ์ตายไป หากได้รับทุกข์เวทนา คือ ตายไปเป็นสัตว์นรก เปรต อสุรกาย จำเป็นต้องอาศัยส่วนบุญที่บรรดาลูกหลานหรือเครือญาติที่ต้องอุทิศให้ ด้วยเหตุแห่งความเชื่อนี้ลูกหลานจึงนิยมนำเครื่องอุปโภคบริโภคไปถวายพระ และส่วนอาหารอีกส่วนหนึ่งก็นำไปเพื่อการตั้งเปรต อาหารความหวานที่ใช้สำหรับตั้งเปรตมีจำนวนมาก หลังจากเสร็จพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแล้ว อาหารความหวานนั้นยังไม่เสีย พอยังนำมารับประทานได้ เหตุนี้จึงมีผู้ร่วมทำบุญร่วมแข่งกัน จึงเกิดความสนุกสนานร่วมด้วย จึงเรียกว่าชิงเปรต นิยม จัดในวันแรม 1 ค่ำ หรือ แรม 15 ค่ำ เดือนสิบ

ประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ การแห่ผ้าขึ้นธาตุ เป็นประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของนครศรีธรรมราช และได้จัดทำขึ้นทุกปีในช่วงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา อย่างเช่น วันมาฆบูชาและวันวิสาขบูชา มีประวัติความเป็นมาว่า ราว พ.ศ. 1773 มีชาวปากพั่นที่เก็บผ้าได้ แล้วถวายพระเจ้าศรีธรรมโศกราช ให้ประกาศหาเจ้าของจึงทราบว่าเป็นของชาวหงสา ที่ต้องการนำผ้าพระบฏไปศรีลังกาแต่เจอมรสุมพัดมา พระเจ้าศรีธรรมโศกจึงนำไปห่มพระบรมธาตุแทน ด้วยเหตุนี้จึงได้ปฏิบัติกันสืบมา (ชลียา ศรีสุกใส, 2530) โดยผ้าที่นิยมนำมาแห่จะเป็นผ้าผืนยาว มีสีเหลือง สีแดง และสีขาว แห่เป็นขบวนยาวเพื่อไปห่มพระบรมธาตุเจดีย์ เรียกว่า แห่ผ้าขึ้นธาตุ ผ้าที่นำมาแห่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ผ้าพระบฏ (ทิพมาศ เสวตวรโชติ และคณะ, 2563) ด้วยความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่ว่า การกราบไหว้พระบรมสารีริกธาตุจะได้กุศลและได้ใกล้ชิดหรือเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้ามากที่สุด ความเชื่อนี้จึงถูกส่งต่อกันมา จึงถือว่าการนำผ้าไปบูชาพระบรมธาตุเจดีย์ด้วยการโอบรอบองค์เป็นการบูชาที่สนิทแนบกับพระองค์ได้กุศลแรงและสามารถปกป้องคุ้มครองให้อยู่รอดปลอดภัย เมื่อถึงวันที่มีประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ พุทธศาสนิกชนในนครศรีธรรมราชและจากทุกสารทิศทั้งในและต่างจังหวัดรวมถึงชาวต่างชาติ

ที่เป็นชาวพุทธจึงได้มุ่งหมายมาสักการะองค์พระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราชเพื่อทำการสักการะสร้างกุศลผลบุญให้ช่วยหนุนนำประกอบกับการดำเนินชีวิตและกิจการให้ร่มเย็นเป็นสุขทั้งตนเองและครอบครัว

ประเพณีชักพระ ประเพณีชักพระ หรือลากพระ มีทั้งชักพระทางน้ำและทางบก เป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาของชาวภาคใต้ อีกประเพณีหนึ่งที่มีความนิยมทำกันอย่างมากในช่วงออกพรรษา คือ แรม 1 ค่ำ เดือน 11 ด้วยการอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานบนนมพระ (นมพระ คือพาหนะที่ใช้บรรทุกลากพระ) แล้วชักหรือลากไป ด้วยการจำลองว่าพระพุทธรูปทรงเสด็จกลับจากสวรรค์ดาวดึงส์สู่โลกมนุษย์หลังจากโปรดพุทธมารดา (ขนิษฐาจิตชินะกุล, 2545) กล่าวว่า การลากพระในสมัยก่อนใช้ล้อเลื่อน มีคนลากจำนวนมาก และมีเชือก 2 สาย สายหนึ่งสำหรับชาย สายหนึ่งสำหรับหญิง เวลาลากจะเบียดเสียดกันสนุกสนาน เฮฮา ส่วนการลากพระทางเรือก็จะนิยมจัดในถิ่นที่มีแม่น้ำลำคลอง ใช้เรือพายลากไป ด้วยความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นที่มาของการชักพระหรือลากพระพร้อมทั้งมีการตักบาตรเทโวโรหนะกับพระสงฆ์ไปด้วยพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดเป็นประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดพลังความสามัคคี และส่งเสริมทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา กลายเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญทางวัฒนธรรมประเพณีของคนในภาคใต้ อีกประเพณีหนึ่ง

ประเพณีถือศีลอด การถือศีลอดหรือวัน ปอซอ ถูกบันทึกไว้ในคำภีร์ศาสนาอิสลาม ผู้นับถือศาสนาอิสลามจะต้องปฏิบัติตามโดยปฏิเสธไม่ได้ การถือศีลอด คืองดเว้นจากการดื่มกิน ตลอดถึงการมีเพศสัมพันธ์ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนถึงตะวันตกขอบฟ้า ชาวมุสลิมจะถือศีลอดในเดือนรอมฎอน คือ ช่วงเดือน 9 ตามปฏิทินอิสลาม เป็นเวลา 29-30 วัน ขึ้นอยู่กับการมองเห็นดวงจันทร์เสี้ยวของเดือนใหม่ (ประพันธ์ เรืองณรงค์, 2554) กล่าวว่า การถือศีลอด ยกเว้นเฉพาะหญิงมีครรภ์ เด็ก คนเจ็บ คนแก่ สำหรับคนเดินทางต้องถือศีลอดในเวลาอื่นเพื่อชดเชย ในการถือศีลอดมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อให้ได้สัมผัสและรับรู้ถึงความยากลำบาก และให้เข้าใจถึงอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความหนักแน่นและพากเพียรพยายามพัฒนาตนเองไปในทางที่ดี ชาวมุสลิมจึงนิยมปฏิบัติถือศีลอดด้วยความเคร่งครัดและยำเกรงศรัทธาอย่างแรงกล้าที่จะได้ใกล้ชิดพระผู้เป็นเจ้า

ประเพณีวันฮารีรายอ เป็นวันเฉลิมฉลองของชาวมุสลิมทั่วโลก ถือได้ว่าเป็นวันรื่นเริงมุสลิมบางคนก็เดินทางกลับมาตุภูมิเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาพร้อมเพรียงกัน และถือโอกาสได้พบปะพี่น้องและเครือญาติอีกด้วย (สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์, 2548) กล่าวว่า ฮารีรายอหมายถึง วันยิ่งใหญ่ ภาษาอาหรับเรียก “อีล” เป็นภาษามลายู เรียก ฮารีรายอ มี 2 ครั้ง คือครั้งที่ 1 อีดิลฟิฏริ ตรงกับวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนเซาวาล เป็นเดือน 9 ตามปฏิทินอิสลาม เป็นวันออกบวช และถือเป็นวันครบรอบการถือศีลอดเดือน รอมฎอน กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทำกัน คือ การจ่ายซะกาต หรือการบริจาคทานหรือจ่ายภาษีให้แก่สังคม ถือเป็นการชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ไม่ตระหนี่ถี่เหนียวและครั้งที่ 2 อีดิลอฎฮา เดือน ชุลฮิจญะ หรือตรงกับเดือน 12

ของปฏิทินอิสลาม ซึ่งเป็นการฉลอง วันออกฮัจญ์ มุสลิมทั่วโลกเดินทางไปทำฮัจญ์ หรือแสวงบุญ ณ นครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อีฎิ้ลอัฎฮา คือ การเชือดสัตว์เพื่อเป็นพลีทานสำหรับผู้ที่มีกำลังทรัพย์มาก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กรูบาน สัตว์ที่นำมาเชือดได้แก่ แพะ แกะ วัว หรืออูฐ แจกจ่ายแก่ครอบครัว เครือญาติ ผู้ขัดสน หรือสังคม โดยสัตว์ที่นำมาเชือดจะต้องมีลักษณะสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่พิการ หรือมีตำหนิที่น่ารังเกียจ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการรำลึกถึงการเสียสละครั้งยิ่งใหญ่ของนบีมูฮัมหมัด ซึ่งเป็นศาสนาคที่สำคัญอีกท่านหนึ่งของศาสนาอิสลาม ผู้ซึ่งเคยถูกพระองค์อัลลอฮ์ทดสอบจิตใจ และความศรัทธาของพระองค์โดยการใช้ให้เชือดบุตรชายอันเป็นที่รัก (MGR Online, 2555)

คนไทยในภาคใต้มีความหลากหลายด้านศาสนา จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นหลัก อย่างเช่น ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธก็จะมีประเพณีความเชื่อที่ถูกสืบทอดทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดวัฒนธรรมที่งดงามและกลายเป็นประเพณีงานประจำปีของแต่ละจังหวัดนั้น ๆ อีกด้วย ในส่วนผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ก็จะเป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพี่น้องมุสลิมในส่วนเรื่องของความเชื่อของศาสนาอิสลาม จะมีประเพณีและวิธีการปฏิบัติที่จนเกิดเป็นวัฒนธรรมและประเพณีสืบทอดกันมาจนถึงคนรุ่นหลัง

สรุป

จากการศึกษาทางวัฒนธรรมไทยในภาคใต้ เราจะพบว่าในภาคใต้มีความหลากหลายด้านวัฒนธรรม อันเกิดจากการผสมผสานและรับเอาวัฒนธรรมจากต่างแดนที่มีการเดินทางเข้ามาค้าขายและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้และรับเอาสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบันทำให้เกิดวัฒนธรรมผสมผสานความเชื่อด้านศาสนาขึ้น

ภาคใต้เป็นอีกภูมิภาคหนึ่งที่มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนเหมือนกับภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งพบว่าการศึกษาทางวัฒนธรรมในภาคใต้นั้น พบความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นถึงรูปแบบและพิธีกรรมการเล่น การกิน การแต่งกาย รวมไปถึงภาษาก็จะมีความเป็นอัตลักษณ์ของตน กลุ่มที่เป็นชาวพุทธโดยเฉพาะวัฒนธรรมการกินด้านอาหารพื้นบ้านของภาคใต้จะมีรสเผ็ด เปรี้ยว เค็ม ซึ่งเป็นรสชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ตลอดถึงการละเล่นในภาคใต้ หนึ่งตะลุง มโนราห์ และอื่น ๆ ที่เป็นการละเล่นเพื่อผ่อนคลาย ซึ่งในปัจจุบันการแสดงการละเล่นเหล่านี้ก็มีให้เห็นไม่มากนัก มีการประยุกต์วิวัฒนาการของร่ายอย่างร่ายเวียนครกและการแสดงแบบสากลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาทำให้การละเล่นนี้ค่อย ๆ จางหายไป และกลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มที่มีความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ก็จะมีพิธีกรรมและความเชื่อ การกิน การแต่งกาย การละเล่น สอดคล้องกับศาสนาที่ตนเองนับถือเช่นกัน วัฒนธรรมการกินก็จะมีรสจัดเหมือนกัน แต่จะมีหลักศาสนาที่เข้ามาเกี่ยวข้องและมีข้อบังคับห้ามกินในสิ่งที่บัญญัติไว้อย่างเด็ดขาด การละเล่นก็มี ลิเกฮูลู รองเง็ง เพื่อผ่อนคลาย

ซึ่งการละเล่นเหล่านี้ก็เริ่มไม่มีให้เห็นแล้วเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ เราจะเห็นได้ว่า อัตลักษณ์ ความเป็นมนต์เสน่ห์ทางวัฒนธรรมแดนใต้ มีคุณค่าในตัวของมันเองอย่างน่าทึ่งแน่นอน ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าด้านภาษา การละเล่น พิธีกรรมทางศาสนาที่มีความหลากหลายผสมผสานกับความเชื่อและคำสั่งสอนไว้ด้วยกัน

ในปัจจุบันวัฒนธรรมเหล่านี้เริ่มจะมีให้เห็นไม่บ่อยนัก วัฒนธรรมบางอย่างก็ถูกกลืนกินจนแทบจะไม่หลงเหลือร่องรอยของวัฒนธรรม อาทิเช่น วัฒนธรรมการแต่งกายของคนไทยในภาคใต้ เพราะได้รับแฟชั่นจากตะวันตก ไปจนถึงวัฒนธรรมการละเล่นในภาคใต้ ซึ่งถูกเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในชีวิตประจำวัน จนทดแทนและผ่อนคลายเป็นได้ ทำให้เด็กรุ่นใหม่ไม่ให้ความสำคัญเหมือนสมัยอดีตที่ผ่านมาประกอบกับการไม่ได้รับความสำคัญอย่างเช่นเคย ถ้าหากวัฒนธรรมยังมีส่วนผสมผสานกับยุคสมัยนั้นก็ยังคงหลงเหลือกลืนอายของวัฒนธรรมในอดีตได้บ้าง แต่ถ้าหากขาดการสืบทอดและต่อยอดหรือประยุกต์ร่วมสมัยในที่สุดวัฒนธรรมที่เป็นมนต์เสน่ห์และเอกลักษณ์เฉพาะตนก็จะถูกกลืนเลือนและร้างลาหายไป ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมการส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญญ์สิริ จันทรเจริญและคณะ. (2560). อาหารพื้นบ้านภาคใต้วิถีการดำรงชีวิตพิชิตสุขภาพดี. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4(2), 281-290.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2551). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จรรยา หยูทอง-แสงอุทัย. (2557). หนังสือลูกภาคใต้ : รักเหง้าและบ้านหลอม “ตัวตนของคนใต้”. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 14(2), 11-30.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ . (2527). วัฒนธรรมไทยภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ดวงแก้ว.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2534). ภาษาและอักษรถิ่น (เน้นภาคใต้). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- ฉันทัส ทองช่วย. (2535). ภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.
- เฉลิมชัย ส่งศรี. (2542). ภาษาไทยถิ่นใต้ในบริบททางวัฒนธรรม. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 11(2), 47-53.
- ชลียา ศรีสุกใส. (2530). วันสำคัญ ประเพณี การละเล่นของไทย. กรุงเทพมหานคร: พีบีซี จำกัด.
- ฐาปณี. (2549). การละเล่นพื้นบ้านไทย. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

- ณัฐชนา นวลยัง. (2562). วิวัฒนาการวัฒนธรรมการแต่งกายจากอดีตสู่ปัจจุบันของภาคใต้. การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 2 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นวัตกรรมสร้างสรรค์สังคม”, 15-30.
- ทิพมาศ เสวตวรโชติ และคณะ. (2563). นวัตกรรมการสืบทอดประเพณีแห่ผ้าขึ้นธาตุ นครศรีธรรมราช. วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 33(1), 107-116.
- บรรเทิง พาพิจิตร. (2549). ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บัณฑิต ลิวชัยชาญ. (2562). มรดกวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ประพันธ์ เรืองณรงค์. (2554). บุหงาปัตตานี คติชนไทยมุสลิมชายแดนภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.
- พวงผกา คุโรวาท. (2539). ศิลปะและวัฒนธรรมไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- วรวิธ สุวรรณฤทธิ์ และคณะ. (2546). วิถีไทย. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ. (2551). มรดกทางวัฒนธรรม "ภาคใต้". กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.
- สมปราชญ์ อัมมะพันธุ์. (2548). ประเพณีท้องถิ่นภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2555). วัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://legacy.orst.go.th>
- สุวรรณา ตั้งทีฆะรักษ์. (2556). ภาษาและวัฒนธรรม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). วัฒนธรรมในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพรส.
- อมรา ศรีสุชาติ. (2544). สายรากภาคใต้: ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- Kapook Travel. (2562). ประเพณีภาคใต้ และวัฒนธรรมประเพณีภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 31 มกราคม 2566 จาก: <https://travel.kapook.com>
- MGR Online. (2555). “วันฮารีรายอ” เทศกาลแห่งความสุขที่มุสลิมทั่วโลกรอคอย. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2566 จาก <https://mgronline.com>

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย*

DEMOCRATIC POLITICAL CULTURE

พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ์ (มะเต๋อ)*, พระมหาอภิชาติ อภิญาโต (ภาคพร)

และพระมหาธีรยุทธ ธีรยุทธ (ภาสนิต)

Phramaha Ekkapan Warathammanyu (Maduea), Phramaha Apichat Abhinyajato (Pakprom)

and Phramaha Thirayut Thirayuttho (Phasanit)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: maduea.3511@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในองค์ของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย รัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบและสนองตอบความต้องการของประชาชน โดยรัฐบาลนั้นประกอบด้วยบุคคลผู้เป็นตัวแทนของประชาชน ผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่แท้จริง เป็นไปอย่างเสรี มีกำหนดเวลาแน่นอน ถือหลักเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของข้างน้อย และมีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน ตลอดจนการสืบทอดตำแหน่งด้วยความยินยอมพร้อมใจของประชาชนตามหลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ลักษณะหรือบุคลิกภาพของบุคคลที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ มองโลกในแง่ดี เชื่อมมั่นในศักดิ์ศรีและความเสมอภาค สำนึกในหน้าที่พลเมือง รู้จักแสดงความคิดเห็น และไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ

คำสำคัญ: วัฒนธรรม, การเมือง, ประชาธิปไตย

ABSTRACT

This academic article aims to enhance the understanding of democratic political culture. The government is responsible for and responds to the needs of the people. The government comprises persons representing the nation's people through an actual election process. The election is held freely with a specific deadline, based on a majority vote that respects the rights of minorities. Also, the election must have rules for operating and inheriting the positions with

* Received August 1, 2023; Revised March 5, 2024; Accepted March 8, 2024

the people's consent based on the principle of people's sovereignty. The characteristics or personalities of individuals with democratic political culture are as follows: having faith and confidence in a democratic system, trusting fellowmen, being optimistic, believing in dignity and equality, being aware of civic duties, knowing how to express opinions, and having no authoritarian ideology.

Keywords: Culture, Politics, Democracy

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงเรื่องการเมือง ประเทศไทยเราได้เริ่มวางรากฐานประชาธิปไตยในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้เริ่มต้นหลังการปฏิวัติโดยคณะราษฎร เมื่อ พ.ศ. 2475 ประชาธิปไตยของไทยมีอุปสรรคมากมายและล้มเหลวเหมือนกับประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย วัฒนธรรมการเมืองไทยในปัจจุบันมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมการเมืองผสมระหว่างวัฒนธรรมการเมืองไทยแบบดั้งเดิมกับวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยที่พยายามนำเข้ามาใช้ ลักษณะที่สำคัญคือ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง ยอมจำนนต่ออำนาจบังคับซึ่งตรงกันข้ามกับลักษณะวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตยที่ประชาชนส่วนใหญ่จะมีความรอบรู้ความเชื่อมั่นประชาธิปไตย และมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง (Rationality Activist) การจะพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีเสถียรภาพและมีความมั่นคงอย่างต่อเนื่องได้นั้น นอกจากจะขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์แห่งเงื่อนไขต่าง ๆ และขึ้นอยู่กับการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของสถาบันทางการเมืองแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในความคิดของประชาชน (สกนธ์ จันทรักษ์, 2529)

วัฒนธรรมทางการเมือง คือส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์ คำว่า “สังคม” ทางสังคมวิทยาอาจนิยามให้เข้าใจโดยง่าย ในที่นี้หมายถึง ภาวะที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเข้ามาอยู่รวมกัน มีความสัมพันธ์อันเป็นพฤติกรรมร่วมกันและเกี่ยวข้องกันเป็นระบบ จากการรวมกันของมนุษย์ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะที่เป็นสังคมนี้เองทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” ขึ้นและวัฒนธรรมนี้เองคือ ปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ ซึ่งวัฒนธรรมก็คือสิ่งที่ตั้งตามเป็นแบบแผนในสังคม ในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา “วัฒนธรรม” นั้นหมายถึง “วิถีชีวิต” ของกลุ่มคน แบบแผนรวมทั้งหมด (Configuration) ของวิถีชีวิตมักจะเป็นแบบแผนที่คล้าย ๆ กัน และแบบแผนวิถีชีวิตเหล่านี้เป็นแบบแผนที่มีการเรียนรู้ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาศัยภาษาหรือการเลียนแบบ “วัฒนธรรม” จึงไม่จำเพาะเจาะจะต้องเป็นแบบแผนหรือวิถีชีวิตที่เป็น “สิ่งที่ตั้งตาม” เสมอไป แต่ “วัฒนธรรม” นั้นหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์มีพฤติกรรมแวดล้อม สิ่งที่สังคมเห็นว่าเป็นความไม่ดี เช่น การปล้น จี้ ก็เป็นรูปหนึ่งของวัฒนธรรมเช่นกัน ซึ่ง “วัฒนธรรม” ประกอบด้วย

รูปแบบของพฤติกรรมที่แฝงเร้นและที่เห็นได้อย่างชัดเจน และสามารถถ่ายทอดออกไปได้โดยผ่านสัญลักษณ์ ประกอบกันขึ้นเป็นความสำเร็จเฉพาะตัวของกลุ่มคนต่าง ๆ ทั้งนี้รวมถึงสิ่งที่ผลิตออกมาในรูปแบบของประติมากรรมทั้งหลายด้วย สารสำคัญที่เป็นแก่นของวัฒนธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี (สิ่งที่สืบทอดกันมาทางประวัติศาสตร์ และสิ่งที่คงอยู่ ความนึกคิด โดยเฉพาะค่านิยมที่ยึดถือในอีกด้านหนึ่ง ระบบวัฒนธรรมอาจมองได้ว่าเป็นผลผลิตของการกระทำ ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นตัวเงื่อนไขสำหรับการกระทำอีกต่อไป) (สมบัติ ศรีจรรย์, 2524) ดังนั้น วัฒนธรรม คือ แบบอย่างของการดำรงชีวิตของชนหมู่ใดหมู่หนึ่ง และก่อนที่จะเป็นแบบอย่างขึ้นมาได้จะต้องมีการปฏิบัติคล้อยตามกันในหมู่คนจำนวนมากจนปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จนปรากฏเป็นแบบอย่างให้เห็นชัดเจนแน่นอน หากหมู่ชนที่เป็นเจ้าของร่วมมือกันปฏิบัติตามแบบอย่างความประพฤติ ความคิด และความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติ ที่รวมกันเป็นแบบแผนของชีวิตของหมู่คนนั้นติดต่อกันเป็นเวลานาน แบบแผนของความประพฤติ นั้นจะกลายเป็นวัฒนธรรม (กานต์ ตระกูลสม, 2545)

ประชาธิปไตย นับเป็นระบบการเมืองในอุดมคติอย่างหนึ่ง ที่สังคมมากพยายามยึดถือเป็นหลักสำหรับการปกครองประเทศ และสำหรับการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลตน ทั้งนี้เพราะถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อส่วนรวมขึ้นมา และเชื่อกันว่า การปกครองหลาย ๆ คน จะทำให้ตัดสินใจได้ดีกว่าคนไม่กี่คน หรือคนเดียว (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2545)

การจะนำเอาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยไปใช้ในประเทศได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างเคร่งครัด ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องฝึกฝนอบรมประชาชนในประเทศของตนให้มีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการและระบอบการปกครองดังกล่าวด้วย เพื่อให้ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองเอื้อต่อระบอบการปกครองดังกล่าว มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่สอดคล้องกับวิถีทางแบบประชาธิปไตย ตลอดจนการมีทัศนคติในทางที่ดีต่อการปกครองในระบอบดังกล่าวด้วย ดังนั้น ลิซิท ซีรเวคิน ได้กล่าวว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จในสังคมหนึ่งสังคมใดได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยเอื้ออำนวยหลายประการ และปัจจัยที่มีการยอมรับกันว่ามีความสำคัญมากที่สุด ก็คือวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมนั้น ๆ กล่าวคือ ประชาชนและชนชั้นนำในสังคมที่มีรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสอดคล้องกันไปด้วย ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นตัวกำหนดลักษณะของพฤติกรรมทางการเมือง (ลิซิท ซีรเวคิน, 2529)

ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือการมีจิตใจแบบประชาธิปไตย คือ 1) จะต้องมีความเชื่อมั่น ศรัทธาต่อหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือพลเมืองในสังคมนั้น ๆ ต้องการให้มีการปกครองระบอบนี้มากกว่าระบอบอื่น ๆ รวมทั้งเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบประชาธิปไตยว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อ

ประชาชน 2) จะต้องยึดมั่น และเชื่อถือในหลักความสำคัญ และศักดิ์ศรีของบุคคล หลักความเสมอภาคของบุคคล หลักแห่งเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น รวมทั้งเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในการพูดแสดงความคิดเห็น และการแสดงออก แม้ว่าความคิดเห็นเหล่านั้นตนเองจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ผู้ที่มีจิตใจประชาธิปไตยจะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นต่อการปฏิบัติที่แตกต่างไปของผู้อื่น หากพฤติกรรมเหล่านั้นไม่ขัดต่อการใช้สิทธิเสรีภาพของตน

3) เคารพในกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่า การแก้ไขปัญหานั้น ๆ กระทำไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม โดยวางอยู่บนพื้นฐานของหลักแห่งเสรีภาพและความเสมอภาค ส่วนเสียงส่วนน้อยที่ไม่เห็นด้วยก็จะต้องได้รับการคุ้มครองมิใช่จะถูกกำจัดออกไปจากสังคม ยิ่งไปกว่านั้นการปกครองแบบประชาธิปไตย ยังเน้นถึงการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม การเคารพในกฎหมายและสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีตามกฎหมายโดยยุติธรรมอีกด้วย

4) มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง โดยติดตามข่าวคราว กิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และเข้าไปมีส่วนร่วมต่อการตัดสินใจ หรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งการใช้สิทธิเลือกตั้ง

5) ต้องเป็นผู้ที่มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง อาทิ มีการปฏิบัติตนในฐานะที่เป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ดี ได้แก่ การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง มีความเชื่อมั่นอยู่เสมอว่า จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยเหตุความสำคัญของการปฏิบัติเช่นนั้นว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม รวมทั้ง การปฏิบัติตามกฎหมาย การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม และการเสียภาษี เป็นต้น

6) เป็นผู้มีทัศนะและมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจเพื่อนมนุษย์ และมีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่และสถาบันของทางราชการ สิ่งนี้นับว่ามีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ไม่น้อย เพราะการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจกันและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ได้ประชาชนจะต้องเชื่อมั่น และศรัทธาว่า ระบบประชาธิปไตย จะช่วยแก้ไขปัญหาและภาวะวิกฤติต่าง ๆ ของสังคมได้ดีกว่าระบบการปกครองอื่น ๆ ต้องมีความเชื่อมั่นว่ามนุษย์สามารถปกครองตนเองได้ การมองโลกในแง่ดีจะช่วยให้มนุษย์เอาชนะสิ่งแวดล้อมได้ ทั้งนี้ ระบบประชาธิปไตยจะช่วยให้เกิดความมั่นใจ แม้จะเป็นไปอย่างเชื่องช้าก็ตาม

7) จะต้องรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของทางราชการ กล่าวคือ ประชาชนจะต้องคอยตรวจสอบการใช้อำนาจของข้าราชการ และผู้มีอำนาจทางการเมืองอยู่เสมอ โดยการตรวจสอบคัดค้านและเหนี่ยวรั้ง มิฉะนั้นอาจนำความหายนะมาสู่สังคมได้

8) จะต้องเป็นผู้ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ กล่าวคือในสังคมใดหากคนส่วนใหญ่มีจิตใจดังกล่าว ก็เป็นการยากที่จะทำให้ระบบประชาธิปไตยในประเทศนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ที่มีจิตใจ

แบบเผด็จการ คือ ผู้ที่มอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ โดยปราศจากการโต้แย้งหรือวิพากษ์วิจารณ์ ฯลฯ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนาย การไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล การไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขา และมักยึดมั่นในค่านิยมแบบเดิม รวมทั้ง การมีความคิดอ่านที่ตรงข้ามกับการมีจิตใจแบบประชาธิปไตย (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2521)

วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง (Political Change) วัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีอิทธิพลต่อสถาบันทางการเมือง ซึ่งเห็นได้จากปัญหาการพัฒนาทางการเมืองในประเทศที่กำลังพัฒนาทั่วไปพบว่า แม้นำเอารูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้แล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงกลับปรากฏว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงรูปแบบ ส่วนเนื้อหา ยังห่างไกลประชาธิปไตยที่แท้จริงอยู่มาก เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนนั่นเอง ทั้งนี้ถ้าประชาชนในระบอบการเมืองนั้นมีวัฒนธรรมที่โน้มเอียงไปในทางที่ไม่สอดคล้องกับหลักการหรืออุดมการณ์ประชาธิปไตยแล้ว ก็ยากต่อการสร้างความเป็นสถาบันให้แก่ระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ ดังนั้นวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาทางการเมือง เพราะระบบการเมืองใดจะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ ความเข้าใจ และความศรัทธาเลื่อมใสของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง (อุดม พิริยะสิงห์, 2529)

วัฒนธรรมทางการเมือง

นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมือง หมายถึง ความคิดและความเข้าใจ (perceptions and ideas) ว่าอะไรคือทรัพยากรที่ต้องจัดสรรและแบ่งปันกัน (เช่น อากาศ หรือแสงแดดเป็นทรัพยากรการผลิตแน่ แต่ไม่จำเป็นต้องจัดสรรแบ่งปัน เพราะมีล้นเหลือแก่ทุกคน จึงอยู่นอกเหนือ “การเมือง”...จนไม่นานมานี้เอง) จะต้องจัดสรรแบ่งปันแก่ใคร และในเงื่อนไขอะไร และเพื่อจะจัดสรรแบ่งปันกันได้ตามที่ทุกคนเห็นว่าชอบธรรม ยังมีความคิดความเข้าใจในเรื่องอื่นเป็นพื้นฐานอยู่ด้วย ได้แก่ความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับว่าอะไรคือส่วนรวมและอะไรเป็นส่วนตัว การกระทำอะไรที่ถือว่าดีแก่ส่วนรวม อะไรคือความยุติธรรม อะไรคือสิทธิเสรีภาพที่ทุกคนมีอย่างชนิดที่ลิดรอนไม่ได้ อะไรคือสิทธิเสรีภาพที่ทุกคนควรมีอำนาจและการใช้อำนาจอย่างไรจึงถือว่าชอบธรรม กลุ่มของเขาคือใครและสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นอย่างไร หรือที่เรียกในปัจจุบันว่า “อัตลักษณ์” นั่นเอง ฯลฯ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554) ซึ่ง เอนก นาคุตร ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นกระบวนการใช้องค์ความรู้ ใช้กระบวนการสร้างความรู้ขึ้นกับสังคมมากกว่าการใช้กระบวนการเอาชนะทางกำลัง การณรงค์ การสร้างจิตสำนึก และสร้างการมีส่วนร่วมปลูกเร้าให้ผู้คนลุกขึ้นมาใช้จิตวิญญาณสาธารณะ ใช้ความเอื้ออาทร รวมถึงวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่นซึ่งมีอยู่ในแต่ละชุมชน และแต่ละท้องถิ่นเป็น

วิถีทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้แก่ประชาชน (เอนก นาควบุตร, 2545) และสมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมทางการเมือง คือแบบแผนของความเชื่อ และทัศนคติร่วมกันของบุคคลในสังคม เกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองอย่างเดียวกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในระบบการเมืองต่าง ๆ เป้าหมายที่ว่า หมายถึง การมีผลประโยชน์ร่วมกันในชั้นมูลฐาน และการประเมินค่าที่เหมือนกันตลอดจนการเห็นพ้องต้องกัน จากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2538)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแบบแผนของความเชื่อที่ได้รับการยอมรับร่วมกัน และทัศนคติร่วมกันของบุคคลในสังคมเกี่ยวกับเป้าหมายทางการเมืองอย่างเดียวกัน ซึ่งปรากฏขึ้นในระบบการเมืองนั้น ๆ ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในชั้นพื้นฐานของชุมชนและสังคม และการประเมินค่าที่เหมือนกันตลอดจนการเห็นพ้องต้องกันจากการได้รับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน

ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง

Almond and Verba ได้ศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมนี และเม็กซิโก และได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองออกเป็น 3 ประเภทดังนี้ โดยพิจารณาจากทัศนคติหรือความโน้มเอียงทางการเมืองของคนในสังคมเป็นเครื่องวัด วัฒนธรรมทางการเมือง 3 ประเภทดังกล่าว ได้แก่

1. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (Parochial Political Culture) เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมดั้งเดิมที่ยังไม่มีบทบาททางการเมืองในลักษณะของความชำนาญเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจ และความผูกพันที่ตนพึงมีต่อระบบการเมือง โดยทั่ว ๆ ไป จึงไม่มีความคิดที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

2. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) วัฒนธรรมทางการเมืองในลักษณะนี้สมาชิกของสังคมจะมีความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป ยอมรับอำนาจรัฐ เคารพเชื่อฟัง และปฏิบัติตามกฎหมาย แต่จะไม่เรียกร้อง ไม่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกกระบวนการทางการเมือง เพราะถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้มีอำนาจหรือมีบารมี ประชาชนอยู่ใต้บังคับบัญชามีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งหรือนโยบายเท่านั้น

3. วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีความผูกพันต่อระบบการเมือง จะเรียกร้องหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ระบบการเมืองตอบสนองข้อเรียกร้องซึ่งประชาชนมีความรู้สึกว่าเขาสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองได้ (Political Efficacy) (Almond, A.G, 1965)

ทั้งนี้ Almond and Verba กล่าวว่า การที่จะวัดว่าสังคมใด มีรูปแบบ หรือประเภท วัฒนธรรมทางการเมืองแบบใด ให้ดูจากทัศนคติหรือความโน้มเอียงของบุคคลว่า

1. บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับชาติ ระบบการเมือง เช่น ประวัติศาสตร์ ขนาดที่ตั้งของประเทศ อำนาจทางการเมือง ลักษณะของรัฐธรรมนูญ รวมทั้งบุคคลดังกล่าวมีความรู้สึก ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้อย่างไร

2. บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทชนชั้นนำทางการเมืองตลอดจนการกำหนดนโยบายอย่างไร บุคคลเหล่านั้นรู้สึก และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้อย่างไร

3. บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการบังคับใช้นโยบาย (Policy Enforcement) โครงสร้างตัวบุคคล ตลอดจนการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกำหนดนโยบายอย่างไร บุคคลนั้นมีความรู้สึกและมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวอย่างไร

4. บุคคลรับรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมืองอย่างไรเขามีความรู้เกี่ยวกับสิทธิอำนาจ เงื่อนไข ข้อผูกพัน และยุทธศาสตร์ (Strategies) ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลหรือไม่อย่างไร

สรุปได้ว่า ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองที่น่าเสนอตาม Almond and Verba แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิม (Parochial Political Culture) 2) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture) 3) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture) การแบ่งรูปแบบหรือประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าว อาจเป็นรูปแบบที่เป็นอุดมคติ Almond and Verba จึงได้จำแนกรูปแบบ หรือประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ซึ่งเป็นแบบอย่างมีระบบ (Systematic Mixed Political Culture) ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่า ในประเทศหรือสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมอาจมีบุคคลซึ่งมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบดั้งเดิมหรือแบบไพร่ฟ้ารวมอยู่ด้วย

แนวความคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย

จ้านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ ให้ความหมายว่า การเมืองคือกิจกรรมทางสังคมหรือความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ สังคมมีแบบแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือความสัมพันธ์ทางอำนาจ เช่น แบบแผนที่กำหนดว่าใครเป็นผู้มีอำนาจ การที่จะได้อำนาจ มีกฎเกณฑ์วิธีการอย่างไร มีการแบ่งสรรอำนาจกันอย่างไร ตลอดจนแบบแผนในการสืบทอดหรือเปลี่ยนแปลงอำนาจ แบบแผนเหล่านี้เรียกว่า สถาบันทางการเมือง เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบสังคมในฐานะเป็นวิธีการควบคุมทางสังคมอย่างเป็นทางการ (จ้านงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2530) ซึ่ง ลิซิต อีร์เวคิน ได้กล่าวว่า การเมืองคือกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งอำนาจและการได้มาซึ่งอำนาจรัฐ แต่หลังจากการได้อำนาจรัฐแล้วจะต้องมุ่งไปสู่การบริหารเพื่อการแจกแจงทรัพยากร เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ เพื่อประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ (ลิซิต อีร์เวคิน, 2529)

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ ได้อธิบายว่า คำว่า ประชาธิปไตย ถอดศัพท์มาจากภาษาอังกฤษว่า Democracy ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีก 2 คำ คือ Demos แปลว่า ประชาชน และ Kratos

แปลว่าอำนาจ เมื่อรวมกันเข้าแล้วก็มีความหมายว่า อำนาจของประชาชน หรือประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจเพราะฉะนั้นหลักการขั้นมูลฐานของระบอบประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลความเสมอภาคและเสรีภาพในการดำเนินชีวิต” รากฐานของการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ยอมรับว่าเริ่มต้นมาจากประเทศกรีซ และได้พัฒนากันมาในบรรดาประเทศยุโรป ตลอดจนสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ซึ่งพอจะประมวลลักษณะสำคัญของการปกครองแบบประชาธิปไตยได้เป็น 4 ประการ คือ 1) ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนมีอำนาจสูงสุดในรัฐ 2) ประชาชนทุกคนในรัฐมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ตลอดจนมีสิทธิเสรีภาพในขอบเขตของกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน 3) การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐนั้น ถือเอามติของเสียงข้างมากเป็นเครื่องตัดสิน แต่ในเวลาเดียวกันเสียงส่วนน้อยหรือคนส่วนน้อยในรัฐจะได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายที่ป้องกันมิให้ประชาชนส่วนใหญ่กดขี่ข่มเหงอย่างผิดทำนองคลองธรรม 4) กระบวนการของประชาธิปไตย คือ วิธีการปกครองซึ่งได้รับความยินยอมพร้อมใจของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงออกในรูปของการเลือกตั้ง การอภิปราย การออกเสียงประชามติ การเสนอร่างกฎหมายของประชาชน เป็นอาทิ (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2543)

ระบอบประชาธิปไตยนั้นมิได้จำกัดรูปของการปกครองว่าจะต้องเป็นไปในรูปของการปกครองแบบรัฐสภา (Parliamentary Government) หรือการปกครองแบบประธานาธิบดี (Presidential Government) หรือแบบกึ่งประธานาธิบดี (Semi-Presidential Government) หรือแบบเลือกตั้งนายกรัฐมนตรีโดยตรง (Direct-Election of Premiership Form of Government) トラบเท่าที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการของการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็นับได้ว่าเป็นประชาธิปไตย

วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น ได้ให้ความหมายของประชาธิปไตยว่า “ระบอบประชาธิปไตย” หมายถึงระบอบการเมืองการปกครองรูปหนึ่งที่มีรัฐบาลซึ่งรับผิดชอบและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน รัฐบาลนี้ประกอบด้วยบุคคลอันเป็นตัวแทนของประชาชนที่ประชาชนให้ความยินยอมหรือเห็นชอบ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งที่แท้จริงและเป็นไปอย่างเสรีซึ่งมีกำหนดเวลาที่แน่นอน อีกทั้งยังยึดหลักความเสมอภาคและทั่วถึงในการเลือก นอกจากนี้ยังเป็นรัฐบาลที่ปกครองโดยยึดหลักนิติธรรม อันกำหนดถึงสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและความยุติธรรมในหมู่ประชาชนดำเนินการปกครอง โดยถือหลักเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายข้างน้อยและกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการดำเนินงาน ตลอดจนการสืบทอดตำแหน่งที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความยินยอมพร้อมใจของประชาชนตามหลักของอำนาจอธิปไตยของปวงชน นอกจากนี้ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น ยังได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย ซึ่งสามารถสรุปได้ 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดแรก ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง หรือระบอบการเมือง คือ มืองค์กรต่าง ๆ ในการปกครองเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการปกครอง เช่น การมีสภาผู้แทนราษฎร มีพรรคการเมืองมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งของ

ประชาชนศาลมีอิสระจากฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ รัฐบาลต้องรับผิดชอบต่อสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น 2) แนวคิดที่สอง ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์หมายความว่าประชาชนมีความรู้สึกและยอมรับคุณค่าของประชาธิปไตยในขอบเขตแห่งกฎหมาย เสรีภาพ ความเสมอภาคและภราดรภาพ โดยยึดถือและปฏิบัติอย่างมั่นคงตามวิถีทางแห่งกฎหมายเพื่อดำรงไว้ซึ่งหลักการแห่งประชาธิปไตย 3) แนวคิดที่สาม ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตหมายความว่า การปฏิบัติตามหลักการประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิตประจำวัน ประชาชนทุกคนเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ไม่ละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น เคารพกฎหมายบ้านเมืองอย่างเคร่งครัด หากประชาชนของประเทศใดไม่ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นวิถีชีวิตประเทศนั้นก็ไม่ได้เรียกว่าเป็นประเทศประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย หรือแม้จะมีกลไกอื่นเช่นมีรัฐธรรมนูญ มีพรรคการเมืองหรือมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม (วิสุทธิ์ โพธิ์แทน, 2548)

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองส่วนประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง คือ ค่านิยม ความเชื่อ และทัศนคติที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองการปกครองของตน และแสดงออกโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองถูกกำหนดขึ้นหรือได้รับอิทธิพลจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา โดยผ่านกระบวนการอบรมหล่อหลอมของสังคมในระดับต่าง ๆ แล้วถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในแต่ละช่วงเวลา

วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย

ทินพันธุ์ นาคะตะ ได้สรุปถึงลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยไว้ 8 ประการ ดังนี้ 1) มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประชาชนในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีหลักการที่ถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพราะยึดมั่นในสำคัญ ความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคลมีวิธีการให้ประชาชนได้ใช้อำนาจดังกล่าว โดยมีข้อกำหนดต่าง ๆ ให้เกิดการใช้อำนาจนั้น เช่น รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง รวมทั้งมีวัตถุประสงค์ในการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน 2) ยึดมั่นและเชื่อถือในหลักความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ทั้งผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล จะต้องมีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็น และในการแสดงออกแม้ว่าสิ่งนั้นจะขัดแย้งหรือค้านกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องยอมรับหรือมีความอดกลั้นในเรื่องความแตกต่างในการประพฤติปฏิบัติของผู้อื่นตราบใดที่บุคคลผู้นั้นไม่ละเมิดศีลธรรมหรือสิทธิเสรีภาพของผู้ใด ทั้งนี้ เพราะคนเราย่อมมีผลประโยชน์ ความเชื่อ และเหตุผลต่างกัน 3) เคารพ

ในกติกาของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ หลักการตัดสินใจด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องได้รับการปฏิบัติตามจากทุก ๆ ฝ่าย ทั้งนี้จะต้องให้ความคุ้มครองในสิทธิเสรีภาพของเสียงส่วนน้อยด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าการแก้ปัญหาที่กระทำไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและเป็นไปตามหลักที่ว่า แต่ละคนมีสิทธิมีเสียงเท่ากันส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมาก ถือว่าเป็นฝ่ายตรงกันข้ามหรือขัดออกนอกสังคมไม่ได้ เช่น จะห้ามการวิพากษ์วิจารณ์ของฝ่ายนั้นไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นกติกาการปกครองแบบนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม การยึดถือระเบียบวิธีการตามกฎหมาย และการเคารพสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาคดีโดยยุติธรรมอีกด้วย 4) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง โดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พุดคุยถึงปัญหาของบ้านเมืองกับผู้อื่นในทางสร้างสรรค์และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น 5) มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล่าวคือต้องเชื่อมั่นว่าตนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาลการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากการปฏิบัติเช่นนี้เป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม 6) มองโลกในแง่ดี สิ่งนี้นับว่ามีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยอยู่ไม่น้อย เพราะตามธรรมชาติการเมืองเป็นเรื่องของความร่วมมือร่วมใจกัน แม้จะมีความขัดแย้งอยู่ด้วยก็ตาม ความสำเร็จในการดำเนินงานของสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนหนึ่งต้องอาศัยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องมีความเชื่อมั่นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ดีกว่าการปกครองแบบอื่น ทั้งฝ่ายผู้นำและฝ่ายประชาชนจะต้องมีความเชื่อว่าคนเรานั้นปกครองตัวเองได้ การมองโลกในแง่ดีย่อมช่วยให้มนุษย์มีความหวังว่าเรามีความสามารถเอาชนะสิ่งแวดล้อมและฟันฝ่าอุปสรรคทั้งหลายไปได้ด้วยระบอบประชาธิปไตย ซึ่งอาจเป็นไปอย่างเชื่องช้าแต่มีความมั่นใจได้ 7) วิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและเป็นไปได้ในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติของทางราชการ เพราะถ้าปล่อยให้ฝ่ายหลังนี้ทำอะไรได้โดยไม่มีการคัดค้าน การควบคุม การตรวจสอบ หรือการเหนี่ยวรั้งแล้วอาจทำให้ฝ่ายหลังเหลิงอำนาจ ปฏิบัติตามอำเภอใจ และเกิดการผิดพลาดขึ้นได้โดยง่าย ในประเทศเผด็จการคนส่วนมากมักมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้มีอำนาจโดยสิ้นเชิง และปราศจากการโต้แย้งหรือการวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ 8) ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ เพราะหากคนส่วนใหญ่ในสังคมมีจิตใจเป็นเผด็จการก็ยากที่การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นจะประสบความสำเร็จได้ เพราะผู้มีจิตใจเป็นเผด็จการจะมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ ชอบการใช้อำนาจเด็ดขาด อ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้ที่นิยมอำนาจ ระบบเจ้าขุนมูลนาย ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล ไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขาและยึดมั่นในค่านิยมแบบดั้งเดิม รวมทั้งการมีความคิดอ่านที่ตรงกันข้ามกับจิตใจแบบประชาธิปไตยที่กล่าวมา (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2546)

สรุปได้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของบุคคลในสังคม ที่ว่าการที่บุคคลจะมีจิตใจแบบประชาธิปไตยนั้นควรจะต้องสนับสนุนหลักการปกครองแบบ ประชาธิปไตย มีความเชื่อมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพในศักดิ์ศรีความเสมอภาค และ เสรีภาพของบุคคลในสังคมที่แตกต่าง ยึดถือกติกาของการปกครอง สนใจในการมีส่วนร่วมใน กิจกรรมทางการเมือง สำนึกในหน้าที่พลเมือง มองสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ในแง่ดี รู้จักการ วิเคราะห์ และไม่มีจิตใจแบบอำนาจนิยม

การกล่อมเกลາทางการเมือง

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองหลักเล็งไม่ได้ที่จะต้องกล่าวถึงการอบรม กล่อมเกลาทางการเมืองด้วย เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองและการอบรมกล่อมเกลาทาง การเมืองเปรียบเสมือนเป็นของคู่กันที่ต่างทำหน้าที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งก็คือ วัฒนธรรมทาง การเมืองเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ก็ต้องอาศัยการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นตัวการในการ สานต่อในขณะที่การอบรมกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองก็คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมือง ซึ่งทั้งความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางการเมืองนั้นก็คือ ผลพวงที่เกิดจากวัฒนธรรมทางการเมืองของคนในสังคมนั้น ๆ นั่นเอง (อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา, 2535) ซึ่ง ม.ร.ว.พยุหีสถาน ชุมพล ได้กล่าวว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นหน้าที่หนึ่ง ที่ ระบบการเมืองต้องกระทำ เป็นกระบวนการซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาสังคม กล่าวคือการขัดเกลาให้สมาชิกของสังคมได้เรียนรู้วิถีทางการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ๆ เพื่อที่จะสามารถมีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกที่มีประสิทธิภาพตามสมควรของกลุ่มหรือสังคมนั้น ๆ กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองก็คือการขัดเกลาสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมทาง การเมือง โดยให้ความสำคัญในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองของคนทั้งในวัยเด็ก และ ในวัยผู้ใหญ่ (พยุหีสถาน ชุมพล, ม.ร.ว., 2547) และ Torney, Oppenheim & Russell ได้ให้ ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองในวัยเด็ก 4 ประการ โดยรูปแบบของ กระบวนการ 4 แบบนี้จะส่งเสริมซึ่งกันและกัน คือ 1) รูปแบบสั่งสมประสบการณ์ (Accumulation Model) รูปแบบนี้เชื่อว่า ถ้าเด็กเรียนรู้ได้บ้าง เรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิด ค่านิยม และสัญลักษณ์ด้าน การเมือง ฯลฯ จะสะสมความจำไว้ และสามารถนำออกมาใช้ได้โอกาสข้างหน้า ระบบการ เรียนคือ เน้นการให้ความรู้เป็นหลัก 2) รูปแบบการเอาเยี่ยงอย่าง (Identification Model) รูปแบบนี้เชื่อว่า เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ จากพ่อแม่ ญาติ พี่ น้อง ครูและอาจารย์ การสอนบทบาทของนักการเมืองจึงต้องทำตัวเป็นตัวอย่าง 3) รูปแบบการโยกยบทบาท (Role Transfer Model) เชื่อว่าการเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับบทบาทของตน ของพ่อแม่ และเกี่ยวกับการ เคารพกฎเกณฑ์กติกาภายในครอบครัว และโรงเรียนจะถ่ายโยงไปที่สังคมภายนอก ฉะนั้น หากนักเรียนเรียนรู้ความสัมพันธ์แบบประชาธิปไตยระหว่างครูกับศิษย์จะถ่ายโยงความสัมพันธ์ นั้นไปที่ระบบการเมืองในอนาคต 4) รูปแบบการพัฒนาด้านปัญญา (Cognitive Development

Model) เป็นรูปแบบการวิเคราะห์เชิงความคิดเหมาะสมกับกลุ่มเด็กที่มีอายุมากขึ้น สามารถพัฒนาสติปัญญา และความสามารถคิดวิเคราะห์ ประเมินคุณค่า เพื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ในตำรา กับสภาพข้อเท็จจริงในโลกภายนอก (Torney, Oppenheim & Russell, 1975)

Lucian W. Pye ได้อธิบายถึงกระบวนการกล่อมเกลாத่างการเมือง โดยแบ่งกระบวนการอบรมกล่อมเกลาท่างการเมืองออกเป็น 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนแรกสุดที่คนเกิดมาจะได้รับการอบรม ขัดเกลาหรือมีความโน้มเอียงเข้าสู่สภาพเป็น “สัตว์สังคม” ขั้นตอนนี้สถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดในฐานะที่เป็นตัวการในการอบรมกล่อมเกลาท่างสังคม ก็คือสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษา จุดประสงค์สำคัญของขั้นตอนนี้ก็คือตัวการให้การอบรมเพื่อชี้แนวทางให้มนุษย์เรียนรู้วิธีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับคนอื่น ดังนั้น จึงเป็นขั้นตอนพื้นฐานของกระบวนการอบรมกล่อมเกลาท่างสังคม

ขั้นตอนที่ 2 มนุษย์เริ่มมี “เอกลักษณ์ส่วนบุคคล” (Personal Identity) ในขั้นตอนนี้เริ่มมีการพัฒนาไปสู่การมีพื้นฐานความรู้และความเชื่อ นอกจากนี้ประสบการณ์เริ่มมีอิทธิพลหล่อหลอมจิตใจได้สำนึกและยังมีส่วนกำหนดโครงสร้างบุคลิกภาพขั้นมูลฐานของมนุษย์ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนนี้เริ่มเข้าสู่กระบวนการกล่อมเกลาท่างการเมืองของสังคม เมื่อมนุษย์ผ่านมาถึงขั้นตอนของการมีสำนึกในสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองเริ่มผ่านเข้ามาทางตัวการของการอบรมกล่อมเกลา เข้ามากระทบฉากรับรู้ และหล่อหลอมทำให้เกิดบุคลิกภาพทางการเมืองขึ้นในตัวมนุษย์ ทำให้มนุษย์เริ่มมีความคิดพินิจพิจารณาในทางการเมืองขึ้น

ขั้นตอนสุดท้าย เป็นขั้นตอนที่กระบวนการขัดเกลาและเรียนรู้ทางการเมืองได้สร้างความรู้สึกรู้จักคิดทางการเมืองอย่างมาก จนกระทั่งทำให้มนุษย์เกิดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมือง (Lucian Pye, 1962) ซึ่ง Pye เรียกขั้นตอนนี้ว่า “การเลือกสรรบุคคลทางการเมือง”

สรุปได้ว่า การกล่อมเกลารับรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเรียนรู้ การสืบทอด เข้าใจ ตระหนัก อันนำไปสู่การสร้างเสริมและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันเหมาะสมตามวิถีประชาธิปไตยการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการกล่อมเกลารับรู้ทางวัฒนธรรมสังคม โดยจะมีการวางแผนและกระทำอย่างตั้งใจ เป็นการพยายามกล่อมเกลารับรู้โดยสถาบันการศึกษา และหน่วยงานของรัฐ เช่น การสอนให้นักเรียนรู้จักตัวเองว่าเป็นคนชาติใด รู้จักสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นตัวแทนชาติ (ธงชาติ เพลงชาติ พระบรมฉายาลักษณ์)

สรุป

วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ที่เป็นรูปแบบของความคิด ทักษะ ความเชื่อ และความโน้มเอียงในการเรียนรู้ของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรมในการเสริมพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมือง อีกทั้งเป็นปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบบการปกครอง และทำให้ระบบการเมืองการปกครองของประเทศดำรงคงอยู่ได้อย่างราบรื่นโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในการเป็นสมาชิกของประเทศ และตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ตามหลักของประชาธิปไตย ดังนั้น พื้นฐานประการแรกของการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ก็คือการจัดระบบการศึกษาที่ดีให้กับประชาชน โดยมุ่งเน้นปลูกฝังความรู้เรื่องประชาธิปไตยที่ถูกต้องแก่เยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในอนาคตด้วยการปลูกฝังให้เกิดความรู้สึก ตระหนักในพันธะหน้าที่และความรับผิดชอบที่พึงประพฤติปฏิบัติในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการเป็นสมาชิกของประเทศ รู้จักเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลในทางสร้างสรรค์ มีการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างสันติ ซึ่งนับเป็นคุณสมบัติสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อโครงสร้าง และพฤติกรรมทางการเมืองของคนในประเทศ อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมทางการเมือง ไม่สามารถจะพัฒนาขึ้นเองโดยธรรมชาติได้ หากจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการอบรม ปลูกฝัง หล่อหลอม กล่อมเกล่า อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง มีจุดเริ่มต้นมาจากกระบวนการกล่อมเกล่าหล่อหลอม แนวคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และถึงเวลาแล้วที่ประชาชนชาวไทยจะต้องรวมตัวกันสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองก่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองซึ่งอาจจะต้องใช้เวลานานพอสมควร แต่ถ้ามีการเริ่มต้นกระทำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างจริงจัง และประสบความสำเร็จ ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแล้ว ก็จะส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเกิดการพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพมั่นคง ก็จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับประชาชนมากขึ้นเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ ตระกูลสม. (2545). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนายทหารสังกัดกรมราชองครักษ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2543). พื้นฐานรัฐศาสตร์กับการเมืองในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2530). สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์อักษร.

- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2545). ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2546). วิถีชีวิตไทย: วัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: สหยาบล้อการพิมพ์.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). วัฒนธรรมทางการเมืองไทย. วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 12(2), 49-63.
- พลฤทธิฐาน ชุมพล, ม.ร.ว. (2547). ระบบการเมือง : ความรู้เบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). วัฒนธรรมทางการเมือง และการกล่อมเกลารับรู้ทางการเมือง. ใน เอกสารทางวิชาการหมายเลข 28 ศูนย์วิจัยคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน. (2521). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของไทย: การศึกษา เฉพาะกรณีนักศึกษาในระดับปริญญาโท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ โพธิแท่น. (2548). ผู้ปกครองที่พึงประสงค์กับการเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: กรุงธนพัฒนา.
- สกนธ์ จันทรักษ์. (2529). ผลของการเรียนรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ อารังธวังศ์. (2538). การเมืองแนวคิดกับการพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โครงการเอกสารตำราคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมบัติ ศรีจรงรัตน์. (2524). พื้นฐานบางแง่ของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย. กรุงเทพมหานคร: แสงรุ่ง.
- อภิวุฒิ พิมลแสงสุริยา. (2535). วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม: ศึกษากรณีนักศึกษา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุดม พิริยะสิงห์. (2529). การเมืองเบื้องต้น. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอนก นาคุตร. (2545). กอบบ้านเมืองด้วยพลังแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.
- Almond, A.G. (1965). Comparative Political System. Political Behavior a Reader in Theory and Research, eds. H. Eulan, S.J. Eldersveld and M. Janowitz. Illinois: Free Press.
- Lucian Pye. (1962). Politics, Personality, and Nation Building: Burma's Search for Identity. New Harven: Yale University Press.
- Torney, Oppenheim & Russell. (1975). Civic Education In Ten Countries. N.Y.: A haisted Press Book.

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ: เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ
สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในยุคบริโภคนิยม*

DITTHADHAMMIKATTHA: BUDDHIST ECONOMICS TO IMPROVE
THE QUALITY OF LIFE IN THE ERA OF CONSUMERISM

พระมหาอภิพงศ์ คำหงษา*, พระมหาวัฒนา ชันทะชา, พระสิทธิชัย รินฤทธิ์ และสุรพร ชาบุตรบุญทริก
Phramaha Aphipong Khamhongsa, Pramana Wattana Khanthacha, Phra Sitthichai Rinrit and Sureephon chabudboontarik

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

แสงสุรีย์ ทองขาว
Saengsuri Thongkhao

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: aphipong.kha@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเป็นหลักธรรมและคติปรัชญาทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในยุคที่มีความเจริญทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การคมนาคมตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เพราะมนุษย์คือผู้สร้างความอยากหรือความปรารถนาขึ้นมาเองที่เรียกกันว่า “บริโภคนิยม” และถูกมองเรื่องดี กลายเป็นการก้าวข้ามคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์ เพราะไม่พอใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองมี โดยมุ่งเดินตามความเจริญทางด้านวัตถุที่รวดเร็ว ควบคู่ไปกับการเพิ่มความอยากที่เพิ่มขึ้นแต่คุณค่าทางด้านจิตใจเสื่อมโทรมลงจนกลายเป็นเห็นแก่ตัว การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะมาปฏิบัติช่วยสร้างพื้นฐานทางจิตใจให้แข็งแรง และสร้างความสุขในชีวิต ช่วยพัฒนาทักษะในการคิด การวิเคราะห์ และการประเมินสถานการณ์อย่างมีสติ ลดความเห็นแก่ตัว โดยบทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้ประชาชนมีหลักในการยึดถือปฏิบัติโดยการนำหลักธรรมสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และ 2) เพื่อให้รู้เท่าทันสังคมยุคบริโภคนิยมและใช้ชีวิตอย่างมีสติ พอใจทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนเองมีตามสภาพความเป็นจริง ดังนั้นการตระหนักถึงคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามของมนุษย์ ตลอดจนความสุขของสังคม ลดความทะยานอยากโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาที่ชื่อว่า “หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ” เป็น

* Received August 6, 2023; Revised March 8, 2024; Accepted March 9, 2024

หลักธรรมที่ทำให้ทุกคนเกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่มุ่งแสวงหาผลกำไร หรือหาประโยชน์ เพื่อความสุขสบายที่ตอบสนองความอยากของตนเอง เมตตาต่อผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นกันเองกับคนรอบข้าง ทำให้เราสามารถให้ความรักและสงบสุขให้กับผู้อื่นได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: ทฤษฎีธัมมิกัตถะ, เศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ABSTRACT

The principles of Ditthadhammikatta are the principles and philosophical principles of Buddhism. This is important to the development of the quality of life of individuals in an era where every aspect of prosperity, whether it be the economy, technology, transportation, etc., responds to human needs. Because humans are the ones who create their own desires or desires, which is called "consumerism" and is viewed as a good thing. It has become a step beyond morality and ethics. Which is the cause of suffering because he was dissatisfied with everything, he had By aiming to follow the progress of material things that are progressing slowly. Along with the increased desire, the psychological value deteriorated to the point of selfishness. Putting into practice the principles of Ditthadhammikatta helps build a strong mental foundation. and create happiness in life and helps develop skills in thinking, analyzing, and evaluating situations consciously. reduce selfishness in this article, the author's objectives are 1) to provide citizens with principles to adhere to by applying the teachings of Buddhism to their daily lives, and 2) to make them aware of society in the era of consumerism and live life consciously. Satisfied with everything that one has according to reality.

Therefore, awareness of good human morality and ethics and the happiness of society Reduce your desires by using a religious principle called "Ditthadhammikatta principle" is a principle that makes everyone feel compassionate. each other Not seeking profit or take advantage for comfort that satisfies one's own desires be kind to others Build good and friendly relationships with those around you. It allows us to fully give love and peace to others.

Keywords: Ditthadhammikatta, Buddhist Economics, Quality of life development

บทนำ

มนุษย์มีการต้องการครอบครองทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อนำสิ่งนั้นมาตอบสนองความความทะยานอยากหรือความต้องการของตนเอง ไม่สนใจว่าต้องแลกด้วยอะไร หรือต้องเสียอะไร ก็เพื่อประโยชน์ของตนเองโดยไม่คำนึงถึงคนอื่นและสังคมจะได้รับความเดือดร้อน มนุษย์เป็นผู้สร้างความทุกข์ขึ้นมาเอง และเมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างความทุกข์เพราะเหตุที่ไม่พยายามเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ มนุษย์มีความต้องการความบริโภคสินค้าและบริการที่พึงพอใจสูงสุดที่ควรได้ แต่มนุษย์มีความพึงพอใจไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อยิ่งได้ตามที่ปรารถนาหรือความต้องการเพื่อตอบสนองความอยาก ทำให้เพิ่มความต้องการมากขึ้น จนทำให้มนุษย์กลายเป็นเห็นแก่ตัว ต้องการอยากจะมี อยากจะเป็น อยากจะเสพ เพราะเหตุจากการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิดในรูปแบบที่เป็นวัตถุนิยมหรือบริโภคนิยม ซึ่งมุ่งเอาความโลภหรือความอยากของมนุษย์เป็นตัวกระตุ้น โดยอาศัยความโลภเป็นแรงในการขับเคลื่อน ดังคำว่า “Greed in good ความโลภเป็นของดี” ที่เราเคยได้ยินกันจนชินหู (สำราญ อัมจิตต์, 2547)

ปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในมุมมองพระพุทธศาสนา ถ้าบริโภคอย่างมีสติและมีความพอดีเพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินชีวิต โดยปราศจากความโลภและไม่บริโภคเกินความพอดี ซึ่งอาจก่อให้เกิดความทุกข์ติดตามมา การใช้ชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่มีใครยวสาวได้สาวเอา ต่างคนต่างฉวยโอกาสแสวงหาประโยชน์ใส่ตัว หรือพรรคพวกของตน ปราศจากการคำนึงถึงคนอื่น ๆ เป็นการกระทำที่เห็นแก่ตัว ที่เข้าใจตรงกันว่าบริโภคนิยมนั้น ซึ่งเป็นสาเหตุที่มาของความทุกข์ทั้งปวง การประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก่อให้เกิดการรู้จักช่วยเหลือแบ่งปัน เกื้อกูลกันและกันในสังคม ทั้งในการบริโภคการผลิต จึงเป็นการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืน โดยการคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นหรือสิ่งที่จะกระทบต่อสังคมเป็นการดำเนินการตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นถึงความสงบสุข และความสมดุลของชีวิตเพราะเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ตั้งอยู่บนความสมดุลของสรรพสิ่ง (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2560) เพราะการบริโภคสิ่งต่าง ๆ เกินความจำเป็นและเกินความพอดีของคนในสังคมปัจจุบัน ขาดสติที่ตระหนักถึงปัญหาที่สำคัญ คือ ปัญหาการไม่รู้จักรักษาประหยัด ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย และปัญหาการใช้จ่ายเกินฐานะของตนเอง ซึ่งเป็นเหตุแห่งความโลภและการเห็นแก่ตัวของมนุษย์

การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางวัตถุนิยมบริโภคนิยม ซึ่งเป็นวิธีการของโลกตะวันตกที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้ความอยากหรือความปรารถนาของมนุษย์ในการขับเคลื่อนด้วยโลกจิต ซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่การเสียสมดุลในด้านต่าง ๆ อย่างหนัก ทั้งด้านวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพราะระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นระบบที่ปลาใหญ่กินปลาเล็ก คนที่ทุนทางการเงินหรือทางสังคมมากจะมีโอกาสมากในสังคม เพราะทรัพย์สินทุกอย่างสามารถครอบครองเป็นเจ้าของอย่างเป็นการส่วนตัว ซึ่งเกิดขึ้นเพราะความอยากกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาหรือเพื่อสร้างความร่ำรวย โดยหวังว่าจะทำให้โลกเจริญ ทำให้สามารถผลิตวัตถุ

สิ่งของและเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ลืมมองไปถึงความโลภของมนุษย์จนนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ การแย่งชิงทรัพยากรนำไปสู่ขัดแย้งรุนแรง และทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งความปรารถนาที่จะมีชีวิตเพื่อตนเองคือ “ความเห็นแก่ตัว” (Egoism) เป็นหลักหรือกฎพื้นฐานของสังคม (Alexander H. Shand, 1990)

ดังนั้นเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธจึงมีความสำคัญ หรือมีความจำเป็นในยุคบริโภคนิยม ยุคที่ผู้คนมักถูกขับเคลื่อนด้วยวัตถุนิยม มุ่งแสวงหาความสุขจากการครอบครองสิ่งของ (pursuit of material possessions) ปรากฏการณ์นี้สร้างปัญหาหลายอย่าง เช่น ความเหลื่อมล้ำทางสังคม แต่ในทางกลับกันเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ได้นำเสนอแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่แตกต่าง มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจ โดยหลักการสำคัญ คือ ความพอเพียงเน้นการใช้ชีวิตอย่างมีสติ รู้จักพอเพียง ไม่ประมาท การแบ่งปัน ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือ ลดความไม่โลภ ลดละความอยาก มุ่งแสวงหาความสุขที่แท้จริง

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถเศรษฐศาสตร์สู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันหรือหลักธรรมที่อำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น ด้วยเหตุนี้พุทธเศรษฐศาสตร์จึงเป็นเหมือนศาสตร์ทางเลือก ที่ช่วยอธิบายข้อจำกัดเหล่านี้ของเศรษฐศาสตร์ตะวันตก และช่วยให้เข้าใจลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ รวมถึงยังทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของมนุษย์โดยรวม สำหรับจุดเริ่มและแกนของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือ การบริโภครด้วยปัญญา หรือการบริโภคที่พอดี อันเป็นตัวกำหนดและควบคุมกิจกรรมเศรษฐกิจทั้งหมด โดยการบริโภคด้วยปัญญา ยังสัมพันธ์กับการพัฒนามนุษย์ในแง่ที่ทำให้เกิดความพอดีในการบริโภคและเป็นไปเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่ใช่บริโภคเพื่อสนองตัณหาที่ถูกปลูกฝังจากการแสวงหาประโยชน์ทางธุรกิจ นอกจากนี้ในส่วนของผู้บริโภค ผู้ผลิตที่ดีควรจะมีบทบาทในการคิดริเริ่ม สร้างนวัตกรรมเพื่อเสนอทางเลือกที่ดีขึ้น และพัฒนาชีวิตของผู้คนในสังคมมิใช่ปลูกปั่นความต้องการของผู้บริโภค ให้ลุ่มหลงอยู่ในวังวนของการเสพสิ่งปรนเปรอ เพื่อผลประโยชน์ของผู้ผลิต การเปลี่ยนแปลงแนวคิดให้ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างมากในปัจจุบัน ยิ่งด้วยเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในวิถีชีวิตของผู้คนมากขึ้นเรื่อย ๆ ประกอบกับภัยธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงของโลกที่นับวันจะทวีความรุนแรง และสามารถสร้างความเสียหายให้กับระบบนิเวศได้อย่างใหญ่หลวง หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ จึงเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีตามฐานะของตน ที่รู้จักกันในชื่อว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นบรมครูแห่งโลก ได้ชี้แนวทางในการปฏิบัติตนอันเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขขั้นต้น ซึ่งได้นับว่าการศาสนาได้ให้ความหมายไว้ดังต่อไปนี้

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีธัมมิกัตถะไว้ว่า คุณธรรมที่อำนวยความสะดวกให้ในปัจจุบัน คือให้ผลในชาตินี้ โดยเป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติ มีความมั่นคงมั่นคง มี 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการขยันในการทำงานหาเลี้ยงชีพ 2) อารักขสัมปทา คือ การถึงพร้อมด้วยการรู้จักรักษาทรัพย์สิ่งของที่มีอยู่ 3) กัลยาณมิตตตา คือ การมีเพื่อนดี หรือการรู้จักคบเพื่อน รู้จักหาคู่ครองที่ดี และ 4) สมชีวิตา คือ การมีชีวิตเหมาะสม ได้แก่ รู้จักใช้สอยทรัพย์สมบัติ กินอยู่ไม่ฟุ่มเฟือยเกินไป (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย ทฤษฎีธัมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในปัจจุบัน หมายความว่า ผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่ให้ประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 ประการ คือ 1) อุฏฐานสัมปทา การถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น 2) อารักขสัมปทา การถึงพร้อมด้วยการรักษา 3) กัลยาณมิตตตา ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี 4) สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตสม่ำเสมอหรือพอเหมาะพอดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547)

พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน ได้ให้ความหมายว่า หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ คือ หลักธรรมที่ใช้สำหรับสร้างความมั่นคงแห่งชีวิต สำหรับผู้ปฏิบัติปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ ประกอบด้วยหัวข้อธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา พร้อมด้วยความมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา พร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ 3) กัลยาณมิตตตา พร้อมด้วยคบคนดีเป็นมิตร 4) สมชีวิตา พร้อมด้วยการเล่นชีวิตตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หาได้ (พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา), 2566)

ดังนั้นหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์จึงหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงาน 2) รักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความยากลำบาก ความโดยชอบธรรม 3) การคบหาสมาคมคนดีเป็นกัลยาณมิตร 4) การอยู่อย่างพอเพียงตามสมควรแก่ฐานะ เป็นต้น เท่านั้นก็เชื่อว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน เพื่อการดำเนินชีวิตในท่ามกลางของยุคบริโภคนิยมได้อย่างเหมาะสมและมั่นคงยั่งยืน

ประโยชน์ของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์นั้นมากมายหลายประการควรแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตามรวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545)

1. ทำให้สามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง
2. มีเกียรติน่าเคารพนับถือ
3. เป็นทางเสริมสร้างกัลยาณมิตร
4. ได้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม
5. สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตาม ทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต
6. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคมได้

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: ทำให้สามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง คือ เป็นหลักการที่มีความสำคัญในการวิเคราะห์และสร้างเหตุผลในการตัดสินใจ โดยช่วยให้เราสามารถสร้างหลักฐานที่มั่นคงและเชื่อถือได้ เมื่อเราสามารถปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์จะช่วยให้เราสามารถป้องกันการตกลงในการตัดสินใจที่ไม่ถูกต้อง การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือความเชื่อส่วนบุคคล เราสามารถใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อช่วยให้การตัดสินใจของเรามีความเป็นระบบและมั่นคงมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้และใช้ประโยชน์จากหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เรามีการตัดสินใจที่ดีและมั่นคงในทุก ๆ ด้านของชีวิต

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: มีเกียรติน่าเคารพนับถือ คือ เนื่องจากเป็นหลักการที่สอนให้เรารู้จักเกียรติคนอื่น ทำให้น่าเคารพ และการนับถือผู้อาวุโสผู้มีประสบการณ์ และผู้ที่มีตำแหน่งสูงสุดในสังคมอย่างถูกต้อง การยึดถือหลักนี้ช่วยสร้างความเคารพและความเอาใจใส่ในการมีมารยาทและการกระทำของเราในทุก ๆ สถานการณ์ การปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ยังช่วยสร้างความสงบสุขในสังคม เนื่องจากการเคารพและนับถือผู้มีประสบการณ์และให้เกียรติทำให้มีความเข้าใจและการร่วมมือกันอย่างดีขึ้น ทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทุก ๆ ระดับของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เป็นหลักธรรมที่มีความสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขอย่างยั่งยืน

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: เป็นทางเสริมสร้างกัลยาณมิตร คือ การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ไปปฏิบัติ ส่งผลดีต่อการสร้างกัลยาณมิตร คือการสร้างความน่าเชื่อถือการประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรม จริใจ ไม่เอารัดเอาเปรียบ ช่วยเหลือผู้อื่นไว้วางใจ เกิดเป็นมิตรภาพที่ยั่งยืน เสริมสร้างความมั่นคง ใช้จ่ายอย่างมีสติ ช่วยให้มีฐานะมั่นคง เพื่อนฝูงสามารถพึ่งพาอาศัยได้ช่วยเหลือเกื้อกูล ย่อมสร้างความประทับใจเกิดเป็นมิตรภาพที่ดี

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: ได้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม คือ การปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์จะช่วยสร้างสังคมที่มีความสุขและเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากทุกคนจะมีส่วนร่วมในการสร้างสิ่งดี ๆ และลดการกระทำที่อาจเป็นอันตรายต่อสังคมลง การกระทำตามหลักนี้ยังสร้างความเชื่อมั่นและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมอีกด้วย

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต คือ เมื่อบุคคลปฏิบัติตามผู้ที่นำแนวทางของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการดำเนินชีวิตย่อมนำไปสู่ความสำเร็จประโยชน์ในเบื้องหน้าสร้างความน่าเชื่อถือ การประพฤติตนอยู่ในกรอบศีลธรรม จริใจ ไม่เอารัดเอาเปรียบ บุคคลอื่นไว้วางใจ

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์: สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติและช่วยลดปัญหาสังคมได้ คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ช่วยแก้ไขปัญหามาจากการใช้ทรัพยากรของโลกที่มีอยู่อย่างจำกัดจึงไม่เพียงพอกับการสนองความต้องการที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์ให้หันมา

ตระหนักว่าเราควรใช้ในสิ่งที่พอดีกับเราไม่สิ้นรจนล้าปาก และไม่ทำให้เดือดร้อนมุ่งเน้นทางสายกลางตามหลักพระพุทธศาสนา

ดังนั้น ยิ่งในปัจจุบันเป็นยุคที่ผู้คนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเรื่องเงินทองของตนเองมากขึ้นทุกวัน การจัดการเรื่องเงินทองต้องมองเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้น ๆ ในชีวิตของเราที่จะต้องจัดการให้ลงตัวเพื่อสร้างสมดุลให้ชีวิตในทุกด้าน ตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงสอนเกี่ยวกับเรื่องเงินทอง หรือเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือโภคทรัพย์ไว้อย่างครบวงจรเพื่อสร้างสมดุลแก่ชีวิตเพื่อให้เกิดความสุขของคฤหัสถ์ 4 ได้แก่

1. สุขเกิดจากการมีทรัพย์
2. สุขเกิดจากการจ่ายทรัพย์เพื่อบริโภคไม่มากไม่น้อยเกินไป
3. สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้
4. สุขเกิดจากการประกอบการงานที่ปราศจากโทษ

แบบแผนการจัดเก็บคุ้มครองรักษาที่เหมาะสมตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ หลักโภควิภาค 4 ดังที่มาในพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสว่า “...คฤหัสถ์ในตระกูลผู้สามารถ ครั้นสะสมโภคสมบัติได้อย่างนี้แล้ว พึงแบ่งโภคสมบัติ ออกเป็นสี่ส่วน เขาย่อมสมานมิตรไว้ได้ พึงใช้สอยโภคสมบัติด้วยส่วนหนึ่ง พึงประกอบการงานด้วยสองส่วน พึงเก็บส่วนที่สี่ไว้ด้วย หมายความว่าจักมีไวยามอันตราย” ซึ่งเป็นแบบแผนในการบริหารโภคสมบัติได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ออกเป็นส่วน ๆ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังต่อไปนี้ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เอเกน โภเคน ญญเขย ในส่วนที่ 1 คือ พึงใช้สอยทรัพย์นี้ ควรนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับโภคอาทิยะ 5 ได้แก่

1. เลี้ยงตัว มารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองให้เป็นสุข
2. บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข
3. ใช้ป้องกันภัยอันตราย
4. ทำพลี 5 อย่าง
5. อุปถัมภ์บำรุงสมณพราหมณ์ผู้ประพฤติดีประพฤติชอบ (อง.ปณจก. 22/41/48)

ทวิหิ กम्म บิโยเขย คือ ส่วนที่ 2 และ 3 ใช้สำหรับใช้เป็นทุนในการประกอบกิจการงาน หรือการลงทุน ที่จัดไว้ 2 ส่วนนั้นเพราะให้ความสำคัญว่าการลงทุนเพื่อประกอบกิจการงาน จัดว่าเป็นการลงทุนเพื่ออาชีพ พัฒนาให้ก้าวสู่ระดับที่ดีกว่า สร้างผลตอบแทนที่ดีขึ้น

จตุตถญจ นิธาเปยย คือ ส่วนที่ 4 สำหรับเก็บไว้ใช้ในคราวจำเป็นซึ่งเปรียบได้กับการออมทรัพย์ในปัจจุบัน แต่เป็นการออมที่มีแบบแผนชัดเจน ผู้มีเงินออมหรือมีหลักประกันไว้อย่อมมีโอกาสเหนือกว่าผู้อื่น เพราะการออมเป็นปัจจัยเริ่มแรกในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้การออมยังเป็นการแสดงให้เห็นพฤติกรรมการเก็บรักษาอย่างมีแบบแผน โดยต้องรู้จักเก็บรักษาไว้

ให้ปลอดภัย หากมีความจำเป็นก็สามารถนำมาใช้ได้ทันทั่วทั้งที่ อีกทั้งรู้จักซ่อมแซมทรัพย์สิน
สิ่งของเครื่องใช้ที่เก่า ชำรุดให้สามารถใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าอย่างสูงสุด

หากเราน้อมนำหลักธรรมทั้ง 4 นำมาปฏิบัติจะได้ประโยชน์ทั้งแก่ตนเอง ครอบครัว
บุคคลใกล้ชิด และแก่สังคม ซึ่งหากพิจารณาอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าประโยชน์ที่เกิดขึ้น
เป็นประโยชน์ที่สร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ชีวิตเราอย่างครบถ้วนในทุกมิติ หลักธรรมทั้ง 4
นี้เป็นเรื่องของการจัดการโรคทรัพย์ หรือทรัพย์ภายนอกที่เราต่างดิ้นรนแสวงหาทั้งที่ความจริง
ทุกคน สามารถมีทรัพย์อันประเสริฐได้ เป็นทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดจะแย่งชิงไปได้ ไม่สูญหายไปด้วยภัย
หรืออันตรายต่าง ๆ ทรัพย์ประเภทนี้อยู่ภายในจิตใจของเราเองที่เรียกว่าอริยทรัพย์ หรือ
คุณธรรมประจำใจอันประเสริฐ 7 ประการ ได้แก่ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตปปะ พาหุสัจจะ จาคะ
และปัญญา อริยทรัพย์นี้ นอกจากจะทำให้จิตใจไม่อ้างว้างและไม่ยากจนแล้ว ยังเป็นทุนทางใจ
ในการสร้างทรัพย์ภายนอกที่สำคัญยิ่งอีกด้วย ดังนั้นเมื่อต้องการจะสร้างและสะสมทรัพย์สินเงิน
ทองต่าง ๆ ก็ต้องไม่ลืมที่จะสร้างทรัพย์ที่แท้จริงให้มีบริบูรณ์ขึ้นด้วยเพื่อความร่ำรวยอย่าง
แท้จริงของชีวิต

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่ประโยชน์อันมั่นคง
การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยม ถือเป็นความยุ่งยากลำบาก
อย่างยิ่ง การนำเอาหลักธรรมมาบูรณาการให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จและมีความสุข
ในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมคำสอนที่ว่าด้วยการดำเนินชีวิตที่ดี หรือการเดินทางกลาง
ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา อันเป็น “ข้อปฏิบัติที่พอดี” มีลักษณะแห่งดุลยภาพมีความสมดุล
แห่งชีวิต และมีข้อปฏิบัติที่พอดีทั้งในแง่การปฏิบัติและการก้าวพ้นวิกฤติเศรษฐกิจและสามารถ
เดินไปสู่ชีวิตที่ดีงาม มีดุลยภาพ การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม จึงมีความ
เหมาะสมกับการนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้สังคมปัจจุบันซึ่งเป็น
สังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันต่อสู้เพื่อให้ตนเองอยู่รอด และสามารถใช้เป็นแนวทางในการ
ดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุขได้อย่างยั่งยืน

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถเศรษฐศาสตร์: เศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ส่งเสริมหลักการแก้ไข
ปัญหาบริโภคนิยม

พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับ
ใช้จ่ายเพื่อตอบสนองกิเลส อันเป็นความต้องการสูงสุดของมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อ การกิน
การท่องเที่ยว หรือการมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เป็นต้น ที่ได้รับอิทธิพลจาก
วัฒนธรรมตะวันตก เพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการ
ดำเนินชีวิต เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ ปัญหา
การไม่รู้จักรักษาทรัพย์ ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย และปัญหาการใช้เงินฐานะของ
ตนเอง เป็นต้น เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรับเอาเทคโนโลยี วัฒนธรรม ค่านิยม
แบบตะวันตก ซึ่งเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้จะสามารถทำให้สังคมเกิดการพัฒนา บริโภคนิยมหรือกิเลส

นิยม การตกอยู่ภายใต้ความอยาก ความปรารถนา ภายใต้อำนาจของกิเลส เป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นการเลือกใช้นโยบายบริการที่ตอบสนองความต้องการ และความพึงพอใจของผู้รับบริการที่เรียกว่าผู้บริโภค เพราะความต้องการ หรือความอยากมีผลต่อการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการในตลาด และมีผลต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว แต่ก็มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจในหลายด้าน อย่างเช่น การบริโภคนิยมสามารถสร้างอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจได้ โดยเพิ่มอัตราการผลิต และการจัดจำหน่ายสินค้าและบริการในตลาด การบริโภคนิยมสามารถสร้างงานที่มีคุณภาพ และเพิ่มรายได้ให้กับประชากรได้ นอกจากนี้ การบริโภคนิยมยังสามารถส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมและธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประชากร

หลักทฤษฎีนี้มีกัตถประโยชน์ 4 เป็นหนึ่งในหลักการที่สำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของมนุษย์ หลักการนี้เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ทำให้เกิดผลกระทบที่เสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีความรับผิดชอบ เน้นความสมดุลของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้มีการเกิดผลกระทบที่น้อยที่สุดต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับมนุษย์การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีนี้มีกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัวระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ ปัญหาการไม่รู้จักประหยัด ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย และปัญหาการใช้เงินเกินฐานะของตนเอง เป็นต้น

โลก “บริโภคนิยม” หรือ “วัตถุนิยม” หรือ “กิเลสนิยม” ที่ล้วนให้น้ำหนักกับการแสวงหาผลประโยชน์และความสุขที่ตอบสนองความต้องการของตัวเอง นำไปสู่ความทะยานอยาก ในยุคสมัยใหม่ที่เทคโนโลยีทันสมัยเปลี่ยนแปลงรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา การก้าวข้ามมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรม ของมนุษย์หันไปไล่ตามสิ่งที่ตนเองยังเอื้อมไม่ถึง โดยหลงคิดไปว่าสิ่งเหล่านี้คือจุดมุ่งหมายในชีวิตของตน จนละเลยหลักคุณธรรมและจริยธรรม โลกที่พึงความปรารถนาที่ไม่มีสิ้นสุดของมนุษย์ หรือความทะยานอยากของมนุษย์จึงขัดต่อหลักคุณธรรมของมนุษย์และหลักความสงบสุขของสังคม ความทุกข์เกิดขึ้นมาจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น เพราะเหตุที่ไม่พยายามมองและเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริงตามธรรมชาติ และเมื่อมนุษย์เป็นผู้สร้างความทุกข์ขึ้นมาเอง มนุษย์ก็พยายามที่จะทำให้ตนเองพ้นทุกข์ กลับไปทำความความเข้าใจธรรมชาติตามความเป็นจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวง การมีเงินทองมีค่าอย่างมากหรือมีรายได้ที่มากขึ้นย่อมทำให้มีความสุขมากขึ้น แต่มีความสุขบางอย่างถึงมีเงินมากแค่ไหนก็อาจจะซื้อความสุขนั้นไม่ได้ คือ บรมสุขแต่เมื่อความอยากล้นใจอาจล้นความยุติธรรม ความเจริญทางด้านวัตถุที่ล้นหน้าไปอย่างรวดเร็ว ควบคู่ไปกับความอยากที่เพิ่มขึ้น แต่คุณธรรมคุณค่าทางด้านจิตใจเสื่อมโทรมลง เพราะมนุษย์ต้องการสิ่งที่จะมาเติมเต็มความพึงพอใจสูงสุดของชีวิต

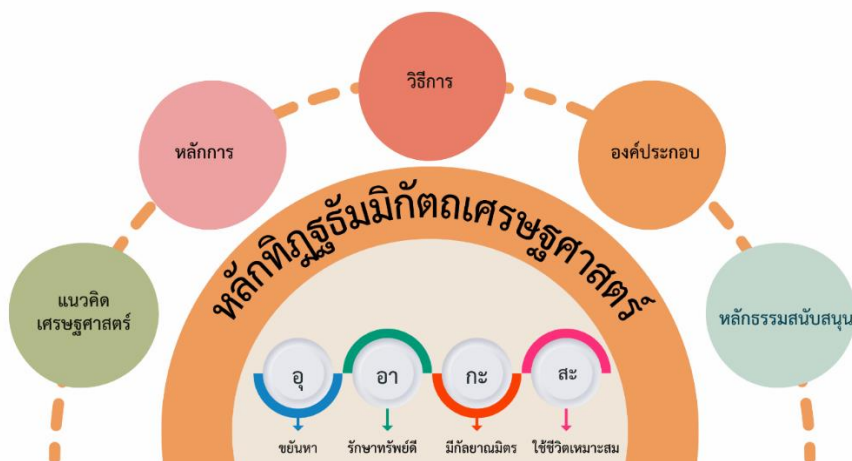
ที่ได้จากการบริโภคสินค้าและบริการ และความพึงพอใจดังกล่าวของมนุษย์นี้ไม่มีที่สิ้นสุด ยิ่งตอบสนองหรือยิ่งเพิ่มความต้องการมากขึ้นเท่าไร ก็ทำให้มนุษย์เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้น เท่านั้นจนเกิดการแย่งชิง และส่งกระทบถึงระบบการจัดสรรวัตถุดิบตลอดถึงโครงสร้างทางสังคมในส่วนอื่น ๆ แต่ขณะเดียวกันทุกคนมีชีวิตหรือมีความปรารถนาที่จะมีชีวิตเพื่อตนเองและมีความสุขสงบ เอาประโยชน์ตนเองเป็นหลักเพื่อให้ชีวิตของปัจเจกบุคคลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสื่อความหมายที่แท้จริงของคำพูดที่ว่า “ความเห็นแก่ตัว” (Egoism) ซึ่งเป็นกฎพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งแตกต่างจากเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่มุ่งเน้นให้รู้จักการช่วยเหลือ แบ่งปัน เกื้อกูล ต่อกันในสังคมทั้งในการบริโภค การผลิต นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสังคม คือแนวทางเศรษฐศาสตร์แนวพุทธที่ตั้งอยู่บนความสมดุลของสรรพสิ่ง

มนุษย์มีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและทรัพย์สินการได้กรรมสิทธิ์ และการใช้เสรีภาพ โดยการยึดหลักศีลธรรมและการช่วยเหลือสังคม หลีกเลี่ยงการทำทุจริตต่าง ๆ แต่เศรษฐศาสตร์แนวพระพุทธศาสนาเห็นว่า การที่สิ่งต่าง ๆ ต้องอาศัยกัน มีความสัมพันธ์กัน และการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ จึงจำเป็นที่ต้องตระหนัก และคำนึงถึงสิ่งรอบข้างอยู่เสมอ เพราะมนุษย์มีทั้งเห็นแก่ตัวและความเห็นแก่ผู้อื่น และโดยธรรมชาติของมนุษย์มีเห็นแก่ตัวมากกว่าความเห็นแก่ผู้อื่น และเป็นได้น้อยที่จะความเห็นแก่ตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยการประกอบอาชีพที่สุจริตไม่คดโกง หรือทำร้ายผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความรู้จักรพอ ไม่โลภมาก ความรู้ประมาณ ความพอดี ตลอดถึงการรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือคนอื่น และทำประโยชน์ต่อสังคม ในทางศาสนาแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำมาบูรณาการหรือนำไปประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น แนวคิดการผลิต แนวคิดการบริโภค แนวคิดการเงิน แนวคิดปัจจัยพื้นฐาน เป็นต้น ซึ่งมนุษย์ทุกคนล้วนต้องการสิ่งประกอบสร้างและเกิดความอยากได้ มีความโลภเป็นสิ่งติดตัวอยู่แล้ว หากมีหลักธรรมมาควบคุมจิตใจจะทำให้มีความโลภเบาบางลงได้

ข้อเสนอแนะหรือทางออกในการปฏิบัติตนในยุคนิคม ตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติจึงเป็นสิ่งที่สมควรอย่างมาก โดยเฉพาะหลักธรรมที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์หรือเรียกอีกอย่างว่าหลักธรรมที่ส่งเสริมประโยชน์ที่เป็นไปในเบื้องหน้า คือ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เมื่อนำมาบูรณาการกับหลักเศรษฐศาสตร์แล้วยังทำให้มันคงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยม ถือเป็นความยุ่งยากลำบากอย่างยิ่ง การนำเอาหลักธรรมมาบูรณาการให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จและมีความสุข หรือการเดินทางสายกลางที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทาอันเป็น “ข้อปฏิบัติที่พอดี” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ที่มาเอกสารประกอบการสอนศาสนาเพื่อการพัฒนา
(พระมหาอภิพงศ์ ภูริวิฑฒโน (คำหงษา), 2566)

1. แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ คือ กระบวนการในการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมุ่งให้ความสำคัญ คือ ไม่เบียดเบียนตนเอง และบุคคลอื่นในการบริโภคปัจจัย 4 ตลอดถึงการใช้ให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดแก่การดำเนินชีวิตของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการบริโภค 2) ด้านการผลิต 3) ด้านการเงินการลงทุน 4) ด้านปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ 5) ด้านความสุขของชีวิต 6) ด้านการเห็นคุณค่าของเวลา 7) ด้านการใช้สอยปัจจัย 4 เป็นต้น

2. หลักการ คือ แนวทางในการปฏิบัติที่จะนำไปสู่จุดหมาย ซึ่งได้แก่ความยั่งยืนของชีวิต ตามหลักพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลัก 4 หลัก ดังต่อไปนี้ 1) หลักธรรมชาติของมนุษย์ 2) หลักความสัมพันธ์ 3) หลักสิทธิเสรีภาพ 4) หลักศีลธรรม

3. วิธีการ คือ การดำเนินชีวิตโดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เป็นทุนเดิมของตนเองหรือภายในชุมชน ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดก่อนที่จะแสวงหาทรัพยากร วัตถุดิบหรือสิ่งของต่าง ๆ จากภายนอกโดยคำนึงถึงสถานภาพและศักยภาพของตนเองไม่มากเกินไป จนฟุ่มเฟือยและไม่น้อยเกินไปจนขาดแคลน ใช้ทรัพยากรอย่างมีเหตุผล มียัสต์ รู้คุณค่าพร้อมทั้งดูแลรักษาและนำกลับมาใช้ใหม่ หรือใช้ซ้ำถ้าทำได้ ซึ่งการกระทำทุกอย่างต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบมีสติในการวางแผนและตัดสินใจและต้องอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรมอันดีงามที่ถูกที่ควร ซึ่งประกอบด้วย 1) การรู้จักพอประมาณ 2) การแบ่งปัน 3) การเสียสละเพื่อส่วนรวม 4) การรู้จักประหยัด 5) การพึ่งพาตนเอง

4. องค์ประกอบ คือ การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท ใช้ชีวิตบนความไม่ฟุ่มเฟือย โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ตนเอง ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและ

ภายในตลอดจนการใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยหลักสำคัญ คือ สติปัญญาความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริต และความเพียรซึ่งเป็นรากฐานแห่งความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และปรับตัวเพื่อยุติในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งประกอบ 1) การมีความพอประมาณ 2) การมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันทางสังคม 4) การมีความรอบรู้ 5) การมีคุณธรรม

5. หลักธรรมสนับสนุน คือ หลักเศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ ที่มุ่งให้มนุษย์จำกัดหรือความอยาก หรือความต้องการของตนเองแทนการกระตุ้นค้นหาหรือความอยาก เพื่อให้เกิดการบริโภคมากขึ้น (บริโภคนิยม) เนื่องจากพระพุทธศาสนาเห็นว่าความต้องการของมนุษย์นั้นไม่มีขีดจำกัด แต่ขณะเดียวกันทรัพยากรมีขีดจำกัด เมื่อไม่ประหยัดสิ่งเหล่านั้นก็จะหมดสิ้นไป ในที่สุด การปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจึงต้องหันมาแก้ไขที่ตนเองก่อน จำกัดความอยากความต้องการ ให้รู้จักพอดี ไม่บริโภคเกินความพอดี หรือตกเป็นทาสของวัตถุ เศรษฐกิจมัชฌิมาหรือเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจที่สำคัญ ซึ่งหลักธรรมในพระพุทธศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ 1) หิริโอตตปเป 2) มรรค 8 3) สปัจริยธรรม 7 4) สังคหวัตถุ 4 5) อิทธิบาท 4 เป็นต้น หลักธรรมทางพุทธศาสนาบูรณาการทางเศรษฐกิจ คือ หลักเศรษฐกิจสายกลาง หรือเศรษฐกิจมัชฌิมาหรือเป็นหลักคำสอนที่เป็นหัวใจที่สำคัญ หรือคุณค่าทางจริยธรรมอยู่ตรงที่การดำรงชีวิต ด้านการหาเลี้ยงชีพอย่างถูกต้องเรียกว่า สัมมาอาชีวะ หรือสัมมาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นคำแล้วแต่จะเรียกใช้

ดังนั้นจากข้างต้นจึงสรุปได้ว่าเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขลดการแย่งชิงทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัดมาเพื่อตอบสนองความต้องการคือกิเลสของตนเองที่มีอย่างไม่จำกัด เน้นนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้รู้จักพองามในการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ตามอัตภาพที่พอจะหาได้ไม่โยยหาในสิ่งที่ตนเองไม่มี ไม่รู้สึกอิจฉาคนอื่น พอใจในของ ๆ ตน จากหลักหลักทฤษฎีภูมิคุ้มกันภัยประโยชน์ เมื่อนำมาบูรณาการกับเศรษฐศาสตร์แล้วยังทำให้มั่นคงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมปัจจุบัน การนำเอาหลักธรรมมาบูรณาการให้การดำเนินชีวิตประสบความสำเร็จและมีความสุขโดยการเดินสายกลางที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิบัติ อันเป็นข้อปฏิบัติที่พอดีกับผู้ปฏิบัติตาม

บทวิเคราะห์

คำสอนหรือแนวคิดของพุทธศาสนาที่เรียกว่า “หลักพุทธธรรม” นี้ มีจำนวนไม่น้อยที่เกี่ยวข้องหรือสามารถนำมาดัดแปลงประยุกต์ใช้กับเรื่องเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากพุทธศาสนาไม่ได้แสดงแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจไว้อย่างเป็นระบบอย่างเศรษฐศาสตร์ตะวันตก และเนื้อหาของพุทธธรรมก็ไม่ได้เสนอระบบอะไรไว้อย่างชัดเจน จึงนิยมถือกันว่าพุทธศาสนาไม่ได้เสนอระบบเศรษฐกิจเฉพาะอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่มี “หลักการ” ที่ทางเศรษฐกิจที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับระบบเศรษฐกิจประเภทต่าง ๆ พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงสนับสนุนและไม่ได้ทรงปฏิเสธระบบ

การปกครองแบบใดแบบหนึ่งไว้อย่างชัดเจน แต่ทรงประทานหลักการที่สามารถนำไปใช้กับระบอบการปกครองต่างๆ ได้ อย่างไรก็ตามถ้าหากเราจะนำเอาหลักคำสอนพระพุทธศาสนาอันว่าด้วยเศรษฐกิจมาเรียบเรียงและวิเคราะห์โดยเทียบเคียงกับเศรษฐศาสตร์ตะวันตก เราพอจะกำหนดรูปแบบของเศรษฐกิจตามแนวพุทธธรรมได้ว่าเป็น “ระบบเศรษฐกิจแบบผสม” (mixed economic system) คล้ายกับระบบทุนนิยมที่ใช้กันจริงโดยทั่วไปในปัจจุบันที่มีลักษณะผสมเช่นกัน “หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์” เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่ประโยชน์อันมั่นคงการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยม ถือเป็นความยุ่งยากลำบากอย่างยิ่ง เนื่องจากมนุษย์จำเป็นจะต้องมีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดซึ่งในสังคมไทยก็ไม่แตกต่างจากสังคมอื่น ๆ ทั่วโลก ที่ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุข ถือเป็นความโชคดีที่สังคมไทย เป็นสังคมที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำเนินชีวิตที่สามารถสร้างเสริมความสุขได้ ซึ่งเมื่อผนวกกับการเน้นศีลธรรมและคุณค่าของมนุษย์ เราอาจเรียกระบบเศรษฐกิจแบบนี้ว่าเป็น “ธัมมิกเศรษฐนิยม” ก็ได้ หรืออาจเรียกได้อีกหลายชื่อแล้วแต่จะเน้นจุดใด เช่น ถ้าเน้นว่าเป็นระบบที่ใช้ปัญญาเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ก็อาจเรียกว่า “ปัญญานิยม” ถ้าเน้นว่าเป็นระบบที่มุ่งสร้างบุญหรือลดกิเลส ก็อาจเรียกว่า “บุญนิยม” และถ้าเน้นว่าเป็นระบบที่ยึดหลักความพอเพียงคล้ายกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ก็อาจเรียกว่า “เศรษฐศาสตร์พอเพียง” ก็ได้ ดังนั้นแนวคิดทางเศรษฐกิจของพุทธศาสนาจึงอาจเรียกได้หลายอย่าง เช่น “พุทธเศรษฐศาสตร์” “ธัมมิกเศรษฐศาสตร์” “เศรษฐศาสตร์บุญนิยม” หรือ “เศรษฐศาสตร์พอเพียง” ก็แล้วแต่จะเลือกจุดที่จะเน้นการให้การยอมรับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของพุทธธรรมเห็นได้จากการที่พุทธธรรมยอมรับการครอบครองทรัพย์สินของปัจเจกบุคคล ดังปรากฏในอรรถกถาสุตตที่กล่าวถึงความเป็นมาของสังคมนมนุษย์ตั้งแต่เริ่มต้นกับจนถึงการสร้างบ้านเรือน การแบ่งที่นาข้าวสาธิตกัน และการขโมยข้าวสาธิตกันต้องมีการตกลง “ทำสัญญาประชาคม” เพื่อตั้งกษัตริย์หรือราชามาดูแลความสงบเรียบร้อย และเห็นความสำคัญหรือประโยชน์ของการมีทรัพย์สินส่วนตัวในคำสอนเรื่องสุขของคฤหัสถ์ 4 อย่างที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในอานนดสูตรคือ 1) สุขเกิดจากความมั่งคั่ง 2) สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ 3) สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ 4) สุขเกิดจากความประพฤติดีไม่มีโทษ

สรุป

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเป็นหลักธรรมและคติปรัชญาของพระพุทธศาสนา ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลในยุคที่มีความเจริญทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ เทคโนโลยี การคมนาคม เป็นต้น ที่ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ เพราะมนุษย์คือผู้สร้างความอยากหรือความปรารถนาขึ้นมาเองที่เรียกกันว่า “บริโภคนิยม” และถ้ามองเรื่องดีกลายเป็นการก้าวข้ามคุณธรรมและจริยธรรม และเศรษฐศาสตร์ไม่เป็นศาสตร์ที่เสร็จสิ้นในตัว

โดยลำพัง แต่อิงอาศัยกันกับวิทยาการด้านอื่น ๆ ในระบบความสัมพันธ์ของชีวิตและสังคม เศรษฐกิจตามแนวคิดของพุทธธรรมจึงสัมพันธ์กับการดำรงอยู่ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 3 อย่างที่สัมพันธ์กันคือ มนุษย์ ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม และสังคม พระธรรมปิฎกเห็นว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธนั้นต้องสอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัย อย่างครบวงจร การที่จะสอดคล้องกับกระบวนการแห่งเหตุปัจจัยอย่างครบวงจรก็ต้องอาศัย ความสัมพันธ์ที่ดีกับองค์ประกอบทุกอย่างในระบบการดำรงอยู่ของมนุษย์ องค์ประกอบ ทั้งสามอย่างนี้ต้องประสานกันและเกื้อกูลต่อกันในการดำรงอยู่ร่วมกันและเดินไปด้วยกัน หลักทฤษฎีนี้มีกัตถประโยชน์ เป็นหัวใจสำคัญในการนำไปสู่ประโยชน์อันมั่นคงการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ในท่ามกลางกระแสสังคมบริโภคนิยม ถือเป็นความยุ่งยากลำบากอย่างยิ่ง เนื่องจาก มนุษย์จำเป็นจะต้องมีการปรับตัวในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดซึ่งในสังคมไทยก็ไม่แตกต่าง จากสังคมอื่น ๆ ทั่วโลก ที่ทุกคนจะต้องมีการปรับตัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความสุข ถือเป็น ความโชคดีที่สังคมไทย เป็นสังคมที่มีหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ของการดำเนินชีวิตที่สามารถสร้างเสริมความสุขได้

เอกสารอ้างอิง

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2560). ศาสนากับการพัฒนา. นนทบุรี: ดีไซน์ ดีไลฟ์.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). คำวัด. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2547). ธรรมานุญชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). ธรรมานุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา.
- พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา). (2566). เอกสารประกอบการสอนรายวิชาศาสนาเพื่อ การพัฒนา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง.
- พระมหาอภิพงศ์ ภูริวฑฒโน (คำหงษา). (2566). ระบบการสอนเศรษฐศาสตร์อิงหลักทฤษฎีธัม มิกัตถะ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในการดำรงชีพพอเพียง ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมภาคตะวันออกเฉียง: กรณีศึกษา โรงเรียนพระ ปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม. ใน ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำราญ อิมจิตต์. (2547). เศรษฐปรัชญาในพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพรส.
- Alexander H. Shand. (1990). Free Market Morality: The Political economy of the Austrian. London: Routledge.

พระพุทธศาสนาในแถบดินแดนสุวรรณภูมิ* BUDDHISM IN THE LAND OF SUVARNABHUMMI

แสงสุรีย์ ทองขาว*

Saengsuri Thongkhao

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand

พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณฺญ (มะเตือ) และพระมหาธีรยุท ธีรยุทโธ (ภาสนิท)

Phramaha Ekkapan Warathammanyu (Maduea) and Phramaha Tirayut Thirayuttho (Phasanit)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus, Thailand

พระมหาอภิพงศ์ ภูริพัฒโน (คำหงษา) และพระสิทธิชัย คมภิโร (รินฤทธิ์)

Phramaha Aphipong Phuriwattano (Khamhongsa) and Phra Sithichai Khampeero (Rinrit)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

Mahamakut Buddhist University Srilanchang Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: Saengsuri.tho@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสุวรรณภูมิ 2) เพื่อศึกษาที่ตั้งและร่องรอยของดินแดนสุวรรณภูมิในพระพุทธศาสนา 3) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของพระพุทธศาสนากับประวัติศาสตร์ในดินแดนสุวรรณภูมิ พระพุทธศาสนาหลังจากการชำระพระธรรมวินัย ในการสังคายนาครั้งที่ 3 ที่ โอศการาม กรุงปาฏลิบุตร แคว้นมคธ ได้มีการส่งสมณทูตไปเผยแผ่ศาสนายังดินแดนต่าง ๆ ทั้งหมด 9 สาย และสายที่ 8 มีพระสงฆ์สมณทูตปรากฏชื่อว่า พระอูตระเถระและพระโสณะเถระได้เดินทางจากชมพูทวีป เพื่อมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดน สุวรรณภูมิ ซึ่งคำว่า สุวรรณภูมิ นักวิชาการแต่ละคนก็ให้นิยามและความหมายที่ต่างกันไป บ้างก็ว่า เป็นแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ทองคำ สัตว์ป่า หรือกระทั่งแถบดินแดนในอุษาคเนย์ อันได้แก่ มาเลเซีย ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว ซึ่งประเทศเหล่านี้เคยเฟื่องฟูทางพระพุทธศาสนาในอดีตมาก่อนและมีบางประเทศที่สุดท้ายแล้วพระพุทธศาสนาต้องสิ้นสุดลงเพราะการรับเอาซึ่งศาสนาใหม่ และปัจจุบันสุวรรณภูมิมีจุดศูนย์กลางที่ประเทศใดไม่ปรากฏแน่ชัด แต่ก็ต่างรับวัฒนธรรมและนับถือพระพุทธศาสนากาย

* Received September 5, 2023; Revised March 19, 2024; Accepted March 24, 2024

เถรวาทเหมือนกัน จึงไม่ต้องแปลกใจที่แต่ละประเทศจะยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาในประเทศของตนเพื่อสร้างเกียรติประวัติในประเทศนั้น ๆ

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, ดินแดน, สุวรรณภูมิ

ABSTRACT

This academic article aimed to study 1) the history and background of the Suvarnabhumi region, 2) the location and traces of Buddhism in the land of the Suvarnabhumi region, and 3) the consistency of Buddhism with history in the Suvarnabhumi region. After judging the Dharma in the 3rd Council at Asokaram, Pataliputra, and Magadha, 9 sermons were sent to spread religion to nine different lands. The 8th line had Buddhist monks named Utara Thera and Sona Thera who traveled from the Jambudvīpa (India) to spread Buddhism in the Suvarnabhumi region. The word "Suvarnabhumi" has different definitions and meanings for each scholar. Some scholars say this land is rich in gold ore, wildlife, and even Southeast Asian regions, including Malaysia, Thailand, Burma, Cambodia, Vietnam, and Laos, which were prosperous in Buddhism in ancient times. There were also some countries where Buddhism was ended because of the acceptance of new religions. The country where the center of Suvarnabhumi is located is still unclear. However, the mentioned countries all accept the same culture and respect Theravada Buddhism. Therefore, it is not surprising that each country will honor Buddhism in its own land to create a history of that country.

Keywords: Buddhism, Region, Suvarnabhumi region

บทนำ

พระพุทธศาสนามีต้นกำเนิดที่ชมพูทวีปหรือประเทศอินเดียส่วนใหญ่ที่เราเข้าใจในปัจจุบัน ในยุคนั้นพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นท่ามกลางความขัดแย้งและความเชื่อของเจ้าลัทธิสำนักต่าง ๆ มีเจ้าชายสิทธัตถะผู้เป็นชาติเชื้อกษัตริย์ออกผนวชจนตรัสรู้เป็นศาสดาที่รู้จักกันในพระนามว่า สมณะโคตม หรือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ทรงวิริยะพากเพียรเผยแผ่พระพุทธศาสนา จวบจนเป็นที่รู้จักและพระพุทธศาสนานั้นคง จึงได้ทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานในพรรษาที่ 45 รวมพระชนมายุได้ 80 ปี

ในประเทศไทยมีข้อสันนิษฐานว่า สุวรรณภูมิรับวัฒนธรรมมาจากอินเดียในสมัยอดีตและพระพุทธศาสนาที่เข้ามายุคแรกเป็นพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท หลังจากการสังคายนาครั้งที่ 3 ราวพุทธศตวรรษที่ 236 จากการที่พระเจ้าอโศกมหาราชกษัตริย์องค์ที่ 3 ราชวงศ์

โมริยะ ผู้ครองกรุงปาฏลีบุตรแห่งชมพูทวีป เกิดความศรัทธาและเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ได้มีแนวคิดจะสืบสานพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และแพร่หลาย จึงได้ส่งสมณทูตออกไปเผยแผ่ศาสนาในแดนดินต่าง ๆ ทั้งหมด 9 สาย และสายที่ 8 นี้เองที่มีพระสงฆ์สมณทูตปรากฏชื่อว่า พระอุตรเถระและพระโสณเถระได้เดินทางจากชมพูทวีปเพื่อมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในดินแดนสุวรรณภูมิ คำว่า สุวรรณภูมิยังมีข้อสันนิษฐานของที่ตั้งศูนย์กลางไม่ตรงกันเท่าใดนัก ในประเทศพม่าก็สันนิษฐานว่า มีศูนย์กลางอยู่ที่สะเทิม เมืองหงสาวดี ส่วนในประเทศไทย สันนิษฐานว่ามีศูนย์กลางที่จังหวัดนครปฐม และยังมีนักวิชาการให้ความหมายของสุวรรณภูมิ แตกต่างออกไปอีกว่าเป็นแผ่นดินในอุษาคเนย์หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ขนานด้วย มหาสมุทรแปซิฟิกอยู่ทางด้านทิศตะวันตกกับมหาสมุทรอินเดียอยู่ทางด้านตะวันออก จึงได้เป็น ศูนย์กลางในการค้าขายของโลกตะวันตกและโลกตะวันออก สุวรรณภูมิมีประวัติและเรื่องราว ที่ยาวนานก่อนยุคสมัยของอาณาจักรสุโขทัย มีความเจริญรุ่งเรืองมานับพันปี มีความสัมพันธ์ ทางวัฒนธรรมด้านศาสนา การค้าที่เดินทางเข้ามาค้าขายและเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผสมกลมกลืนและเป็นที่ยอมรับกับเจ้าของถิ่นเดิม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสุวรรณ ภูมิในที่สุด ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่แถบลุ่มแม่น้ำที่สำคัญอย่างเช่น ลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำอิรวดี แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเจ้าพระยา สุวรรณภูมิ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สุวรรณทวีป คำว่า สุวรรณภูมิ หากแปลตามรูปศัพท์ หมายถึง แผ่นดินทอง และยังมีข้อสันนิษฐานอีกว่า ที่เรียก แผ่นดินทองนั้นไม่ใช่ว่าแผ่นดินที่มีทองคำ แต่เปรียบไปถึงการค้าขายของชาวตะวันตก ที่เข้ามา ค้าขายแลกเปลี่ยนในแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธรรมชาติและสัตว์ป่า จึงทำกำไร เป็นกอบเป็นกำ ร่ำรวยกลับไป จึงเปรียบเหมือนแผ่นดินทอง ซึ่งฟังคุ้นหูกันดี แต่คำที่คุ้นหูกว่า คือ แหลมทอง อันหมายถึง บริเวณผืนแผ่นดินใหญ่ของอุษาคเนย์ หรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความเป็นมาและข้อสันนิษฐานต่างก็ตั้งข้อสันนิษฐานแตกต่างกันไป นั่นก็เพื่อให้เห็นร่องรอยของ การศึกษา เรื่องสุวรรณภูมิ ถึงแม้การศึกษาเรื่องราวของสุวรรณภูมิยังไม่จบสิ้นลง เพราะยังมี เรื่องราวในแง่ของโบราณสถานที่ยังสามารถค้นได้ไม่ตายตัว เพราะหากยังมีการค้นพบหลักฐาน ใหม่ ทฤษฎีและองค์ความรู้ต่าง ๆ ก็อาจเปลี่ยนแปลงไปด้วย ยิ่งในยุคในปัจจุบันเทคโนโลยีและ วิทยาศาสตร์มีความเจริญทันสมัย ความต้องการที่จะศึกษา รากเหง้าความเป็นมาของยุคสมัย ในอดีตก็ยิ่งเฝ้าสนใจและส่งเสริมสนับสนุนให้อยากค้นคว้ามากขึ้น หลักฐานข้อมูลใหม่ ๆ ก็ อาจส่งผลต่อความเชื่อหรือเปลี่ยนแปลงได้เสมอ

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงได้หยิบเรื่องราวของดินแดนสุวรรณภูมิมาเขียน ด้วยวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสุวรรณภูมิ
2. เพื่อศึกษาที่ตั้งและร่องรอยของดินแดนสุวรรณภูมิในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของพระพุทธศาสนากับประวัติศาสตร์ในดินแดนสุวรรณภูมิ

การศึกษาหาข้อมูลที่สอดคล้องจากนักวิชาการ จากตำราทางพระพุทธศาสนา จากตำราประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับบ้านเมืองในแถบสุวรรณภูมิ มีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก หากไม่ศึกษาถึงรายละเอียดเหล่านี้ เราไม่อาจจะเห็นร่องรอยของพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิได้เลย

ความเป็นมากับความหมายของสุวรรณภูมิ

สุวรรณภูมิ เมื่อแปลความหมายแล้ว หมายถึง แผ่นดินทองหรือนักวิชาการบางท่าน ก็ว่า แหลมทอง ไม่ว่าจะเรียกตามความหมายว่า แผ่นดินทองหรือแหลมทอง เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้ว หมายถึง ผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ของอุษาคเนย์ หรือแถบทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั่นเอง ซึ่งมีความสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่หลากหลายอาทิ เช่น สัตว์ป่า แร่ธาตุ ป่าไม้ และธัญพืชต่าง ๆ ขนาบด้วยมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันออกกับมหาสมุทรอินเดียตะวันตก ส่งผลให้แดนดินสุวรรณภูมิเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนค้าขาย หรือจุดนัดพบระหว่างโลกตะวันตก หมายถึง อินโด-เปอร์เซีย และอาหรับ กับโลกตะวันออก หมายถึง จีนและประเทศอื่น ๆ หนังสืออรรถศาสตร์ (Arthashastra) ของเกาฏีญะ ซึ่งกล่าวถึงการแสวงหาโชคในดินแดนโพ้นทะเล หากพ่อค้าวานิชคนใดได้ไปถึงสุวรรณภูมิแล้วมีชีวิตรอดกลับมาก็จะร่ำรวยด้วยโภคทรัพย์ที่จะสามารถเลี้ยงดูลูกหลานไปได้อีก 7ชั่วอายุคนเลยทีเดียว (พจนก กาญจนจันทร์, 2555)

คัมภีร์มหาวงศ์ ซึ่งเป็นพงศาวดารเก่า ได้กล่าวถึง หลังการสังคายนาครั้งที่ 3 ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชผู้ครองกรุงปาฏลิบุตร พระองค์ทรงมีแนวคิดว่าจะสืบทอดและรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา เพราะได้ทรงมองภาพกว้างว่า พระพุทธศาสนาจะไม่ยืนนานและไม่แพร่หลาย ถ้าหากไม่มีการเผยแผ่ไปให้กว้างไกล อีกประการพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ย่อมที่จะมีอำนาจในการสั่งการและทำได้ ถ้าหากพระองค์ทรงสิ้นพระชนม์ไปพระพุทธศาสนาอาจจะไม่มีกษัตริย์ผู้ที่มีความศรัทธาสืบทอดต่อยอดแทนท่าน และได้ทรงสร้างศาสนวัตถุ เสาศิลาจารึกตามสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่สวนลุมพินี เวสาลี โกสัมพี เพื่อให้สิ่งเหล่านี้ได้เป็นเครื่องหมายประจักษ์พยานในการส่งเสริมเชิดชูพระพุทธศาสนาตามที่พระองค์ทรงมีความศรัทธา (คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) พระองค์ทรงส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังนานาประเทศมีทั้งหมด 9 สาย ได้แก่

สายที่ 1 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ณ แคว้นกัษมีระ ปัจจุบันคือ แคชเมียร์ และในบางของประเทศปากีสถาน โดยมีพระมัท พระมัทฉิตกะเถระเป็นประธานไปเผยแผ่ในครั้งนั้น

สายที่ 2 ส่งสมณทูตออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางทิศใต้ของอินเดีย ณ แคว้นมทิงสมณทล ปัจจุบันคือ รัฐโมซอร์ของอินเดีย โดยมีพระมหาเทวะเถระ เป็นประธานในการนำไปเผยแผ่

สายที่ 3 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่ที่วนวาสี ซึ่งปัจจุบันอยู่ในมุมไบ (บอมเบย์) ของอินเดีย มีพระรักขิตะเถระ เป็นประธานในการเดินทางไปเผยแผ่

สายที่ 4 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาแถบชายฝั่งตะวันตกของอินเดีย แคว้นอปรันตกชนบท ปัจจุบันอยู่ทางตอนเหนือของมุมไบ ฝั่งคาบสมุทรอาระเบีย โดยมีพระโยนกธัมมรักขิตเถระ เป็นประธานในการนำไปเผยแผ่

สายที่ 5 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของมุมไบ แคว้นมหารัฐ โดยมีพระมหาธัมมะรักขิตะเถระ เป็นประธานในการไปเผยแผ่

สายที่ 6 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่โยนก แคว้นของชาวกรีก ในทวีปเอเชียตอนกลาง เหนือประเทศอิหร่านต่อไปถึงเตอร์กิสถาน โดยมีพระมหารักขิตะเถระ เป็นประธานในการไปเผยแผ่

สายที่ 7 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่ทางอินเดียภาคเหนือแถบเทือกเขาหิมาลัย และประเทศเนปาล โดยมีพระมัชฌิมะเถระ เป็นประธานในการเผยแผ่

สายที่ 8 ส่งสมณทูตไปเผยแผ่แถบสุวรรณภูมิ โดยมี พระโสณะเถระและพระอุตตรเถระ เป็นผู้ไปเผยแผ่

สายที่ 9 ส่งสมณะทูตไปในลังกาทวีป ประเทศศรีลังกาปัจจุบัน มีพระมหินเถระเป็นประธานในการเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วิริยทุโธ) กล่าวว่า ดินแดนสุวรรณภูมิ ได้มีพระอรหันต์ 5 องค์ คือ พระโสณะเถระ พระอุตตรเถระ พระฉานียเถระ พระภุจยเถระ พระมนียเถระ และสามเณร อุบาสก อุบาสิกา พุทธบริษัทอีก 38 รูป/คน เข้ามาประกาศพระพุทธศาสนาและได้แสดงพรหมชาลสูตรเป็นปฐมเทศนา ได้อาพาพระบรมสารีริกธาตุเข้ามาด้วย สร้างวัดแห่งแรก ณ เมืองเถื่อนทอง นครชัยศรี และสร้างสถูปเจดีย์ บรรจุพระบรมสารีริกธาตุทรงบาตรคว่ำ เหมือนเมืองสาญจิ ประเทศอินเดีย แล้วตั้งชื่อวัดว่า “วัดพุทธบรมธาตุ” เป็นวัดแรก และเป็นเจดีย์องค์แรกในดินแดนสุวรรณภูมิ เพื่อเป็นอนุสรณ์เชื่อมเมือง ปาฏลีบุตร (พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วิริยทุโธ), 2544)

กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทำการวินิจฉัยตีความ สุวรรณภูมิตามที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระบรมราชวินิจฉัยว่า สุวรรณภูมิอยู่ในดินแดนไทยมีพระปฐมเจดีย์ที่เก่าแก่ที่สุดในดินแดนไทย สร้างเมื่อปี พ.ศ. 218 ตั้งแต่ครั้งที่พระเจ้าอโศกมหาราชได้แบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปประดิษฐานยังแดนดินต่าง ๆ และยังพบจารึกคาถา เย ธมมา ที่พระปฐมเจดีย์อีกด้วย (รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง, 2555)

หม่องทิน อ่อง นักประวัติศาสตร์ชาวพม่า กล่าวว่า “สุวรรณภูมิ” ว่ามีได้อยู่ที่นครปฐม ตามที่นักวิชาการไทยกล่าวอ้าง ด้วยเหตุที่ว่าสุวรรณภูมิเป็นเมืองทางชายฝั่งทะเล แต่นครปฐมตั้งอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลเข้าไปในภาคพื้นทวีป ดังนั้นสุวรรณภูมิจึงน่าจะอยู่ที่สะเทิมมากกว่า (Maung Htin Aung, 1967)

สุจิตต์ วงษ์เทศ กล่าวว่า สุวรรณภูมิไม่เป็นอาณาจักร ไม่เป็นรัฐ ไม่เป็นอาณานิคม อินเดียตามที่มันักค้นคว้าและนักวิชาการกล่าวอ้างบ่อย ๆ สุวรรณภูมิเป็นชื่อดินแดนแผ่นดินใหญ่ภาคพื้นทวีปของอุษาคเนย์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว โดยไม่ระบุจำเพาะเจาะจงที่ใดที่หนึ่ง แต่เป็นชื่อรวม ๆ กว้าง ๆ ทั้งหมดของบริเวณที่ปัจจุบันเป็นประเทศต่าง ๆ ได้แก่ มาเลเซีย ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2566)

ภาสกร วงศ์ดาวัน กล่าวถึง สุวรรณภูมิว่ามีในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงที่สามารถค้นพบหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุด พอจะทำให้ทราบว่า สุวรรณภูมิเคยเป็นอาณาจักรและมีคนอาศัยอยู่จริงและสันนิษฐานว่าน่าจะอยู่ในประเทศไทยและประเทศใกล้เคียงอย่างพม่า เวียดนาม (ภาสกร วงศ์ดาวัน, 2558)

สุวรรณภูมิ เป็นชื่อของภูมิภาคอุษาคเนย์ คาดการณ์ว่าน่าจะเป็นแหล่งค้าขายระหว่างรัฐ นักวิชาการหลายคนก็ยังให้ข้อสรุปไม่ได้เช่นกันว่าสุวรรณภูมิอยู่ที่ใด ในประเทศไทยก็กล่าวว่ายู่ในประเทศไทยมีศูนย์กลางที่จังหวัดนครปฐม และในประเทศพม่าก็ว่าอยู่ที่ประเทศพม่าเมืองสะเทิมเพราะติดชายฝั่งทะเลมากกว่า ส่วนในประเทศกัมพูชา พบคำว่า สุวรรณภูมิในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชที่ 1 กษัตริย์แห่งเจนละ ที่จังหวัดกำแพงเพชร รว. พ.ศ. 1176 (ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ, 2566) และพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิก็คาดการณ์ว่ารับเอาพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท รว. พุทธศตวรรษที่ 236 หลังจากการสังคายนาคั้งที่ 3 โดยพระพะโสมณะเถระและพระอุตตระเถระ แม้ว่าสุวรรณภูมิมีศูนย์กลางอยู่ที่ไหนไม่มีใครรู้จักแน่ชัด แต่ก็พอทำให้เกิดจินตภาพและเห็นเค้าโครงภาพของสุวรรณภูมิว่าเคยเป็นดินแดนที่มีร่องรอยทางพระพุทธศาสนาและดินแดนของการแลกเปลี่ยนค้าขายโดยรวม ๆ ได้แก่ มาเลเซีย ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว

ร่องรอยพระพุทธศาสนาในมาเลเซีย

มาเลเซีย ชื่อเป็นทางการ คือ สหพันธรัฐมาเลเซีย มีสภาพภูมิอากาศคล้ายกับประเทศไทย ซึ่งมาเลเซียในอดีตมีการนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพุทธศาสนามาก่อน ภายหลังประชากรจึงหันไปรับศาสนาอิสลามตามพระเจ้าแผ่นดิน

มาเลเซีย เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ทางตอนใต้ของไทย เคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ และสยามมักเรียกมาเลเซียสมัยนั้นว่า มลายู (ฉัตรสุมาลย์, 2556) รว. ประมวลพุทธศตวรรษที่ 3 พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่แดนดินมาเลเซียระยะแรกเป็นแบบเถรวาท แต่มีผู้นับถือไม่มากนักจนกระทั่งพุทธศตวรรษที่ 12 เมื่อแหลมมลายูตกอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรศรีวิชัย (วิทย์ บัณฑิตกุล, 2555) กล่าวว่า อาณาจักรศรีวิชัยปกคลุมถึงอินโดนีเซีย เพราะจากการสันนิษฐานว่า “บุโรพุทโธ” ที่สร้างจากหินภูเขาไฟ ทรงบันไดแบบพีระมิด ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาน่าจะสร้างระหว่าง ค.ศ. 778-850 ในสมัยกษัตริย์ราชวงศ์ไศเลนทร์ พระพุทธศาสนานิกายมหายานจึงได้เผยแผ่เข้ามาสู่บริเวณแถบนี้ ในปี พ.ศ. 1837

พ่อขุนรามคำแหงมหาราชครองเมืองสุโขทัยทรงแผ่ขยายอาณาเขตลงมาทางตอนใต้ถึงเมืองนครศรีธรรมราชรวมถึงหัวเมืองมลายูทั้งหมด ตกเป็นเมืองประเทศราช อยู่ภายใต้การดูแลของสุโขทัยสมัยนั้น จึงทำให้พระพุทธรูปศาสนานิกายเถรวาทเผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนแหลมมลายูนี้ด้วย แต่ด้วยเจ้าของถิ่นเดิมนับถือพระพุทธรูปศาสนาพุทธมหายานยาวนาน ทำให้พระพุทธรูปเถรวาทไม่ค่อยมีอิทธิพลมากนัก พอถึงสมัยพระเจ้าปรมศวร ผู้เป็นเชื้อสายของราชวงศ์ไศเลนทร์ แห่งเมืองปาเล็มบัง ซึ่งเป็นศูนย์กลางของศรีวิชัยเดิม ราว ค.ศ. 1401 ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงแห่งราชสำนักมขปาหิตต่อมาเกิดกบฏขึ้น จึงต้องหนีไปที่สิงคโปร์ หรือเรียก (ตุมาเส็ก) สุโขทัยได้ให้ ปาหัง หรือปัตตานีขับไล่ปรมศวรออกจากสิงคโปร์ และหนีไปเกาะมะละกาตั้งตนเป็นเจ้าเมืองมะละกา ได้อภิเษกกับเจ้าหญิงอันเป็นธิดาแห่งปาไซ ซึ่งเป็นมุสลิม จึงได้หันไปนับถือศาสนาอิสลามด้วย (อาณัติ อนันตภาค, 2557) พระพุทธรูปศาสนานิกายมหายานก็เริ่มเสื่อมลง เพราะไม่มีพระเจ้าแผ่นดินอุปถัมภ์ ครั้นถึงสมัยสุลต่านมัลโมซาร์ มีศรัทธาต่อศาสนาอิสลามอย่างหนัก จนยกย่องให้เป็นศาสนาหลักในชาติ ได้ใช้ทางการทหารทำลายพุทธสถาน รวมถึงศาสนสถานที่เป็นศาสนาพราหมณ์ด้วย และประกาศบอกให้ราษฎรหันมานับถือศาสนาอิสลามตามอย่างพระองค์ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้อิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนานิกายมหายานสิ้นสุดลงตั้งแต่นั้นมา (เอ็น.เจ.ไร, 2526) นักประวัติศาสตร์กล่าวว่า มาเลเซียตะวันตกได้รับอิทธิพล 3 สมัย คือ สมัยแรก ค.ศ. 300-500 ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธรูปศาสนา โดยพบซากปรักหักพังในวัดพุทธเคดะห์ และพุทธรูปแบบคุปตะลุ่มแม่น้ำคินตา สมัยที่สอง ค.ศ. 7-11 เป็นช่วงอาณาจักรศรีวิชัยกำลังก่อตัวและเริ่มเข้มแข็ง สมัยที่สาม คือ ช่วง ค.ศ. 11-14 เป็นช่วงหลังจากความเสื่อมของเมืองตะกั่วป่าอันเป็นศูนย์กลางทางการค้าตอนบน และเส้นทางการค้าเริ่มใหม่ของช่องแคบมะละกา

นอกจากนี้ปัจจุบันมาเลเซียมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และเป็นศาสนาประจำชาติ ถึงแม้จะมีการพยายามเผยแผ่พระพุทธรูปศาสนาในมาเลเซียก็ยังพอมียูบ้าง ซึ่งส่วนมากจะเป็นชาวจีนและกลุ่มสยามดั้งเดิมเชื้อสายมลายูที่นับถือนิกายมหายานและเถรวาท

ร่องรอยพระพุทธรูปในลาว

ประเทศลาวมีชื่อเป็นทางการ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ใช้อักษรย่อว่า สปป.ลาวเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกับคนไทยในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ศิลปะ ภาษา วัฒนธรรมรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีด้วย

ประเทศลาวกำเนิดเกิดขึ้นตั้งแต่เมื่อใดไม่สามารถกำหนดได้ชัดเจน แต่มีหลักฐานชิ้นแรกจากพงศาวดารลาว ในปี 1271 ว่ามีราชวงศ์หนึ่งขึ้นปกครอง มีตำแหน่งเป็น “พญา” มีความหมายว่า “ผู้เป็นใหญ่” และชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลของพระพุทธรูปศาสนาได้อย่างชัดเจน พระเจ้าฟ้างุ้มผู้สถาปนาราชอาณาจักรล้านช้างคือผู้ที่สืบทอดราชวงศ์พญานั้นเอง (มาร์ติน

สจ๊วต-ฟอกซ์, 2526) คาดว่าพระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศลาวในยุคสมัยที่อาณาจักรล้านช้างรุ่งเรือง ราว พ.ศ. 1896-1914 เจ้าฟ้าจ๋มได้รับพระพุทธศาสนาผ่านทางพระนางแก้วยอดฟ้า ผู้เป็นชายา ธิดาของพระเจ้าศรีจุลราช แห่งอาณาจักรขอม เมื่อครั้งที่พระนางมาประทับที่อาณาจักรล้านช้างแต่เดิมยังคงมีการบูชาผีสงเทวดาอยู่ พระนางจึงให้เจ้าฟ้าจ๋มอัญเชิญพระภิกษุสงฆ์จากนครอินทปัตย์ จำนวน 20 รูป มาเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอาณาจักรล้านช้าง และพระเจ้าศรีจุลราช ผู้เป็นพ่อตาก็พระราชทานพระพุทธรูปปญฺโญลหะองค์หนึ่งนามว่า พระบาง พร้อมทั้งพระไตรปิฎก ตั้งแต่นั้นมาพระพุทธศาสนาก็ประดิษฐานและเจริญรุ่งเรืองมาโดยลำดับ ราว พ.ศ. 2250 ความเป็นปึกแผ่นที่ยาวนานภายใต้พระนามเชื้อสายของพระเจ้าฟ้าจ๋มแหล่งหล้าธรณีต้องสิ้นสุดลง ล้านช้างแยกเป็น 2 ฝ่าย คืออาณาจักรลาวล้านช้างเวียงจันทร์กับอาณาจักรลาวล้านช้างหลวงพระบาง และถัดจากนั้น 5-6 ปี ราว พ.ศ. 2256 อาณาจักรลาวล้านช้างเวียงจันทร์ก็ถูกตัดแบ่งเป็นอาณาจักรลาวล้านช้างจำปาสักอีก ทำให้ล้านช้างแตกเป็น 3 อาณาจักรเล็ก ๆ (บุญมี เทบสีเมือง, 2556) จวบจนยุคที่ลาวตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศส ลาวมีความคิดแตกแยก เกิดการรบกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้พระพุทธศาสนาขาดการทำนุบำรุงเพราะความวุ่นวายในประเทศ พระพุทธศาสนาได้รับความเสียหายอย่างหนักเป็นเวลาถึง 45 ปี แล้วจึงได้รับเอกราชต่อมา เมื่อปี ค.ศ. 1956 เจ้าสุวรรณภูมาเป็นนายกรัฐมนตรีคนใหม่ได้เจรจากับเจ้าสุภานุวงศ์ ซึ่งเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน ด้วยความหวาดระแวงทำให้ลาวจำใจกลายเป็นสนาามรบกัน ด้วยฝ่ายหนึ่งเข้ากับจีนคอมมิวนิสต์และเวียดนามเหนือ อีกฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์เหมือนประเทศไทย (ดี.จี.อี ฮอลล์, 2557) ถึงแม้ได้รับเอกราชแต่การเมืองขาดเสถียรภาพ เมื่อ พ.ศ. 2518 ประเทศลาวก็ตกอยู่ภายใต้การปกครองด้วยระบอบคอมมิวนิสต์ ทำให้พระพุทธศาสนาในประเทศลาวเสื่อมลงไปหนักกว่าเดิม ด้วยระบบคอมมิวนิสต์ห้ามชาวบ้านทำบุญตักบาตร ไม่ให้มีการบวชพระภิกษุหรือสามเณร ไม่ให้มีการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม เมื่อการเมืองสงบจนกระทั่งปี พ.ศ. 2530 จึงเริ่มมีการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอีกครั้ง

ประเทศลาวเป็นประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติอยู่มาก เป็นประเทศที่น่าท่องเที่ยวอีกประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ยังขาดผู้นำในการบริหารจัดการประเทศที่ดีขาดเสถียรภาพ ถึงแม้จะมีการปกครองด้วยระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ แต่ปัจจุบันประเทศลาวได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เกิดค่าเงินกีบลอยตัวขึ้นเนื่องมาจากหนี้สินในประเทศ ย่อมส่งผลกระทบต่อวิถีความเป็นอยู่ของคนในประเทศแต่ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศยังนับถือพระพุทธศาสนาและหยั่งรากฝังลึกลงไปในชีวิตจิตใจมาอย่างช้านาน

ร่องรอยพระพุทธศาสนาในกัมพูชา

กัมพูชา ชื่อเป็นทางการ คือ ราชอาณาจักรกัมพูชา มีการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ คล้ายคลึงกับประเทศไทย ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศที่มีร่องรอยอารยธรรมที่เจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ราวพุทธศตวรรษ

ที่ 8 อาณาจักรพุนันเจริญรุ่งเรือง และเป็นมิตรไมตรีกับประเทศจีนและอินเดีย จึงทำให้เกิดการเรียนรู้และซึมซับศาสนาเข้ามาด้วย

ในพุทธศตวรรษที่ 11 จากเอกสารฝ่ายจีนกล่าวว่า กษัตริย์พุนัน พระนามว่า เกาณติยะ ชัยวรมัน (เกาจินจูเซเยปาโม) เปลี่ยนจากนับถือศาสนาพราหมณ์มาเป็นพระพุทธศาสนา (สุชาติ หงษา, 2550) จึงเป็นไปได้ว่า ช่วงแรก ๆ เป็นศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พุทธศาสนาปะปนกันจนกระทั่งถึงยุคอาณาจักรพุนันและอาณาจักรเจนละล่มสลาย กลายเป็นยุคกัมพูชาที่เป็นอาณาจักรที่เจริญรุ่งเรืองมากที่สุดในสมัยพระชัยวรมันที่ 7 พระพุทธศาสนานิยามหายานและเถรวาท ก็ได้รับการทำนุบำรุงเอาใจใส่อย่างดี จวบจนยุค พ.ศ. 2410 กัมพูชาต้องตกเป็นเมืองขึ้นของฝรั่งเศสอีกครั้ง ราวปี พ.ศ. 2518-2522 กัมพูชาต้องตกอยู่ภายใต้การรุกรานทำสงครามกลางเมือง ระหว่างชาวเขมรกับกองทัพเขมรแดงที่นิยมลัทธิคอมมิวนิสต์ และได้รับชัยชนะ ทำให้การปกครองบ้านเมืองดิ่งสู่เหวนรกอีกครั้ง พระพุทธศาสนาและพระภิกษุสงฆ์จำนวนมากรวมไปถึงศาสนสถานต่าง ๆ ถูกทำลาย บางส่วนก็ลี้ภัยสงครามเข้ามาอยู่ฝั่งไทย จนถึงปลาย พ.ศ. 2521 รัฐบาลชุดใหม่ได้รับการสนับสนุนจากเวียดนาม ทำให้เขมรแดงสิ้นอำนาจลง แต่การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไม่ดีขึ้นเท่าที่ควร เพราะรัฐบาลโดยการนำของนายพล เอง สัมริน มีนโยบายไม่ให้ประชาชนนับถือพระพุทธศาสนาเกิดสงครามกลางเมือง วัดวาอาราม ศาสนสถานถูกนำไปใช้ทางทหาร ทำให้เกิดการถูกทำลาย พระพุทธรูปเสียหายเป็นจำนวนมาก ภายหลังสงครามสงบลงเมื่อ พ.ศ. 2523 โดยการนำของ ฮุน เซน รัฐบาลกัมพูชาชุดใหม่ได้ทำการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอีกครั้ง

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชากำลังเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก และมีพระภิกษุสงฆ์ในประเทศกัมพูชาเข้ามาศึกษาพระปริยัติธรรมในประเทศไทยจำนวนมากเช่นกัน ด้วยเหตุที่ประเทศกัมพูชามีร่องรอยด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุทางศาสนาเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่จับตามองของนักธุรกิจในด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวเช่นกัน

ร่องรอยพระพุทธศาสนาในเวียดนาม

เวียดนามมีชื่อเรียกเป็นทางการคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เวียดนามเคยเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรจีนมาหลายพันปีจนถึงยุคสมัยของราชวงศ์หมิง และต้องได้ซึมซับวิถีความเป็นอยู่ของอาณาจักรจีนมาเช่นเดียวกัน คนจีนนับถือศาสนาอะไรเวียดนามก็จำเป็นต้องปฏิบัติตาม แรกเริ่มศาสนาที่จีนนับถือ คือ ลัทธิเต๋ากับขงจื้อ

ราว พ.ศ. 732 ท่านเมียวโปและคณะสงฆ์จากจีนได้เดินทางมาเผยแผ่พระพุทธศาสนา นิกายมหายาน ในเวียดนามยุคแรกพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองและได้รับการทำนุบำรุงจากพระมหากษัตริย์เป็นเรื่อยมา ปี ค.ศ. 939 โงกเวียน ได้ขับไล่ราชวงศ์ถังออกไปจากอันนัมได้สำเร็จ แล้วประกาศเอกราชเปลี่ยนชื่อเป็น “ไตเวียด” (อาณัติ อนันตภาค, 2558) จวบจน ค.ศ. 1406 ราชวงศ์หมิงส่งกองทัพบุกตีเวียดนาม เวียดนามตกอยู่ภายใต้การปกครองอาณาจักร

จีนอีก เป็นครั้งที่ 4 จีนได้สนับสนุนให้เวียดนามเผยแพร่ลัทธิเต๋า และขงจื้ออีกครั้งหนึ่ง (ดวงธิดา รามะศวร, 2537) และมีการสั่งรื้อทำลายวัด คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก กีดขวางการปฏิบัติกิจพระสงฆ์ ทำให้พระพุทธศาสนาเกิดความเสียหาย พระพุทธศาสนาในเวียดนามก็เสื่อมลงตามลำดับ จนถึงยุคสมัยการล่าอาณานิคมของฝรั่งเศส พ.ศ. 2426 รัฐบาลฝรั่งเศสได้เข้าควบคุมการปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา ห้ามมีการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหากไม่ได้รับอนุญาต และบังคับให้เปลี่ยนศาสนา พระพุทธศาสนาในเวียดนามซบเซาอย่างหนัก ยุคเวียดนามเหนือเวียดนามใต้ยุติลง แต่ก็ไม่วายโดนคอมมิวนิสต์ผู้มีชัยชนะเข้าจำกัดสิทธิ์เสรีภาพทางพระพุทธศาสนาอีกเช่นเคย ห้ามไม่ให้มีการทำบุญ ห้ามมีการบวช คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาถูกทำลาย ทำให้พระภิกษุสงฆ์ส่วนหนึ่งต้องลี้ภัยไปยังต่างประเทศ หลังจากที่เวียดนามได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจในปัจจุบันพระพุทธศาสนาในเวียดนามรัฐบาลได้เปิดกว้างให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนามากขึ้น (สมหมาย ชินนาค และพระครูสารกิจโกศล, 2559) พระภิกษุสงฆ์ในเวียดนามจึงได้มีการการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง แต่ด้วยที่ชาวเวียดนามเคยอยู่ภายใต้การปกครองของจีนมายาวนาน จึงยังมีประชาชนบางส่วนที่นับถือลัทธิขงจื้อและลัทธิเต๋าสอดคล้องกับพระพุทธศานานิยามหายานอีกด้วย

พระพุทธศาสนาในเวียดนามมีปมความปวดร้าวที่ยาวนาน พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งในการเรียกร้อง ต่อสู้ทางการเมือง เพราะการถูกกดขี่ข่มเหง และถูกย่ำยีจากรัฐบาลของโง่ดินเดียม ผู้นำถือศาสนาคริสต์ ทำให้พระภิกษุชื่อ ถิซ กวางดึก ต้องเผาตนเองเพื่อเรียกร้องหาความชอบธรรมจากรัฐบาล กลายเป็นประวัติศาสตร์ที่สะท้อนใจของชาวพุทธไปทั่วประเทศในยุคนั้น จวบจนรัฐบาลชุดใหม่มีอำนาจในการปกครองประเทศจึงทำให้พระพุทธศาสนากลับมาฟื้นฟูอีกครั้ง

ร่องรอยพระพุทธศาสนาในพม่า

พมามีชื่อเป็นทางการ คือ สาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่า ชาวพมามีตำนานและเชื่อว่าตนเองสืบเชื้อสายมาจากอริยกะ และมีการชุดค้นพบคำจารึกภาษาบาลีในประเทศพม่า ว่ามีการสั่งสอนพระพุทธศาสนาแบบเถรวาทในเมืองพะโคของพม่า

ผู้คนในยุคแรก ๆ สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพวก “พยู” เพราะเป็นชนชาติแรกที่อาศัยอยู่ในแถบพม่าตอนล่างและตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ “นครศรีเกษตร” และมีจารึกมอญปลายรัชสมัยพระเจ้ากยันทิธา พ.ศ. 1627-1655 อ้างถึงนครศรีเกษตรว่าเป็นเมืองหลวง มีพระสถูปใหญ่ในพระพุทธศาสนา 3 สถูป สถูปหนึ่งสูง 150 ฟุต มีโบสถ์เล็ก ๆ รุ่งก่อนโบสถ์สมัยพุกามสมัยหลัง มีพระพุทธรูปหินสมัยคุปตะ (บุญเทียม พลายชมภู, 2548) ในตำนานพระพุทธศาสนาของพม่าเชื่อว่า ได้รับอิทธิพลจากอินเดียที่เข้าสู่พม่าตอนใต้ทางทะเล และชาดกกกล่าวถึงดินแดนแถบนี้ว่า สุวรรณภูมิ ยังมีนิยายเรื่องของ 2 พี่น้องชื่อตะปุสะและปะลิกัด ที่ได้รับประทานพระเกศาจากพระพุทธเจ้า 8 เส้น แล้วสองพี่น้องอัญเชิญมาถึงสุวรรณภูมิประดิษฐานไว้ใน

พระเจดีย์ชเวดากอง เมืองย่างกุ้งปัจจุบัน (ดี.จี.อี ฮอลล์, 2557) พระพุทธศาสนาในพม่าแบบ มหายานเข้ามาเผยแผ่ภายหลัง แล้วเจริญรุ่งเรืองดีขึ้นมากจนคู่กันมากับเถรวาท พระพุทธศาสนา เข้าสู่ประเทศพม่าทางเมืองสุธรรมวดีหรือเมืองสะเทิม พระพุทธศาสนานิภายเถรวาท เจริญรุ่งเรืองมากใน พ.ศ. 1587 ยุคสมัยพระเจ้าอนุรุธมหาราช กษัตริย์แห่งมรัมมะ อาณาจักร พุกาม ครั้นอาณาจักรพุกามล่มสลายราว พ.ศ. 1827 มองโกลรุกราน ทำให้เกิดอาณาจักรต่าง ๆ แยกเป็นอิสระรวมถึงอาณาจักรมอญก็ยกให้หงสาวดีเป็นราชธานี เมื่อพระเจ้าธรรมเจดีย์ ศรีปิฎกครองขึ้นครองราชย์ พระพุทธศาสนาจึงได้รับการทำนุบำรุงอย่างต่อเนื่อง ประชาชน มีความใกล้ชิดพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก จวบจนยุคสมัย พ.ศ. 2429 พม่าตกอยู่ภายใต้การ ปกครองอังกฤษสมัยพระเจ้าอีบอราชวงศ์อลองพญา เพราะพระองค์ถูกโค่นอำนาจ ส่งผลให้ พระพุทธศาสนาขาดพระมหากษัตริย์ทำนุบำรุง แต่ด้วยที่พระพุทธศาสนานิภายเถรวาทได้รับการ ชื่นชมชอบอย่างซำนาน หลังจากพม่าได้รับเอกราชคืนจากอังกฤษ ใน พ.ศ. 2491 รัฐบาลของ พม่าโดยการนำของนายอูนุ ก็ได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอีกครั้งและจัดให้มีการสังคายนา พระไตรปิฎกครั้งที่ 6 ขึ้น (พระเมธีรัตนติก, ม.ป.ป.) กล่าวว่า ใน พ.ศ. 2497 ได้มีมนต์พระภิกษุ ผู้เชี่ยวชาญทั้งจากไทย ศรีลังกา ลาว พม่า กัมพูชา เดินทางไปร่วมชำระพระไตรปิฎกอีกด้วย โดยในประเทศไทยมีพระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส) ไปแสดงปาฐกถาธรรมพิเศษเป็น ภาษาอังกฤษด้วย

ปัจจุบันพระพุทธศาสนาในประเทศพม่าเจริญรุ่งเรืองมีทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่น่าสนใจ แต่ด้วยความไม่สงบภายในประเทศ ทำให้ประเทศพม่าเกิดการเปลี่ยนแปลงและ เกิดสงครามอยู่ตลอดเวลาพระภิกษุสงฆ์ก็พลอยได้รับความกระทบนั้นด้วย แต่ความศรัทธาทาง พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่เช่นเดิม และเมื่อใดที่พม่าสามารถเปิดการท่องเที่ยวเสรีได้ เกิดความ ปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ประเทศพม่าจะเป็นประเทศที่น่าจับตามองเป็นอย่างมากด้าน เศรษฐกิจอีกประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ร่องรอยพระพุทธศาสนาในไทย

หากย้อนเวลาก่อนยุคประวัติศาสตร์จากอดีตที่ผ่านมา เดิมทีประเทศไทยไม่มีอาณาเขต ที่แน่นอน คงเป็นเพียงแค่อาณาจักรต่าง ๆ เท่านั้น พระธรรมปิฎก กล่าวว่า หลังจากสังคายนา ครั้งที่ 3 พระเจ้าอโศกมหาราชปรึกษาพระโมคคัลลิสบุตรได้ส่งสมณทูตออกไปเผยแผ่ พระพุทธศาสนา จำนวน 9 สาย และสายที่ 8 ได้เดินทางมายังแถบสุวรรณภูมิ พร้อมคณะ มีปรากฏชื่อ 5 รูป คือ พระโสณะ พระอุตตระ พระมานิยะ พระภูริยะ และพระมนิยะ (พระธรรม ปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2540) และคณะอีก 38 รูป/คน

พระพุทธศาสนาเข้ามาทางไหน เมื่อไร ใครนำเข้ามานั้นคงหาหลักฐานยืนยันได้ยาก สมัยนั้นอาณาจักรทวารวดีมีเมืองนครปฐมเป็นเมืองหลวง มีองค์ปฐมเจดีย์และศิลาจารึก บางอย่างเป็นวัตถุพยาน พระพุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทย แบ่งเป็น 4 ยุค คือ 1) ยุคลัทธิ

หินยานอย่างเถรวาท 2) ลัทธิมหายาน 3) ลัทธิหินยานอย่างพุทฺธม 4) ลัทธิลัทธิกาวงศ์ (ปีน มุทกัณฑ์, 2554) การรับพระพุทธศาสนาจึงเป็นการรับผ่านมาเป็นยุค ๆ จากอาณาจักรและสืบทอดจนมีการรวบรวมอาณาจักรต่าง ๆ เป็นราชอาณาจักร อย่างสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ ก็มีปรากฏศิลปะและวัตถุสถานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราจะเห็นได้ว่า การนับถือพระพุทธศาสนาในอดีตส่วนใหญ่กษัตริย์จะเป็นผู้นำในการพาเรือบหรือรับนับถือศาสนา ถ้าหากกษัตริย์นับถือศาสนาอะไร ประชาชนหรือข้าราชการบริพารก็ต่างพากันนับถือไปด้วย เพราะในสมัยนั้นพระมหากษัตริย์เปรียบเสมือนเจ้าชีวิต สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 27 ของกรุงศรีอยุธยา มีการเปิดความสัมพันธ์กับชาติตะวันตกมากที่สุดสมัยหนึ่ง โดยชาติตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในเมืองไทยมากที่สุดในสมัยนั้นคือฝรั่งเศสในสมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 สมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงทรงหันไปผูกมิตรกับฝรั่งเศสซึ่งเป็นชาติมหาอำนาจในเวลานั้นเพื่อคานอำนาจของฮอลันดาและอังกฤษแทน จึงได้ส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส พระเจ้าหลุยส์กลับมีนโยบายให้สยามรับศาสนาคริสต์ แต่กลับได้รับการปฏิเสธอย่างสุภาพว่า ต้องขอขอบพระทัยพระเจ้าหลุยส์ที่รักใคร่ต่อพระองค์ แต่พระองค์ยังไม่เกิดความรู้สึกซาบซึ้งต่อพระเจ้า ก็คงเป็นเพราะพระประสงค์ของพระเจ้าเป็นเจ้าแน่นนอนที่ต้องการให้คนนับถือศาสนาคนละแบบ เช่นเดียวกับการสร้างมนุษย์ให้มีความแตกต่างกันไป (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2552) ถ้าหากพระนารายณ์มหาราชทรงรับเอาศาสนาอื่นเข้ามาตั้งแต่สมัยอยุธยา บรรดาคนไทยที่เกิดในยุคหลัง ๆ คงไม่มีใครรู้จักพระพุทธศาสนาอย่างแน่นนอน ผู้นำในยุคสมัยจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกันกับการคงอยู่และเสื่อมไปของพระพุทธศาสนา เราจะเห็นได้ว่าการเข้ามาและรับเอาวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในแถบสุวรรณภูมิที่มีที่มาและมุมมองจากนักประวัติศาสตร์แต่ละประเทศไม่เหมือนกัน

หากมองภาพจากอดีตจนถึงปัจจุบันเราจะเห็นร่องรอยการเดินทางของพระพุทธศาสนาในแถบถิ่นของแต่ละประเทศก็แตกต่างกันไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับห้วงเวลาและผู้นำของแต่ละประเทศนั้น ๆ ทำให้กลุ่มประชาชนต้องพลอยเปลี่ยนแปลงและรับศาสนาอื่นตามผู้นำไปด้วย บางประเทศพระพุทธศาสนาก็หมดไปจากประเทศนั้น ๆ และบางประเทศกว่าจะฟื้นฟูพระพุทธศาสนาได้ก็ต้องใช้ระยะเวลาอย่างยาวนาน แต่ประเทศไทยนับว่ามีความโชคดีเป็นอย่างมากที่มีพระมหากษัตริย์ที่สืบทอดและรักษาต่อยอดพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่ครั้งประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนาจึงได้ประดิษฐานอย่างมั่นคงในประเทศไทยยาวนาน และเป็นที่สักการะบูชาแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปจนถึงทุกวันนี้

สรุป

พระพุทธศาสนามีแหล่งกำเนิดที่ประเทศอินเดีย และหลังจากการสังคายนาครั้งที่ 3 ได้มีการส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังดินแดนต่าง ๆ และที่มีปรากฏชื่อว่าแดนดินสุวรรณภูมิ ซึ่งในประเทศไทยตามที่นักประวัติศาสตร์ยุคเก่าได้ให้ความหมายว่า แดนดินสุวรรณภูมิมีศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศไทยนั้นก็คือจังหวัดนครปฐม

ซึ่งคำว่า สุวรรณภูมิ นักวิชาการแต่ละคนก็ให้นิยามและความหมายที่แตกต่างกันไป บ้างก็ว่าเป็นแผ่นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ทองคำ บ้างก็ว่ามีความอุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุและธรรมชาติ อย่างเช่น สัตว์ป่า และเครื่องเทศต่าง ๆ บ้างก็ว่าสุวรรณภูมินี้เป็นเพียงชื่อของอาณาจักรแผ่นดินในภาคพื้นอุษาคเนย์ มีกลุ่มคนอาศัยอยู่ อย่างเช่น มาเลเซีย ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว และเป็นแถบแดนดินที่มีการติดต่อค้าขายหรือเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งก็ยังมีนักประวัติศาสตร์บางคนกล่าวถึงสุวรรณภูมิว่า ไม่ได้เป็นอาณาจักร ไม่ได้เป็นรัฐ แต่สุวรรณภูมิเป็นเพียงภาคพื้นทวีปของอุษาคเนย์เมื่อหลายพันปีมาแล้ว โดยไม่ระบุจำเพาะเจาะจงที่ใดที่หนึ่ง แต่เป็นชื่อรวม ๆ กว้าง ๆ ทั้งหมดของบริเวณที่ปัจจุบันเป็นประเทศต่าง ๆ ได้แก่ มาเลเซีย ไทย พม่า กัมพูชา เวียดนาม ลาว และนอกจากกลุ่มประเทศเหล่านี้แล้วยังมี อินโดนีเซีย สิงคโปร์ นั้นเอง ซึ่งในประเทศมาเลเซีย คาดการณ์ว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาราวพุทธศตวรรษที่ 3 เป็นแบบเถรวาท ก่อนเปลี่ยนมาเป็นศาสนาอิสลามหลังจากที่พระเจ้าปดุงหันไปนับถือศาสนาใหม่ ส่วนร่องรอยพระพุทธศาสนาในประเทศลาวนั้น พระเจ้าฟ้างุ้มผู้สถาปนาอาณาจักรล้านช้างเป็นยุคสมัยที่ล้านช้างรุ่งเรืองราว พ.ศ. 1896-1914 ซึ่งรับพระพุทธศาสนาตามชายา ธิดาของพระเจ้าศรีจุลราช แห่งอาณาจักรขอมในประเทศพม่า ยุคแรกเริ่มที่มีการนับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ก่อนเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาในยุคสมัยของอาณาจักรฟูนัน ศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธมีการนับถือปะปนกันมาผ่านยุคสมัย จวบจนพันวิฤตการเมืองในประเทศจึงได้ฟื้นฟูพระพุทธศาสนาอีกครั้ง เวียดนามเคยตกเป็นเมืองขึ้นของจีนราวพันกว่าปีมีการนับถือลัทธิเต๋ากับขงจื๊อผนวกกับการนับถือพระพุทธศาสนาด้วยกัน ซึ่งคาดว่าพระพุทธศาสนาเข้าสู่เวียดนามราว พ.ศ. 732 จากท่านเมียวโปและคณะสงฆ์ที่เดินทางมาจากจีน ประเทศพม่าเป็นประเทศที่เจริญรุ่งเรืองทางพระพุทธศาสนาที่สุดอีกประเทศหนึ่ง และมีความเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากชาวอริยกะ และมีจารึกมอญปลายรัชสมัยพระเจ้ากัณยาสีธาอ้างถึงนครศรีเกษตรที่เก่ากว่าพุกาม มีการสร้างสถูปพระพุทธศาสนา 3 สถูปในยุคนั้น และยังมีนิยายความเชื่อของชาวพม่าที่เกี่ยวกับ 2 พี่น้องที่เดินทางไปค้าขายที่อินเดียแล้วพบพระพุทธเจ้าได้ประทานเส้นผมมา 8 เส้น จึงอัญเชิญประดิษฐานที่เจดีย์ชเวดากองปัจจุบัน แม้พุทธศาสนาในประเทศพม่าจะผ่านยุคสมัยและผ่านเหตุการณ์ร้าย ๆ มา แต่ชาวพม่าก็ยังคงมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างแรงกล้าจนถึงปัจจุบัน แน่นนอนในการศึกษาที่ตั้งและสันนิษฐานการเข้ามาของพระพุทธศาสนาในดินแดนสุวรรณภูมิไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจนเท่าไรนัก แต่ก็มีคามจำเป็นที่จะต้องพึงตำราทาง

ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่จะพอดึงภาพให้เห็น ร่องรอยการเดินทางของพระพุทธศาสนาและการคงอยู่รวมไปถึงการรับเอาวัฒนธรรมของคน แถบดินแดนสุวรรณภูมิได้อย่างคร่าว ๆ เมื่อมองย้อนไปในอดีตและมองภาพจากสิ่งยังหลงเหลือ เช่น ประติมากรรม สถูป เจดีย์ หรืออื่น ๆ ที่ยังหลงเหลืออยู่ เราจะเห็นได้ว่าแทบส่วนใหญ่เคย เป็นแดนดินที่นับถือพระพุทธศาสนามาก่อน และบางประเทศเพิ่งมารับเอาศาสนาอื่นใน ภายหลัง ตลอดถึงบางประเทศได้รับผลกระทบทางสงครามและการเมืองทำให้พระพุทธศาสนา ถูกทำลายและพื้มาบูรณะขึ้นมาในภายหลัง หลังจากสงครามสงบลง มีเพียงในประเทศไทย เท่านั้นที่พระพุทธศาสนายังคงอยู่และไม่ได้รับผลกระทบจากสงครามและภัยการเมืองมากนัก

ในประเทศไทยนักประวัติศาสตร์ก็พยายามหาหลักฐานต่าง ๆ ให้เชื่อมโยงยุคสมัยเข้า ด้วยกันเพื่อหาต้นตอแหล่งกำเนิดของเรื่องราวแต่ละยุคที่แท้จริง ถึงแม้ความเป็นมาและข้อ สันนิษฐานของสุวรรณภูมิมีศูนย์กลางอยู่ที่ประเทศใดกันแน่ ไทย หรือ พม่า นักวิชาการก็ให้ เหตุผลแตกต่างกันไปก็ตาม แต่ที่แน่ ๆ ต่างรับวัฒนธรรมและนับถือพระพุทธศาสนานิกายเถระ วาทเหมือนกัน จึงไม่ต้องแปลกใจที่แต่ละประเทศจะยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาในประเทศ ของตนเพื่อสร้างเกียรติประวัติในประเทศนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). ประวัติพระพุทธศาสนา ฉบับปรับปรุง. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฉัตรสุมาลย์. (2556). พระพุทธศาสนาในประเทศไทยเพื่อนบ้าน. กรุงเทพมหานคร: แก้วการพิมพ์.
- ดวงธิดา ราเมศวร์. (2537). ประวัติศาสตร์ประเทศในกลุ่มอาเซียน (2) เวียดนาม มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน. กรุงเทพมหานคร: แพรธรรม.
- ดี.จี.อี ฮอลล์. (2557). ประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ภาค พิสดาร เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ดี.จี.อี ฮอลล์. (2557). ประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สุวรรณภูมิ-อุษาคเนย์ภาค พิสดาร เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- บุญเทียม พลายชมภู. (2548). พม่า: ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- บุญมี เทปสีเมือง. (2556). ความเป็นมาของชนชาติลาว อาณาจักรลาวล้านช้างตอนปลายและ การก่อตั้ง สปป.ลาว. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ บริษัท ตถาตา พับลิเคชั่น.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2554). พุทธศาสตร์ภาค 1. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- พจนก กาญจนจันทร์. (2555). จินตนาการ "สุวรรณภูมิ" 25 ปี พิพิธภัณฑสถานธรรมศาสตร์เฉลิม พระเกียรติ พ.ศ. 2530-2555. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา.

- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2552). ทำไมเรารักพระเจ้าอยู่หัว. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2566 จาก <https://www.watprayoon.com/files/book/WeloveKing.pdf>.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2540). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ม.ป.ป.). ประวัติการสังคายนาพระไตรปิฎกบาลี. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2567 จาก http://oldweb.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Article/article_23.htm#top.
- พระวิเทศโพธิคุณ (ว.ป.วีรยุทธโท). (2544). สูดินแดนพระพุทธองค์ (อินเดีย-เนปาล). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม .
- ภาสกร วงศ์ดาวัน. (2558). ประวัติศาสตร์ไทยทั้งแผ่นดินถึงยุคเปลี่ยนแปลงของการปกครอง 2475. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรุ๊ป.
- มาร์ติน สจ๊วต-ฟอกซ์. (2526). ประวัติศาสตร์ลาว. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง. (2555). สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสกับสุวรรณภูมิศึกษา. ตำราวิชาการ, 11(ฉบับพิเศษ), 41-68.
- วิทย์ บัณฑิตกุล. (2555). สาธารณรัฐอินโดนีเซีย. กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์ จำกัด.
- ศิริพจน์ เหล่ามานะเจริญ. (2566). พระเจ้าอิศานวรมันที่ 1 จักรพรรดิราชแห่งสุวรรณภูมิ ในจารึกสุวรรณภูมิของกัมพูชา. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2567 จาก https://www.matichonweekly.com/culture/article_645266.
- สมหมาย ชินนาค และพระครูสารกิจโกศล. (2559). พุทธศาสนาในเวียดนาม: ประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม. วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 6(2), 1-26.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2566). สุวรรณภูมิ แผ่นดินใหญ่อุษาคเนย์ ชุมทางการค้า ไม่อาณาจักร. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2566 จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_73265.
- สุชาติ หงษา. (2550). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- อาณัติ อนันตภาค. (2557). ประวัติศาสตร์มาเลเซีย บรูไนและสิงคโปร์ ความหลากหลายเป็นหนึ่งเดียว. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรุ๊ป.
- อาณัติ อนันตภาค. (2558). ประวัติศาสตร์เวียดนาม ได้แกมหาอำนาจสู่เอกราชในแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: ยิปซี กรุ๊ป .
- เอ็น.เจ.ไร. (2526). การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- Maung Htin Aung. (1967). A History of Burma. New Yor: Columbia University.

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน*

AN APPLICATION OF TECHNOLOGY TO DISSEMINATE BUDDHIST ART IN THE PRESENT ERA

พระปรกณ สมจาโร (นุชม่วง)*, สุภารัตน์ ชวดชุม และพระครูบวรชัยวัฒน์
PhraPakorn Smajaro (Nuchmuang), Suparat Chuadchum and Phrakhrubowonchaiwat
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์
Mahamakut Buddhist University Srithammasokkaraj Campus, Thailand
*Corresponding author E-mail: ptoto2838@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์ในยุคปัจจุบัน 2) ศึกษาเปรียบเทียบการเผยแผ่พุทธศิลป์ในปัจจุบันที่มีความแตกต่างกับอดีต 3) แนวทางการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงงานพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา โดยการศึกษาในครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว ซึ่งผลการศึกษาพบว่า 1) การใช้งานเทคโนโลยีเพื่อศึกษาค้นคว้าผลงานด้านพุทธศิลป์ของพุทธศาสนิกชน ยังไม่เป็นที่ประจักษ์หรือยอมรับจากสังคม 2) เกิดวิธีการและแนวความคิดในการเผยแผ่พุทธศิลป์ในรูปแบบของการใช้เทคโนโลยีที่ต่างไปจากเดิม 3) มีแนวทางในการใช้งานเทคโนโลยีที่ก้าวกระโดดไปจากรูปแบบในอดีต เพราะปัจจุบันนั้นได้มีเทคโนโลยีที่สามารถให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้สะดวกรวดเร็วทำให้พุทธศาสนิกชนที่มีความสนใจในด้านพุทธศิลป์ได้สืบค้นข้อมูลหลากหลายช่องทาง เช่น โทรศัพท์ ภาพยนตร์ นิตยสาร หนังสือ หรือเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ให้เข้ากับพุทธศิลป์ที่ทันสมัยนั้น จะทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงพุทธศิลป์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ระบบสื่อต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา มาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ที่น่าสนใจ และง่ายต่อการโน้มน้าวจิตใจของผู้คนมากยิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อเรียนรู้งานพุทธศิลป์โดยสามารถค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ได้อย่างไร้พรมแดน

คำสำคัญ: เทคโนโลยี, พุทธศิลป์, พุทธศาสนิกชน

* Received October 22, 2023; Revised March 13, 2024; Accepted March 13, 2024

ABSTRACT

The article on the topic of applying technology to disseminate Buddhist art in the modern era aimed to 1) study the application of technology to propagate Buddhist art in the modern era, 2) study and compare the propagation of Buddhist art in the present that is different from the past, and 3) present guidelines for using technology to access Buddhist art in Buddhism. This study employed various methods to allow Buddhists to access information sources conveniently and quickly. The study found that 1) The use of technology by Buddhists to study and research Buddhist artworks still needed to be evident and accepted. 2) Methods and ideas for propagating Buddhist art using technology different from before have been initiated. 3) There were guidelines for using technology that is a leap forward from the past because nowadays, there is a technology that allows Buddhists to access information sources conveniently and quickly. It allows Buddhists interested in Buddhist arts to search for information through various channels such as television, movies, magazines, books, or social media technology. Applying technology to modern Buddhist art will allow Buddhists to access Buddhist art conveniently and quickly. Therefore, various media systems are essential in conveying the principles and teachings of Buddhism through interesting Buddhist artworks, making it easier to influence people's minds even more. Therefore, it is important to create educational opportunities to learn Buddhist art by being able to search for information and sources of knowledge without borders.

Keywords: Technology, Buddhist art, Buddhists

บทนำ

พระพุทธศาสนาในยุคที่เทคโนโลยีเข้าถึงถือว่าเป็นเรื่องที่ทำลายต่อความเป็นอยู่ในสังคมอย่างมาก ด้วยว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะหลัง ๆ มักจะเป็นการเผยแผ่โดยอาศัยโอกาสสำคัญ เช่น วันสำคัญทางพุทธศาสนาหรือประเพณีประจำปีของวัดเท่านั้น ซึ่งการดำเนินการเช่นนี้จึงถูกมองว่าเป็นการเผยแผ่อยู่ในพื้นที่จำกัดไม่กว้างขวางอย่างที่เคยเป็นมา คือเพียงแค่การแสดงธรรมเทศนาในโอกาสสำคัญเท่านั้น การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าจึงเป็นหลักธรรมที่สามารถอธิบายให้เข้ากับศตวรรษที่ 21 โดยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีอิทธิพลอย่างมาก ซึ่งผู้ใช้สื่อเทคโนโลยีมีอำนาจและมีความกระตือรือร้นในการใช้สื่อ เพื่อแบ่งปันและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เรื่องราวต่าง ๆ ระหว่างกัน ผ่านการโพสต์รูป

ข้อความ แสดงความคิดเห็น ฯลฯ โดยมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบกันได้ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ในฐานะผู้เผยแพร่รุ่นใหม่จึงต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ส่งสารที่มีอิทธิพลอย่างมาก ในการนำพุทธศาสนิกชนเข้าหาธรรมะ โดยการทำหน้าที่ผลักดันและขับเคลื่อนพุทธศาสนา เชิงรุกให้เข้าถึงตัวบุคคลและสังคมให้มากขึ้น โดยใช้ นวัตกรรมทางการสื่อสาร เช่น Website, Blogs, Facebook, Instagram, Twitter, Line, YouTube และ Applications บน Platform ต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแผ่กิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา

ในยุคปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด ทำให้พุทธศาสนิกชน ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมเหล่านี้อย่างไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ การสื่อสารไร้พรมแดนจึงมี อิทธิพลเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิต ดังนั้น เราทุกคนควรตระหนักถึงการใช้สื่อและเทคโนโลยี ให้ได้มากที่สุด เพื่อความสะดวกและความเหมาะสมในการเผยแผ่ต่อไป สถาบันทางศาสนาจึงมี บทบาทต่อการดำรงชีวิต ซึ่งวัดได้กลายเป็นศูนย์รวมของสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นโรงเรียน เป็นโรงพยาบาล เป็นสถานที่พ่อนคลาย และนอกจากนั้นวัดก็ยังถือว่าเป็นแหล่งรวบรวมของ งานศิลปกรรมที่สำคัญของชุมชนในด้านจิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม นาฏกรรม และ สถาปัตยกรรม พุทธศิลป์มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย เช่น ภาพเขียน พุทธปฏิมา สิ่งก่อสร้าง วรรณกรรม ซึ่งศิลปะแขนงต่าง ๆ ได้รับการกล่าวขานว่า เป็นพุทธศิลป์ ด้วยเหตุผล คือ เพราะสร้างขึ้นในปริมณฑลของวัด มีเนื้อหาสาระและเกี่ยวข้อง กับพระศาสนา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏิมา ฯลฯ เกี่ยวข้องกับคำสอน โดยอาศัยวิธีการต่าง ๆ เช่น ทฤษฎีสามโลกในไตรภูมิและอีกประการหนึ่ง เพราะศิลปะหรือช่างจะแสดงเจตจำนง ในการ เนรมิต ศิลปกรรมด้วยพลังศรัทธา และเป็นพุทธบูชา (สงวน รอดบุญ, 2545) พุทธศิลป์ ที่เกิดขึ้นภายในวัดทั้งภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง และภาคใต้ นับได้ว่าเป็นมรดกทาง วัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ และเปรียบเสมือนเป็นเอกลักษณ์ของความเป็น ไทย เพราะภายในพุทธศิลป์ วิหาร มีศิลปวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงอารยธรรมความเจริญ ของชาติ ที่มีความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา และเป็นแหล่งสถานที่รวมการศึกษา สามารถ ศึกษาย้อนกลับไปได้ในด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น รวมทั้งการเชื่อมโยงความเป็นมาของวัฒนธรรมกับชุมชน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ในภาคพื้นที่ต่าง ๆ

นอกจากนี้พุทธศิลป์ในวัดยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม ทางธรรมชาติที่สวยงาม สงบ สันโดษ ตามหลักพระพุทธศาสนาอีกด้วย (พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะ, 2563) การกำหนดรูปแบบพุทธศิลป์ทั้งทางด้านสถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรมก็เป็นสิ่งหนึ่งที่มีคุณค่า “พุทธศิลป์นี้จะมีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ ข้อมูลทางด้าน ประวัติศาสตร์ โบราณคดี สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ซึ่งเป็นเครื่องแสดงประวัติความเป็นมา อันเก่าแก่ของชุมชนของชาติ” รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้อง กับแนวความคิด ความเชื่อของบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ในแต่ละยุคแต่ละสมัย ในส่วนของช่าง

ที่ได้ลงมือเขียนศิลปะลงในสมัยใดก็ย่อมมี เอกลักษณ์สามารถถ่ายทอดความเป็นไปและ
สิ่งแวดล้อมในสมัยนั้นเอาไว้ในจิตรกรรมที่ท่านสร้างขึ้นในยุคนั้น ๆ ด้วย และด้านเอกลักษณ์
การแสดงการรับรู้หรือความเข้าใจถึงที่มาสถานที่ตั้ง ชนชาติ ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียม
และวัฒนธรรมของชุมชนใดชุมชนหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง (พระเทพปริยัติสุธี, 2545)
จากสถานการณ์การบริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัดปัจจุบันนี้ ยังติดอยู่กับรูปแบบการบริหาร
ในรูปแบบเดิม ๆ ที่ย่ำอยู่กับที่ คือไม่ได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่ถูกต้องตามหลักการซึ่งสอดคล้อง
กับ (กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม, 2562) กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม ในการ
บริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัด มีผลต่อวิกฤตค่านิยม ทักษะคติ และพฤติกรรมในการดำเนิน
ชีวิต การพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ควบคู่กับการพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม
มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะความรู้ และความสามารถปรับตัว
เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว บนพื้นฐานการมีสถาบันทางสังคม ที่เข้มแข็ง
ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันชุมชน และภาคเอกชนในการร่วม
ขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งนี้เพื่อรักษาคุณค่าทางประวัติศาสตร์
ของพุทธศิลป์ของสิ่งนั้น ๆ ล้วนแต่นั่นเรื่องการรักษาให้คงคุณค่าของเดิม ซึ่งก่อให้เกิด
การเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม เป็นต้น

ดังนั้น การบริหารจัดการพุทธศิลป์ภายในวัดจึงมีปัญหาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย
ขาดการแก้ไขที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ “การบริหารจัดการวัดที่เหมาะสม และกลายเป็นวัดร้าง
ปัญหาเหล่านี้ยังไม่ได้มีการแก้ไขอย่างถูกต้องถูกหลักการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดัง
จากคณะสงฆ์นัก และจะกลายเป็นสาเหตุใหญ่ส่งผลเสียหายถึงความทรุดโทรมเสื่อมสลาย
ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในภายหน้าอีกด้วย” (พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ (สุรศักดิ์
วิสุทธิจาโร), 2557) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่พุทธศิลป์จำเป็นต้องใช้เพื่อเป็น
หลักฐานในการเก็บรักษาไว้ได้ในระยะเวลานานเหมาะสมแก่ผู้ศึกษา ผู้รับข้อมูลสารสนเทศ และ
สะดวกในการเผยแผ่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น โดยสังคมไทยซึ่งมีสถาบันศาสนารวมอยู่ด้วย
และมีการใช้การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหลายรูปแบบเพื่อการติดต่อสื่อสาร ตามปกติการเผยแผ่
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้ฟังอย่างรวดเร็ว ผ่านเทคโนโลยีที่แพร่หลาย เช่น
แอปพลิเคชัน Line Facebook หรือ Platform ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้รับข่าวสารจะรับรู้ได้
มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐาน ช่วงเวลาและโอกาสของผู้รับด้วย ซึ่งมุ่งให้พุทธศาสนิกชน
มีความรู้ ความเข้าใจในพุทธศิลป์และประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้อง

พุทธศิลป์

มีความเชื่อกันว่ามีมาแล้วตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในการสร้างสอุป ในมหาปริณิพพานสูตร
ได้กล่าวว่า พระอานนท์เถระได้ทูลถามพระพุทธเจ้าก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพานว่า จะให้
จัดการพระสรีรารของพระองค์อย่างไร พระพุทธองค์ทรงตรัสว่า ให้จัดการดังเช่นพระศพ

ของพระมหาจักรพรรดิโดยทั่วไป คือให้ประสมเพลิงและบรรจุ (เจ้าสุลิ) พระอังคารไว้ในพระสถูปพุทธศิลป์ที่สร้างขึ้นในยุคพุทธกาลเน้นประโยชน์การใช้สอยเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาที่ตัวบุคคลเป็นหลัก จึงปรากฏพุทธศิลป์ประเภทสถาปัตยกรรม ต่อมาจึงปรากฏเป็นประติมากรรม คือพระพุทธรูป ที่ได้รับอิทธิพลความเชื่อจากชาวกรีกที่นิยมสร้างรูปเคารพแทนเทพเจ้า พระพุทธรูปจึงเริ่มแพร่หลายกระจายในยุคที่มีพระสาวกเข้ามาประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช จึงนิยมสร้างพระพุทธรูปเป็นเครื่องหมายเตือนสติ เมื่อใดที่ผู้คนมีความทุกข์ ทั้งทางกายและใจ เมื่อได้เพ่งดูพระพุทธรูป ความทุกข์ก็จะลดลง พระพุทธรูปจึงเป็นเครื่องหมายของการดับทุกข์และเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจในด้านความดีงาม และกล่าวได้ว่าพุทธศิลป์เป็นเหมือนสะพานบุญหรือเป็นสิ่งที่น้อมนำความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ประเภทของงานพุทธศิลป์ ที่ช่างศิลปะหรือศิลปินส่วนใหญ่สร้างสรรค์ขึ้นก็เพื่อแสดงถึงความรัก ความศรัทธาเชื่อถือนต่อพระพุทธศาสนา เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อมอยู่ในวัดต่าง ๆ ซึ่งจัดเป็นองค์ประกอบหนึ่งของความเป็นวัด โดยเฉพาะที่เป็นงานศิลปะแขนงทัศนศิลป์ (Visual Art) ประกอบด้วย

1. งานสถาปัตยกรรม (Architecture) เช่น สิ่งก่อสร้างหรือศาสนสถานในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหาร กุฏิ สถูป เจดีย์ ศาลาการเปรียญ หอไตร หอระฆัง
2. งานประติมากรรม (Sculpture) เช่น พระพุทธรูปหรือพระปฎิมา ทั้งที่มีลักษณะเป็นงานนูนต่ำ นูนสูง ลอยตัว รวมทั้งลวดลายประดับศาสนสถานด้วย
3. งานจิตรกรรม (Painting) เช่น ภาพเขียนประดับฝาผนังของศาสนสถาน ได้แก่ ภาพเขียนบนผนังโบสถ์ วิหาร ศาลา รวมทั้งภาพประกอบในสมุดไทยที่แสดงเนื้อหา เรื่องราวเกี่ยวกับพุทธศาสนา พุทธประวัติ วรรณกรรม ปรีชาธรรม ฯลฯ งานพุทธศิลป์ไทยในอดีตมีลักษณะเป็นแบบอุดมคติ (Idealistic) แสดงเนื้อหาเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา พุทธประวัติ รวมถึงพุทธศิลป์ที่ปรากฏทุกประเภท เป็นที่ประจักษ์พยานแห่งความศรัทธาของพุทธบริษัท ต่อมาทุกยุค (โกสม สายใจ, 2560) ตัวอย่างเช่น จิตรกรรมไทยภาพเขียนที่มีลักษณะเป็นแบบอย่างของไทยที่แตกต่างจากศิลปะของชนชาติอื่นอย่างชัดเจน มีลวดลายที่มีชื่อเรียกต่างกัน ซึ่งนำรูปร่างจากธรรมชาติมาประกอบ เช่น ลายกนก ลายกระจัง ลายเครือเถา เป็นต้นหรือเป็นรูปที่มาจากความเชื่อและคตินิยม เช่น รูปคน รูปเทวดา รูปสัตว์ รูปยักษ์ เป็นต้น ดังนั้นจิตรกรรมไทยจัดเป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม และแสดงความรู้ลึกถึงชีวิตจิตใจของความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยนละมุนละไม สร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนได้ลักษณะประจำชาติมีลักษณะและรูปแบบเป็นพิเศษ นิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา และอาคารที่เกี่ยวกับบุคคลชั้นสูง เช่น โบสถ์วิหาร พระที่นั่ง วัง บนผืนผ้า บนกระดาน และบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเขียนด้วยสีฝุ่น ตามกรรมวิธีของช่างเขียนไทยแต่โบราณ เนื้อหาที่เขียนมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีต พุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิวรรณคดีและชีวิตไทยในพงศาวดารต่าง ๆ ส่วนใหญ่นิยมเขียนประดับผนังพระอุโบสถวิหารอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

ประกอบพิธีทางศาสนา ในงานด้านประติมากรรมไทยที่เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกโดยกรรมวิธีการปั้น การแกะสลัก การหล่อ หรือการประกอบเข้าเป็นรูปทรง 3 มิติ ซึ่งมีแบบอย่างเป็นของไทย โดยเฉพาะวัสดุที่ใช้ในการสร้างมักจะเป็นดิน ปูน หิน อิฐ โลหะ ไม้ กระจก แก้ว ฯลฯ ประติมากรรมที่มีวิธีการจัดสร้างที่เปี่ยมด้วยศรัทธา สถาปัตยกรรมไทยเป็นศิลปะการก่อสร้างของไทย อันได้แก่ อาคาร บ้าน เรือน โบสถ์ วิหาร วังสุลุป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีมูลเหตุที่มาของการก่อสร้าง การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้างตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และคตินิยมของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ แต่สิ่งก่อสร้างทางศาสนาพุทธมักจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีความเชื่อความศรัทธาและแบบแผนพิธีกรรมที่เหมือน ๆ กัน พัฒนารูปแบบมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้รับการสรรค์สร้างจากช่างฝีมือที่เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งมีความเป็นมาที่สำคัญควรแก่การศึกษา (ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ, 2559) งานพุทธศิลป์ส่วนใหญ่อยู่คู่กับวัดในพุทธศาสนามาโดยตลอด ทำให้มีวิวัฒนาการและการขับเคลื่อนไปอย่างรวดเร็วและกำลังเป็นที่น่าสนใจของคนในสังคม เนื่องจากมีคุณค่าทั้งความสวยงามของรูปแบบและคุณค่าด้านเนื้อหาเรื่องราว ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นสื่อธรรมะที่สำคัญสำหรับใช้สอนคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้คนได้เป็นอย่างดี (จรี วิจิตรวาทการ, 2558) กล่าวถึงบุคลิกภาพของคนไทยว่า “คนไทยเป็น Thai culture and behavior คนไทยมีวัฒนธรรมแบบกลาง ๆ พอมือพอกิน สบาย ๆ มีความสุขตามอัตภาพ รักสงบ เดินสายกลาง ใจเย็น มีดุลยภาพ จิตใจสงบ สังคมน่าอยู่เพราะประเทศไทยมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สิ่งแวดล้อมอุดมสมบูรณ์ ไม่ได้เข้าสู่วัฒนธรรมบริโภคนิยมผู้ชายไทยมีสถานภาพเหนือกว่าผู้หญิงแต่จะไม่กดขี่ผู้หญิง ผู้ชายเป็นความหวังของ ครอบครัว” รูปแบบของงานพุทธศิลป์จึงกล่าวได้ว่าเป็นการถ่ายทอดลักษณะของคนไทยให้ปรากฏในผลงาน แฝงหรือซ่อนเร้นอยู่ในผลงานที่ท้าทายคนทั่วไปแต่ก็สามารถมองเห็นได้ เช่น ความสุภาพ ความอ่อนหวานจากการใช้เส้นโค้งเป็นหลัก ความสงบร่มเย็นจากเรื่องราวทางพุทธศาสนาและการใช้สีฝุ่น ซึ่งทำมาจากธรรมชาติโดยตรง มีอารมณ์ขัน สนุกสนาน ในภาพที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้าน ฯลฯ งานพุทธศิลป์จึงมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมไทยมาเป็นเวลาช้านานมีรูปแบบหรือลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากงานศิลปะของชาติอื่น ๆ และมีหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศิลปกรรมเพื่อให้พระภิกษุ สามเณร และคฤหัสถ์ที่สนใจได้ศึกษาพุทธศิลป์เพื่อ เป็นการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาให้คงอยู่ตลอดไป ผู้สร้างงานพุทธศิลป์ในปัจจุบันซึ่งอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของวงการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่ส่งผลให้โลกตะวันตก โลกตะวันออกเชื่อมต่อกันได้โดยสะดวกรวดเร็วเป็นโลกไร้พรมแดน (Globalization) เกิดการผสมผสานกันทั้งด้านรูปแบบ เทคนิควิธีการ รวมทั้งแนวคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์งานด้วย ซึ่งทำให้เกิดผลงานพุทธศิลป์ในสังคมปัจจุบันในลักษณะของงานพุทธศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary art) ที่ยังคงเนื้อหาหลักธรรมทางพุทธศาสนาและพุทธปรัชญาในลักษณะของการประยุกต์พุทธธรรมเชิงพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของคนในสังคมปัจจุบันที่ต่างต่างนั่นเอง

การเข้าถึงพุทธศิลป์และการใช้เทคโนโลยียุคปัจจุบัน

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีวิธีการหลายวิธี เช่น 1) วิธีการพูด 2) วิธีการทำตัวอย่างให้ดู 3) วิธีการเขียน แต่ไม่ว่าจะเผยแผ่ด้วยวิธีการใด ๆ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ หรืออุบาสก อุบาสิกา นักเผยแผ่ที่ดีต้องมีพุทธวิธีในการสอนโดยเริ่มจากปรัชญาขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ กัลยาณมิตรและมีสติปัญญา ซึ่งประกอบด้วยหลักของนักเผยแผ่กับผู้ฟังหรือผู้สอนกับผู้เรียน ที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะเป็นกัลยาณมิตรเพราะในทางพระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้น ต้องประสานสัมพันธ์กัน มีความกรุณาต่อกัน ในปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสื่อออนไลน์บนโลกอินเทอร์เน็ต เช่น คอมพิวเตอร์และโทรศัพท์เข้ามามีอิทธิพลในการใช้ชีวิตประจำวันกับมนุษย์และสังคมโลก กล่าวได้ว่า เครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกว้างขวาง ภายใต้บริบทและแนวโน้มของประชากรโลกที่จะใช้ชีวิตในโลกออนไลน์ (เมธี เชษฐวิสุต, 2562)

เมื่อเวลาเปลี่ยนไปเทคโนโลยีทางด้านดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ระบบแอนะล็อกเนื่องด้วยประสิทธิภาพการรับส่ง ข้อมูลที่รวดเร็วแม่นยำและการจัดเก็บที่คงทน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้สะดวก รูปแบบกระบวนการสื่อสารในระบบดิจิทัลมีลักษณะคล้ายคลึงกับกระบวนการสื่อสารทั่วไป ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร (Sender) ข้อมูลหรือสาร (Message) สื่อกลาง (Media) และผู้รับสาร (Receiver) เป็นการส่งข้อมูลหรือสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร ส่วนตัวกลางทำหน้าที่ส่งสารก็คือสื่อความแตกต่างก็อยู่ตรงที่ “สื่อกลาง” ของกระบวนการสื่อสารระบบดิจิทัลจะจัดเก็บและจัดส่งเฉพาะข้อมูลที่ถูกบันทึกในรูปของรหัส ดิจิทัลเท่านั้น (ดาราทิปะปาล และคณะ, 2533) ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ทำให้มัลติมีเดียถูกนำไปใช้ประโยชน์ในงานด้านต่าง ๆ ในแทบทุกแขนง ไม่ว่าจะเป็นด้านวิทยาศาสตร์ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม ด้านธุรกิจ ด้านสื่อสารมวลชน และด้านการศึกษา ซึ่งในการเข้าถึงพุทธศิลป์ด้วย animation นั้นมีนวัตกรรมใหม่เกิดขึ้นมากมาย เช่น งานสแกน 3 มิติ พระพุทธรูป กรณีตัวอย่างการสแกนพระพุทธรูปที่วัดตาลเอน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งทางวัดมีวัตถุประสงค์ที่จะสแกนเพื่อทำแบบจำลองของพระพุทธรูปองค์นี้ขึ้นมาจากประวัติการสร้างวัดตาลเอนไม่มีหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับผู้สร้าง แต่คาดว่าถูกสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาโดยเจ้าเทพศักดิ์ และจากหลักฐานทางโบราณวัตถุ เช่น พระประธานเก่าแก่ในอุโบสถที่เป็นศิลปะสมัยอยุธยา พระเจดีย์หลังองค์อุโบสถที่บ่งบอกถึงศิลปะ และอายุโบราณวัตถุว่าอยู่ประมาณสมัยกรุงศรีอยุธยาอายุกว่า 400 ปี แต่ตามเอกสารหลักฐานของสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติระบุว่า วัดตาลเอนทำการสร้างบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2360 (ค.ศ. 1817) ในสมัยรัชกาลที่ 2 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2371 (ค.ศ. 1828) เครื่องมือที่ใช้ในการสแกนงานนี้ถือเป็นเทคโนโลยีสุดล้ำ เรียกว่า เครื่องสแกน Metra และ C-track จาก Creaform ส่วนซอฟต์แวร์ที่ใช้คือ Creaform's VXElements และโปรแกรมที่ใช้จาก 3D Systems คือ โปรแกรม Designx, Wrap เป็นต้น ในส่วนการนำเสนอ

แอนิเมชันภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องทศชาติและพระศรีอารียในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมจินตนาการในการเรียนรู้พบว่าความเหมาะสมของระบบสารสนเทศโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงแหล่งท่องเที่ยวสามารถใช้สมาร์ตโฟนถ่ายภาพไปยังภาพจิตรกรรมฝาผนัง แอนิเมชันตามเรื่องราวก็จะปรากฏขึ้นอัตโนมัติ ทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจเรื่องราวตามภาพเขียนจิตรกรรมได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เกิดการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดลพบุรีให้แพร่หลายมากยิ่งขึ้น (พิชญ์สินี พุทธิวิศรี และคณะ, 2560) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์อย่างยั่งยืนผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้งานสามารถใช้งานแอปพลิเคชันด้วยการส่องไปที่คิวอาร์โค้ด (QR Code) ของโปรแกรมซึ่งถือได้ว่าเป็นนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวและส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างแรงจูงใจ เพิ่มช่องทางในการให้ข้อมูล และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มด้านการท่องเที่ยว ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อระบบสารสนเทศเพื่อนำเสนอแอนิเมชันภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง เรื่องทศชาติและพระศรีอารียในโบราณสถานเชิงอนุรักษ์พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการนำเสนอข้อมูลจิตรกรรมฝาผนัง ช่วยให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดี สอดคล้อง (พจน์ศิริ ลิ้มปิ่นนันทน์, 2560) กับผลการวิจัยพบว่าการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงเข้ามาทำให้การประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวมีความน่าสนใจมากกว่างานประชาสัมพันธ์ในรูปแบบเดิม เพิ่มความน่าสนใจให้กับแอปพลิเคชัน สร้างความเพลิดเพลินกับผู้ใช้อีกด้วย ในการเข้าถึงพุทธศิลป์ของเยาวชนนั้นมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับการส่งเสริมความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ พรสวรรค์ความสามารถเฉพาะบุคคล การเข้าถึงพุทธศิลป์จึงมีได้หลากหลายรูปแบบ เช่น กรณีตัวอย่าง เด็กชายเมธาสิทธิ์ บุญเผย หรือน้องข้าวปั้น เด็กอัจฉริยะงานปั้นพุทธศิลป์ นื่องสนใจงานปั้นตั้งแต่เด็ก ๆ และพัฒนาเป็นผลงานเชิงประจักษ์ โดยมีแรงบันดาลใจจากการที่พ่อแม่พาไปวัดเป็นประจำ ส่วนใหญ่จะเป็นงานปั้นลวดลายศิลปะวัฒนธรรมประเพณีไทยที่สะท้อนเรื่องราว ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

เทคโนโลยีในปัจจุบัน

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร Information and Communication Technology หมายถึง เทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารข้อมูลและการสื่อสาร นับตั้งแต่การสร้าง การนำมา วิเคราะห์หรือประมวลผล การรับและส่งข้อมูล การจัดเก็บและการนำไปใช้งานใหม่ เทคโนโลยีเหล่านี้มักจะหมายถึง คอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วยส่วนอุปกรณ์ (hardware) ส่วนคำสั่ง (software) และส่วนข้อมูล (data) และระบบการสื่อสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโทรศัพท์ ระบบสื่อสารข้อมูล ดาวเทียมหรือเครื่องมือสื่อสารใด ๆ ที่มีสายและไร้สาย

ปัจจุบันการสื่อสารที่มีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศ

โดยเฉพาะทางเอกสาร หนังสือต่าง ๆ ยังจำเป็นต้องใช้เพื่อเป็นหลักฐานในการเก็บรักษาไว้ได้ ในระยะเวลานาน เหมาะแก่ผู้ศึกษาผู้รับข้อมูล สารสนเทศ และสะดวกในการเผยแพร่ได้อย่างกว้างไกลมากยิ่งขึ้น การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน โดยสังคมไทยซึ่งมีสถาบันศาสนารวมอยู่ด้วย และมีการใช้การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีหลายรูปแบบ เพื่อการติดต่อสื่อสารตามปกติ การเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และให้เข้าถึงผู้ฟังอย่างรวดเร็ว โดยการสื่อสารเผยแพร่พระพุทธศาสนาผ่านเทคโนโลยีที่แพร่หลาย เช่น แอปพลิเคชัน Line Facebook หรือ Platform ต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันนี้ ผู้รับข่าวสารจะรับรู้ได้มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐาน ช่วงเวลาและโอกาสของผู้รับด้วย แต่สิ่งที่ต้องการทราบคือ การเผยแพร่หลักธรรมพระพุทธศาสนาสมควรจะใช้แนวทางใดจึงจะเหมาะสม และเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด บทความนี้ผู้เขียนจะนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี และการถ่ายทอดธรรมะแก่สาธุชนหรือการใช้ส่วนบุคคล เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและปฏิบัติในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม กระบวนการคือการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาออกมาเผยแพร่ผ่านผลงานด้านพุทธศิลป์ เพื่อให้เกิดคุณค่าทางจิตใจและเกิดความสุขแก่ผู้เข้าชม ศิลปะจึงเป็นสิ่งโน้มนำให้คนเข้าถึงหลักธรรมและสนใจคำสอนเพิ่มมากขึ้น พุทธศิลป์จึงเป็นงานที่สร้างสรรค์เพื่อจูงใจให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี โดยสามารถนำพุทธศิลป์มาประยุกต์ปรับใช้ให้เข้ากับยุคดิจิทัลเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้ ระบบอินเทอร์เน็ตจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ให้น่าสนใจและง่ายต่อการโน้มนำจิตใจให้ผู้คนมาสนใจพระพุทธศาสนามากขึ้น เทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา การค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ที่เปิดกว้างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ของผู้คนได้มากที่สุด

จากอิทธิพลของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology) และการสื่อสารสื่อใหม่ ๆ ในยุคดิจิทัล (Digital) ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันอย่างมากมาย ส่งผลทำให้ขาดลักษณะหรือผิดไปจากเดิมตามแบบขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด มีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมของจิตใจและเป็นที่พึ่งในยามมีความทุกข์ร้อน ปัจจุบันผู้คนห่างไกลจากคำสอนในพระพุทธศาสนาที่มีแนวทางปฏิบัติ ความชัดเจนในการแก้ไขปัญหาเพื่อเหลียวหลังดูงานพุทธศิลป์ ส่งผลให้มีการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทำให้ชีวิตพบความสงบสุขร่มเย็นได้อีกด้วย

ดังนั้นพบว่าในปัจจุบันพระภิกษุสงฆ์ทั่วประเทศไทยมีการตื่นตัวกับผลกระทบของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (Technology) การสื่อสารสื่อใหม่ ๆ และหันมาให้ความสนใจศึกษานวัตกรรมและนำเทคโนโลยีการสื่อสารผ่านสื่อใหม่มาปรับใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อให้เข้ากับอัตลักษณ์ของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา จึงถือเป็นก้าวสำคัญที่พระภิกษุสงฆ์มีการนำเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดมาบูรณาการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ตัวอย่างเช่น

วัดพระธรรมกายก็เป็นหนึ่งในวัดที่มุ่งเน้นการสื่อสารผ่านสื่อใหม่โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุกไปทั่วโลก

แนวทางการใช้งานเทคโนโลยีเพื่อเผยแผ่งานพุทธศิลป์ในทางพระพุทธศาสนา

ในยุคดิจิทัลการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นนวัตกรรมทางการสื่อสารและเป็นช่องทางในการสื่อสาร (Communication Channels) เพื่อขับเคลื่อนพุทธศาสนาให้ขยายวงกว้างออกไปและเข้าถึงพุทธศาสนิกชนโดยใช้ประโยชน์จากเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ทุกคนสามารถศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาได้ในทุกที่ทุกเวลาโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ คำสอนของพระพุทธศาสนาก็จะเคลื่อนตัวไปพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีเทคโนโลยีการสื่อสารเป็นตัวกำหนด (Communication technology determinism) ของ (McLuhan, M., 1964) คิดสำนักโทรอนโต ชาวแคนนาที่กล่าวไว้ว่า “Medium is the message” โดยเชื่อว่าเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสามารถส่งผลทำให้สังคมเปลี่ยนแปลง ซึ่งให้ความสำคัญกับช่องทางการสื่อสาร เพราะช่องทางการสื่อสารหรือตัวสื่อ (Media) จะทำหน้าที่เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้ส่งสารกับผู้รับสาร อิทธิพลของสื่อในแต่ละยุคจะเป็นตัวกำหนด หรือเป็นตัวที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนการจัดกระบวนทัศน์ต่าง ๆ ของสังคม เทคโนโลยีส่วนมากอธิบายลักษณะของสื่อใหม่ว่าเป็นดิจิทัล บ่อยครั้งที่มักมีลักษณะเฉพาะว่าถูกจัดทำดำเนินการมาแล้ว โยงใยเครือข่ายได้หนาแน่น บีบอัดได้และโต้ตอบระหว่างกัน ตัวอย่างของสื่อใหม่อาจเป็นอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ สื่อประสมในคอมพิวเตอร์ แต่ไม่รวมไปถึงรายการโทรทัศน์ภาพยนตร์นิตยสาร หนังสือ หรือสิ่งอื่นที่เผยแพร่แบบตีพิมพ์บนกระดาษ เว้นแต่จะมีเทคโนโลยีที่ทำให้ใช้งานการโต้ตอบดิจิทัลได้ เช่น วิกีพีเดียถือว่าเป็นสื่อใหม่อีกตัวอย่างหนึ่งที่ใช้ตัวแบบสื่อเชิงสังคมต้องยอมรับว่าการสื่อสารของผู้คนในโลกใบนี้เป็นการสื่อสารที่ไร้พรมแดน คือ การรับ ข่าวสาร เป็นไปด้วยความรวดเร็วทันใจ และทันสมัย ไม่ว่าจะเป็นข่าวทางหน้าหนังสือพิมพ์วิทยุ และโทรทัศน์และจาก Website ต่าง ๆ เสนอข่าวความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

คำว่า “สื่อ” ในภาษาอังกฤษมีความหมายตรงกับคำว่า “Media” เป็นคำที่มาจากภาษาละตินว่า “Medum” แปลว่า “ระหว่าง” หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่บรรจุข้อมูลเพื่อให้ผู้รับและผู้ส่งข้อมูลสามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว

คำว่า “สื่อ” ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ ความหมายของคำนี้ไว้ว่า สื่อ (กริยา) หมายถึง ติดต่อให้ถึงกัน เช่น สื่อความหมาย ชักนำให้รู้จักกัน สื่อ (นาม) หมายถึง ผู้หรือสิ่งที่ติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน เช่น เขาใช้จดหมายเป็นสื่อติดต่อกันเรียกผู้ทำหน้าที่ชักนำให้ชายหญิงได้แต่งงานกันว่า พ่อสื่อ หรือ แม่สื่อ (ศิลปะ) หรือสิ่งต่าง ๆ ที่นำมาปรับใช้หรือที่เรียกว่า สื่อผสม

คำว่า สื่อผสม คือ (Mixed media art) เป็นงานวิจิตรศิลป์ที่ผสมผสานสื่อหลาย ๆ ประเภทเข้าด้วยกัน ได้แก่ งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ หรืองานวาดเส้น ศิลปะสื่อผสมอาจมี 2 ลักษณะ เป็น 3 มิติ หรือ 3 มิติ ก็ได้ ปัจจุบันการถ่ายทอดสร้างสรรค์ ผลงานทัศนศิลป์ไม่จำกัดอยู่กับการแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งอาจเป็นการผสมกันทั้งการวาดเขียน การระบายสีการพิมพ์ประติมากรรมรวมทั้งการผสมผสานทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น VDO คอมพิวเตอร์ (Computer) เป็นต้น และวัสดุที่รองรับผลงานอาจไม่ใช่บนพื้นกระดาษ ผ้าใบ หรือเป็นรูปทรง 3 มิติ ธรรมดาอาจจะปรากฏอยู่บนสถาปัตยกรรมหรือภูมิประเทศ สิ่งแวดล้อมรอบตัวเราหรือบนสื่อใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาตลอดเวลา

เทคโนโลยีในยุคปัจจุบันกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในประเทศไทยถือว่าเป็นประเทศที่มีพัฒนาทางด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก แต่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว ต้องเป็นไปอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ซอฟต์แวร์และเนื้อหาที่มีลิขสิทธิ์รวมทั้ง ไม่เป็นการบิดเบือนพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาตามพระไตรปิฎกข้อเสนอแนะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลกอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเว็บไซต์ห้องสมุดพระพุทธศาสนาโลก ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม
2. การฝึกอบรมแก่พระสงฆ์สามเณรและผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต เพื่อการเข้าถึงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาและพุทธศิลป์ รวมถึงกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม และถูกต้องตามพระธรรมวินัย
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกที่มีความพร้อมและเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางของการเรียนรู้ ไอซีทีชุมชน และเป็นศูนย์กลางของการศึกษาพระพุทธศาสนาผ่านระบบ E-Learning
4. สนับสนุนให้วัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีเว็บไซต์ของวัด เพื่อเป็นการสื่อสารสองทางกับประชาชน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้คนมีความใกล้ชิดธรรมะและพุทธศิลป์มากขึ้น ทั้งนี้โดยภาครัฐควรเป็นผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนชื่อเว็บไซต์และการเช่าพื้นที่จัดเก็บข้อมูลของเว็บไซต์
5. ควรมีองค์กรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและตรวจสอบเนื้อหาที่เผยแพร่ในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะทางเว็บไซต์ ทั้งนี้เพื่อให้มั่นใจได้ว่าเนื้อหานั้นมีความถูกต้องตามพระไตรปิฎกสื่อใหม่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน New Media for Propagation Buddhism in Modern Time (พระภูลาภาณู กิตติคุตโต, 2561)

สรุป

พุทธศิลป์เป็นศิลปกรรมที่สร้างขึ้นในพระพุทธศาสนา ได้มีการสร้างติดต่อกันมาหลายร้อยปีแล้วในสมัยพุทธกาล ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาช้านาน มีรากฐานที่ผูกพันกับวิถีดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทย เช่น ภาพเขียน พุทธปฏีมา สิ่งก่อสร้าง วรรณกรรม ซึ่งศิลปะแขนงต่าง ๆ และได้รับการกล่าวขานว่าเป็นพุทธศิลป์ด้วยเหตุผล คือ เพราะสร้างขึ้นในปริณทลของวัด มีเนื้อหาสาระและเกี่ยวข้องกับพระศาสดา เช่น พุทธประวัติ พุทธปฏีมา ฯลฯ เกี่ยวข้องกับคำสอน โดยในปัจจุบันอาศัยวิธีการต่าง ๆ ในการเผยแผ่พุทธศิลป์ด้วยเทคโนโลยีในประเทศไทยจึงมีจำนวนมาก เพราะวัดเป็นจุดศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชน มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวัด โบราณสถานในวัดจึงเป็นแหล่งสำคัญ เพื่อการศึกษาค้นคว้าวิวัฒนาการทางด้านศิลปะของพุทธศิลป์ของแต่ละสมัย เป็นแหล่งศึกษาด้านประวัติศาสตร์เป็นอย่างดี ศิลปะจึงมีคุณค่ามากมายมหาศาล ศาสนาเจริญที่ใดศิลปะก็เจริญที่นั่น แต่ศิลปะของพุทธศิลป์ทำให้คนเข้าใจหลักธรรมของศาสนามากขึ้น พุทธศิลป์จึงเป็นงานที่สร้างสรรค์เพื่อจูงใจให้คนสนใจได้เป็นอย่างดี โดยนำพุทธศิลป์มาประยุกต์ให้เข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะพุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงพุทธศิลป์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วปัจจุบันการเผยแผ่หรือเผยแผ่นั้นต้องหันมาใช้เทคโนโลยีเพราะเป็นสิ่งที่ใหม่ที่ผู้คนสามารถเข้าถึงแหล่งที่ต้องการจะค้นคว้าอย่างง่ายได้แบบไร้พรมแดนจึงเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจในพุทธศิลป์ หรือพระพุทธศาสนาจึงต้องปรับตัวให้ทันยุคทันสมัย เทคโนโลยีจึงมีสำคัญในการนำหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาถ่ายทอดผ่านงานพุทธศิลป์ให้น่าสนใจและง่ายต่อการโน้มน้าจิตใจให้ผู้คนมาสนใจในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น พุทธศาสนิกชนสามารถใช้เทคโนโลยีและเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย จึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษา การค้นคว้าหาข้อมูลแหล่งความรู้ที่เปิดกว้าง ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ของผู้คนได้มากที่สุด ดังนั้นทุกภาคส่วนควรคำนึงถึงความสำคัญของเทคโนโลยีในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลให้บรรลุประสิทธิภาพและได้ประสิทธิผลของผู้สืบค้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนากระทรวงวัฒนธรรม. (2562). แผนยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2565). เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2566 จาก https://www.dra.go.th/files/download/download_document_02e88effbc22e3dff028d0854396e2d2.pdf
- โกสุม สายใจ. (2560). พุทธศิลป์กับการจัดการความรู้. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 3(1), 1-10.
- จรี วิจิตรวาทการ. (2558). ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก. เรียกใช้เมื่อ 27 กันยายน 2566 จาก <http://thaipublica.org/2016/01/corruption-perceptions-index-2015-thailand/>

- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ. (2559). พุทธศิลป์: ถิ่นไทย ศิลปกรรมเพื่อพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธอาเซียนศึกษา, 1(2), 59-74.
- ดารา ทิปะปาล และคณะ. (2533). การสื่อสารการตลาด= Marketing communications (ปรับปรุงใหม่) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรการพิมพ์.
- พจน์ศิริรินทร์ ลิ้มปิ่นนันทน์. (2560). เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมส่งเสริมความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษ. วารสารการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม, 4(6), 7-16.
- พระครูภัทรจิตตาภรณ์ และคณะ. (2563). ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโณคณิยม. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”. นครราชสีมา.
- พระครูวิสุทธาณันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). (2557). การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา. ใน ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภูลาภาณุ กิตติคุตโต. (2561). สื่อใหม่กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน. วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 1(2), 106-118.
- พระเทพปริยัติสุธี. (2545). การคณะสงฆ์และการพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิชญ์สินี พุทธิทวีศรี และคณะ. (2560). นวัตกรรมสร้างสรรค์ด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริง 3 มิติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะรัตนโกสินทร์อย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- เมธี เชษฐวิสุต. (2562). สื่อสังคมออนไลน์กับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, 10(2), 521-531.
- สงวน รอดบุญ. (2545). พุทธศิลป์ลาว. กรุงเทพมหานคร: สายธาร.
- McLuhan, M. (1964). Understanding media: The extensions of man. New York: McGraw-Hill book.

ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
กับความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์*
PROBLEMS OF APPLYING DISPUTE MEDIATION ACT 2019
WITH OFFENCES TO THEFT IN SERIOUS CAUSE

อุมพร สิทธิบุรณายา

Umaporn Sitthiburanaya

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: usitthiburanaya@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาชั้นการสอบสวนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กรณีศึกษาความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ คือ ปัญหาในกรณีที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยคดีลักทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 335 ได้แม้ว่าทรัพย์ที่ถูกลักจะมีราคาเล็กน้อย หรือทรัพย์ที่ถูกลักไปนั้นจำเป็นต่อการดำรงชีพ และคู่กรณีประสงค์ที่จะดำเนินไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกัน เนื่องจากพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้เฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ มาตรา 334 เท่านั้นที่สามารถไกล่เกลี่ยคดีได้ แต่พระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวไม่ได้กำหนดให้ความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวในชั้นการสอบสวนได้ โดยบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาชั้นการสอบสวนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ต่อความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 จากการนำเสนอข่าวการกระทำความผิด โดยมีประเด็นวิเคราะห์ว่าแม้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันตามแนวคิดเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อที่จะทำให้เป็นการลดปริมาณคดีในศาล แต่ไม่อาจกระทำได้ ดังนั้นจึงทำให้มีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่าการที่พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ได้กำหนดให้ความผิดดังกล่าวสามารถไกล่เกลี่ยได้นั้น จะทำให้แนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และแนวคิดเรื่องการลดปริมาณคดีในชั้นศาลตามวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีประสิทธิผลมากเพียงใด

* Received February 3, 2023; Revised March 25, 2024; Accepted March 28, 2024

คำสำคัญ: การไกล่เกลี่ย, การลักทรัพย์, คู่กรณี, มาตรา 334, มาตรา 335

ABSTRACT

Problem of applying dispute mediation act 2019 in inquiry level on offences to theft in serious cause is a problem on a thievery case that cannot be mediated depending on Section 335, though this stuff is cheap or people stealing for a living and the parties desire to mediate. Due to dispute mediation act 2019, it only determines that offences to theft depending on Section 334 can be meditated. However, that act is not defined offences to theft in serious cause can be meditated in inquiry level. This academic article aimed to study and analyze problems of applying Dispute Mediation Act 2019 with offences to theft in serious cause depending on Section 335. According to news report on offences, there is an analytic point that two parties desire to mediate with dispute mediation idea of Restorative Justice rules in order to reduce court case volume; however, it cannot be performed. Therefore, it must be considered that dispute mediation act 2019 is not defined to mediate in that case. This makes into a consideration whether criminal dispute resolution idea with dispute mediation depending on Restorative Justice rules and court case volume reduction depending on aim of dispute mediation act 2019 are practical.

Keywords: Mediation, Thievery, Party, Section 334, Section 335

บทนำ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณี ส่งผลดีให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ จะเป็นผลดีต่อตัวผู้เสียหายเนื่องจากทำให้ผู้เสียหายได้ระบายความทุกข์ ความเสียใจที่ตนได้รับและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิดจนผู้เสียหายรู้สึกพอใจ ในขณะเดียวกันจะเป็นผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดที่ได้เข้าใจในการกระทำของตน ลดการกระทำความผิดซ้ำ นอกจากนั้นยังเป็นผลดีต่อองค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่จะเป็นการลดภาระและงบประมาณในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญานี้ประเทศไทยได้มีกฎหมายรองรับไว้แล้ว ได้แก่ พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะลดการดำเนินคดีในศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินคดีอาญาเนื่องจากมีสภาพบังคับทางอาญาที่เป็นโทษจำคุก อันทำให้เกิดภาวะนักโทษหรือผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะนักโทษหรือผู้ต้องขังล้นเรือนจำเป็นอันดับ 8 ของโลก

(ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์, 2566) ปรากฏข้อมูลสถิติจำนวนผู้ต้องขังตามตาราง (กรมราชทัณฑ์, 2566) ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติจำนวนผู้ต้องขัง ปี พ.ศ. 2561-2566

สถิติจำนวนผู้ต้องขัง ปี 2561-2566 ในประเทศไทย						
ณ วันที่ 1 เดือนธันวาคมของปี พ.ศ. 2561-2566						
จำนวนผู้ต้องขัง (คน)ข้อมูล	2561	2562	2563	2564	2565	2566
ณ วันที่ 1 เดือนธันวาคม						
ของปี พ.ศ. 2561-2566	372,979	367,162	344,161	282,620	261,919	274,277

จากตารางข้อมูลสถิติแสดงจำนวนผู้ต้องขังในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561-2566 ของกรมราชทัณฑ์ จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีปริมาณผู้ต้องขังเฉลี่ยปีละเกือบสามแสนคน อันทำให้ส่งผลกระทบต่อปัญหานักโทษล้นเรือนจำจนประเทศไทยติดอันดับต้น ๆ ของโลก เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงมีแนวคิดที่ลดปริมาณคดีออกจากการพิจารณาตัดสินของศาล สำหรับการดำเนินคดีอาญานั้น กระบวนการไต่สวนคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนเป็น ปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการฟ้อง คดีของพนักงานอัยการและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติไต่สวน สอบสวน พ.ศ. 2562 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการไต่สวนคดีอาญาในชั้นการ สอบสวน จึงถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้นักโทษล้นเรือนจำ สามารถบรรเทาลงได้ ทั้งนี้พระราชบัญญัติไต่สวนคดีอาญา พ.ศ. 2562 ได้วางหลักเกณฑ์ กำหนดให้เฉพาะคดีต่อไปนี้ที่คู่กรณีสามารถไต่สวนได้ในชั้นการสอบสวน ได้แก่ (1) คดี ความผิดอันยอมความได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา (2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวล กฎหมายอาญาและความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราช กฤษฎีกา (3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ จำนวน 6 ฐานความผิด ได้แก่ มาตรา 294 วรรคแรก ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้ และมีผู้ถึงแก่ความตายจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น มาตรา 295 ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย มาตรา 296 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์ มาตรา 299 วรรคแรก ความผิดฐานเข้าร่วม ในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ได้รับอันตรายสาหัสจากการชุมนุมต่อสู้ นั้น มาตรา 300 ความผิดฐาน ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และมาตรา 334 ความผิดฐานลักทรัพย์ (พระราชบัญญัติไต่สวนคดีอาญา พ.ศ. 2562, 2562)

ปัจจุบันด้วยสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำทั่วโลกประกอบกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ในช่วง พ.ศ. 2563 ที่หลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยต้องใช้มาตรการปิดเมืองและปิด

กิจการเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา อันส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้น้อยอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจทำให้ผู้น้อยว่างงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งสภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประเมินว่าการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาและภัยแล้งในปี พ.ศ. 2563 จะทำให้มีอัตราการว่างงานถึง 8 ล้าน 4 แสนคน ดังนั้นเมื่อผู้คนเดือดร้อนจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำและปัญหาการว่างงาน ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดมากขึ้น ทั้งจากผู้กระทำความผิดที่ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนหรือผู้ที่เคยกระทำความผิดมาแล้วเมื่อพ้นโทษออกมาจากเรือนจำ กว่า 100,000 คน ของแต่ละปี และภายใน 3 ปี จะกลับเข้ามาในเรือนจำอีกครั้งถึง 1 ใน 3 ของจำนวนผู้พ้นโทษ ซึ่งผู้กระทำความผิดยังคงจะกลับไปกระทำความผิดลักษณะเดิมและส่วนใหญ่จะเป็นอาชญากรรมพื้นฐานที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน เช่น ลักทรัพย์ วิ่งราวทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ (นที จิตสว่าง, ม.ป.ป.)

สำหรับการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะศึกษาตามบทความวิชาการนี้เป็นกรณีอาชญากรรมพื้นฐานที่เกี่ยวกับทรัพย์สินได้แก่การลักทรัพย์ ซึ่งทรัพย์สินที่ถูกกระทำความผิดนั้นมีมูลค่าหรือราคาท้องตลาดไม่สูง แต่เข้าลักษณะของการกระทำความผิดโดยเหตุฉกรรจ์ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 335 ทำให้คู่กรณีไม่สามารถไกล่เกลี่ยคดีที่เกิดขึ้นในชั้นของการสอบสวนได้ เช่น เหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับเวลา ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ตามมาตรา 335 (1) เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 641/2499 วางหลักว่าตะวันตกดินแล้วเป็นเวลากลางคืน หรือเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดเข้าไปลักทรัพย์เนื่องจากการลักทรัพย์ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้นตามมาตรา 335 อนุ (8) เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 2014/2536 วางหลักว่า ลักทรัพย์ในที่พักคนงานแม้จะปลูกสร้างเป็นการชั่วคราวเป็นการลักทรัพย์ในเคหสถาน อันเนื่องจากการเป็นเคหสถานเป็นพื้นที่ส่วนตัว หรือลักทรัพย์ในร้านสะดวกซื้อ สถานีบริการน้ำมัน สถานีรถไฟ สถานีขนส่งหรือห้างสรรพสินค้า อันเนื่องจากการเป็นสถานที่ให้บริการสาธารณะแก่คนทั่วไปจึงทำให้เกิดความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิดในการลักทรัพย์ได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม หรืออันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับฐานะผู้เสียหาย ตามมาตรา 335 อนุ (12) ทรัพย์สินที่ถูกลักนั้นที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์ หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหรือได้มาจากการกสิกรรม เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 1610/2546 วางหลักว่า ลักเครื่องสูบน้ำ แม้จะใช้งานได้แล้วเป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2561) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ทรัพย์สินที่ถูกลักไปนั้นมีราคาทรัพย์สินไม่สูง เช่น ทรัพย์สินที่ถูกลักไปเป็นอาหาร ของกิน ยารักษาโรค หรือเป็นพืชผลทางการเกษตร ตามประมวลกฎหมายอาญา กำหนดให้การกระทำความผิดดังกล่าวนี้ไม่ใช่ความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาแต่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ ระวังโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี และปรับตั้งแต่ 20,000 บาทถึง 100,000 บาท

ด้วยเหตุที่ความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ได้กำหนดระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี ถึง 5 ปี การกระทำความผิดดังกล่าวแม้ว่าทรัพย์ที่ถูกลักไปนั้นมีราคาทรัพย์ไม่สูง ก็ไม่อาจเข้าฐานความผิดตามที่พระราชบัญญัติไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้สามารถมีการไถ่เกลียดข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนได้ เนื่องจากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ความผิดฐานลักทรัพย์ที่สามารถไถ่เกลียดได้ ต้องเป็นการกระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ได้แก่ เฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 เท่านั้น ทำให้มีประเด็นที่ควรศึกษา 2 ประเด็น คือ ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไถ่เกลียดข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และประเด็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ต้องการลดปริมาณคดีในชั้นศาล

ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไถ่เกลียดข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กล่าวคือ แนวคิดเรื่องการไถ่เกลียดข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ก็เพื่อต้องการให้คู่กรณีได้และผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสที่จะพูดคุย แลกเปลี่ยน ระบายความทุกข์ ความรู้สึกของคู่กรณีจนนำไปสู่การตกลงเพื่อไถ่เกลียดข้อพิพาท ซึ่งจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น บางครั้งผู้กระทำความผิดอาจจะกระทำไปด้วยภาวะความกดดัน เช่น การลักยารักษาโรค หรือลักอาหารเพื่อประทังชีวิต หรือทรัพย์ที่ถูกเอาไปอาจจะมีปริมาณเล็กน้อยหรือทรัพย์ราคาไม่สูง ถ้าผู้เสียหายได้มีการแจ้งความร้องทุกข์เพื่อจะดำเนินคดีแล้ว แต่ภายหลังต่อมาผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยน ระบายความทุกข์ รับรู้ความรู้สึกของคู่กรณี และตกลงชดใช้ความเสียหายต่อกัน จึงมีประสงค์จะไถ่เกลียดคดีต่อกัน ก็ไม่อาจทำให้คู่กรณีสามารถไถ่เกลียดกัน ถ้าลักษณะการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 คดีอาญาลักษณะนี้ได้ ต้องดำเนินไปตามกระบวนการในการสอบสวนเพื่อทำสำนวนส่งต่อไปยังพนักงานอัยการต่อไป

ประเด็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ต้องการลดปริมาณคดีในชั้นศาล กล่าวคือ พระราชบัญญัติไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้เพื่อต้องการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลงลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (พระราชบัญญัติไถ่เกลียดข้อพิพาท พ.ศ. 2562, 2562) แต่การที่กำหนดให้เฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ธรรมดาตามมาตรา 334 เท่านั้นที่สามารถไถ่เกลียดคดีได้ อาจทำให้ไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ ๓ มากนัก นอกจากนั้นแม้มาตรา 335 วรรคท้าย จะกำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 334 แทนการลงโทษตามมาตรา 335 ได้ แต่จะต้องเข้าเงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คือ (1) ผู้กระทำความผิดกระทำด้วยความจำใจหรือความยากจนเหลือทนทาน และ (2) ทรัพย์

มีราคาเล็กน้อย ซึ่งการจะเข้ามาตรา 335 วรรคท้ายได้นั้นแสดงให้เห็นว่าจะต้องถึงขั้นที่ศาลจะพิจารณาลงโทษ

ดังนั้นด้วยข้อจำกัดในหลักเกณฑ์การไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนซึ่งกำหนดฐานความผิดไว้ให้เฉพาะมาตรา 334 เท่านั้นที่จะไต่ถามได้ จึงทำให้เกิดปัญหาการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาขึ้นการสอบสวนตามพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ในชั้นพนักงานสอบสวนกับกรณีศึกษาความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุการณ์จริงได้

ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเบี่ยงเบนคดี (Diversion)

แนวคิดเกี่ยวกับการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) เป็นแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระงับการดำเนินคดีและให้ผู้กระทำความผิดออกมาจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (Main steam criminal justice) ที่มีวัตถุประสงค์ในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ศาล ทั้งนี้อันเกิดจากปัญหาปริมาณคดีอาญาที่ล้นศาล จนนำไปสู่ปัญหานักโทษล้นเรือนจำ ซึ่งการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) อาจจะใช้วิธีการ เช่น การระงับการดำเนินคดีอย่างเป็นทางการก่อนมีการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องกระทำความผิดบางสิ่งเป็นการตอบแทน หรือการใช้ทางเลือกอื่นเพื่อให้ได้รับความยุติธรรมซึ่งได้กระทำก่อนการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ (บดีนทร วิทยาภรณ์, 2562)

2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice)

แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การลงโทษผู้กระทำความผิดแต่เดิมนั้นมีแนวคิดที่ว่าเมื่อบุคคลใดกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งความผิดทางอาญาซึ่งเป็นความผิดที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม บุคคลนั้นจะต้องถูกลงโทษเพื่อเป็นการแก้แค้นทดแทนและตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคม ซึ่งในปัจจุบันแนวคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนไป เนื่องจากการลงโทษด้วยวัตถุประสงค์ดังกล่าวไม่ได้ทำให้ปริมาณคดีอาญาลดลง นอกจากนั้นยังเป็นปัญหาต่อเนื่องมาถึงการที่นักโทษล้นเรือนจำ ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จึงเป็นแนวคิดที่นำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดปริมาณคดีในศาล

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) หมายถึง กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้เสียหาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแทนการลงโทษจำคุกหรือโทษอื่นตามกฎหมาย โดยใช้วิธีการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด สังคม ชุมชน และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2553) ดังนั้นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ จึงไม่ได้มุ่งเน้นเรื่องการค้นหาและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษทางอาญา แต่เป็นกระบวนการที่มีวิธีการสร้างความสัมพันธ์ เป็นผลดีต่อผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายได้ระบายความทุกข์ ความเสียใจที่ตน

ได้รับและได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิดจนผู้เสียหายรู้สึกพอใจ ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีต่อตัวผู้เสียหายแล้ว ยังส่งผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดที่ได้สร้างความเข้าใจในการกระทำของตน ลดการกระทำความผิดซ้ำ รวมถึงส่งผลดีต่อองค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมที่จะเป็นการลดภาระและงบประมาณ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินคดีอาญา

3. แนวคิดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะเปี่ยมเบน หรือหันเหผู้กระทำความผิดออกจากกระบวนการดำเนินคดีอาญากระแสหลัก ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายได้มีโอกาสพูดคุยเจรจาเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันผ่านการประนีประนอมโดยมีคนกลางเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งจะไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ แต่อาจเป็นอาสาสมัครในชุมชน ที่ได้รับการอบรมและฝึกปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยเพื่อความเข้าใจร่วมกันของผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด โดยมีหลักในการไกล่เกลี่ยที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง ได้แก่ ความยุติธรรม คือ การให้ทั้งสองฝ่ายทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลของแต่ละฝ่าย สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน ประการที่สอง ได้แก่ การทำดีเพื่อแก้ตัว คือ การให้ผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสในการทำดีเพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป และประการสุดท้าย ได้แก่ มาตรการปรับปรุงตัว คือ เป็นการตกลงกันกันว่าผู้กระทำความผิดจะต้องมีมาตรการปรับปรุงตัวอย่างไรในอนาคตเพื่อมิให้มีการกระทำความผิดอีก (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2553) ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่ว่าถ้าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นคู่กรณีสามารถที่จะเจรจาไกล่เกลี่ยตกลงกันได้ตามแนวความคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์น่าจะเป็นผลดีมากกว่าการลงโทษผู้กระทำความผิด

4. พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

4.1 แนวคิดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ถูกประกาศใช้ เนื่องมาจากเหตุผลว่าในปัจจุบันมีข้อพิพาททางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ควรให้นากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้สามารถยุติหรือระงับข้อพิพาทได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข (พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562, 2562)

4.2 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้กำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 4 เกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวนไว้ว่า เป็นการใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญา โดยพนักงานสอบสวนเป็นผู้ดำเนินการจัดหาผู้ใกล้เคียงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทำการใกล้เคียงให้คู่กรณีในคดีอาญาได้มีโอกาสเจรจา ตกลงหรือเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายเพื่อเป็นการระงับคดีอาญา ซึ่งคู่กรณีที่สามารถใกล้เคียงได้หมายถึง ผู้ต้องหาและผู้เสียหายในคดีอาญา แต่ไม่หมายความรวมถึงคดีอาญาที่รัฐหรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้เสียหาย (มาตรา 39) และกำหนดความผิดทางอาญาที่สามารถใกล้เคียงได้ในชั้นพนักงานสอบสวน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท (มาตรา 41) ดังนี้

1) คดีความผิดอันยอมความได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่

มาตรา 272 ความผิดฐานนำเอาชื่อหรือยี่ห้อทางการค้าของผู้อื่นมาใช้

มาตรา 276 วรรคแรก ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา

มาตรา 278 ความผิดฐานกระทำอนาจารแก่บุคคลอายุกว่า 15 ปี

มาตรา 284 ความผิดฐานพาผู้อื่นไปเพื่อการอนาจาร

มาตรา 309 วรรคแรก ความผิดฐานข่มขืนใจผู้อื่น

มาตรา 310 วรรคแรก ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น

มาตรา 311 วรรคแรก ความผิดฐานหน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่นโดยประมาท

มาตรา 322 ความผิดฐานเปิดเผยความลับในจดหมาย โทรเลข หรือ

เอกสาร

มาตรา 323 ความผิดฐานเปิดเผยความลับของผู้อื่นที่รู้มาโดยเหตุที่ตนเป็นเจ้าของพนักงานมีหน้าที่

มาตรา 324 ความผิดฐานเปิดเผยความลับในทางอุตสาหกรรมหรือ

วิทยาศาสตร์

มาตรา 326 ความผิดฐานหมิ่นประมาท

มาตรา 327 ความผิดฐานหมิ่นประมาทคนตาย

มาตรา 328 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา

มาตรา 341 ความผิดฐานฉ้อโกง

มาตรา 342 ความผิดฐานฉ้อโกงด้วยเหตุพิเศษ

มาตรา 344 ความผิดฐานฉ้อโกงแรงงาน

มาตรา 345 ความผิดฐานค่าอาหารหรือค่าเข้าพักในโรงแรม

มาตรา 346 ความผิดฐานชักจูงเด็กเบาปัญญาให้ขายของโดยเสียเปรียบ

มาตรา 347 ความผิดฐานฉ้อโกงการประกันวินาศภัย

มาตรา 349 ความผิดฐานฉ้อโกงเจ้าหน้าที่จ่านำ

มาตรา 350 ความผิดฐานฉ้อโกงเจ้าหน้าที่

- มาตรา 352 ความผิดฐานยักยอกทรัพย์
- มาตรา 353 ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ในฐานะเป็นผู้จัดการทรัพย์สิน
- มาตรา 354 ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ในฐานะเป็นผู้จัดการทรัพย์สินตามคำสั่งศาล
- มาตรา 355 ความผิดฐานยักยอกทรัพย์ที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของที่มีค่าหรือฝังไว้
- มาตรา 358 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์
- มาตรา 359 ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ
- มาตรา 362 ความผิดฐานบุกรุก
- มาตรา 363 ความผิดฐานบุกรุกโดยการยักย้ายหรือทำลายเครื่องหมายเขตแห่งอสังหาริมทรัพย์
- มาตรา 364 ความผิดฐานบุกรุกโดยเข้าไปซ่อนตัวในอาคารของผู้อื่น
- 2) คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ได้แก่ความผิด 7 ฐานความผิด ดังนี้
- มาตรา 390 ความผิดฐานกระทำโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
- มาตรา 391 ความผิดฐานใช้กำลังทำร้ายผู้อื่น แต่ไม่ถึงขนาดเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ
- มาตรา 392 ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือตกใจโดยการขู่เข็ญ
- มาตรา 393 ความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือโดยการโฆษณา
- มาตรา 394 ความผิดฐานไล่ต้อนหรือทำให้สัตว์เข้าไปในสวน ไร่ หรือนาของผู้อื่นที่ได้แต่งดิน เพาะพันธุ์ หรือมีพืชพันธุ์ หรือผลิตผลอยู่
- มาตรา 395 ความผิดฐานปล่อยปละละเลยให้สัตว์เข้าไปในสวน ไร่ หรือนาของผู้อื่นได้แต่งดิน เพาะพันธุ์ หรือมีพืชพันธุ์ หรือผลิตผลอยู่
- มาตรา 397 ความผิดฐานกระทำด้วยประการใดอันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ
- 3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ความผิด 6 ฐานดังต่อไปนี้
- มาตรา 294 วรรคแรก ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ถึงแก่ความตายจากการชุมนุมต่อสู้
- มาตรา 295 ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย

มาตรา 296 ความผิดฐานทำร้ายร่างกายโดยมีเหตุฉกรรจ์

มาตรา 299 วรรคแรก ความผิดฐานเข้าร่วมในการชุมนุมต่อสู้และมีผู้ได้รับอันตรายสาหัสจากการชุมนุมต่อสู้

มาตรา 300 ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส

มาตรา 334 ความผิดฐานลักทรัพย์

ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ในชั้นพนักงานสอบสวนกับความผิดฐานลักทรัพย์

โดยหลัก ความผิดฐานลักทรัพย์เป็นความผิดอาญาแผ่นดินที่คู่กรณีไม่สามารถยอมความกันได้ถ้าผู้เสียหายได้แจ้งความร้องทุกข์เพื่อจะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดซึ่งแต่ต่อมาผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิดจะได้การยอมความกันเพราะถือว่าได้มีการเริ่มต้นคดีแล้ว อย่างไรก็ตามหลังจากที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กฎหมายได้กำหนดความผิดทางอาญาที่ให้ผู้กรณี สามารถร้องขอต่อพนักงานสอบสวนให้ทำการจัดหาผู้ไกล่เกลี่ยเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของตนในชั้นการสอบสวน และมีผลเป็นการระงับคดีอาญาของผู้กระทำความผิดในชั้นก่อนฟ้องคดีได้ ทั้งนี้ความผิดทางอาญาที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ในชั้นพนักงานสอบสวน แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง คดีความผิดอันยอมความได้ ประเภทที่สอง คดีความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา 7 ฐานความผิด และประเภทที่สาม ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ จำนวน 6 ฐานความผิด ซึ่งหนึ่งในหกฐานความผิดดังกล่าว ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

การลักทรัพย์ตามมาตรา 334 เป็นความผิดฐานลักทรัพย์พื้นฐานที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี ปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ โดยมีองค์ประกอบภายนอกของการกระทำความผิด ประกอบไปด้วย ผู้ใดเอาทรัพย์ของผู้อื่นหรือทรัพย์ที่ผู้อื่นเป็นเจ้าของไป องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดาและเจตนาพิเศษโดยทุจริต เช่น นายโอม ลักรถยนต์ของนางสาวแอนไปในเวลากลางวัน ขณะที่รถยนต์จอดอยู่บนถนน การกระทำของนายโอมเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 อย่างไรก็ตาม ในความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ยังมีความผิดฐานลักทรัพย์ที่เป็นเหตุฉกรรจ์ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นระวางโทษที่สูงกว่าการลักทรัพย์ธรรมดาตามมาตรา 334 ดังที่วางหลักไว้ในมาตรา 335 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งมีลักษณะที่เป็นเหตุฉกรรจ์ทั้งหมด 12 เหตุ แบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้ (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2555)

ตารางที่ 2

ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีพิเศษตามมาตรา 335

ผู้ใดลักทรัพย์	
ประเภทของเหตุการณ์	อนุมาตราของมาตรา 335
1. เหตุเกี่ยวกับเวลา	(1) ในเวลากลางคืน
2. เหตุเกี่ยวกับสถานที่	(2) ในที่หรือบริเวณที่มีเหตุเพลิงไหม้ การระเบิด อุทกภัย หรือในที่หรือบริเวณที่มีอุบัติเหตุ เหตุทุกขภัยแก่รถไฟ หรือยานพาหนะอื่นที่ประชาชนโดยสาร หรือภัยพิบัติอื่นทำนองเดียวกัน หรืออาศัยโอกาสที่มีเหตุเช่นนั้น หรืออาศัยโอกาสที่ประชาชนกำลังตื่นกลัวอันตราย (8) ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น (9) ในสถานที่บูชาสาธารณสถานโรงไฟ ทำอาภาคารยาน ที่จอดรถหรือเรือสาธารณะ สาธารณสถานสำหรับขนถ่ายสินค้า หรือในสวนสาธารณะ
3. เหตุเกี่ยวกับวิธีการ	(3) โดยทำอันตรายสิ่งกีดกั้นสำหรับคุ้มครองบุคคลหรือทรัพย์ หรือโดยผ่านสิ่งเช่นนั้นเข้าไปด้วยประการใด ๆ (4) โดยเข้าช่องทางซึ่งได้ทำขึ้นโดยไม่ได้จ้างให้เป็นทางคนเข้า หรือเข้าทางช่องทางซึ่งผู้เป็นใจเปิดไว้ (5) โดยแปลงตัวหรือปลอมตัวเป็นคนอื่น มอมหน้าหรือทำด้วยประการอื่นเพื่อไม่ให้เห็นหรือจำหน้าได้ (6) โดยลงว่าเป็นเจ้าพนักงาน (7) โดยมีอาวุธ หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป
4. เหตุเกี่ยวกับฐานะผู้เสียหาย	(11) ที่เป็นของนายจ้าง หรือที่อยู่ในความครอบครองของนายจ้าง (12) ที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหรือได้มาจากการกสิกรรมนั้น
5. เหตุเกี่ยวกับความสำคัญของทรัพย์	(10) ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณประโยชน์

ความผิดฐานลักทรัพย์กรณีพิเศษซึ่งเป็นเหตุการณ์ตามมาตรา 335 ดังกล่าวข้างต้น แม้ผู้กระทำความผิดจะกระทำโดยเข้าเพียงอนุมาตราใดอนุมาตราหนึ่งของมาตรา 335 จะทำให้การกระทำนั้นเป็นความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 335 ซึ่งมีระวางโทษจำคุกที่สูงเกินสามปี จึงไม่อยู่ในฐานความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่สามารถให้คู่กรณีใกล้เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนได้ ดังตัวอย่างข่าวการกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุการณ์ตามมาตรา 335 ดังนี้

1. ข่าวกการลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเวลาของการกระทำความผิด

การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเวลาของการกระทำความผิด หมายถึง การลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ตามมาตรา 335 (1) เช่น เหตุเกิดเมื่อปี 2566 จังหวัดฉะเชิงเทรา นางสาวบี พนักงานเติมน้ำมันในสถานีบริการน้ำมันแห่งหนึ่ง ถูกนายเอ็ม เข้ามาลักเงินในสำนักงาน เวลาประมาณ 4.30 น. ได้เงินสดไปจำนวน 300 บาท และเครื่องดื่มชูกำลัง (ข้าวเต็ด 7 สี, 2566) หรือข่าวกการลักทรัพย์ของกลุ่มวัยรุ่นเมื่อปี 2566 จังหวัดนนทบุรี กลุ่มวัยรุ่นประมาณ 3 คน เข้ามาลักของกินคือแคบหมูในร้านขายก๋วยเตี๋ยวของนางสาวฟ้า เวลาประมาณ 4.00 น. หลังจากนั้นเวลาประมาณ 5.00 น. กลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวยังได้เข้าไปลักกาแฟ และบุหรี่ในร้านของนางสาวครีမ် ซึ่งเปิดร้านขายกาแฟอยู่ข้าง ๆ ร้านนางสาวฟ้า (AMARIN 34 HD, 2566)

โดยสรุป การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเวลาของการกระทำความผิด เป็นกรณีการลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ซึ่งเป็นเหตุฉกรรจ์ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดมีความผิดตามมาตรา 335 (1) กล่าวคือ เป็นการกระทำความผิดตั้งแต่ลงมือจนเป็นความผิดสำเร็จ อาจเริ่มจากกลางวันไปถึงเวลาค่ำ หรือเริ่มลงมือตอนดึกไปจนสว่าง (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2561)

2. ข่าวกการลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากสถานที่ของการกระทำความผิด

การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากสถานที่ของการกระทำความผิด หมายถึง การลักทรัพย์ในบริเวณหรือสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดไม่ควรกระทำอย่างยิงเพราะเป็นการซ้ำเติมผู้เสียหาย หรือสถานที่นั้นมีผู้คนจำนวนมากจึงทำให้ง่ายต่อการกระทำความผิด เช่น

2.1 การลักทรัพย์ในที่หรือบริเวณที่มีเหตุเพลิงไหม้ การระเบิด อุทกภัย หรือในที่หรือบริเวณที่มีอุบัติเหตุ เหตุทุกขภัยแกร่รถไฟ หรือยานพาหนะอื่นที่ประชาชนโดยสาร หรือภัยพิบัติอื่นทำนองเดียวกัน หรืออาศัยโอกาสที่มีเหตุเช่นนั้น หรืออาศัยโอกาสที่ประชาชนกำลังตื่นกลัวอันตราย ตามมาตรา 335 (2) เช่น เหตุเกิดเมื่อปี 2562 จังหวัดภูเก็ต เวลาประมาณ 5.30 น. ชาวบ้านบริเวณที่เกิดเหตุได้เข้าลักกระป๋องบรรจุเปย์ร์ เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุกับรถยนต์ที่ใช้ในการขนส่งกระป๋องบรรจุเปย์ร์ เป็นเหตุให้กระป๋องบรรจุเปย์ร์ที่บรรทุกมานั้นตกกระจายบนพื้นถนน (Workpointtoday, 2562)

2.2 การลักทรัพย์ในเคหสถาน สถานที่ราชการหรือสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือซ่อนตัวอยู่ในสถานที่นั้น ตามมาตรา 335 (8) เช่น เหตุเกิดเมื่อปี 2563 จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นช่วงที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา นางสาวเอ ได้ลักทรัพย์ในร้านสะดวกซื้อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเครื่องดื่มบำรุงร่างกาย และยาสามัญประจำบ้าน โดยนางสาวเอ ยอมรับสารภาพว่ากระทำความผิดจริงเนื่องจากมีการเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัย (PPTV HD 36, 2563) หรือข่าวกการลักทรัพย์ในบริเวณสถานีบริการน้ำมันแห่งหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ เหตุเกิดเมื่อปี 2564 นางแดง ผู้เสียหาย แจ้งว่าได้เข้ามาในสถานีบริการน้ำมันเพื่อที่จะเข้าห้องน้ำ หลังออกจากห้องน้ำพบว่า ถูกใส่แมงดาตัวผู้ จำนวน

100 ตัว ซึ่งนางแดงวางไว้ในตะกร้าหน้ารถมอเตอร์ไซด์ เพื่อจะนำไปขายในราคาตัวละ 15 บาท รวมเป็นเงิน 1,500 บาท ถูกลักไป (Khaosod Online, 2564)

โดยสรุป การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากการกระทำความผิด อาจเกิดจากสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดกระทำความผิดนั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นการซ้ำเติม ผู้เสียหาย เช่น บริเวณนั้นเกิดอุบัติเหตุ ตามมาตรา 335 (2) หรืออาจเกิดจากสถานที่ที่ผู้กระทำความผิดสามารถลักทรัพย์ได้สะดวกเนื่องจากเป็นที่สาธารณะที่มีคนจำนวนมาก เช่น ร้านสะดวกซื้อ บริเวณสถานีบริการน้ำมัน ตามมาตรา 335 (8)

3. ข่าวกการลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับฐานะผู้เสียหาย

การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับฐานะผู้เสียหาย หมายถึง การลักทรัพย์ของผู้มีอาชีพกสิกรรม และทรัพย์ที่เป็นของผู้มีอาชีพกสิกรรม บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์ หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกสิกรรมหรือได้มาจากการกสิกรรมพืชผล หรือผลิตภัณฑ์ของผู้มีอาชีพกสิกรรม ซึ่งมีความหมายถึง ผู้ที่มีอาชีพการทำไร่ ทำนา เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การประมง และการทำป่าไม้ ตามมาตรา 335 (12) (สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, 2555) เช่น เหตุเกิดเมื่อปี 2564 จังหวัดบุรีรัมย์ นางปลา อาชีพชาวนา ผู้เสียหาย นำข้าวเปลือกที่เก็บเกี่ยวแล้วมาวางตากไว้บนถนนเพื่อลดความชื้น แต่ถูกลักข้าวเปลือกที่ตากไว้หายไป 5 กระสอบ ซึ่งถ้านางปลานำไปขายจะได้กระสอบละ 500 บาท รวมเป็นเงิน 2,500 บาท (ไทยโพสต์, 2564) หรือข่าวกการลักพืชผลทางการเกษตรในจังหวัดตรังที่ชาวบ้านปลูกไว้ขาย เช่น ผลปาล์ม ผลหมาก มะพร้าว (MGR Online, 2565)

โดยสรุป การลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์อันเนื่องมาจากเหตุเกี่ยวกับฐานะผู้เสียหาย เกิดจากผู้เสียหายเป็นผู้มีอาชีพกสิกรรมและทรัพย์ที่ถูกลักนั้นมาจากการประกอบอาชีพกสิกรรม เนื่องด้วยเหตุผลว่าผู้ที่มีอาชีพกสิกรรมนั้นกว่าจะได้ผลผลิตต้องใช้เวลานาน ดังนั้นการลักทรัพย์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้กระทำซ้ำเติมผู้เสียหายอย่างไม่มีมนุษยธรรม

จากกรณีศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า เป็นกรณีตัวอย่างข่าวกการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ซึ่งอาจเกิดจากเวลาในการกระทำความผิด หรือบริเวณสถานที่ที่กระทำความผิด หรือเกิดจากสถานะของผู้เสียหาย โดยจะเห็นว่าแม้ทรัพย์ที่ถูกลักไปนั้นจะมีมูลค่าหรือราคาไม่สูง เช่น ลักพืชผลของผู้มีอาชีพกสิกรรม แต่การกระทำความผิดดังกล่าวไม่สามารถที่จะไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้ ซึ่งการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 335 นั้น ทรัพย์ที่ถูกลักอาจมีมูลค่าหรือราคาเล็กน้อย หรือผู้กระทำความผิดอาจกระทำด้วยความจำใจเหลือทนทานอันเกิดขึ้นในช่วงสถานการณ์ของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่ผ่านมาในช่วง ปี พ.ศ. 2563 ดังนั้นทำให้เกิดประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ควรจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดตามพระราชบัญญัติข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เพื่อให้คู่กรณีสามารถไกล่เกลี่ยคดีอาญากันได้

วิเคราะห์ปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับความผิดฐาน ลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์

ตัวอย่างข่าวเกี่ยวกับการลักทรัพย์ ทั้งข่าวการลักทรัพย์ในเวลากลางคืน การลักทรัพย์ในบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุ การลักทรัพย์ในสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะ เช่น ร้านสะดวกซื้อ หรือสถานีบริการน้ำมัน และการลักทรัพย์พืชผลของผู้มีอาชีพกสิกรรม เป็นกรณีการลักทรัพย์โดยเป็นเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ซึ่งเป็นความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี ไม่อยู่ในความผิดตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ แต่ถ้าพิจารณาจากตัวอย่างข่าวของการกระทำความผิด จะพบว่าการกระทำความผิดในบางกรณีเป็นเรื่องที่มีเหตุทางศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การลักยารักษาโรค หรือเป็นเรื่องที่ทรัพย์มีมูลค่าเล็กน้อย เช่น การลักเครื่องดื่มชูกำลัง ซึ่งตามท้องตลาดมีราคาประมาณ ไม่เกิน 15 บาทต่อขวด หรือการลักกระป๋องบรรจุเบียร์ ทำให้มีประเด็นพิจารณาว่า กรณีดังกล่าวถ้าผู้เสียหายได้มีการแจ้งความร้องทุกข์เพื่อที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แม้ต่อมาผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมีความประสงค์ที่จะไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวนี้ในชั้นพนักงานสอบสวน ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้เนื่องจากตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ได้กำหนดให้การกระทำความผิดตามมาตรา 335 ลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยกันได้

จากกรณีปัญหาดังกล่าวเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาชั้นการสอบสวนตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยคดีได้นั้น ทำให้มีประเด็นที่ต้องพิจารณา 2 ประเด็น คือ ความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์กับแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์กับวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ต้องการลดปริมาณคดีในชั้นศาล ดังนี้

1. ประเด็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์กับแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ กับความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์กล่าวคือ แนวความคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวคิดที่ต้องการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มุ่งเน้นเรื่องการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น มุ่งเน้นให้คู่กรณีทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดได้มีโอกาสเจรจาพูดคุยกันโดยมีคนกลางซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามาช่วยประสาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด โดยให้ทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสระบายความรู้สึก ความทุกข์ ความต้องการร่วมกันแลกเปลี่ยนข้อมูลของแต่ละฝ่าย และให้ผู้กระทำผิดได้มีโอกาสในการทำดีเพื่อเป็นการแสดง

ความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2553) ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้มีการใกล้เคียงข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนได้จึงเป็นไปตามแนวความคิดการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการใกล้เคียงข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์

สำหรับกรณีศึกษาตามบทความวิชาการนี้เกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์ พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้กำหนดให้เฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ฯ ที่สามารถดำเนินการใกล้เคียงได้ ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 334 เท่านั้น ไม่รวมถึงความผิดฐานลักทรัพย์โดยมีเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ซึ่งมีระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ สามารถพูดคุยเพื่อจะใกล้เคียงคดีกันได้โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลกัน เช่น ในบางกรณีผู้กระทำความผิดอาจจะกระทำไปด้วยภาวะความกดดัน หรือกระทำความผิดด้วยเหตุผลทางศีลธรรม ทรัพย์ที่ถูกลักมีราคาไม่สูงมากนัก และผู้กระทำความผิดประสงค์ที่จะมีการชดเชยความเสียหายให้กับผู้เสียหายจนผู้เสียหายพอใจแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นไปตามแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการใกล้เคียงข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น ข่านายเอ็ม ลักเงินในสำนักงาน เวลากลางคืนประมาณ 4.30 น. ได้เครื่องดื่มชูกำลัง และเงินสดไปจำนวน 300 บาท หรือกลุ่มวัยรุ่นเข้ามาลักทรัพย์ในร้านขายของในเวลากลางคืนประมาณ 4.00 น. หรือกรณีลักทรัพย์ในสถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่สามารถเข้ามาใช้บริการได้ เป็นความผิดตามมาตรา 335 (8) เช่น ข่านางสาวเอ ลักทรัพย์ในร้านสะดวกซื้อ นางแดง ถูกลักทรัพย์ในขณะที่เข้ามาในสถานบริการน้ำมันเพื่อที่จะเข้าห้องน้ำ หรือกรณีลักทรัพย์พืชผลของผู้มีอาชีพกสิกรรมตามมาตรา 335 (12) เช่น ข่าวขาวนาถูกลักข้าวเปลือก ราคาประมาณ 2,500 บาท หรือข่าวขาวบ้านถูกลักผลผลิตทางการเกษตร หรือข่าวขาวบ้านลักเปียร์ซึ่งราคาตามท้องตลาดไม่เกินกระป๋องละ 100 บาท ตัวอย่างข่าวเหล่านี้จะเห็นได้ว่าเป็นการลักทรัพย์ตามมาตรา 335 จึงไม่อาจใกล้เคียงคดีอาญานี้ในชั้นพนักงานสอบสวนได้เพราะอัตราโทษตามมาตรา 335 เกินกว่าที่พระราชบัญญัติ ฯ กำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายสามารถใกล้เคียงได้ ดังนั้นการที่พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ไม่ได้กำหนดให้ความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์สามารถร้องขอให้มีการใกล้เคียงคดีกันได้แม้ว่าคู่กรณีจะเจรจตกลงกันได้แล้ว ไม่เป็นไปตามแนวคิดเรื่องการใกล้เคียงคดีตามแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มุ่งให้คู่กรณีได้มีการเจรจาและเข้าใจซึ่งกันและกัน

2. ประเด็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์กับวัตถุประสงค์ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ที่ต้องการลดปริมาณคดีในชั้นศาล กล่าวคือตามเหตุผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. 2562 เนื่องจากเหตุผล

ว่าควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญามาใช้เพื่อให้สามารถยุติหรือระงับข้อพิพาทได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปริมาณคดีเข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการลดปริมาณคดีในชั้นศาล อันเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหาปริมาณคดีอาญาล้นศาลจากอันเกิดจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ประกอบไปด้วย การดำเนินคดีของพนักงานสอบสวน การใช้ดุลพินิจฟ้องคดีของพนักงานอัยการ การพิจารณาพิพากษาคดีของศาล จากตัวอย่างข่าวการลักทรัพย์ จะเห็นได้ว่า แม้คดีนั้นจะเป็นคดีลักทรัพย์ที่มีราคาทรัพย์ไม่สูง เช่น ข้าวลักอาหารของกินในบ้านสะดวกซื้อ ข้าวลักถุงบรรจุแมงดาจำนวน 100 ตัว ราคา 1,500 บาท ข้าวลักเงินสดจำนวน 300 บาท หรือข้าวลักพืชผลทางการเกษตร เช่น ผลปาล์ม ผลหมาก มะพร้าว ข้าวเปลือก ซึ่งทรัพย์เหล่านี้มีราคาตามท้องตลาดที่ไม่สูงมากนัก แต่ถ้าวการกระทำนั้นเป็นความผิดตามมาตรา 335 ไม่ว่าจะ เป็น มาตรา 335 (1) ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน เช่น ลักทรัพย์เวลาประมาณ 4.30 น. ได้เงินสดไปจำนวน 300 บาท หรือเป็นความผิดตามมาตรา 335 (8) สถานที่ที่จัดไว้เพื่อให้บริการสาธารณะที่ตนได้เข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น ลักถุงแมงดาในสถานบริการน้ำมัน หรือมาตรา 335 (12) ทรัพย์ที่เป็นของผู้มีอาชีพการงาน บรรดาที่เป็นผลิตภัณฑ์ พืชพันธุ์ สัตว์ หรือเครื่องมืออันมีไว้สำหรับประกอบกิจกรรมหรือได้มาจากการกิจกรรมนั้น เช่น ข้าวการลักข้าวเปลือก ราคาประมาณ 2,500 บาท คู่กรณีก็ไม่อาจไกล่เกลี่ยคดีกันได้ จึงทำให้ไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการปริมาณคดีเข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากตัวอย่างข่าวกับหลักกฎหมายตามพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 แล้ว มีประเด็นเรื่องวัตถุประสงค์การไกล่เกลี่ยเพื่อลดปริมาณคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลต้องพิจารณา กล่าวคือ แม้ว่าวรรคท้ายของมาตรา 335 จะวางหลักให้ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 334 แทนการลงโทษตามมาตรา 335 ได้ กล่าวคือ ศาลสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดในความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งมีระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับได้ ถ้าผู้กระทำความผิดนั้นกระทำด้วยความจำใจหรือความยากจนและทรัพย์นั้นมีราคาเล็กน้อย ซึ่งระวางโทษตามมาตรา 334 เป็นระวางโทษที่สามารถไกล่เกลี่ยคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนได้ อย่างไรก็ตามการที่ศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 334 นั้น หมายถึง คดีนั้นต้องได้ผ่านกระบวนการชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนมาแล้ว และล่วงเลยมาถึงชั้นพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ที่ให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้ กรณีนี้จึงไม่ตรงกับวัตถุประสงค์การไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนที่ต้องการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาล ไม่เป็นไปตามแนวคิดเกี่ยวกับการเบี่ยงเบนคดี

(Diversion) ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อระงับการดำเนินคดีและให้ผู้กระทำความผิดออกมาจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก (Main steam criminal justice)

สรุป

การไต่ถามข้อพิพาทสำหรับคดีอาญา ตามพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาททางอาญาเพื่อเป็นการลดปริมาณคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักในชั้นศาล ซึ่งการจะลดปริมาณคดีดังกล่าวได้นั้น กระบวนการไต่ถามคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเป็นต้นทางของกระบวนการยุติธรรม ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการฟ้องคดีของพนักงานอัยการและการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล แต่อย่างไรก็ตาม การไต่ถามข้อพิพาทดังกล่าว แม้ว่าคู่กรณีมีเจตนาที่จะไต่ถาม ก็ไม่อาจกระทำได้อันเนื่องมาจากการกำหนดฐานความผิดหรืออัตราโทษตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติ ฯ ทำให้เกิดปัญหาการปรับใช้พระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กับความผิดบางฐานที่เกิดขึ้นกับสถานการณ์ในปัจจุบัน มีประเด็นต้องพิจารณาว่าอาจจะไม่เป็นไปตามแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไต่ถามข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และอาจจะไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ได้

ประเด็นเกี่ยวกับการปรับใช้พระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ตามบทความวิชาการนี้เป็นประเด็นเกี่ยวกับความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 เนื่องจากพระราชบัญญัติไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการประกาศใช้เพื่อเป็นการปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข กำหนดให้เฉพาะความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปีปรับไม่เกินหกหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับเท่านั้นที่สามารถไต่ถามในชั้นพนักงานสอบสวนได้ ไม่รวมถึงความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 แต่การกำหนดให้เฉพาะ มาตรา 334 สามารถไต่ถามได้นั้นอาจจะไม่เป็นไปตามแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไต่ถามข้อพิพาทตามหลักของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่มีแนวคิดให้คู่กรณีได้มีโอกาสพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจกัน แลกเปลี่ยนความรู้สึกกัน จนนำไปสู่การไต่ถามข้อพิพาทเพื่อระงับคดีอันจะเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด ดังนั้นในกรณีศึกษาตามบทความวิชาการนี้ แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะกระทำผิดด้วยเหตุผลความจำเป็นเพื่อประทังชีวิตหรือ เช่น การอาหารของกินต่าง ๆ การลักยารักษาโรค และทรัพย์สินที่ลักนั้นมีราคาเล็กน้อย ต่อมาคู่กรณีได้มีโอกาสพูดคุยและประสงค์จะไต่ถามคดีกันซึ่งเป็นไปตามแนวคิดเรื่องการระงับข้อพิพาททางอาญาโดยการไต่ถามข้อพิพาทตามหลัก

ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ แต่เนื่องด้วยการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ ก็ไม่อาจทำให้คู่กรณีดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีกันได้

นอกจากนั้นการที่ไม่สามารถไกล่เกลี่ยความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ได้นั้น อาจจะทำให้ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เนื่องจากบางกรณีการกระทำความผิดตามมาตรา 335 ผู้กระทำอาจจะกระทำด้วยความจำใจอันเนื่องจากปัญหาทางสังคม หรือทรัพย์สินที่กระทำความผิดนั้นมีราคาไม่สูง แม้อาจมาคู่กรณีประสงค์ที่จะเจรจาไกล่เกลี่ย แต่ถ้ามีการดำเนินคดีแจ้งความร้องทุกข์แล้ว ไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้เพราะไม่อยู่ในฐานความผิดที่พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกำหนดให้ทำได้ และถ้านำมาเปรียบเทียบกับความผิดฐานลักทรัพย์พื้นฐานตามมาตรา 334 ซึ่งในบางครั้งทรัพย์สินที่ถูกเอาไปอาจจะมีราคาสูง หรือผู้กระทำไม่ได้กระทำด้วยความจำใจ แต่สามารถไกล่เกลี่ยได้เพราะอยู่ในฐานความผิดตามที่พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกำหนดไว้ อันนำมาสู่ประเด็นการพิจารณาเรื่องความเป็นธรรมและวัตถุประสงค์ที่ต้องการลดปริมาณคดีให้น้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขของพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

ข้อเสนอแนะ

การที่พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 กำหนดให้สามารถไกล่เกลี่ยคดีอาญาแผ่นดินในความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสามปี เป็นเรื่องที่ทำให้เห็นว่าแนวคิดที่มุ่งเน้นการลงโทษได้เปลี่ยนไปจากเดิม กลายเป็นการนำแนวคิดเรื่องการเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก มาใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคู่กรณีมากกว่าแต่ก่อนที่มุ่งเน้นเรื่องการนำผู้กระทำความผิดไปจำคุก แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์อาจจะเข้าเหตุฉกรรจ์ซึ่งเป็นเหตุเพิ่มโทษ เป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ เช่น ลักทรัพย์ในเวลากลางคืน ลักทรัพย์ในสถานที่ที่ให้บริการสาธารณะ แต่ทรัพย์สินที่ถูกลักไปนั้นอาจจะมีราคาสูงตามท้องตลาด หรือเป็นการกระทำความผิดด้วยความจำใจที่ต้องทำในการดำรงชีวิต เช่น ลักยารักษาโรคในร้านสะดวกซื้อ การกระทำเหล่านี้ ทำให้เป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 335 ซึ่งจะทำให้คู่กรณีที่แม้ประสงค์จะดำเนินการไกล่เกลี่ยคดีกัน ก็ไม่อาจกระทำได้นั้น เพื่อให้พระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่มีการประกาศใช้ เป็นการปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในการจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ดังนี้

1. แก้ไขมาตรา 41 โดยให้ตัดข้อความว่า “(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้” เปลี่ยนเป็นข้อความว่า “(3) ความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้”

2. แก้ไขบัญชีท้ายพระราชบัญญัติใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 โดยเพิ่มฐานความผิดฐานลักทรัพย์โดยเหตุฉกรรจ์ ตามมาตรา 335 ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562

เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2566). รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 1 มกราคม 2566 จาก <http://www.correct.go.th>
- ข่าวเด็ด 7 สี. (2566). โจรย่ำมใจบุกปั้มน้ำมัน ขโมยเงินวันเว้นวัน จ.ฉะเชิงเทรา. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://news.ch7.com>
- ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. (2553). รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในชั้นพนักงานอัยการ: ศึกษาเปรียบเทียบนานาชาติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ทวีเกียรติ มินะกะนิษฐ. (2561). ประมวลกฎหมายหมายอาญา ฉบับอ้างอิง (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ไทยโพสต์. (2564). ขาวนาข้าฆ่า! ถูกโจรขโมยข้าวทั้งที่ราคาตก. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thaipost.net/criminality-news>
- นัทธี จิตสว่าง. (ม.ป.ป.). อาชญากรรมหลังการระบาดของโควิด 19. เรียกใช้เมื่อ 25 ธันวาคม 2566 จาก <http://www.nathee-chitsawang.com>
- บดินทร วิทยาภรณ์. (2562). การยุติการดำเนินคดีอาญาโดยใช้ดุลพินิจในชั้นก่อนฟ้อง. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระราชบัญญัติใกล้เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 21. (22 พฤษภาคม 2562).
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2566). คนล้นคุก การจองจำในจารีตยุติธรรมแบบไทย ๆ. เรียกใช้เมื่อ 6 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://101pub.org/thai-norm-overimprisonment/>
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. (2555). คำอธิบายเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- AMARIN 34 HD. (2566). กลุ่มวัยรุ่นแสบ ตระเวนขโมยของคืนเดียว 4 ร้านรวด. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤศจิกายน 2566 จาก <https://www.amarintv.com/news>

- Khaosod Online. (2564). แม่ค้าใจหาย จอดกินข้าวในปั้มน้ำมัน โจรฉกแมงดาไปทั้งถุงนับ 100 ตัว. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.khaosod.co.th/around-thailand/news>
- MGR Online. (2565). สุดทนติดป้ายออกกฎคาดโทษ "คนขี้ลัก" จับได้แอบเก็บพืชผลเกษตรต้องจ่ายค่าปรับให้หมู่บ้าน. เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://mgronline.com>
- PPTV HD 36. (2563). สาวขโมยของร้านสะดวกซื้อ สารภาพหาเงินเลี้ยงพ่อพิการและลูกอีก 2 คน. เรียกใช้เมื่อ ธันวาคม 24 2566 จาก <https://www.pptvhd36.com/news>
- Workpointtoday. (2562). ความผิดสำเร็จ คนเก็บเบี้ยร่วจากรถคว่ำ 8 หมื่นกระป๋อง "ลักทรัพย์". เรียกใช้เมื่อ 24 ธันวาคม 2566 จาก <https://workpointtoday.com>

บทบาทพระสอนศีลธรรมยุคใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย ROLES OF MONKS IN TEACHING MODERN MORALITY FOR THAI SOCIETY DEVELOPMENT

พระสันติ สันติกโร (ไชยสงคราม)*, สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร และสุภาพ เต็มรัตน์

Phra Santi Santinkaro (Chaisongkram), Supreecha Chamnanphuttiophon and Suphap Temrat

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศโคราช

Mahamakut Buddhist University Srithammasokraj Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: phrasantichiysngkhram@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมกับความคาดหวังในการปฏิบัติภารกิจ 2) สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 3) วิธีการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสารศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสอนศีลธรรม และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิธีการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

ผลศึกษาพบว่า

1. พระสอนศีลธรรมมีบทบาทหน้าที่ในด้านจัดการเรียนการสอน ด้านงานวิชาการ การสืบทอด วัฒนธรรม การมีมนุษยสัมพันธ์ การการประเมินผล การใช้สื่อการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบาย การพัฒนาสภาพแวดล้อม ความคาดหวังในภาระกิจการสอนศีลธรรมของพระสอนศีลธรรมยุคใหม่เพื่อพัฒนาสังคมไทยควรเน้นการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมในรายวิชา เพื่อให้เด็กได้เกิดความตระหนักในการเป็นคนมีคุณธรรม

2. สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาคือ ผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการอธิบายในวิธีการสอนให้ผู้เรียนสนใจ ไม่มีวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน การจัดกิจกรรมพระสอนศีลธรรมขาดการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การใช้สื่อมัลติมีเดียที่ไม่มีความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่

3. วิธีการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มั่นคง การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ รู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควร อธิบายจากเหตุไปสู่ผล พัฒนาดนตามหลักภาวนา 4

คำสำคัญ: บทบาทพระสอนศีล, การพัฒนา, สังคมไทย

ABSTRACT

This article aimed to study 1) the roles of monks in teaching morality and their expectations in performing their missions, 2) the problem situations of monks in teaching morality in educational institutions, and 3) methods for developing the monks in teaching morality according to Buddhist guidelines. Data were collected through documents and studies of the concepts of the role of monks in teaching morality, including principles related to methods for developing the role of moral teaching monks according to Buddhist guidelines.

The results of the study found that:

1. Morality teaching monks had the roles and responsibilities in teaching and learning, academic work, cultural inheritance, human relations, evaluation of using teaching media effectively and being able to adjust the teaching curriculum to be in line with the environment development policy. Expectations in the moral teaching mission of modern moral teaching monks for the development of Thai society focused on teaching that integrates morality into the subjects so that the children are aware of being moral.

2. Problems with teaching morality monks in educational institutions included teachers not understanding how to explain and apply the teaching methods to make students interested. There was no presentation method appropriate for the age of the students. There was a lack of continuous organizing of Buddhist teaching moral activities. Finally, multimedia was used without the availability of materials and equipment.

3. Methods for developing the roles of moral teaching monks according to Buddhist principles were as follows: Moral teaching monks must be friendly and behave lovingly towards students and the general public. They should be moral teaching monks with stability, be praised for having good behavior and being worthy of respect, know and guide students in the right direction, explain from cause to effect, and have self-development according to the four principles of Bhàvanà.

Keywords: Roles of moral teaching monks, Development, Thai society

บทนำ

สภาพสังคมในยุคปัจจุบันที่เราอาศัยอยู่นั้นมีลักษณะของความเป็น "โลกสมัยใหม่" ที่แตกต่างจากสภาพสังคมแบบอดีตอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นในด้านชีวิต ความเป็นอยู่ ความรู้สึกนึกคิด สถาบันทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองต่าง ๆ ที่แวดล้อมตัวเราอยู่ ไปจนถึง ปฏิสัมพันธ์ในระดับนานาชาติในเรื่องต่าง ๆ ที่เห็นได้จากข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ในปัจจุบันสิ่งที่ควบคู่ไปกับความเป็น "สมัยใหม่" คือความเจริญก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ซึ่งมีความเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นกับระบบวิถีคิด การมองชีวิต มองโลกของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ก็ได้ส่งผลกระทบต่อโลกในมิติใดมิติหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังส่งผลกระทบต่อโลกในระบบต่าง ๆ มากมายไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ระบบการเมืองและเศรษฐกิจ สำนักคิดของคนในยุคสมัยของความเป็น สมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงอันบันดาลมีเหล่านี้ได้ทำให้โลกได้เกิด โลกทัศน์ทางความคิดสมัยใหม่

ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นหนึ่งในการแนวทางการพัฒนาคุณธรรมให้เริ่มจาก เยาวชน เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2546 โดยข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง กระทรวงวัฒนธรรมกับกระทรวงศึกษาธิการในการสนับสนุนให้พระภิกษุสงฆ์ เข้าไปสอน ศีลธรรมในโรงเรียนทุกระดับชั้น เพื่อปลูกฝังให้นักเรียน นักศึกษามีความรู้คู่คุณธรรม สามารถ นำความรู้และคุณธรรมไปบูรณาการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข เนื่องด้วยนโยบายการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันมิได้มุ่งเน้นเพียงด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เท่านั้น หากแต่ยังมุ่งเน้นด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนทั้งทางร่างกายและจิตใจด้วย ดังพระราชบัญญัติการจัดการศึกษามাত্রาที่ 8 และมาตราที่ 25 ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการ การเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้เรียน และในมาตราที่ 66 ได้กล่าวถึงการพัฒนา ผู้เรียนเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่องด้วยตนเองตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาให้คนเป็นคนที่มีสมบูรณ์และ สมดุลทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งเน้นการพัฒนาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ ทั้งทางด้านวิชาการ วิชางาน และวิชาชีวะเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ใน สังคมได้อย่างมีความสุข พึ่งตนเองได้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมและ สิ่งแวดล้อม (อจศรา ประเสริฐสิน, 2558) ดังการมีโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมาช่วย เสริมในผู้มีการเรียนมีการพัฒนาเป็นคนที่มีสมบูรณ์ได้เนื่องจากพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญของ พระพุทธศาสนา เพื่อสืบทอดพุทธประสงค์ขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ที่เผยประกาศเผยแผ่หลักธรรมให้กว้างขวาง เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล และเพื่อความสุขของหมู่ชนเป็นอันมาก และเป็นบุคลากรที่มีศักยภาพของคณะสงฆ์ ด้วยได้รับการพัฒนาขีดความสามารถอย่างต่อเนื่อง และได้รับโอกาสให้เข้าไปมีบทบาท ในสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาเด็กนักเรียน เยาวชน ให้มีภูมิคุ้มกัน เป็นเด็กที่ดี เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา คือปัญหาด้านหลักสูตรที่ผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการอธิบายในวิธีการสอนให้ผู้เรียนสนใจ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นแต่เนื้อหาอย่างเดียว ความรู้ในวิชาชีพ พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจในวิธีการสอน การพัฒนาตนเอง พระสอนศีลธรรมไม่ค่อยแสวงหาความรู้ใหม่ ไม่มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ และความเคลื่อนไหวในการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และชุมชนสัมพันธ์พระสอนศีลธรรมขาดการประชาสัมพันธ์และการตั้งเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ตลอดถึงความร่วมมือ ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรมรุ่นเก่า จะเข้าใจการใช้สื่อ แต่ผู้ที่บรรจุใหม่ขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ และการใช้สื่อมีแค่มีเดียที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต และความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้อย่างมีไม่เพียงพอ พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นแต่เรื่องหลักธรรมคำสอนในศาสนา ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถสรุปปัญหาของพระสอนศีลธรรมออกเป็น 4 ด้าน จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป (พระปลัดปรีชา นนทโก (จุลเจือ), 2560)

ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมยุคใหม่ เพื่อศึกษาบทบาทพระสอนศีลธรรมยุคใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย มุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนในสังคมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีสันติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและประเทศชาติ เพื่อที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นในท่ามกลางบรรยากาศที่พร้อมไปด้วยศาสนาและจริยธรรม เพราะสถาบันสงฆ์นับว่าเป็นสถาบันที่สำคัญอย่างยิ่งสถาบันหนึ่ง บทบาทของพระสงฆ์นั้น นอกจากจะเป็นผู้ให้การอบรมสั่งสอนทางด้านศีลธรรมและจริยธรรมเป็นผู้นำทางด้านจิตใจอันเป็นการเผยแผ่ทั่วไปแล้ว ภารกิจหลักที่พระสงฆ์จะต้องกระทำคือ การจัดการศึกษาและให้บริการการศึกษาแก่ชาวบ้าน ทั้งในส่วนที่เป็นการศึกษาของพระภิกษุสามเณรสำหรับลูกชาวบ้านที่เข้ามาบวชเรียนและลูกชาวบ้านทั่วไปด้วย พระสงฆ์นอกจากจะต้องทำหน้าที่ของตนเองคือการศึกษาหาความรู้แล้ว ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่สอนผู้อื่นด้วย กล่าวคือเป็นทั้งผู้เรียนและผู้สอนหรือผู้ให้การศึกษาและผู้รับการศึกษาในเวลาเดียวกัน ในฐานะผู้เขียนเป็นส่วนหนึ่งของคณะสงฆ์จึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมของบทบาทครูพระสอนศีลธรรมใหม่ในการพัฒนาสังคมไทย

ประวัติพระสอนศีลธรรมตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 73 ซึ่งมีข้อความระบุว่า รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและในวรรคต้นของมาตรา 81 มีข้อความว่า รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญ

ของพระสงฆ์ในการเป็นบุคลากรทางศาสนา จึงได้มอบให้กรมการศาสนาดำเนินโครงการ พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน และให้สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเข้าร่วมเพื่อ รองรับรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังศีลธรรม และจริยธรรมให้เด็กและเยาวชน ของชาติได้เรียนรู้ (เข้าถึง) หลักธรรมของพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักธรรมไปพัฒนา คุณภาพชีวิตได้ (กรมการศาสนา, 2553)

การคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การบริหารจัดการพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียนมีกระบวนการหรือโครงสร้างในการจัดการสอน ศีลธรรม (กรมการศาสนา, 2553) ดังนี้ การรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรม ในการคัดเลือกพระสอนศีลธรรม มีขั้นตอน การรับสมัครพระสอนศีลธรรมดังนี้ กำหนดจำนวนพระในการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัดและ ระดับการศึกษาในสถานศึกษา การประกาศรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดจัดทำใบสมัครที่แนบท้ายประกาศการรับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดทั่วประเทศ รับสมัครพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนโดยร่วมมือ กับวัฒนธรรมจังหวัดในการจัดเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกในการรับสมัคร เจ้าคณะจังหวัด ดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพระสงฆ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ดำเนินการสอนอยู่ในสถานศึกษาในตำบลนั้น ๆ ก่อน หากยังมีจำนวนเกิน ให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
2. พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ คือ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย หากมีจำนวนเกิน ให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
3. พิจารณาคัดเลือกผู้สมัครที่ผ่านการอบรมพระสอนพระพุทธศาสนาตามมติมหาเถร สมาคมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกระทรวงศึกษาธิการหากยังมี จำนวนเกินให้พิจารณาจากผลงานและประสบการณ์ของผู้สมัคร
4. เมื่อพิจารณาตามข้อ (1) ถึง (3) แล้วยังไม่ครบตามจำนวนที่ประกาศให้อยู่ในดุลยพินิจ ของคณะกรรมการ

ดังนั้น ขั้นตอนการรับสมัครและคัดเลือกพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนถือว่าเป็นขั้นตอน แรกในการเลือกบุคคลที่เหมาะสมโดยพิจารณาจากคุณสมบัติ ผลงาน และความสามารถ เป็นสำคัญ พร้อมกันนั้นจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ ให้แก่พระสงฆ์ที่ได้รับการ คัดเลือกเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน การคัดเลือกโรงเรียนที่พระเข้าไปมีส่วนร่วมในการ สอนศีลธรรม

ผู้เขียนได้ศึกษาเกี่ยวกับพระสอนศีลธรรมตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า พระสอน ศีลธรรม มีสภาพเป็นนิติบุคคล ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 73 ซึ่งมีข้อความระบุว่า รัฐต้องสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และในวรรคต้นของมาตรา 81 มีข้อความว่า

รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม เพื่อปลูกฝังศีลธรรม และจริยธรรมให้เด็กและเยาวชนของชาติได้เรียนรู้ (เข้าถึง) หลักธรรมของพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ จะเห็นได้ว่า เมื่อรัฐบาลให้การสนับสนุนพระสอนศีลธรรมก็จะเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน ทำให้การสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียน โดยมีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการ ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่ดีที่จะส่งเสริมพระสอนศีลธรรมให้มีทักษะและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติ ผลงาน และความสามารถและบทบาทของพระสอนศีลธรรมในยุคปัจจุบันด้วย

พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนกับความคาดหวังในการปฏิบัติการกิจ

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เป็นโครงการเชิงรุกที่สามารถนำกระบวนการสอนศาสนากับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมสู่กลุ่มเยาวชนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนโดยมีพระสอนศีลธรรมที่มีความรู้ ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติ และปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนในสถานศึกษาทั้งระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาทั่วประเทศปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน สอนนโยบายชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2551)

การปฏิบัติหน้าที่ของพระสอนศีลธรรมนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งทั้งในแง่ของการเป็นผู้เผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งใน ส่วนการเป็นพระสอนศีลธรรมที่รับนิมนต์จากโรงเรียนให้เข้าไปเป็นพระอาจารย์ผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามมาตรฐานการศึกษา

ภาระงานสำคัญของการเป็นพระสอนศีลธรรม ตามนโยบายของมหาวิทยาลัยฯ มี 4 ประการ ดังนี้

1. เป็นผู้ช่วยสอนสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เป็นผู้นำนักเรียนเข้าสู่การฝึกสมาธิบริหารจัดการ เจริญปัญญา และทำพิธีทางพระพุทธศาสนา
3. สอนงานคณะสงฆ์ด้วยการสอนหรือติวเข้มธรรมศึกษาตรี โท เอก สำหรับผู้เข้าสอบ อันเป็นงานของคณะสงฆ์ด้านการศึกษาสงเคราะห์
4. ให้การสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธโดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนา บูรณาการเข้าสู่วิถีชีวิตให้นักเรียนมีศีล สมาธิ ปัญญา

การพัฒนาศักยภาพการสอน การติดตาม ประเมินผล ตลอดระยะเวลาของการดำเนินโครงการฯคือ ปีงบประมาณ 2548-2550 ได้มีพัฒนาการโดยลำดับ อาทิ การได้รับอนุมัติงบประมาณจากคณะรัฐมนตรี เพื่ออุดหนุนโครงการพระสอนศีลธรรม จากครั้งที่ 1 วันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2548 จำนวน 4,000 รูป ครั้งที่ 2 วันที่ 1 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2549 จำนวน 6,000 รูป และครั้งที่ 3 วันที่ 23 เดือนมกราคม พ.ศ. 2550 ได้รับอนุมัติเพิ่มเป็นจำนวน 10,000 รูป อีกทั้งประมาณการณ์ในปี พ.ศ. 2551 จะได้รับอนุมัติเป็น 20,000 รูป เช่นกันในปีงบประมาณ 2551 คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2550 ให้โอนงบประมาณโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ไปตั้งที่กระทรวงศึกษาธิการ พร้อมทั้งมอบหมายให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินโครงการฯวัตถุประสงค์ของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1. เพื่อจัดพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถ ทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา
2. เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เด็ก เยาวชน นักเรียน นักศึกษา ตามนโยบาย “คุณธรรมนำความรู้” สู่สถานศึกษา
3. เพื่อให้พระสงฆ์นำหลักธรรมทางศาสนามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้แก่นักเรียน นักศึกษาให้สามารถนำประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
4. เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ และนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเชิงพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติในการชีวิตประจำวัน
5. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายร่วมพัฒนาโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

ความคาดหวังในการปฏิบัติการกิจกรรมโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

1. เป็นผู้สอนวิชาศีลธรรมในโรงเรียน โดยมีคาบสอนอย่างน้อย 2 คาบต่อสัปดาห์
2. เป็นผู้สอนหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม
3. เป็นผู้สอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางศาสนาเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ในหลักธรรม
4. เป็นผู้จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมทางศาสนาเพื่อการปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
5. เป็นผู้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา และเป็นผู้นำนักเรียน ครู ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา
6. เป็นครูผู้สอนประจำโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

7. เป็นผู้อบรมและเป็นกรรมการคุมสอบหลักสูตรธรรมศึกษาในเรือนจำและสถานพินิจฯ
8. เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่โรงเรียนและชุมชน

สรุปได้ว่า การสอนเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนการสอน เพราะเป็นเสมือนแผนที่นำทางให้ไปถึงจุดหมายปลายทางไม่ว่าจะสอนวิชาอะไรก็ตามครูจำเป็นที่จะถามตนเองว่าเมื่อสอนจบแล้วนักเรียนควรจะสามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ของบทเรียนนั้น ต่อจากนั้นครูเลือกกิจกรรมที่จะให้นักเรียนทำและเนื้อหาของวิชาที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนและในที่สุดประเมินผล เพื่อจะดูว่านักเรียนมีสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่ ครูต้องมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในด้านจัดการเรียนการสอน ด้านงานวิชาการ การสืบทอดวัฒนธรรม การมีมนุษยสัมพันธ์ การการประเมินผลรวมทั้งด้านความรู้ ด้านเจตคติ ด้านการปฏิบัติ การวิจัย การบริการ การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นและ สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน เพื่อช่วยศิษย์ของตนสามารถเลือกวิชาเรียนได้ตามความเหมาะสม และความคาดหวังในการปฏิบัติภารกิจของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน พบว่า พระสอนศีลธรรมต้องสอนและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนและชุมชน

ปัญหาของพระสอนศีลธรรม

สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา มีปัจจัยหลายด้านประกอบเข้าด้วยกัน ทั้งด้านตัวผู้สอนเอง สามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 ด้านหลักสูตรที่ผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการอธิบายในวิธีการสอนให้ผู้เรียนสนใจ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นแต่เนื้อหาอย่างเดียว ความรู้ในวิชาชีพ พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจในวิธีการสอน การพัฒนาตนเอง พระสอนศีลธรรมไม่ค่อยแสวงหาความรู้ใหม่ ไม่มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ใหม่ ๆ และความเคลื่อนไหวในการสอนในรูปแบบต่าง ๆ และชุมชนสัมพันธ์ พระสอนศีลธรรมขาดการประชาสัมพันธ์และการตั้งเครือข่ายองค์กรต่าง ๆ ตลอดถึงความร่วมมือ

กลุ่มที่ 2 ด้านการดำเนินการสอน ประกอบด้วย การจัดการเรียนการสอน พระสอนศีลธรรมที่บรรจุใหม่ ไม่มีการจัดตารางการเรียนการสอน จิตวิทยาการสอนไม่มีการโน้มน้าวหรือสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน การเตรียมการสอน การสอนของพระสอนศีลธรรมจะใช้สื่อการสอนแบบเก่า ๆ เทคนิคการสอน พระสอนศีลธรรมบางรูปไม่มีวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน และการจัดกิจกรรมพระสอนศีลธรรมขาดการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง

กลุ่มที่ 3 ด้านการผลิตและการใช้สื่อ ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรมรุ่นเก่า จะเข้าใจการใช้สื่อ แต่ผู้ที่บรรจุใหม่ขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตสื่อ และการใช้สื่อมีลัทธิเดียวที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต และความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ยังมีไม่เพียงพอ

กลุ่มที่ 4 ด้านการวัดและประเมินผล ประกอบด้วย พระสอนศีลธรรมส่วนมาก ไม่ทำการวัดและประเมินผล ทั้งก่อนสอนและหลังการสอนปล่อยให้ทำหน้าที่ของครูประจำชั้น จึงไม่รู้สภาพปัญหาที่ต้องนำไปพัฒนาและแก้ไข และบางรูปวัดผลประเมินผลไม่เป็น การพัฒนานักเรียนนั้น พระสอนศีลธรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นแต่เรื่องหลักธรรมคำสอนในศาสนา ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข ซึ่งสามารถสรุปปัญหาของพระสอนศีลธรรมออกเป็น 4 ด้าน จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อไป (พระปลัดปรีชา นนทโก (จุลเจือ), 2560)

สรุปได้ว่า สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการอธิบายในวิธีการสอนให้ผู้เรียนสนใจ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นแต่เนื้อหาอย่างเดียว ความรู้ในวิชาชีพ พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจในวิธีการสอน ไม่มีวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน และการจัดกิจกรรมพระสอนศีลธรรมขาดการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การใช้สื่อมัลติมีเดียที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต และความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ยังมีไม่เพียงพอ มุ่งเน้นแต่เรื่องหลักธรรมคำสอนในศาสนา ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน

การอบรมสั่งสอนให้บุคคลเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม เป็นหน้าที่หลักสำคัญยิ่งประการหนึ่งของพระสงฆ์ ในฐานะเป็นผู้นำ เพราะพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับวิถีชาวพุทธในฐานะเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญ ให้ความหมายเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ เป็นที่มาและถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนชนบท วัดและพระสงฆ์มีอิทธิพลและบทบาทในวิถีชีวิตของประชาชนมาก เพราะวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจ ศีลธรรม และพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนทั้งในทางสังคมวัฒนธรรมและศาสนา สำหรับพระสงฆ์นั้นมิใช่จะมีบทบาทหน้าที่ในการเรียนรู้และเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าเท่านั้น ยังมีบทบาทพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนอีกด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548)

สรุปได้ว่า การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม จะต้องให้มียู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในสถานศึกษาควรปลูกฝังทางด้านนักวิชาการ การเรียนการสอน และการอบรมจริยศึกษาที่งามของวัฒนธรรมไทยที่มีอยู่ตั้งแต่ต้นมา ทางกายก็ดี วาจาและจิตใจก็ดี ขณะที่นอกสถานศึกษาควรปลูกฝังฐานด้านชีวิตที่ดำรงอยู่ และสังคมจะช่วยให้ นักเรียน นักศึกษาเป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม อย่างครบถ้วน

วิธีการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การศึกษาเป็นรากฐานการพัฒนาชีวิต การศึกษาสร้างคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ความดีกับความรู้อยู่คู่กัน เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้คุณธรรมเป็นฐาน ในการเชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้ครูผู้สอนสอดแทรกคุณธรรมในทุกรายวิชา เพื่อให้เด็กได้เกิดความรู้สึกตระหนักในการเป็นคนมีคุณธรรม แต่การที่จะสอนให้เกิดคุณธรรมในเด็กได้นั้นสำคัญยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณสมบัติในการเป็นครูที่ดี พระสอนศีลธรรมก็ได้ชื่อว่าเป็นครูในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับเยาวชน จึงจำเป็นที่ศึกษาและ ปฏิบัติเป็นตัวอย่าง แบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็น และปฏิบัติตามลักษณะของครูดีตามคำสอนในพุทธศาสนาหรือหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นครู ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) คือ

1. ปิโย น่ารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ ก็ควรตั้งตนอยู่ในหลักพรหมวิหาร 4 (ช.ช. (ไทย). 25/7-10/22.) คือมีเมตตาปรารถนาดีต่อศิษย์ ทำให้ศิษย์เป็นสุขและเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต คอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาท มีกรุณา สงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความไม่รู้มีมืทิตา คือ ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และยกย่องเชิดชูให้ปรากฏ เป็นการให้กำลังใจและช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเองมีอุเบกขา คือวางตัวเป็นกลาง จิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ

2. ครุ หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ในความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา และความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรมที่จะช่วยให้ครูมีคุณสมบัติดังกล่าว คือ พละ 5 ประการ (ม.ม. (ไทย). 12/501/537) ได้แก่ ศรัทธาพละ คือ มีความเชื่อในทางที่ชอบ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ชอบ คือ เพียรเลิกละความชั่ว เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดในสันดาน สติพละ หมายถึง ความระลึกได้ มีความรู้สึกรู้ตัวในการกระทำ การพูด การคิดให้รอบคอบ สมาธิพละ หมายถึง ความมีใจจดจ่อแน่วแน่มั่นคงในสิ่งที่เพียรปฏิบัติ พลังสมาธิ นี้จะเป็นกำลังต่อต้าน ความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นในใจ ปัญญาพละ หมายถึง ความรอบรู้ คือรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำอะไรควรเว้น อะไรเป็นประโยชน์ และอะไรไร้ประโยชน์

3. กวานิโย การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ

4. วัตตา คือ เป็นผู้มีความสามารถในการตกแต่งสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดี คือใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นได้ ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนา (วิ.ม. (ไทย). 1/207/191) คือ สอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้ คือ สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งยาก สอนจากสิ่งที่ป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่ป็นนามธรรม มีการ

กระตุ้นแรงเร้า เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่ครูสอน สร้างกำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ ไม่ครั่นคร้ามต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคใด ๆ สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือมีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ

5. วจนกขโม เป็นบุคคลที่พร้อมจะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่เสมอ อดทนฟังได้ แม้เรื่องไร้สาระ ไม่เบื่อหน่าย ไม่รำคาญ จึงต้องอดทนให้อภัย รักษาอารมณ์ให้เยือกเย็นอยู่เสมอ (ส.ส. (ไทย). 15/110/121)

6. คัมภีร์ธัญ กถิง กัตตา เป็นบุคคลที่สามารถนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เกิดภาพพจน์ เข้าใจง่าย แม้เรื่องราวที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับชีวิตเกี่ยวกับหัวข้อที่ยาก ๆ ก็สามารถหาเรื่องอุปมาอุปมัยให้เข้าใจได้อย่างง่ายดาย ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยาก ๆ ได้โดยง่าย โดยวิธีการ (อง.ทก. (ไทย). 20/26-31/75) ดังนี้คือ แสดงจุดเด่นหัวข้อสำคัญ ๆ หรือโครงสร้างของวิชานั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด ก่อนที่จะอธิบายในรายละเอียดต่อไป แสดงเหตุผลในวิชานั้น เช่น อธิบายจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่สาเหตุ ยกตัวอย่างประกอบหรือเปรียบเทียบกับเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง แสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้น ๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติ เพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวสามารถนำมาปฏิบัติได้

7. โนจัญฐาน นิโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควร หมายถึง ไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย วิธีการแนะนำศิษย์ไปใน ทางที่ถูกที่ควรนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ คิดหาวิธีใช้วิธีชักจูงการเป็นวิธีเตือนให้ศิษย์รู้สึกตัวและละความชั่ว กล่าวคือ เมื่อเห็นศิษย์ประพฤติไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควร นัดคหวิริ ใช้วิธียกย่องชมเชย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดี และป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี เมื่อใดที่เห็นศิษย์ทำความผิดครูจะต้องยกย่องชมเชย วิชาฐานคติวิธี ใช้วิธีกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ครูต้องการให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ครูก็ต้องปฏิบัติตน เช่นนั้นให้ศิษย์ได้เห็นเป็นตัวอย่าง

ตามแนวคิดทางพุทธศาสตร์ หลักภาวนา 4 เป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าให้แก่บุคคล พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตน สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบทบาทพระสอนศีลธรรมเพื่อแก้ปัญหาให้กับเยาวชนในสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นหลาย ๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546)

ภาวนา (ที.ปา. (ไทย). 11/88/315) ตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนา เทียบได้กับการพัฒนาทางกาย พัฒนาการสังคม พัฒนาอารมณ์ และพัฒนาสติปัญญา

กายภาวนา การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อกับเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้

เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ศีลภาวนา การพัฒนาการกระทำ ได้แก่การสร้างความสัมพันธ์ทางกายและวาจา กับบุคคลอื่นโดยไม่เบียดเบียนกัน ไม่กล่าวร้ายทำลายผู้อื่น ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น แต่จะใช้วาจาและการกระทำที่ดี ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

จิตภาวนา การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงาม ด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา (ที.ปา. (ไทย). 11/305/272)

ผู้เขียนได้ศึกษาวิเคราะห์หลักการสอนในพระพุทธศาสนา ในประเด็นด้านการพัฒนาพบว่า การศึกษาเป็นรากฐานการพัฒนาชีวิต การศึกษาสร้างคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ความดีกับความรู้ จึงต้องอยู่คู่กัน เน้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้คุณธรรมเป็นฐาน ในการเชื่อมโยง ความร่วมมือ ของสถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เน้นให้ครูผู้สอน สอดแทรกคุณธรรมในทุกรายวิชา เพื่อให้เด็กได้เกิดความตระหนักในการเป็นคนมีคุณธรรม

สรุปได้ว่า พระสอนศีลธรรมจะต้องวางตนให้เหมาะสม มีความเป็นกัลยาณมิตร กล่าวคือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ เป็นต้น ตลอดจนพัฒนาปัญญา ได้แก่ การรู้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำให้จิตใจเป็นอิสระได้จนถึงขั้นสูงสุด ส่งผลให้อยู่ในโลกได้อย่างมีสันติสุข

สรุป

พระสอนศีลธรรมต้องมีบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบ ในด้านจัดการเรียนการสอน ด้านงานวิชาการ การสืบทอด วัฒนธรรม การมีมนุษยสัมพันธ์ การการประเมินผล การใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งสามารถปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังในภาระกิจการสอนศีลธรรมของของพระสอนศีลธรรมยุคใหม่เพื่อพัฒนาสังคมไทยควรเน้นการสอนที่สอดแทรกคุณธรรมในรายวิชา เพื่อให้เด็กได้เกิดความตระหนักในการเป็นคนมีคุณธรรม ดังนั้น พระสอนศีลธรรมจะต้องวางตนให้เหมาะสม การปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรม จะต้องให้มีอยู่ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในสถานศึกษา

ควรปลูกฝังทางด้านนักวิชาการ การเรียนการสอน ขณะที่นอกสถานศึกษาควรปลูกฝังฐานด้านชีวิตที่ดำรงอยู่ และสังคมจะช่วยให้ นักเรียน นักศึกษา เป็นคนมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงามอย่างครบถ้วน

ที่ผ่านมาผู้นับอุปสรรคการจัดการศึกษาเปลี่ยนแปลงบ่อยมาก การปรับปรุงระเบียบข้อบังคับเพื่อให้เหมาะสมกับพระสอนศีลธรรม สภาพปัญหาด้านการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้สอนไม่เข้าใจวิธีการอธิบายในวิธีการสอนให้ผู้เรียนสนใจ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นแต่เนื้อหาอย่างเดียว ความรู้ในวิชาชีพ พระสอนศีลธรรมไม่เข้าใจในวิธีการสอน ไม่มีวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมกับวัยผู้เรียน และการจัดกิจกรรมพระสอนศีลธรรมขาดการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การใช้สื่อมัลติมีเดียที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ต และความพร้อมของวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้อย่างไม่เพียงพอ มุ่งเน้นแต่เรื่องหลักธรรมคำสอนในศาสนา ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับอาชีพที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข

วิธีการพัฒนาบทบาทพระสอนศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา พระสอนศีลธรรมต้องมีความเป็นกัลยาณมิตร กล่าวคือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีคุณประพจน์ดีงามควรแก่การเคารพ รู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางถูกที่ควร อธิบายจากเหตุไปสู่ผล เป็นต้น ตลอดถึงพัฒนาตนตามหลักภาวนา 4 คือ การฝึกอบรมกายให้มีบุคลิกที่เหมาะสมกับเพศบรรพชิต การพัฒนาการกระทำ การสร้างความสัมพันธ์ทางกายและวาจา กับบุคคลอื่น ฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม และฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ หลักธรรมดังกล่าวสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบทบาทพระสอนศีลธรรมเพื่อแก้ปัญหาให้กับเยาวชนในสังคมไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยจะเห็นได้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นหลาย ๆ ด้านทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2553). คู่มือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). คู่มืออบรมหลักสูตรการส่งเสริมสุขภาพจิตและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตของประชาชนโดยพระสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระปลัดปรีชา นนทโก (จุลเจือ). (2560). การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพพระสอนศีลธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (เล่มที่ 12). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2551). คู่มือปฏิบัติงานโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.
- อัจศรา ประเสริฐสิน. (2558). การพัฒนารูปแบบการวัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา. วารสารบรรณศาสตร์ มศว., 8(2), 56-68.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

วารสารวิชาการพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช เป็นวารสารวิชาการ เพื่อเป็นสื่อกลางส่งเสริมการเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านพระพุทธศาสนา สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และการประยุกต์ใช้องค์ความรู้จากการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้ากับพระพุทธศาสนา ผลงานทั้งทางด้านการวิจัย และผลงานทางวิชาการ บทความวิจัย หรือบทความวิชาการ ในมิติด้าน พุทธศาสนา การพัฒนาสังคม สังคมวิทยา ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มีกำหนดออกวารสารปีละ 4 ฉบับคือ

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เดือน เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 เดือน กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 เดือน ตุลาคม – ธันวาคม

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

1) บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2) บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 10 – 15 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง

พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องควรสั้น และให้ได้ใจความตรงกับวัตถุประสงค์และเนื้อเรื่อง โดยให้พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุวุฒิการศึกษาสูงสุด พร้อมระบุตำแหน่งทางวิชาการ พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเยื้องมาทางด้านขวา และให้ตัวเลขเป็นตัวยกท้ายชื่อผู้เขียน เพื่อแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับตำแหน่งทางวิชาการและชื่อหน่วยงานพร้อมอีเมล

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย ไม่เกิน 300 คำตอบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) เนื้อเรื่องควรใช้ภาษาที่ง่าย สั้นกะทัดรัดแต่ชัดเจน ถ้าเป็นต้นฉบับภาษาไทยให้ยึดตามหลักพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

7) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ประมาณ 6 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะห่างการพิมพ์ 1 ช่วงบรรทัด

8) ภาพ ให้ใช้ภาพสีหรือขาวดำ ให้ชื่อกำกับภาพเรียงตามลำดับ ในเนื้อเรื่องให้พิมพ์คำอธิบายที่สั้นและชัดเจนได้รูปภาพ การจะได้ตีพิมพ์ภาพสีหรือไม่ ขึ้นกับการพิจารณาของกองบรรณาธิการ

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุปมีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียงชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ตลอดจนแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบความคิดในการวิชันว่ามีความสอดคล้องหรือขัดแย้งอย่างไร

6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) (ถ้ามี) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัยหรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูลคำแนะนำแนวทางหรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิงทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้องของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-

ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุลของผู้เขียนและเลขปีของเอกสารที่นำมาอ้างอิง กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และเจ้าของบทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ เล่มที่ ข้อ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระไตรปิฎกภาษาไทย/ 15/16/282-283), (พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล/16/256-320)

2) ผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างชื่อผู้แต่งเครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2554)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” เชื่อมระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2553) หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการ ให้ใช้เครื่องหมายอฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น (พระธรรมโกศาจารย์, ประยูร ธมมจิตโต, 2548; พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2554)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกเว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า และคณะ แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระเทพโสภณ, ประยูร ธมมจิตโต และคณะ, 2548)

5) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงตามลำดับพยัญชนะตัวแรกของผู้แต่งเช่นเดียวกับลำดับการอ้างอิงในส่วนเอกสารอ้างอิง

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง เครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ และหน้าทีนำมาอ้างอิง เช่น (Keown, 2003)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งสองราย ใช้เครื่องหมาย “&” ระหว่างผู้แต่งทั้งสองราย แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2000)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วพิมพ์เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (Kaiser et al., 2008)

4) ให้เรียงลำดับการอ้างอิงชื่อผู้แต่ง

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นสำนักพิมพ์หรือบริษัทให้คงไว้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1) บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ใช้ 21 เซ็นจูรี
- 2) สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ใช้ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 3) กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเดิม เช่น โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง**1) พระไตรปิฎก อรรถกถา**

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/(ครั้งที่พิมพ์)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธรรณ ธารงนาवासวดี. (2548). ไต้ทะเลมืความรัก ภาคสาม: หลังคลื่นอันดามัน. กรุงเทพมหานคร: บ้านพระอาทิตย์.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ)./ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่ย่าง)./สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เสาวณีย์ จำเดิมเผด็จศึก. (2534). การรักษาภาวะจับหัดเฉียบพลันในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โลห์เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดชัย และ มนตรี ตูจันดา (บรรณาธิการ), อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้. (หน้า 99-103). กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกุมารแพทยแห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร
สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน ชื่อสารานุกรม./ (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง
ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

Sturgeon, T. (1995). Sciencefiction. In The encyclopaedia America, (Vol.24, pp.390-
392). Danbury, CT: GrolierPress.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อวิทยานิพนธ์./ ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์

ตัวอย่าง :

ทิพมาศ เศวตวรโชติ. (2559). ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำแบบบูรณาการสำหรับผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์
สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์./ (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์./ (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว,
ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ ชื่อเรื่อง./ เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เดชจจร ภูทิพย์. (2562). วิธีฝึกใจให้เลิกทรมานจากความเครียด เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936/คำสั่ง-ประกาศ/>

10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง (ถ้ามี)./ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า./ (วัน/เดือน/ปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกรมการปกครอง. (2564). เรื่องยกเลิกการเรียกสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และสำเนาทะเบียนบ้าน. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนพิเศษ 298 ง. (6 ธันวาคม 2564).

5. การส่งบทความเข้าระบบ ThaiJO เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: thammarat.yo@mbu.ac.th

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัยบทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์ หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือเชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: ..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

..... (16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

..... (16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1.....(16 pt).....

2.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

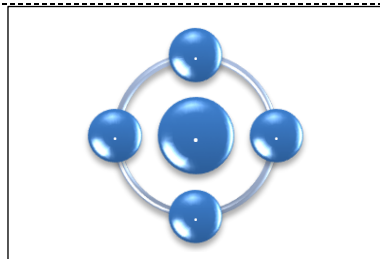
ผลการวิจัย (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt)

สรุป/องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (18 pt)

(16 pt)

ข้อเสนอแนะ (18 pt)**ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (16 pt)**

1 (16 pt)

2 (16 pt)

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป (ถ้ามี) (16 pt)

1 (16 pt)

2 (16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

Eng (16 pt)

ตัวอย่าง
การเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: ..... (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

...(16 pt).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt).....

Keywords: 3-5 words

บทนำ : Introduction (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

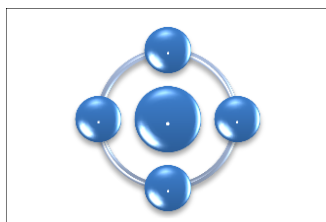
เนื้อหา : Body (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ชื่อภาพ (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 ชื่อตาราง (ถ้ามี)

สรุป : Conclusion (18pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : References (18 pt)

.....(16 pt).....

.....

.....

Eng.(16 pt)

.....

.....